

26-11-1914
C. Andry.

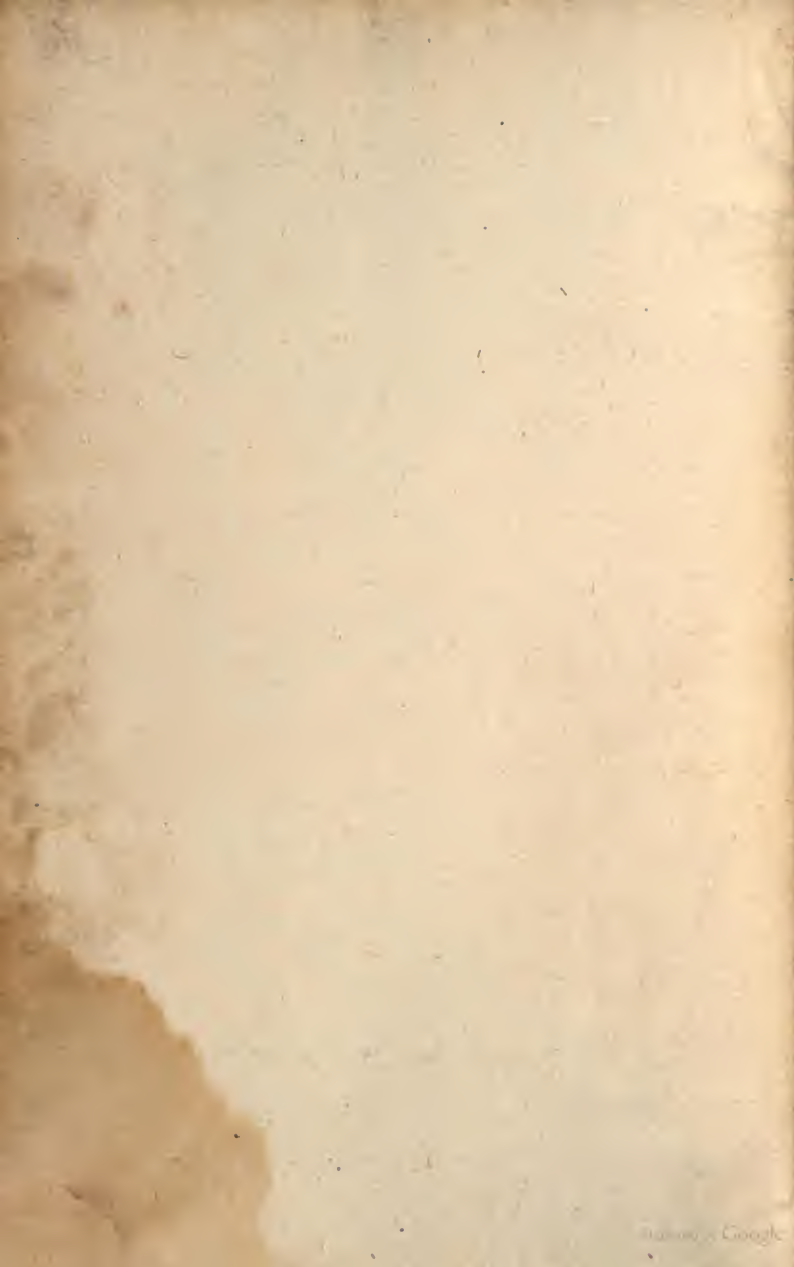
UNIVERSITEITSBIBLIOTHEEK GENT

PLT. n° 80

THE UNIVERSITY OF CHICAGO
LIBRARY

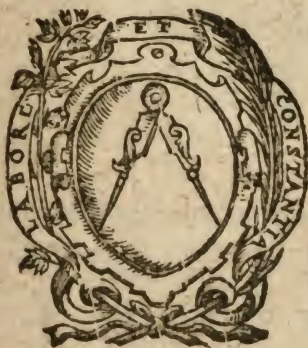

LIBRARY OF THE UNIVERSITY OF CHICAGO
1916

IOSEPHI SCALIGERI
IVL CÆS. F.
DE
RE NUMMARIA
Dissertatio,
LIBER POSTHVMVS:

*Ex Bibliotheca Academia
Lugd. Bat.*

EX OFFICINA PLANTINIANA
RAPHELENGI,

1616.

JOSEPH R. ...
...
RE ...
...
...
...
...

...
...
...
...

*Nobilissimis & Amplissimis Viris,
Academiae Lugduno-Batauae*

CURATORIBVS,

ADRIANO A MATENES,

Domino in Matenes, & Opmeer:

CORNELIO VANDER MIILE,

Domino in Mijlen, Equiti:

ET

*Amplissimis Prudentissimisque Viris,
Reipublicae Leydensis*

CONSVLIBVS,

IOANNI ISENHOVTIO VANDER NES,

FRANCONI DVICKIO,

CASPARO BANCHEMIO,

CORNELIO WESPPIO:

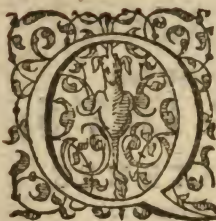
Amplissimo Prudentissimoque Viro:

NICOLA O SEYSTIO,

Eiusdem Reip. SYNDICO, & DD.

Curatoribus A SECRETIS.

VIRI AMPLISSIMI,

QVANTAM nummariaë
rei cognitio veterum
scriptis lucem afferat,
vt non vtilis solum,
sed etiam necessaria vi-
deatur, tot loca, tamque illustria apud
philologos, oratores, historicos passim
obuia satis superque demonstrant; quæ
vt à peritis rerum summa cum oble-
ctatione leguntur, ita ab imperitis plu-
rimum sine fructu aut vtilitate vlla
transmittuntur. Nam quem non ista
in admirationem rapiunt, si frugalita-
tem infantiaë Imperii Romani, cum
illa adultæ ætatis effusione, hoc est, si
prima cum mediis & extremis conten-
das: cùm impendia, quæ in rempubli-
cam, in militiam, donationes, delubra,
amphitheatra, porticus, aquæductus,
hoc est, publicam munificentiam: de-
inde priuatorum hominum censum,
Imperatorum & Regum liberalita-
tem,

tem, aliorum immensam cupiditatem
& avaritiam, horum prodigiam,
hoc est, illam hominum vitam & mo-
res tot retro seculis actam cum animo
tuo tecum ipse subduces, & tanquam
tabulas accepti & expensi in abaco tuo
ipse conficies, atque pretia singulo-
rum definies. Necesse profecto est ani-
mum ista perspicuè & intelligenter
explicantem summa oblectatione &
gaudio affici, si quando illa tempora
cum suo quisque seculo comparabit.
Cum videbit populum Romanum,
cuius imperium iisdem, quibus vrbs
ipsa limitibus initiò continebatur, fru-
galitate & continentia à tam parvis
incunabulis exorsum, pene totius or-
bis imperio potitum; tandem summa
omnium rerum affluentia, tanquam
prædones publicos totius mundi ra-
pinis spoliisque onustos, mole sua
grauatum corruisse. Hic enim ille
populus est orbis domitor, cui ne in
nuptiis quidem ac repotiis licuerit
3 amplius

amplius quam centenos æris infumere, quæ summa eo seculo valebat denariis decem, & habent pondus argenti quinque & septuaginta stuforum Hollandicorum. atque id quidem iam Asia deuicta, quæ tamen luxuriam primum inisit in Italiam. Hac enim animi magnitudine populus ille fuit, vt cum priuatis in rebus suisque sumptibus minimo contentus tenuissimo cultu viueret, in Imperio atque publica dignitate omnia ad gloriam splendoremque reuocaret. Cum tamen Reipublicæ annui redditus, vsque ad Pompeium Magnum non admodum magni fuerint. Is enim post subactum Orientem, cum de tot regibus populisque amplissime triumphasset, literis recitatis declarauit, quod cum Respublica antea e vectigalibus caperet denariûm quingenties, tum e ditionibus a se adiectis accessissent denariûm octingenties. Ergo cum Respub. antea possideret annuatim florenos

florenos nostrates 16520210, siue da-
leros Hispanicos 7029876, postmo-
dum e redditibus annuis habuit flore-
nos 42952548, quæ summa etsi ampla
pro magnitudine tamen Imperii Ro-
mani haud magna hodie videatur, &
tot legionibus alendis, sociorumque
auxiliis vix suffectura, nisi stipendii ex-
ilitas omniumque rerum vilitas eo se-
culo summa fuisset. tum enim militis
diurnum fuit denarii pars tertia, stuseri
nostrates 2 $\frac{1}{2}$. Verum vt ista infra me-
diocritatem, ita illud contra omnem
modum & propemodum fidem exce-
dere videtur, quod de vno Caligula
Tranquillus narrat, qui tanquam gur-
ges & vorago publici patrimonii se-
stertiũm vicies septies millies, qui sunt
floreni Hollandici 223022847 non to-
to vertente anno absumserit; vt iam
minus incredibile videatur quod de Ve-
spasiano idem prodidit: Professus est,
inquit; quadringenties millies opus es-
se, vt respublica stare posset: quod cum
incipit

ipse imperare cœpisset summa esset
ærarîi fisci que inopia. ea summa ad
Hollandicos florenos redacta, valet
florenis 3304042179, hoc est tōnis au-
ri nostris amplius triginta tribus mil-
libus & quadraginta: quæ profecto
immensa pecuniæ vis est. Longum es-
set singula referre & spissum opus.
Quare cum ista, cætera que huius ge-
neris compluria, unde maximarum
sæpe rerum momenta pendent, abs-
que veterum nummorum æstimatione
ac pretio cognosci & intelligi non
possint, eam ob causam doctissimus
quisque hic operam suam utilissime
collocari putavit. sed cum ardua &
magnæ difficultatis ea res esset, post
Alciatum, Budæum cæterosque, qui
hanc inter primos aggressi sunt, non
desierūt de eadem re suam sententiam
publicis literis consignare viri doctis-
simi Agricola, Hotomannus, alique:
sed singuli e suæ eruditionis & obser-
vationum penu tanquam symbolam
aliquam

aliquam huc contulerunt, & quæ à
prioribus vel non obseruata vel minus
rectè annotata deprehendissent, tan-
quam in commune consultantes, pro-
tulerunt. Multa enim sunt quæ aliter
Græci, aliter Latini de eadem re prodi-
derunt, qui error non animaduersus
illis quoque errandi occasionem inie-
cit: nonnulla etiam ὀλογερῶς enuntiata
si nimis pressè & angustè accipiantur, à
vero abesse videbuntur: verum hæc
etiam fortassis leuiora, præ iis quod sæ-
pe locos minus sanos quilibet pro se
rapiat. atque ideo cum tantopere in-
tricata, & tot difficultatibus obsepta
esset huius rei explicatio, non miran-
dum est tam multos commentarios à
doctissimis semper viris de hac vna re
conscriptos extare: vt etiam ii qui ex
professo id non agunt, tamen vbi oc-
casio oblata id sinat, non aliquid inde
sibi delibandū putent. Quamobrem
cum eruditorum ille Phœnix Iosephus
Scaliger etiam hanc rem sua cura &
indu-

industria non indignam existimaue-
rit, & ipse multa ab aliis male expref-
sa, vel in alienum sensum detorta, vel
denique nondum obseruata in hanc
diatribam coniecerit; cuius copiam
sibi fieri omnes vndique efflagitant,
eam vestro nomini, Viri Amplissimi,
nunc offero. Postquam enim doctissi-
mi & clarissimi viri hunc librum pu-
blica luce dignissimum censuerunt,
non puto equidem quidpiam causæ
esse, cur etsi mole exiguus sit, vestri
nominis splendore & titulo minus di-
gnum arbitrari quis possit: cum non
magnitudine sed bonitate istæ mæ-
ces, vt geminæ, æstimandæ sint.
Et quoniam hunc librum vestræ Bi-
bliothecæ ab autore dicatum priuatim
receperitis, eundem publico omnium
vsui vestris auspiciis expositum, etiam
tanto gratiorem futurum confido,
quanto publica vtilitas priuatæ est
anteferenda. de quo vt non dubitem
facit animus & affectus vester literis
promo-

promouendis natus : quem vt perpe-
tuum nobis esse velit, summum illud
numen supplex veneror.

Vestra Amplitudini

addictissimus

WILLEBRORDVS SNELLIVS

R. F.

NO-

NOMINA AVTORVM VETERVM ET RECENTIORVM

qui hoc libello citantur, explicantur, aut
emendantur.

A.		B E D A	
A CTA Marcellini Pa-		Bereschith Rabba	8.16.40 60
pa	65	Biblia Græca	93
Ælianus	20.26	Brodans, & ab eo diffusum	
Agricola Georgius 4. ab eo		66	
diffensum 4. 7. 30. 38.		Budans 18. ei nõ assensum.	
72. 88		18. 30. 38. 81. 82. 88	
Alexander Mammæa apud		C APITOLINVS emen-	
I. C.	52	datu	77
Ambrosius 58. emēdatu	40	Cassianus	100
Ammonius	2	Cassiodorus	59
Anastasius	22	Cato.	26
Anaxandrides Comicus	13	Catullus	28. 56. 73
Anthologia Epigrammatum		Cedrenus	55. 89
Græcorum	12. 57. 65	Celsus 36. emendatu	40
Antonius Augustinus 91. ab		Charisius	68. 69. 72. 80
eo diffusum	92	Ciacconus, Petrus	83. ab
Antenius Piso	48. 71	eius sententiâ abitu.	100
Appianus 33. emendatu	86	Cicero	25. 73. 75. 76. 77.
Apuleius	73	78. 79. 80. 85. 87. 97.	
Aristophanes	3. 14. 24	99. emendatu	75. 78.
Aristoteles	4. 5. 8	80. 86	
Arnobius	8	Cleopatras	35. 38. 43. 46
Athenæus	14	Codex Theodosianus	53.
Aurelianus Imp. apud I. C.		56. 57. 64. 65	
58		Codex vetustus Comm. in	
Ansonius	8	Matthæum Græcus, ex	
		Biblio-	

Bibliotheca Budensi 99
 Columella 70
 Crates Comicus 22
 Caropalates. 62, 63
 Cartius 73
 Cyprianus 73

DARDANVS, apud
 Priscianum 29

Demosthenes 21, 22, 23, 94
 Didymus 11
 Digesta emendata. 53
 Diocassius 86, 87 eius error
 97 emendatus 86, 87.
 reprehensus 97

Diodorus Siculus 8. 66

EPICCHARMVS 6, 7.
 emendatus 7

Epiphanius 55, 56, 58. 60
 emendatus 56

Etymologicum vetus Gra-
 cum 2. 19. 27

Euangelium Graecum 58, 59

Euclides 49, 50

Eugenii Panegyricus 98

Eupoli 18

Eusebius 56

Eustathius 2. in Homerum
 19. reprehensus. 19

FASTI Siculi 57

Festus Pompeius 4. 30.
 47, 48

GALENVS 36

Gellius 47. 73. 80.

emendatus 80

Glossa gracolat. 54. 64. 87.

100. veteres 10. 14. 28. 53

Glyca Annales. 57

Gregorius Magnus 62

Gregorius Turonensis 53

HARMENOPOLI
 Scholiastes. 63

Harpocratio 13. 20. 26.

94 emendatus 52

Hero Alexandrinus, Ma-
 thematicus 19. 35. 41.

43. 44. 48. emendatus

43. 45. reprehensus 19.

44. 45

Herodotus 25. 47. 98. eius
 intricata numeratio 98,

99. emendatus 25

Hesychius 1. 5. 6. 12. 18.

25. 26. 58 emendatus 5.

58. 60. reprehensus 6. 59

Hieronymus 10. 57. 101.

emendatus 58

Hilarius 58

Hippocrates Comicus 18

Hipponax 27, 28

Homerus 3. 7

Horatius 25, 28, 53, 72, 73,

81, 90

INSCRIPTIONES anti-
 qua, marmorea, aenea

Ec. 51. 53, 54, 56, 70,

71, 72, 73. 80. 83, 84,

90,

90, 91, 92, 93, 94, 95, 96
 Iosephus 86
 Isaus 95
 Isidorus 30. 54, 55, 56, 57,
 64. eius ineptia 30
 C. Iulius Romanus, apud
 Charisium 68
 Iuriscōsultus 42, 70, 71, 95.
 Vide Digest. Pandect. &c.
 Ius Constantinopolit. 89,
 90, 95. orientale 53. 95
 Iuuenalis 1. 28. 56, 73. eius
 Glossæ. 73
LAMPRIDIUS 22, 36,
 57, 60. emendatus.
 36
 Legatio Armeniorum 62
 Leges Francorum 61, 62
 Leges Frisionum. 62
 Leges Ripuariorum 57. 61.
 70. emendata 70
 Leunclavius 53
 Lexicon in Iliadem Home-
 ri 19. 27
 Liber de Limitibus agro-
 rum 9, 61
 Linius 13. 20. 29. 31. 32,
 33, 37, 38, 43. 79, 80.
 82. 84, 85, 86. 100.
 emendatus 13. 37. 80.
 84. 86
 Lucilius 24. 67, 68
 Lysias 12. 20. 21

MACROBIUS 58. 74
 Matius Volusianus;
 aut Volusius. 89, 90.
 emendatus 90
 Manilius 51
 Manutius, Paulus 78. ab eo
 dissensum ibid.
 Marcellinus Comes 53. 60
 Martialis 11, 56, 81, 97
 Martianus Capella 81, 82
 Menander 2
 Monumenta antiqua. vide
 Inscriptiones.
 Moses 23
NEPOS. Cornelius Ne-
 pos 76
 Nicandri appendix 54
 Nicandri interpres 35. 48
 Notitia Imperii Romani
 24. 55
 Nouella Iustiniani 57
 Nouella Theodosii 61
ORIGENES 101
 Othomanus; seu An-
 tonius Hottomannus 77.
 ab eo dissensum. 77. 78.
 82. 84. 85
PALLADAS in Antho-
 log. Græc. Epigr. 65
 Pandectæ 53. emendati 53
 Persii Glossæ veteres 83
 Persii Vita emendata 85
 Persius 27, 41
 Phi-

Philemo 19
Philostatus de Vita Apol-
lonii 24

Pincianus, Fredenandus
51

Plautus 2, 10, 13, 14, 15,
16, 17, 20, 24, 25, 26.
28, 31, 32, 45, 68, 69.
emendatus 10. 17

Plinius 13, 36, 37, 49, 50,
51, 82, 84, 85, 93, 101.
emendatus. 36, 37, 49,
50, 81, 82, 84

Plutarchus 33, 49, 74.
76, 77, 84, 85, 87. emē-
datus 48, 49, 85, 88.
97. eius error repre-
hensus 85. 97

Pollux 4. 5. 11. 13. 15. 16.
18. 20. 22. 41. 26. 28.
47. eius error 5. 23.
emendatus 5. 7. 18. 19

Polus Venetus 100

Polybius 13. 15. 23

Pomponius Attellanarius
90

Priscianus 29, 30. 34, 73,
76. eius nugatio 29

Procopius 63

Propertius 92

REMNIUS Fauinus
34, 35. emendatus

69

SALLVSTIVS 73
Scholiaſtes Homerivi-
tus 19

Seneca vterque 20, 21, 30,
32. 73, 76, 79, 80, 96.

emendatus 79, 80

Septuaginta Interpretes.
23

Seruius 100

Sidonius 23

Solinus. 81

Spartianus 86

Stadius 52

Strabo 85. eius error. 85

Suetonius 33, 41, 74, 76.
77, 78, 79, 81. 86, 97,
emendatus. 78

Suidas 3, 4, 12. 14, 24, 26,
55, 57, 58, 60, 94.

emendatus 3, 4, 55, 58

Synodus quarta Carthagi-
niensis 57

TACITVS 73, 77, 78.
81, 82. emenda-

datus 77, 78, 81, 87

Tactica 23, 26

Talmud. 27. 60

Terentius 16, 20, 28, 31.

100

Tertullianus 74, 83

Testamentum Cretense
Gracum in marmore

incisum 23

Testa-

Testamentum Nouum Gra-	Velleius	77, 78, 96, 100.
cum	93	emendatus 79
Theodoritus 53. emenda-	Vincentius Beluacensis	63.
tus	53	eius locus corruptus. ibid.
Theognis	26	63
Theopompus Comicus	6	Virgilius 19. 20. 28. eius
Thucydides	15	Vita 10. 74
Turci Aproniani Edictū	54	Vite Imperatorum 57.
Turnebus	81, 82	emendata 58
Tyrius, Gulielmus	63.	Vitruuius 6. 24. 26
emendatus	63	Vopiscus in Bonoso 58
V ALERIUS Maxi-	X ENOPHON.	13. 27.
mus 76, 84, 100	94	
Varro 7, 9, 42, 49, 54, 68,	Z ONARAS 12. 54.	
69	57. 87. emenda-	
Vegetius	10	tus. 87, 88

HOTOMANNVS ad illum Liii locum : Signati argenti esse-
 ginta quatuor millia fuisse Atticorum. τρεῖς ἀπαρχαὶ vocant, trium
 firē denariorum in singulis esse pondus: tandem post longam dissertatio-
 nem subiicit:

Dixerit nunc aliquis, Ecquid igitur Conciliationis, aut solutio-
 nis affert? Ad Ciceronem, inquibat Aquilius Gallus, si quis ad eum
 de facto rettulisset. Ad Scaligerum igitur, aut Puteanum, aut Passe-
 ratium, aut Lipsium, inquam ego: vel alium pari ingenii felicita-
 tem præditum. &c.

IOSEPHI SCALIGERI

IVL. CÆS. F.

DE

RE NUMMARIA

ANTIQUORVM,

DISSERTATIO;

Liber posthumus.

Q UOD Latinis Pecuniæ signatæ nomine intelligitur, id Græcis νόμισμα dicitur: vt sunt Nummi; qui non dicuntur Pecunia, sed pecuniæ nomine censentur. Neque enim dicimus: Denarius est pecunia argentea valens sexdecim assibus: sed, Denarius est pecuniæ argenteæ nummus. νόμισμα mediæ vetustatis Græci pro quavis specie Nummi dicunt. Sic Hesychius: νόμισμα ὁ ἀργυρῖος δραχμαὶ δύο. Vetustissimi autem nummum non νόμισμα, sed νομισμα ὁ esse dicebant. Talentum vero νόμισμα vocabant, quia dinumeratione, non corpore constabat. Non enim Talentum est nummus, sed νομισμα ὁ ἀργυρῖος δραχμαὶ ἑκατὸν. Nummus, vt ait Iuuenalis, est

Concisum argentum, in vultus faciesq; minutas:
cuiusmodi est Drachma & Denarius. At Talentum non ita: quod non nummi, sed pecuniæ no-

A

mine,

mine, intelligitur. Non enim est ἀργυρῶν π χαῖμα, sed ἀργυρῶν νομισματῶν ὁλκή, ἢ ἀθροισμα. Locus est luculentus apud Ammonium: Τετραῶχμον, τὸ νόμισμα. Τετραδέκαχμον δὲ τῶν τεσσάρων δραχμῶν. Qui alius Στατήρ vel Τετραδέκαχμον dicitur, hoc proprie dicitur Τετραῶχμον. Valor autem eius ut quatuor drachmæ, aut xxi iiii oboli. Mihi contra sentire videtur, Stäterem ipsum proprie dici Terradrachmon, & speciem nummi argentei; Τετραῶχμον autem eius valorem, puta iv drachmas aut xxi iiii obolos, aut cxc i i χαλκῆς. Eustathius putat deprauatum esse ex Τετραδέκαχμον. Etymologicon negat. Porro ἀθροισμα, siue νόμισμα, aut pondere aut dinumerationeungebatur. Menander:

Ὁλκῶν τετρατὶ χρυσίον, ταίδιον,

Ἔσχα πρῶν.

Pondus talenti auri tibi appensum seruo, o puer. Non enim nummum representare potuit, cuius modi nullus erat, sed pondus. Aliter dinumerabatur. Plautus:

Talentum argenti ipsius sua dinumerat manu.

Quod igitur traditione vnus speciei præstari non poterat, hoc fiebat aut pondere, aut dinumeratione, ut ostensum est. Nulla enim gens est, quæ non solum nummis, sed etiam certa nummorum collectione non utatur, quæ nummi quidem vnus vice fungitur, sed tamen nummus non est, quia tanti ponderis species cudi non possunt; cuiusmodi Talentum, Mina, Libra, & apud Teutonas Tonna auri, quæ est ὁλκή, aut ποσόπις, non nummus. Εἰς νόμισματι Græcorum huiusmodi ἀθροίσματα duo sunt, Mina & Talentum: in Romana pecunia, vnica Libra est: quod verbum triplici notione fungitur.

gitur. Nam & certum pondus significat, unde Librales lapides dicuntur: & id, ad quod pondera examinantur; unde Libripens, ὁ σαθμῆχος: & pecuniæ corpus, quod tam numero quam pondere fungitur. Hæc tria quoque in vno nomine Ταλάντεprehenduntur. Nam & ponderis nomen est, quod dicitur σατικὸν τάλαντον, unde τάλαντιαῖοι λίθοι, & τάλαντιαία χάλαζα, quod Latinis Librales lapides, & Libralis grando: & examen; vel trutina. vt Homero:

— δὺα ἐτίπαινε τάλαντα.

Aristophanes:

ἀλλ' ἢ τάλαντα μισκὴ σαθμήσιν
& denique νομίσματα ἄθροισμα π. Vnde Talentum Euboicum, Ægineticum, Babylonium, Atticum, Siculum.

PECVNIÆ, vt iam diximus, maximus modus apud Græcos Talentum; apud Romanos Libra. Apud Siculos Talentum erat ἀνάλογον Libræ Romanæ, non autem ἰσοδωάμον. Et quidem ἀνάλογον, quatenus duodecima eius pars erat Νύμμος, vt Libræ Romanæ Vncia. Ἰσοδωάμον autem Romanæ Libræ non erat, utpote quod Denarii Romani vix septima pars esset. Igitur Talentum Siculum prius erat χχιιιι νύμμων: postea χχι ἀστίματον est. eratque non nummus, sed ἄθροισμα, siue ὀλκή. Νύμμος autem erat πριῶν ἡμιβολίον, hoc est χιι χαλκῶν, quantorum octo est obolus Atticus. Sed Tarentinis νύμμος erat argenteus, cui incusus erat Taras Neptuni filius Delphino insidens. cuiusmodi multos vidimus hodie drachinæ pondere, si bene memini. Apud Suidam: Τὸ Τά-

λαμπρὸν ὃ τὸ νῦν λεγόμενον Ἀττικόν, ὡς Σικελιῶταις τὸ
 μᾶλλον χαῖτον ἢ μίον καὶ, νῦν ὃ ἱβ. Legendum νόμισμα
 καὶ. Quæ mendosa lectio imposuit doctissimo
 Agricola pag. 296. *Siculum*, inquit, *vetus*, fuit
 quatuor & viginti minarum. Itaque Talentum
 Siculum erat cxliiii χαλκῶν, xviiii obolorum,
 trium drachmarum Atticarum. Quod & Festi au-
 thoritate comprobatur; apud quem legimus; *Alex-
 andrinum* (Talentum) xlii denariūm: *Neapoli-
 tanum* sex denariūm: *Syracusanum* triū denariūm:
Rheginum victoriati. Atque ita Talentum Sicu-
 lum erat ἀνάλογον Libræ Romanæ, quatenus, ut
 diximus, in duodecim νόμισμα tribuebatur, ut Li-
 bræ Romanæ in totidem vñcias: cuius partibus
 longe cōnvenientius respondebat λίτρα. Nam &
 Libra est nomen Siculum; quod ipsis λίτρα diceba-
 tur; & Vncia, Sextans, Quadrans, Triens, Dextans
 sunt planè Sicula nomina. Et λίτρα non erat nūm-
 mus; sed ὀκλή, προσότης, ἄθροισμα. Eius duodecima
 pars dicebatur ὑγία, duodecima duæ ἐκτὰς tres
 τετάρτες, quatuor πεντάς, quinque duodecimæ πμ-
 πύγκον, dimidium ἡμίλιον, septem duodecimæ
 ἐπτάγκον, vel ἐπτάγκον. & sic deinceps. Quare Vn-
 cia non est Romanum, sed Siculum, ut Sextans,
 quod est ἐκτὰς, ἐκτὰν 7. prius dictum ἐκτὰς, &
 postea ἐκτὰς. ut quod aliis φωνίης, τμήνης, ἀγλῆης,
 Siculis & Doribus omnibus φωνᾶς φωνὰν 7, τιμᾶς
 τιμὰν 7, ἀγλᾶς ἀγλὰν 7. Pollux libro 1v, post-
 quam docuit λίτραν esse verbum Siculum, & Do-
 riensem; subiicit: Ἀριστοτέλης ὃ ἐν μὲν Ἀκρεχαιτίνων
 πολιτεία ὠρηπῶν, ὡς ἐζημιῶτο πεντήκοντα λίτρας; ἐπά-
 ρει Ἡ' ὃ λίτρα δυνάμει δολὸν Αἰγυπτίων. ἐν ὃ Γμερίων πο-
 λιτεία φησὶν, ὡς οἱ μὲν Σικελῶν 7 τὴν δύο χαλκὺς ἐξ ἀλίτρα
 καλοῦσι,

πάλαι, τὸ ἓν ἐγκλίαν. Aristoteles, inquit, duos æreolos à Siculis ἐξάλιτρα vocari perhibet; vnum autem ἐγκλίαν. Mirum verò genus loquendi, ἐξάλιτρα vocari, pro sexta parte τὴν λίτρας, quod ἐλληνικώτερον diceretur ἐκτὴμόριον τὴν λίτρας. Mirum, inquam, genus loquendi; sed quod exemplo non caret. Nam quo modo dicitur τριτομηνίς ἢ τριτὴ τῆς μηνός, eodem dicendum esset ἐκτὴλίτρον. Nam ἐξάμηνον sunt sex menses; & ad hanc analogiam ἐξάλιτρον essent sex libræ, non sexta pars libræ. Et τρίμηνον sunt tres menses, τριτομηνίς tertia pars mensis. Sed error est in codicibus Pollucis, & legendum, τὴς δύο χαλκῆς ἐξτὰν τε πάλαι· quod postea demonstrabimus. Sequitur, τὸ ἓν ἐν ἐγκλίαν, τὴς ἓς τρεῖς βιάκοντα. Sane βιάκοντα nō est verbum Siculum: neque villo modo efficies, ut βιάκοντα sint τρεῖς χαλκοί. In libro ix hæc ferè repetuntur: Καὶ μὲν ἐν τῇ Ἀκραγαγίῳ πολιτεία φησὶν Ἀέσποτελιν ζημιῶσαι πνα βιάκοντα λίτρας. Διῶαδς δὲ τὴν λίτραν ὀβολὸν Αἰγυαῖον. ἀλλὰ μὲν τοὶ παρ' αὐτῶν ἐν τῇ Γμερίῳ πολιτεία καὶ ἄλλα ὄροις Σικελῶν ὀνόματα. οἷον ἐγκλίαν, ὅσῳ διῶαδς χαλκὸν ἓν· καὶ ἐξτάλαντα, ὅσῳ ὅτι δύο χαλκοί· καὶ τρία τάλαντα, ὅσῳ τρεῖς· καὶ ἡμίλιβρον, ὅσῳ ἐξ· καὶ λίτραν, ὅσῳ εἶναι ὀβολόν. Quod hic dicitur, tres æreolos, siue tres vncias vocari τρία βιάλαντα, supra libro quarto dicit vocari βιάκοντα. Atqui, ut diximus, neutrum est verbum Siculum; & præterea τρία τάλαντα non est vnum verbum, sed duo. Legendum igitur: καὶ τειάντα, ὅσῳ τρεῖς. Hesychius: Τειάντα, πόρην λαμβάνουσα βιάκοντα· ὅδε λεπία ἔκοσι. Legendum omnino: Τειαντὶς, πόρην λαμβάνουσα τειάντα· ὅδε λεπία ἔκοσι. Sed errat Pollux, qui τειάντα putat esse τρεῖς χαλκῆς: quum dictum sit, non a numero duodecimarum, siue vnciarum,

sed à numero partium, quæ metiuntur duodena-
rium numerum, quæ sunt I, II, III, IIII, VI. hoc
est, vncia, sextans, quadrans, triens, semis. Quod
autem ἡ πόρτα, quæ mercedem acciperet *ῥιάντα*, di-
cta sit ab eò *πριάντις*, ἀνάλωρον est ei, quod apud Pol-
lucem legitur: *πρίων*, quæ *σαπής* mercedem acci-
peret, *σαπείδα* dictam esse à Theopompo Comico
ἐν Κόμῳ χερσὶ.

Οὐ φησιν εἶναι ἥδ' ἑταίρων τὰς μέσους

Σαπείδας. —

Aliter *σαπείδαι* dicebantur. Nam *σαπείδιον* est *σα-
τῆς* & *ἄξιον*, vt *δεσχυμίδιον* *δεσχυμῆς*. Rursus apud
Hesychium: *Τετράντα*, *πτεράγων* π *χῆμα*. *δύο*
ἢ τὴν τετραπλάσιον χαλκῶς. Idem error, qui Pollucis.
Non enim *Τετράς* quatuor duodecimas significat,
sed quartam partem de duodecim. Non est tamen
error, quatenus est *ἰσώσιμος*. Ita enim loqueban-
tur vulgo, atque eam *κατάχρησιν* cernere est apud
Vitruvium, libro x, cap. xi, qui diuisionem in par-
tes quatuor & octo, vocat terrantes, & octantes,
*ἢ capitibus circino diuiduntur circinationibus eo-
rum tetrantibus in partes quatuor, vel octantibus
in partes octo ductis lineis*. Vides quadrati & octo-
goni designationes in circulo *ἰσώσιμῳ* & *κατάχρη-
σιμῳ* vocari tetrantes, & octantes. quod profecto
idem est, quod Hesychius dixit, *πτεράγων* *πτεράγων*
π χῆμα. Item: *Τετραγία*, *πτεράγων* & *ἰσός*. *Τε-
τράντες* igitur, trientes, octantes sunt verba Sicula.
Nam *δύπαντα* eadem analogia efferre possumus, vt
πτεράτα, *ἰξάντα*, *πριάντα*. Quincuncem vero vo-
cabant, quo modo & Romani, *πεντάγων*. Nam
πέμπε illis est *πέντε*. Epicharmus: *ἢ δὲ μαντιαν*,
αὐτὸν ἰσώνεμον *ῥωμαῖνε μέσθ' αὖν πριάντων ἀργύρεον*,
ἀλλ' οὐ

ἀλλ' ἢ λίτρον, αἱ δ' αὖ ἡμίλιτρον διχομαίει. *Lege* : Ἡ δ' αἱ μὲν τριᾶνθ', αἱ δ' ὑπονεμόμεναι. *Idem* : Ἐχὼ γὰρ τὸ βαλάντιον λίτρον δικάλιτρον ἐξάγγιον πὶ καὶ πεντάγγιον. πεντάγγιον dicit, quod supra πεμπύγγιον: ἐξάγγιον autem, quod ibidem ἡμίλιτρον. Rectum enim erat πεντάγγιον, καὶ ἐξάγγιον.

*Q*UIVS animaduersis manifestum est. Romanos a Siculis in re nummaria multa accepisse: *Nummum, unciam, sextantem, quadrantem, trientem, libram* : non autem Siculos a Romanis, ut falso credidit vir summus Georgius Agricola. Nam & Varronis auctoritate summoueri potest, qui ita scribit: *In argento NUMMI. id est à Siculis*. Pollux : Οὗ δ' Νῦμμοι δοκεῖ μὲν εἶναι Ῥωμαίων τῆ νομισματικῆς ἔστι δ' ἑλληνικὸν καὶ ἐκ τῆς Ἰταλίας καὶ Σικελίας ὀρίων (Δωριέων legendum.) quæ Agricola aduersantur. Sane quæ partes metiuntur Assen, I, II, III, IIII, VI, uncia, sextans, quadrans, triens, eæ omnino sunt à Siculis. Quincunx, septunx, eæ quoque imitatione eorundem dicebantur, πεμπύγγιον, ἐπὶ πύγγιον. BES, & DODRANS hæcenus originem suam non produnt. Bessem quidem scimus compositum esse, & posterius membrum esse ab Assē. Veterum hic mos fuit, ut assen siue integritatem trifariam secarent, quas Græci μοίρας vocant. Homerus:

Ἀτρεὺς δ' ἡ δὴ σφραγίσκη, παρ' ὅχλην δ' ἅλκον εὐξ...

Τῶν δύο μοίρας. — Tῶν δύο μοίρας illas δίμορον vocabant, Latini Bessem: quod prius Ducessem, ut Duellum, Bellum: Duonum, Bonum. Quia enim ex vno assē tres fecerant, ideo duos asses vocabant illas duas partes. Dodrans mire deficit ab origine sua. Nam ut De-

xtans dicitur pro Desextans ; ita Dequadrans prius dicebatur , cui quadrans deerat ad duodecim. Dequadrans igitur prins , postea Dodrans , mira detorsione. De , vt omnes sciunt , est *σεντηνδὲν μείων* : vt Demens , qui mentem non habet. sic Desextans , qui sextantem non habet , ad complendum duodenarium : Dequadrans , cui deest quadrans. Postea Dodrus & Dodralis sumptum pro nouenario ; vt apud Aufonium :

Δόδρα πρότῳ ὃν δεινὸς ἔχει μέλι, οἶνον, ἔλαιον,

Ἄρτον, ἄλας, βοτάνην, ζῶμα, ὕδωρ, πέπρι.

& Latinè Dodralis potus vocatur apud eundem Aufonium. Deuncis apetta est origination. Sed mirum Deuncem Iabulsem , aut Labulsem , vt quædam exemplaria habent , dici à Beda ; ab Arriobio Dibulsem. Video quidem posterius membrum ex Alse , vt Bessim. Sed vt reliquum ignoramus , ita a putidis coniecturis calamum continebimus. Iam Litæ Siculæ valorem deprehendere non admodum operosum , quandoquidem Aristoteles *λίτρας* scripsit *δωὰς δόλιν Αἰγναῖον*. Obolus autem Ægineticus ad Atticum habebat rationem , quæ dicitur à priscis Latinis besaltera : id est solidum cum besse , vt x ad vi. Obolus Atticus erat *χρηῶν* , siue æreolorum octo. Ergo obolus Ægineticus , qui & Corinthiacus , erit æreolorum *χιιι* cum triente. Sic drachma Æginetica erat obolorum Atticorum decem. Sed repugnat Diodorus , qui ait *Διμαρτίον* nummum aureū valuisse decem drachmis Atticis , & *τὸ τῷ σαθμῷ* vocatum vulgo a Siculis *πεντηκόντα λίτρας*. Quod si *λίτρα* est *Αἰγναῖον* *δωὰς* , in quinquaginta *λίτρας* , siue obolis Ægineticis , erunt oboli Attici *83 1/3* . quæ sunt drachmæ

Atticæ

Atticæ ferè 14, non 10. nam x drachmæ Atticæ sunt 36 *λίγες* Siculæ. quæ multum absunt a l. Contra, ex verbis Diodori v *λίγες* esset drachma Attica. Vncia autem paulo maiuscula erit æreolo. Quemadmodum autem apud Atticos, & alias Græciæ gentes in argento, non erat *ἄθροισμα* maius Talento; ita apud Siculos in ære minus *ἄθροισμα* erat τὸ δικάλιττον, maius τὸ λισδικάλιττον. ultra illud nullum maius æris vocabulum erat. Τὸ δικάλιττον quidem erat æreolorum cxxxi & trientis: τὸ λισδικάλιττον autem mccciii & trientis, paulo plus quam obolorum Atticorum clixvi, drachmarum Atticarum xxviii non solidarum. quod Græcè diceretur δραχμῶν κῆβερχλον. In hoc quoque etiam Siculos Romani secuti sunt: apud quos modicum *ἄθροισμα* est DECvssis, maximum CENTvssis. VARTO: *Quod primum est ab decem assibus DECvssis. Secundum ab duobus decussibus VICEssis. Reliqua conveniunt: ut TRICEssis proportionè, usque ad CENTvssis, quo maius æris proprium vocabulum non est.* As igitur Romanis, ut *λίγες* Siculis, est solidum quid, & integritas, non solum in re nummaria; sed etiam in magnitudinibus; ut hereditas, & pes: quia & hereditas in duodecim partes, & pes in duodecim pollices dividitur; quæ partes tam hereditatis quam pedis, Vnciæ vocantur. Nam pedis divisio duplex est, & eodem utraque recidit. Diuiditur enim in sexdecim digitos; itemq; in duodecim vncias, qui sunt pollices, & hæc divisio fortasse dicitur monetalis, quia As & Vncia sunt monetariorum verba. Legimus in libris de Limitibus agrorum: *Item dicitur in Germania in Tungris pes Drusianus, qui*

habet monetalem pedem, & fescunciam. Vides, quando pes diuiditur in vncias, pedem monetalem dici. Nam Vncia sunt Pollices, vt apud Vegetium. Inde etiam Hieronymo Vnciales literæ, id est Pollicares. Pes igitur ille Drusianus maior est Romano fescuncia. Fuit enim XXI digitorum, quantorum sexdecim est pes Romanus. Ex quo colligimus pedem Drusianum omnino esse eum, qui hodie in Gallia & Belgio in vsu est: qui profecto maior est sex digitis, quantorum XVI est pes, qui Romæ in hortis Angeli Colotii sc̃lptus in saxo visitur. Eum enim nos cum pede Gallicano comparantes id verissimum esse deprehendimus. Pollices igitur vncias vocabant, vt ex Vegetio & Hieronymo docuimus. Et in Aquitania & maiori parte Galliæ adhuc digiti vocantur vncia. Hinc Plauto Copulæ fescunciæ, vel, vt tunc loquebantur, secunciæ, hoc est sesquipollicari crassitudine. nimirum *ἡμισέδα τετραδάκτυλοι τὸ πᾶν*. In Plauti Epidico in optimo exemplari summi viri Ioachimi Camerarii ita legebatur:

— Nam per urbem duo desfloccati senes

Queritant me. in manibus gestant copulas fescuncias suas.

vbi *fescuncias* manifesto legendum. quod alii dicunt *fescuncias*; vt sexdecim, sedecim, tresdecim, tredécim; sedecimus sexdecimus in Vita Virgilii. Itaque Pondo, & As, erat pes: & Dupondius. Columellæ duo pedes; aut bipedalis mensura. Inde hic sesquis; hoc sesqui, *ὁ ἡμιβλις*, τὸ ἡμιβλιον, quod est SEMIS CVM ASSE. Composita cum nomine As varie desinunt; Octussis, Octas; Sescussis, Sescuas. In Glossis: *Sesquas*, *τὸ ἡμιβλιον αὐτῶν, χαλκοῖ δέ.*

Didy-

Didymus: Τὸ δὲ CHCKOYAC σὺνδιδύμῳ ὄντι τὸ τῷ CH, καὶ τῷ KOYΜ, καὶ τῷ AC, ACCIC. καὶ ὄντι ἡμίον σὺν δαδείοις. τὸ δὲ ἔστιν ἐν ἡμῶν δαδείοις. As, & Assarius, idem est. sed alterum substantivum, alterum adiectivum. quod quum dicimus Assarius, intelligitur nummus, ut Denarius, & Sestertius. semper enim de nummo κατὰ τοῦτο δ. Græcis vero semper neutro genere, τὸ δυνάειον, τὸ δαδείοις, τὸ σισέρπιον. Sic Dupondium. & Dupondius pro eodem quum dicerent, Dupondius nummus intelligitur. At Dupondium est substantivum. Quia vero initium pecunie in ære; propterea omnis ratio nummaria. Æris nomine appellata. Nam ÆS pro Asse. Varro: *Pro assibus nonnunquam ÆS dicebant antiqui. a quo dicimus assem tenentes*: HOC AB ÆRE ÆNEAQVE LIBRA: & MILLE AERIS LEGASSE. Numquam Æs pro Asse dictum. Nam quod dicitur HOC AB ÆRE, id est, raudusculo, quod quum mutatum esset in assem, retinuit nomen æris, siue raudusculi. Et Martialis merito reprehendendus:

Amphora vigessi, modius venit ære quaterno.

Æs quaternum, sunt quatuor asses. Et vini amphoræ precium quintuplum ad frumenti modium esse significat, Et tamen ad istud exemplum non dixeris argento quaterno, auro quaterno. quia argentum & aurum, pro collectione nummorum, non pro singulari nummo sumitur. Æs vero pro utroque, Nam Mille æris, est collectivum; Ære quaterno, est singulare. Sed hoc solus Martialis usurpavit. Athenis omnis pecunia κατὰ τοῦτο vocabatur, ut docet Pollux. Sic Romanis Æs est omnis pecunia,

— meo sum pauper in arc.

Inde ἀχαικὴν est pecuniam non habere. In Epigrammate:

— εἰς ἀχαικὴν,

Μηκέτι πένετόν θείς τὸ χιτῶνάειον.

Nummus aureus Athenis semper dictus fuit Στατήρ antiquitus. Nam posterioribus temporibus Στατήρ pro tetradrachmo acceptus est. Tetradrachmum igitur argenteus nummus erat, Στατήρ aureus, pondere duarum argentearum drachmarum, valore viginti. Zonatas: Παρὰ τῶν πῶς ἑλληνικῶν εἰκοσι δραχμῶν τὸ χρυσὸν ἀλλάττει νόμισμα. Lysias ἐστὶν ἑλ' Ἀλειφάνης χρημάτων ait quinque millia staterum, decem millia drachmarum, tria talenta, item decem, & septem talenta omnia simul conficere talenta x l. Sane summa omnium, præterquam staterum, conficiunt drachmarum centū triginta millia. quæ si de ducentis quadraginta millibus drachmarum, quot nimirum sunt in Talentis xl, deducantur, relinquentur centum decem millia drachmarum, quæ diuisa per quinque millia staterum, relinquent staterem drachmarum xxi i. Sed ὁλοχρῶς hæc dicta sunt, ἢ ἀκριβῶς. Dixit enim non πηλαράκοντα Talenta esse, sed οὐ πηλαράκοντα. Hesykius: Δραχμὴ χρυσίου ὁλὴ νόμισμα τῷ, εἰς λόγον ὑποβῆναι διδραχμῶν i. Idem Suidas repetit. Drachmam auream ait esse non nummum, sed pondus viginti drachmarum argenti. Sed ea est ὁ στατήρ. Nam δραχμὴ χρυσίου proprie erat decem drachmarum argenti. Idem: χρυσῆς. Πολέμωρξ δυνάσται φησὶ τὸ χρυσοῦ ὄρεα πῶς Ἀθηναίοις δραχμαὶ δύο. πλὴν τὸ χρυσοῦ δραχμῶν νόμισμα τῷ ἀργυρίου δραχμῆς δύο. Μνῆν δ' ἀέμας τὸς πέντε χρυσοῦς. Hic igitur

tur apertius quam priore loco, ait Drachmam auri valere drachmis decem argenti. Ideò Mina erat decem drachmarum auri, staterum autem quinque, quos vocat πέντε δραχμαί. Daricum eundem esse cum statere, nemo dubitat, & Harpocratio ostendit: λέγουσι δὲ πέντε δυνάμει τὸ Δαρικὸν ἀργυρῶς δραχμαῖς δεκά. οἱ τὰς πέντε Δαρικὰς δυνάμει μὲν ἀργυρῶν. Et mediocriter peritus censuerit legendum δραχμαῖς κ', non η'. Quae similitudo in libris scriptis sit inter κ & η, non est monendum. Τετραχμία Δαρικὸν Xenophonti sunt δέκα τάλαντα. Talentum autem 6000 drachmae. Ergo Δαρικὸς sunt 20 drachmae. Auri enim potestas ad argentum decupla erat tam in re nummaria, quam ponderaria. Pollux, quod & ab aliis citatur: Τὸ δ' ἔχουσιν, ὅτι τὰ ἀργύρεα δεκάπασον ἦν, σαφὲς ἂν τις ἐκ τῆς Μιναιδρε πέντε τετράχμιος μάθει. περιπλὴν δ' ἔστιν ὅτι τὰς πέντε τετράχμιος ἀργύρεα.

Οὐκ ἔστιν ἄλλω τάλαντι ἔχουσιν τοῖς παιδίοις, ἀλλὰ τὰς πέντε τετράχμιος.

Ἐστὶν καὶ τῶν πέντε τετράχμιος ἀργύρεα.

Ἐστὶν καὶ τὰς πέντε τετράχμιος ἀργύρεα.

Μακάριος ἐστὶν ὁ δεκάταλαντι κατὰφαγόν.

Talentum auri, decem talenta vocat. Polybius super foedere Aetolico: Διδόντες ἑξ. δέκα μιν ἀργυρῶν, ἔχουσιν ἑκατὸν. quod Lilius vertit: *Diem pro argenteis decem aureis unum valeret.* ubi τὸ pro abundat. Ita loquitur Plinius. alioquin est barbarissimus, Nummus aureus valet pro decem drachmis. Drachma igitur auri est decem drachmarum argenti. Hanc drachmam Anaxandrides Comicus ἡμι-ἔχουσιν vocat. Plautus NUMMVM: Siculi ἀπαιρῆ-πιν νόμισμα. Neque Nummus absolute apud Plautum positus, aliter accipiendus. Vt in Pseudolo co-

*Illi drachmis essent miseri. me nemo potest
 Minoris quisquam nummo, ut surgam, subigere.
 En hic plus est Nummus, quam aliquot drach-
 mæ. Nam, ut putamus, quotidiana coqui merces
 erat τριὰς δραχμῶν. ut illius apud Athenæum:*

*— ἀλλὰ διὰ τὰς τέτταρας
 Δραχμὰς ἀποβαλὼν, φησὶ, τὸν περὶ αὐτοῦ.
 In Aulularia quoque cocus quum dicit:*

*Nummo sum conductus, plus iam medico merce-
 de est opus;
 ibi quoque Nummus est merces coqui decem ar-
 gentæ drachmæ, aut ἡμυχρεοῦς, ut Anaxandrides
 vocauit. In Menæchmis porci sacres nummo præ-
 stinatur. Quod si nummi nomine drachmæ, aut
 nummus festertius intelligeretur, quam ridicu-
 lum esset porculos adultiores, drachmæ, aut mi-
 noris venire? Sed apud Aristophanem porci sacres
 tribus drachmis indicantur:*

*Εἰς χοιρίδιον δάνεισόν μοι τρεῖς δραχμὰς.
 Glossa apud Suidam: Ἐπὶ ὅς μιν ἰόντων ἀποδιδόσκειν, ἢ
 μωρεῖας, ἐπεὶ οἱ μωρέμενοι χοῖρον ἔδουον. In Persa:*

*Quid igitur? sexcenti nummi quid agunt? quæ
 turbas dānunt?*

Sexaginta minas, quot scilicet puella vendita fuit,
 sexcentos nummos vocat, hoc est sexcentas drach-
 mas auri, quod est talentum Atticum. Drachma
 enim auri est decima pars Minæ argenti. In Tru-
 culento seruulus, qui vna minæ argenti opsonaue-
 rat, quinque autem ad herilem amicam defert, ait
 sese de ea minæ, qua opsonauerat, partem Hercu-
 lanceam reliquarum quinque minarum detraxisse
 quinque nummos. Pars Herculanæ, est decuma.
 & proinde decuma de quinque minis, siue quin-
 gentis

gentis drachmis, sunt drachmæ quinquaginta, quas ipse nummos quinque vocat. Ergo quinque illi nummi sunt πέντε δραχμαὶ χρυσῆ, aut πέντε ἡμίχρυσοι. quæ est Herculanea pars earum quinque minarum argenti, quas ad meretriculam deferrebat, nimirum quinquaginta drachmæ, quas domina, qua opsonauerat, detraxit. ut quinquaginta drachmis duntaxat opsonauerit; reliquas quinquaginta furatus sit. Hinc quod in Persa leno queritur de sexaginta minis, nummos sibi detractos duos; intelligendum nimirum de sex millibus drachmarum viginti drachmas delibatas esse. Neque aliam ob causam Trinummo fabulæ nomen factum credas, quam ob τρεῖς δραχμὸν χρυσῆ, quæ sunt drachmæ argenti xxx. In Moltellaria:

Vbi sunt isti plagipatida, ferritribaces viri,

*Isti, qui trium nummorum causa subeunt sub
falas?*

Memineris te legere palliatam argumenti Attici. Nihil enim hic Romanum est; quod putarunt viri eximie docti, colligentes ex Polybio δρόλον. Atqui δρόλον non sunt tres asses. Sermo est igitur de illis militibus Atticæ terræ, quibus drachma in stipendium diurnum procedebat: ut menstruum stipendium fuerit triginta drachmarum argenti, quæ sunt drachmæ auri, siue ἡμίχρυσοι, hoc est nummi Plautini, tres. Thucydides de Athenienlibus: Δραχμὴν ἄν τ' ἡμέρας ἕκας ἐλάμβανον: & in extraordinario stipendio idem ponit δίδραχμος ὁπλίτης. qui sane sunt, qui δίδραχμοπλῆς Polluci libro quarto, capite altero & vigesimo, in fine, vbi etiam quidam milites Comica vernilitate dicuntur τετρακονταδραχμοὶ τυρρι, à triginta drachmis

mis argenti menstrui stipendii; & Falis, quas, vt Plautus indicat, subibant. vt dubium non sit, quin Plautus ab eodem Comico illa desumpserit. In istis Plautinis versibus de stipendio Romani militis intelligere, est toto cælo errare. Polybius enim Plauto ætate inferior scribit sæculo suo militi Romano δαχολον diurnum stipendium fuisse; qui est triens denarii: ita vt militi menstruum stipendium esset drachmæ decem, qui est nummus Plautinus. Qui vero hoc putant, non cogitarunt nummum absolute positum apud Plautum esse drachmas decem; argenti autem mentione adiecta, esse drachmam. vt in Pseudolo:

Nimis miser sum: nummum nusquam reperire argenti queo.

hoc est, drachmam argenti. vt in Epidico:

Locare argentum nemini nummum queo.

In Rudente verò expressit:

Nummi octingenti aurei in marsupio infuerunt. Ibi sunt ἑπτὰ χεῖροι, & drachmæ auri. Et in Epidico plane ἑλκινκός dixit auream, hoc est drachmam. vt Comicus, vnde accepit, χεῖρον.

Non meministi me auream ad te adferre natali die? ἔμνησται χεῖρον τοῖς γενεαῖς ἐν τῇς ἡμέραις; Nummos enim adferri herilibus filiis natalibus diebus a seruulis, nemo ignorat. Et aliquid de hoc more delibatur in Phormione, scena, *Amicus summus meus, & popularis, Geta.* In Epidico:

Redde igitur, quot minis emit? τῆ. Tot. quadraginta minis.

(Tot. digito notauit quadraginta, ex Computo manuali, quem docet Beda.)

Id adeo argentam ab Danistâ apud Thebas sum-
fit fœnore:

In dies, minasque argenti singulis, nummis. EP.
Papæ.

Vnius literulæ commutatione tota sententia per-
 turbata. Legendum:

In dies, minasque argenti, singulis nummis. —
 id est drachmis auri. Immanis, & inusitata, ac ve-
 re lenonia vsura, quæ in duodecim mensibus con-
 surgebat ad 14400 drachmas, quæ sunt cXLIII
 minæ. Singulæ enim Minæ in annum reddunt
 tantum XII drachmas: ac proinde ex XL minis an-
 nuæ redeunt cccclxxx drachmæ, quæ est trigessi-
 ma pars huius lenonii fœnoris: vt merito scriuus
 exclamauerit, *papæ*. Nam in XII diebus leno su-
 cratur, quod cccxxx ex legitimo fœnore sperare ius
 sinebat. Atque hæc satis de nummo Plautino tam
 argenteo quam aureo. Sed ad *σατήρ*, vnde defle-
 ximus, reuertendum. Et errant qui apud Plautum
 nummum interpretantur *σατήρ*. Nam *σατήρ*, vt
 diximus, est duplus nummi Plautini, erat enim
 pondere διδράχμης. nummus autem Plautinus
δραχμή χρυσή, quod Syracusanis dicebatur διμνα-
 ρίον. *Σατήρ*, vt diximus, apud veteres Atticos
 erat nummus aureus valens drachmis argenti vi-
 ginti. Nam argenteus *σατήρ*, non hoc, sed *πτερά-*
δράχμης nomine vocabatur. *Σατήρ* dictus est *σα-*
τῖς ἰσάριος, quod est ponderare; quemadmodum Si-
 clus Hebræis, qui erat ἰσοδυναμὸς τοῦ σατήρος. *πτερά-*
δράχμης, similiter dictus ab eo verbo, quod He-
 bræice *isârai*, & ponderare significat. Hoc enim
 est *שקל*. Et quemadmodum Hebræis Siclus pon-
 dus momentaneæ lancis dicitur, ita etiam *σατήρ*

B

Atticis,

Atticis, qui aliter *Μνα*. Pollux: *Οδὲ [χρυσῆς] σα-
τῆρ μνᾶν ἡδυόατο*. Dele vocem *χρυσῆς* inclusam
virgulis. Planissimus sensus relinquitur: *Οδὲ σα-
τῆρ μνᾶν ἡδυόατο, καὶ γὰρ ἐν πῆσι ἱσαμένοις τὴν μνᾶν τὴν ῥοπῆς
σατῆρα ὀνομάζουσιν*. Designat enim *Μνα* duplicem
esse. alias enim *ροπλὴν*, siue lancis momentaneæ
pondus, alias *νόμισμα* significari. & quidem *ροπλὴν*
illis versibus Eppolidis:

— ὅτ' ὡς μὲν πινεώτερος, κρόκης

Πίντι σατῆρας εἶχε ναὶ μὰ τὴν Δία.

Νῦν δ' ῥύπε γε δύο τάλαρτα ῥαδίως.

In his senariis citandis multum hallucinatur sum-
mus vir Budæus, cui vox obreptitia *χρυσῆς* impo-
suit. Nam tam *σατῆρ*, quam *τάλαρτα* notionem *ρο-
πῆς* habet, hoc est, non *νομίσματος*, sed ponderis.
Inde *πεντὰς ἀτῆρον*, id est *πεντάμνου*. Hippocrates
Comicus *ἑξαταθῆκη*.

Ὅταν γὰρ οἶμαι, λαλὸς ἀνδρῶν παχὺς,

Ἀργὸς λάβη δίκαια, εἰς ὅσας τρυφᾶν,

Πέντας ἀθῆρον, πῆγε τὸ πνεῦμ' ἀνῶ.

Ita enim castigandi hi senarii apud Pollucem.
Ibi *πεντὰς ἀτῆρος* δίκαια est *πεντάμνος*, quod nimi-
um, ut ait Pollux, *σατῆρ* & *μνᾶ* in re ponderaria
sint idem. Itaque recte apud Hesychium: *Τετρα-
σάτῆρον, τὴν τετραμνῶν*. in nummaria immane quan-
tum discrepant. Sed quod Comicus dixit *πεντα-
σάτῆρος* compolito verbo, id simplici quoque di-
cebatur *σατίδης*. quod Hesychius interpretatur
πεντάμνου. quia pondus quoddam dicebatur *στά-
της*. Idem Hesych. *στάτης, σκάφη*. ἄλλοι δ' τὰς πέν-
τη μνᾶς. *Τάλαρτα* autem *νομίσματα* duplex erat,
τάλαρτα χρυσῆν, καὶ *τάλαρτα ἀργυρίν*, alterum quidem
τετὰν χρυσῶν, sexaginta drachmarum argenti. alte-

rum

rum sexaginta minarum, sex millium drachmarum argenti. Pollux: Η δωάτο ὃ ᾧ χρυσὸν τὸ τάλαντον τρεῖς χρυσῆς Ἀπικῆς, τὸ ὃ τὰ ἀργυρίον ἐξήκοντα μνᾶς Ἀπικῆς. In Etymologico ex veteribus Scholiis Iliados: Η δωάτο ἢ τάλαντον χρυσῆς τρεῖς. Philemo:

— ἢν δύο λάβη

Τάλαντα, χρυσῆς ὅζ' ἔχων ἑποίσθῃ.

Duo talenta sex aureas drachmas vocat: Nam ὅζ' χρυσῆς dicit, quod alii χρυσῆς τρεῖς. Addit Grammaticus ex Lexico in Iliadem Homeri: ΤΑΛΑΝΤΑ. τὰ νῦν λεγόμενα παρ' Ἀπικῆς ἑξακιχίλια. Intelligit Scholia illa brevia Homeri, in quibus hodie ita legitur: *Ιλιάδ* ② 7.

Εἴπ' ἀπύρρες τρίποδες, δέκα ὃ χρυσῷο τάλαντα.
τὲς νῦν παρ' Ἀπικῆς λεγόμενες ἑξακιχίλιες σατήραι. Sane omne talentum Atticum est ἑξακιχίλιον. quod si aliquod aureum talentum, ut vult ille Scholiastes, est sex millium drachmarum, ii fuerint χρυσῷο trecenti. Sed id ridiculum esset, quum decem talenta cum septem tripodibus æneis conferantur, qui nullo modo possunt decem talentorum ἑξακιχίλιον æstimari. In eum locum Homeri Eustathius non dubitat olim Atheniensibus fuisse τάλαντον ἑξακιχίλιον σατήραν. Quod est ineptum. Virgilius tamen hunc locum Homeri in animo habens, intellexit de vero talento:

Et tripodas geminos, auri duo magna talenta.
& alibi:

— *argenti magnum dat ferre talentum.*

Sed Hero Alexandrinus Mathematicus τάλαντον Homericum falso interpretatur Δαρεικόν. Τὸ ὃ παρ' Ομήρῳ τάλαντον ἴσον ἐδύνατο πῶς μετὰ ταῦτα Δαρεικῶν. Ἀγρὶ ὅν τὸ χρυσῶν τάλαντον Ἀπικῆς δρεχμᾶς δύο.

γραμματα ε' * τεταρτας δηλαδὴ πωαρεις *. Sed χρυ-
 σὺν τάλαντον dixit, quod χρυσὺν dicendum erat. χρύ-
 σση τάλαντα sunt lances ponderaria, aut libra mo-
 mentanea. χρυσὸν τάλαντα, est νόμισμα. Creberrima
 mentio Magni Talenti apud Plautum, Virgilium,
 & Terentium, alios. Et tamen, quod mireris, nun-
 quam Græci μεγάλες τάλαντες meminerunt. Hoc, in-
 quam, satis mirari non possum. Sed antequam
 de Magno Talento agamus, hoc ad viam præmu-
 niendam dicendum nobis est. Numerus aut abso-
 lutus est, quod Græci vocant ἀπαιτιλογία, item
 ἀπαιτισμὸς ψήφον aut aliquid ei deest, aut super-
 est. Aliter ἀπαιτισμὸς ἀριθμὸς dicitur, quando
 Millenarii, relictis paucis Centenariis, aut Cente-
 narii neglectis summulis excurrentibus, usurpan-
 tur. ut Ὑστία χίλιοι, pro χίλιοι διακόσιοι. Harpocra-
 tion in vocibus χίλιοι διακόσιοι. Ὑστίας ἢ ἐν τῇ ᾠδῇ
 Κλητῶν, ἢ Ἰουῖθ' ἐν τῇ ᾠδῇ Νικίῃ σωτηριᾷ τῷ ἀπαι-
 τισμῶν ἀειθμῶν ἐχρήσθητο, χιλίους εἰποντες. Vulgo voca-
 tur Numerus rotundus. Hoc secutus Pollux Ta-
 lentum Babylonium dixit habere ἐπὶ πλῆκτι χιλίας δρα-
 χμάς, quum tamen haberet δύο καὶ ἐξοδμήκοντα μνᾶς,
 hoc est ἐπὶ πλῆκτι χιλίας, καὶ διακοσίας δραχμάς. *Alianus*
ποικιλ. α. κβ'. Talentum & Mina sunt numerus,
 & collectio pecuniæ, non species nummi. Quæ
 igitur constabant numero, non specie, eorum sum-
 ma nunc integra præstabatur, nunc maior, nunc
 minor. Quod enim Talentum non semper eo-
 dem numero daretur, fidem fecerint verba *Liuii*
in fœdere Antiochi: Talentum ne minus pondo
οὐτογινᾶ, Romanis ponderibus pendat. Si eadem
 summa Talentum semper fungeretur, non opus
 erat præstituerē modum illius. M. Seneca Cōn-
 trouerſia

troqueria v. lib. x: *Asinius*, qui bellum cum omni-
 bus Atticis gerebat, quum donaret illi *Casár* talen-
 tum, in quo xxiii sesteria sunt Atheniensium
 more, ἢ οὐδὲς, φούρ, ἢ ἀφελαι, ἢ αὐτὸν Ἀ' αὐτὸν ἦ. Quia
 Talentum Atticum erat præcise vi millium; *Asi-*
 nius autem Atticos ita oderat, ut nihil, quod Atti-
 cum morem referret, amare posset, iubebat Talen-
 to Attico aliquid addi, aut ei aliquid detrahi. Et
 tamen semper vocabatur Talentum, siue quid illi
 deesset, siue accessisset. Omnino quod proxime
 aberat a iusto modo Talenti, aut Minæ, siue plus,
 siue minus esset, hoc ex illa inæqualitate non
 amittebat appellationem Talenti aut Minæ, per-
 inde ac si iustus eius modus fuisset, ut in illo loco
Lyfiæ alibi à nobis producto. *ἡ δὲ Ἀ' εὐροῦναι*
χρημάτων, viginti talenta, decem millia drachma-
 rum, quinque millia staterum, quæ sunt drachma-
 rum ducenta triginta millia, dicuntur esse *οὐδὲ πλ-*
ταρὰ κοῖτα τάλαντα, circiter quadraginta talenta,
 cum sint tantum talenta xxxviii, drachmæ bis
 mille. Parua item summa, quæ supra modum iu-
 stum excurrit, non magis extinguit nomen libra-
 rum, quam illa longe maior, quæ deest, impedit,
 quo minus talenta quadraginta dicantur, in qui-
 bus trigessimono absoluendo desunt duo trien-
 tes, quæ sunt drachmarum quatuor millia. ut
 apud *Demosthenem* *ἡ δὲ Ἀ' εὐροῦναι*, centesima vsura,
 quæ redit ex Minis lxxx, in annis duodecim, ea si-
 mul cum sorte dicitur redigi ad Talenta tria. Cen-
 tesima vsura minarum lxxx in annis duodecim
 fiunt drachmæ 1520. quibus adde 8000 drach-
 mas minarum lxxx. Fiunt drachmæ 19520. quæ
 sunt talenta tria solida, & præterea excurrentes
 B 3 drachmæ

drachmæ mille quingentæ viginti. Idem pater eloquentiæ alibi ait xx minarum centesimam in octo annis æquari sorti. Sors sunt Minæ 3000. Vfsura octo annorum 1880. Defunt drachmæ cxx . Apud Anastasium 780. Talenta sedecim, quæ fiunt libræ mille trecentæ. Libræ, in quas incurrunt $lxxii$ argentei, de quibus intelligit Anastasius, in talenta xvi , siue argenteos 96000, distributæ dant libras $133\frac{1}{3}$. Excurrunt libræ $33\frac{1}{3}$. Lampridius Elagabalò: *Numquam cenauit minus centum sestertiis, hoc est argenti libris trecentis*. Centum sestertia denarii 25000. trecentæ libræ 25200. Excurrunt 200 denarii. Anastasius: Talenta sexdecim, quæ fiunt libræ mille trecentæ. xvi Talenta sunt 96000 drachmæ. diuisa per 1300 dant libram 74 drachmarum fere. Atqui 72 tantum drachmarum fuit Libra senescentis Impetii, de qua intelligit. Denique τὸ ὄρε' ἡπὸρ, aut ὄρε' μᾶλλον λέγειν, non aufert, minuit, auget, aut mutat appellaciones summatum maximatum. Στατήρ, ut paulo ante vidimus, est drachmarum xx , & proinde obolorum cxx . quorum sexta pars xx oboli. At quidem apud Cratetem Comicum in Lamia, dimidium sextæ partis τὸ στατήρ, sunt octo oboli. ita ut sexta pars sint oboli xvi , & proinde στατήρ sit tantum xvi , non xx drachmarum. Pollux: Οἱ δὲ δὴ ὀκτὼ ὀβολοὶ, ἡμῖν ἐκ πεν ὀνομαζόμενοι, ὡς φησὶν ἐν Λαμῖᾳ Κράτης.

Ἡμῖν ἐκ πεν ὀκτὼ χρυσῶ: μανθάνεις; ὀκτὼ ὀβολοί.
Ille qui apud Comicum hoc dicit, xvi drachmas argenti in manu habebat, quas στατήρα vocauit, quia quatuor tantum drachmis abest à Statere. propterea ut ἐλοχρῶς, non ἐπαρτιλόχως xvi drachmas

mas vocauit Staterem, ita octo obolos dimidium sextæ partis Stateris esse dixit, vt solebat fieri in summis, quæ propius abessent a iusto modo Talenti, Minæ, Stateris; aut exiguo illum excederent. Errat enim Pollux, qui octo obolos putet esse τὸ ἡμίσητον τῷ στατήρι. Hoc enim ex occasione, non ex vsu, pronuntiatum est. Possem non paucos locos ex Demosthene adducere, in quibus Talenta vocantur, quæ nunc iusto maiora, nunc minora sunt. In vetustissimo testamento Cretensi non semel διακόπαι δερχμαὶ dicuntur, quæ antea dicebantur διακόπαι δένα. Polybius interpretatur τὸ ἡμισιαίειον, τὸ τέταρτον ὀβολῶν. quum ἡμισιαίειον sit ἡμίβλιον χαλκῶν, αὐτὸ τέταρτον ὀβολῶν τὸ δὲ χαλκῶν. Sidonius Epistola XXI III libri IIII. *Canta centesima est feneratori, quæ per bilustre producta tempus modum sortis ad duplam adduxit.* Octennio dicit centesimam vsuram sortis æquari, quum tamen adhuc quatuor menses desiderentur. Qui *bilustre tempus* interpretantur decennium, quum eos decipi necesse sit, nemo non videt. Nam Lustrum Latini nunc quadriennium Iulianum, nunc vetus Romanorum quinquennium intelligunt. Lustrum enim est μέιστον temporis quantilibet. In libro Moysis, Numerorum 3, 39 capita censentur 22000, quæ tamen erant 22300. Sic Romæ xxx tribus dicebantur, quæ tamen erant xxxv. Sic lxx Interpretes vocamus, quos dicunt lxxii fuisse. Sic denique τὰ πεντακοσιαρχαὶ dicitur, id est Præfectus quingentorum militum, qui tamen erant quingenti duodecim. Res igitur quæ constant numero, pondere, & mensurâ, triplici modo vsurpantur, aut κατ' ἀκριβολογίαν, aut κατ' τὸ μέλλον, aut

καὶ τὸ ἴσον. Iustus modus, secundum quem dicitur
 ἀπαρχή, vocatur νόμισμα. et in re nummaria,
 νόμισμα τὸ ἀρῶν: in ponderibus, νόμισμα τὸ αἰών:
 in mensuris, νόμισμα τὸ μέτροι. Suidas: Χρὸς δὲ ἔστιν.
 Χρὸς δὲ δύο ἔστιν Χρὸς δὲ ἔστιν ἄλλος ὁ αὐτός.
 Εἰς τὸ καὶ πάλιν, ἡ καὶ πάλιν, τὸ χρὸς.
 Ἡ δὲ κοινὴ τὸ νόμισμα διαλύματι.
 Nam νόμισμα est quicquid in usu positum est, Ari-
 stophanes: Νέμεσις. ὅτι οὐκ ἔστιν ἄλλος ὁ αὐτός.
 Hinc apud Philostratum: *Πραχὲν εἰς Τίβειον καὶ*
νόμισμα. hoc est *ἐκόντι Τίβειον καὶ νόμισμα.* lib. I.
 cap. xi. de vita Apollonii. Quod igitur modum
 non excedebat, id commodum vocabatur. Com-
 modum talentum, commodum pondus, commo-
 da amphora, Plautus Asinaria: *hinc modum.*
 Viginti argenti commodas minas, huius quas
 dēni matri. In Mercatore: *hinc modum.*
 Numquam te poleme vincet hodie, ch. Com-
 modis poscit, patet. In Rudēte: *hinc modum.*
 Talentum argenti commodum magnum inerat,
 Abductor priscus in hunc Notitiae Imperii: *Commode*
auctoritatis priscæ moneta. Vitruvius libro III.
 cap. ii. Subiectis, si maiora spatia sunt, columnæ in
 summo fastigio culminis, unde et columna dican-
 tur, et transtra, et capreolia. Si commoda, colu-
 men, et tanteræ promittentes ad extremam sug-
 grundationem. Hic commodum, quod iustum mo-
 dum habet. Sic Lucilio millia commoda, id
 est

est iusta, quibus nihil deest, nihil superest.

Milia porro his quina octoginta videbis

Commoda de Capua.

Nam ingens summa, tamen si aliquid ei decesset, non tamen nomen amittebat. Ideo solida dicebatur. ut Horatius:

Ut decies solidum exorberet.

Herodoto *ἑξακιστὶς ἀμφορίαις* dicitur libro *iii*, l. 17: *ἑξακιστὶς ἀμφορίαις ἀπὸ τῆς χαλκίδος*. Sexcentas amphoras commodas capit Athenam, quod in usu est Scythiis. Male excusum est *ἑξακιστὶς*. Idem: *ἑξάκις ἀπὸ τῆς δακτύλου*: Quatuor digitum commodorum, Itaque Hesychius *ἑξακιστὶς* interpretatur *ἑκτέρας*, id est, integre, ubi nihil deest summa, iuxta mentem Herodoti, ubi videtur legisse *ἑξακιστὶς*, quod est verustum mendum. Nam si *ἑξακιστὶς* dixit, quid nisi *ἑκτέρας ἀμφορίαις*? Hoc idem significat *ἑξακιστὶς*. Herodotus: *αἱ τῆς ἀπὸ τῆς δακτύλου δίκαιαι αἰεὶ σέδιον ἴσταντο*: Centum autem ulnae commoda stadium sex ingerunt faciunt. Quomodo apud Ciceronem iusta iugera. Apud Herodotum idem est *μέγεθος* modicum. Nam libro primo: *ὁ δὲ βασιλεὺς τῆς ἀπὸ τῆς δακτύλου*: Cubitus regis modico cubito (huc commoda) maior est tribus digitis. Unde quas commodas Minas vocat Plautus non semel, eas modicas alibi dicit. In Pseudolo: *At me modicis multavit minis*. Et modica amphora, id est commoda. Plautus: *Anus brevis sit, quantillum sit, modica est, quadrantal capit*. Nam per modicam amphoram intelligit iustam, quae *xlviii* sextarios capit, ut contra quinquagenariam

modum excedit, nondū comminisci potui. Quod autem minus est, quam iustus modus, id *βραχύ* vocabant. vnde *βραχύ τάλαντον*. Auctor Etymologici, ex quodam probato commentatio in Homerum: Εἰς τὸ Λεξικὸν τῆς Ἰλιάδος.

Ἐπὶ ἀπύρῳ τρεῖς τάλαντα, δέκα δὲ χρυσίου τάλαντα.

Εἰ γὰρ οὕτως τὰ τάλαντα τῆς Ἑλληνικῆς οὗ, *βραχύ* π τὸ τάλαντον τῆς χρυσίου παρ' αὐτοῖς, ὡς ὁ Δίφιλος ἐν ἀργύρῳ, *βραχύ* π τάλαντον φησί. Hunc morem loquendi secutus Persius curtum centulsem dixit, cui aliquid deest, & aliquot assibus deficitur. Sic Xenophon ἀταβάς. ζ. 248. 31. Μικρόν π τάλαντον dixit, non aliquem modum Talenti definitum, sed Talentum, cui aliquid deest. Non enim adieciisset τί. Ἀργύριον μὲν ἔχω, ἀλλ' ἢ μικρόν τι, καὶ τὸ τό σοι δίδωμι, τάλαντον.

In Talmud legimus *קנין נדון palmus ludens*, id est non exactus, cui aliquid deest, aut superest, & *ולו חרש*, quam *ἀκλειδέτερον* dictus est: contra *נצח נדון palmus morosus*; vel *anxius*, id est *ἀκρίβης*, cui nihil deest, nihil superest. Sic Hipponax, ut putamus, *σάτῃρας τὸ ἐτέρῳ πόνῳ* dixit, qui appensi in statera non æquilibrium faciunt, sed subsidunt, & lancem pessum dant. Hoc enim est pessum dare in re ponderaria, quum pondus lancem degrauat. Ponam Epigramma Hipponactis, quam lacerum:

Ἐμοὶ γὰρ ἐν ἔδωκα ἔτι πω χλαῖνας

Δασύων ἐν χειρῶν φάρμακον ῥήγας,

Οὐτ' ἀσκήσει τὴς σόδας δασύησι

Ἐκρυψας, ὡς μὲν μοι χίμαιρα γίγνηται

Ὡς φίλος Ἑρμῇ Μαιαδῶς ὁ Κυλλήνης

Δὲς χλαῖναν ἱππώνακτι. κατὰ δ' ἰσθμῶν
 καὶ βαμβανίζω. * * *
 Δὲς χλαῖναν ἱππώνακτι, καὶ κοπάσιον,
 καὶ συμβάλικα, καὶ σκίεα, καὶ χυσεῖ
 Σπατήρας ἐξήκαρτα δεύτερον τοῖχε.

Σπατήρας ἐπὶ τοῖχε fortasse dixit τὸ ἐπιρροπῆαις,
 Gallice *trebuchans*, qui lancem in alteram partem
 appensi inclinant, translatione a naubus, quæ ἐπὶ
 ἐπιρροπῆαις procumbunt, prout laeva, siue dextera,
 ut Catullus loquitur, spirat aura. Hoc Polluci di-
 citur τοιχίζεσθαι, neque analogia prohibet ἐπιρροπῆαις
 dicere. Iuvenalis Satyra xi. Idixit *Alternum*
latum. Glossæ: *Latius dabat nâhis*, id est, ἐπὶ τοῖχε.
 Virgilius: *tum prorsum quartit, & undis*

Dat latius.
 His ita demonstratis, nunc videndum quod
 fuerit Talentum, magnum. Nam magni quidem
 mentio est semel apud Terentium, & non semel
 apud Plautum. Id autem non χεῖρ τοῦ μάλλος dictum,
 neque arbitrium aut fortuitum eius, sed iustum
 aliquem modum fuisse, ut Horatio solidum, mani-
 festum est ex Plauti Rudente:

Talentum argenti commodum magnam ineras
in crumena.

Sane quia *commodum* vocat, aliquem certum eius
 modum fuisse oportet. Quærendum igitur quis
 modus fuerit, & quot drachmarum. In eadem fa-
 bula piscatori offeruntur a Ienone mille centum
 nummi, quibus ille speretis magnam talentum po-
 stulat sibi dari. Mille centum nummi Plautini,
 ut supra demonstratum est, sunt undecim millia
 drach-

drachmarum. centenos alteros nummos hic de-
siderari constat, vt talentum magnum conficia-
tur; quia post mille spretos centum additi sunt.
Talentum igitur commodum magnum fuerit
duodecim millium drachmarum, duplum ad Ta-
lentum Atticum, quod erat 6000 drachma-
rum Atticarum. At drachmæ Atticæ dupla erat
Achaïca, quæ vocabatur *παχία*, vt supra vidimus.
Erat ergo Talentum magnum sex millium drach-
marum Achaïcarum. Et quia drachmæ illæ *πα-
χίαι* vocabantur, ideo hoc Talentum *τάλαντον πα-
χὺ* dictum esse videtur. quod penuria librorum,
nuspiam legimus; quum tamen necesse sit, vt si
quædam Mina sit *παχία*, sit etiam Talentum *παχὺ*,
quod ex 60 aut 120 eiusmodi minis constet. item
ἑδρὸν, quemadmodum erat *ἑνάδριον*, aut *ἑξάδριον*.
Nam *μέγα τάλαντον*, certum est numquam no-
minatum fuisse vllum apud Græcos, neque *μικρόν*.
Quod si & *μέγα* & *μικρόν* *τάλαντον* aliquod fuisset; id
a Latinis maius & minus, non autem magnum,
& paruum talentum dici debuisset. Priscianus ma-
gnum Talentum a Liuiio definiri scribit id, quod
LXXX librarum esset, quum tamen magni Talenti
mentio nulla fiat in verbis Liuii. Idem quoque
Grammaticus maiores nugas agit, quum scribit
ita: *Et est sciendum, quod secundum Liuii compu-
tationem, centum minæ Atticæ, quarum singulæ se-
ptuaginta quinque drachmas habent, faciunt ta-
lentum magnum. Nam minus sexaginta habet, se-
cundum Dardanum.* Dardanum enim, aut ipsum
Priscianum vllum talentum fuisse septuaginta
quinque minarum putasse; idque maius talentum
vocari, propterea quod aliud esset, quod minus di-
ceretur,

ceretur, ineptum esse censemus, quum tale Talentum apud Atticos nullum fuerit; sed apud Eubæenses, quorum talentum fuit septem millium quingentarum drachmarum, siue cistophororum, ut scribit Festus. Quare Euboicum talentum, quod maius erat Attico mille quingentis drachmis, magnum dici debeat potius, quam Ægineticum, quod quatuor millibus drachmarum Atticum superabat, equidem non video. Quod igitur de magno & paruo talento dixit Priscianus, non maioris ponderis apud nos esse debet, quam quod postea eum secuti somniarunt viri doctissimi. Nam quod *ἀδρὸν καὶ πικρὸν* a Græcis dictum fuit, id magnum vocant Plautus, & Terentius. Sed non ideo consequens est, vllum talentum paruum dici. Citat Priscianus ex decimo Epistolarum ad Nouatum: *Viginti quatuor sestertia, id est Talentum Atticum paruum*. Ultima vox addita est a Prisciano. Nullum enim vumquam paruum talentum fuit. Georgius Agricola Priscianum voluit superare commento, quum talentum maius dicat fuisse LXXX minarum, minus autem sexaginta. Quæ facile confutantur iis quæ supra ex Plauto adduximus; quibus manifesto demonstratur Talentum magnum fuisse drachmarum duodecies mille, siue minarum centum viginti. Grammaticorum commenta sunt magnum Talentum, paruum Talentum, & apud Iliodorum minus, medium, summum. quæ sunt ineptissima. Sic iurisconsultissimus, & apprime eruditus duplex genus assium comminiscitur, graues & leues: quum tamen neque grauium neque leuium assium apud vllum veterem scriptorem mentio extet.

ret. Et si eiusmodi vlli asses fuissent, ii grauiore,
& leuiore, non graues & leues dicendi essent.
Quemadmodum enim ex eo, quod Talenti magni
mentio fit apud Plautum & Terentium, ex *st. op. de*
ti huiusmodi sunt esse aliquod paruum talentum:
ita iste doctissimus vir ex eo quod Liuius semper
meminit grauis æris, putauit asses quosdam fuisse,
qui dicerentur leuiore. quum tamen graue
æs, ut & pueri sciunt, opponatur non signato.
Graue æs est *τὸ ἐν σάβῳ* asses autem æs *ἐν νομισμα-
τι*. Sed quid faciemus illo loco ex Mostellaria, vbi
duo talenta magna æquantur quadraginta & octa-
ginta minis: quæ sunt *cxx* minæ, ut diximus. Nam
de ædibus, quas filium præstinasse seruulus apud
senem fingit, ita legimus:

— *quid eas quanti destinat?*

*TR. Talenti magnis totidem quot ego & tu
sumus.*

Sed arraboni has dedit quadraginta minas.

Scena Perii hercle;

TH. Minas tibi octaginta argenti debeo.

Et post aliquot versus:

Tu cane quadraginta accepisse hinc te neges.

Hic duo magna talenta sunt *cxx* minarum; &
proinde vnum talentum magnum sexaginta mi-
narum. quod est talentum ordinarium. Quomo-
do ergo in Rudente talentum magnum est maius
vndecim millibus drachmarum, hic vero est tan-
tum sex millium drachmarum? quod tamen Agri-
cola vocat talentum minus. Sane hic talentum
magnum nihil aliud est, quam talentum commo-
dum, integrum, solidum, ordinarium. In Cur-
culione:

Alia

Alias me pōcit pro illa triginta minas,

Alias talentum magnum.

nimirum quia triginta minæ est dimidium talenti magni. Sed in Rudente talentum magnum est tot drachmarum, quot duo hæc talenta, verba sunt hæc:

LA. *Mille dabo nummos.* GR. *somnias.* LA. *nihil addo.* abi. GR. *igitur audi.*

Si hercle abiero hinc, hic non erq. LA. *vin' centum & mille?* GR. *dormis.*

LA. *Eloquere hercle quantum postules.* GR. *quo nihil inuitus addas,*

Talentum magnum. non potest triobolum hinc abesse.

Postulat aliquid addi vndecim millibus drachmarum ad talentum magnum absolucndum. ecquid aliud præter centum nummos, vt proxime fecerat? Ergo talentum magnum in Mostellaria est lx minarum; in Rudente cxx. Quid hic dicemus? Expecto, qui nodum hunc soluat, quandoquidem nos hic hæremus.

Libra eo loco Romanis fuit, quo Mina Græcis, qui maiorem, vt ipsi loquebantur, ὀλλύω ρομίσματα & non habuerunt. Nam talentum maior quidem summa est, sed ex minimis præcise constabat. Vnde Seneca minam Atticam libram vocauit, libro x Epistolarum ad Nouatum, citante Prisciano: *Viginti quatuor sestertia, id est Talentum Atticum [parum.] Viginti quatuor enim sestertia sexaginta libras habent.* Liuius quoque minas Atticas pondo, id est libras, vocat. *Talentum ne minus pondo octoginta, Romanis ponderibus, pendat.* Intelligit enim Lxxx minas veteres Atticas, quæ talentum

Talentum commodum constituunt drachmarum sex millium. Vetus enim mina Attica ante Solonem, ut vulgo notum est, erat LXXV drachmarum. Apud Plutarchum enim perperam excusum est ἑξάμικοντα δραῖν, pro ἑξάδομικοντα πέντε procliui lapsu OB' in OR'. Postea Solon quum σισάχθειαν induceret, minam centum drachmarum constituit lege lata, quā drachmæ pondus solido quadrante imminuit: contracto pondere a LXXV IIII speltis ad LXIII. Ita factum, ut idem pondus esset nouæ minæ centum drachmarum, quod antea veteris fuerat, quum esset LXXV drachmarum. Tamen Talento semper imputatæ sunt octaginta veteres minæ; quemadmodum Romæ, postquam denarius sexdecim assium æstimatus fuit, in stipendio militari deni asses in denarium numerabantur. Hinc Appianus Bellorum Ciuium lib. II, in fine scribit Cæsarem singulis de populo Minam Atticam donasse; quod de eadem re Plutarchus loquens in Bruto, & in Antonio δεξυῖς ἑξάδομικοντα πέντε dixit; & Suetonius in Cæsare *sestertia trecenta*, id est denarios septuaginta quinque, quot drachmas ponit Plutarchus. Romani autem in fœdere Antiochi Talentum pendi nolunt vtitatis ponderibus Atticorum, hoc est LXXX minis, quarum singulæ sunt LXXV drachmarum Solonis; sed ponderibus illis, quibus Romana Libra pendi solet. Quæ sit illa Libra Romana, videndum, & quatenus ab Attica differat. Libram Italicam eandem esse cum Romana, maior pars doctorum hominum censet, & vtriusque præterea pondus diuersum fuisse. Vtrumque falsum esse demonstrabitur. Nam libram Romanam ab Italica non pondus,

dus, sed argenteorum nummorum diuersitas di-
 stinguit. Argenteus enim nummus Romanorum
 denarius est, Atticorum drachma. Sed pauciores
 denarii vnciam Romanam constituunt, quam
 drachmæ vnciam Italicam: quum tamen amba-
 rum vnciarum eadem potestas, atque æquale pon-
 dus sit. Si igitur certo deprehendere possemus
 discrimen denarii & drachmæ, vtriusque Libræ
 pondus exploratum haberemus. aut si constaret
 nobis de pondere denarii, de libræ modo dubitari
 non posset, quod inuestigandum est. Et primum
 negamus eandem fuisse libram Romanam cum
 Italica. Ponderatores pigmentarii, aromatarii, &
 medici Græculi propriam libram habuerunt dra-
 chmarum nonaginta sex, quam Priscianus nunc
 Libram, siue Minam, Graiam, nunc Italicam vo-
 cat, non vtrique Romanam. quomodo enim Ro-
 mana fuerit, quam Græci medici in Italiam intul-
 lerunt? Alioqui si Romanam intellexisset, non
 Minam vocasset, neque statim a Libra Romana
 distinxisset, vt facit, neque ei drachmas ex Græco-
 rum instituto, sed denarios, attribuisset; qui est
 nummus Populi Romani Quiritium. Remnius
 itaque Fauinus medicus initio Carminis sui,
 quum proposuisset de medicorum ponderibus
 scribere, vbi ad huius Libræ mentionem peruenit,
 eam medicam vocat.

*Accipe præterea, patrio quam nomine Græ-
 Minam vocitant, nostrique Minam dixere
 priores.*

*Centum hæ sunt drachmæ. quod si decerpseris
 illis*

*Quatuor, efficies hanc nostram denique libram.
 Nostram*

Nostram libram : hoc est, medicam, siue, vt ipse vocauit antea, Pæoniam. Ita enim exorsus est:

Pondera Pæoniis veterum memorata libellis

Nosse iuuat.

Toto cælo errant, qui Romanam libram intelligunt, inuito scriptore ipso. Meminisse saltem debebant, ex drachmis eam constitui, non ex denariis. Delibatis enim de centum drachmis quatuor, vel, quod idem est, sextulis tribus, factam ait esse hanc libram medicam, propter duodenarium numerum scilicet, cuius commoditas prælata est centenario, quod plures, quam ille, diuisiones capiat. Iccirco pulchre hanc Italicam Minam ab Attica distinguit ἀτρίνουμ. Nicandri interpres: Η' Γ' ταλικὴ μνᾶ λίτραν μίαν ἤμισυ· ἢ ὃ Δ' πικὴν σάβια τρία. Italica Mina est vnius libræ, id est LXIIII drachmarum, & dimidiæ. quæ fiunt xcvi drachmæ, præter has xcvi, tria σάβια addita, hoc est sextulæ tres, vel drachmæ quatuor, constituunt Atticam centum drachmarum. Hero: Τῇ δυν' Α' πικῇ μνᾶ πρὸς τὸ Ἰταλικὸν νόμισμα χηστὲον. ἰσοδύναμ' γάρ ἐστι, καὶ ἰσοσάσι· τῇ Γ' ταλικῇ μνᾶ. σατήρων γάρ ἐστι καὶ. ἢ ὃ Γ' ταλικὴ λίτρα σατήρων καδ'. Attica mina, inquit, est viginti-quinque staterum, vel πενταδράχμων: ergo centum drachmarum. Italica autem xxiiii: ideoque xcvi. Abutitur nomine Minæ Italicæ, pro Libra. Idem Hero: Γίνε' τὸ τάλαντον λίτρῳ ξβ' εἰ νομίσματα. Hoc est: *Talentum nummarium est librarum* LX. s. Diuisis drachmis vi. m, quot talentum constituunt, per LX. s, habebis xcvi drachmas in libram. Sed ἰσοσάσοι, vt ipse vult, non erunt Attica, & Italica: siquidem altera quatuor drachmis præponderat, vt docet Cleopatras: Η' Α' πικὴ μνᾶ ἔχει

ἑγκίας ιβ' s. Ζ' ς. Attica Mina habet uncias XII. s.
 drachmas c. Galenus : Ἡ δὲ λίτρα δεαχμας ἑξ ἔχει
 πρὸς ταῖς ἐπενήκοντα . Dioscorides : Ἡ δὲ λίτρα ἑξ
 ἑγκίας ιβ', δεαχμας 75. Scribunt medicis, non Qui-
 ritibus. *Medici* enim, ut testatur Plinius, libro XXI,
 quum de drachma loquitur, *fere Attica obserua-
 tione utuntur.* Item Celsus medicus in Epistola ad
 Natalem : *Græci medici pondera medicamentorum
 ad drachmam redigunt.* Igitur mere peregrina fuit
 hæc libra, neque Græcorum, neque Romanorum
 propria, sed communis utrisque, in Italia Græcia
 vocata, in Græcia Ἰταλική, vel Πολεμαϊκή, quod iti-
 dem Alexandriæ medicis, seplasiariis, aromataris
 in usu esset: neque magis Romanorum fuit, quod
 Italica dicta; quam Græcorum, quod Græcia; aut
 Alexandrinorum, quod Ptolemaïca. Et sane illa
 Libra ab auctoribus Græcis semper Ἰταλική, num-
 quam Ρωμαϊκή vocatur. Quæ sit igitur Romana;
 videndum. Plinius scribit libro XXXIII. cap. IX.
*Miscuit denario Triumvir Antonius ferrum. Alii
 e pondere subtrahunt, quum sit iustum LXXXIII
 e libris signari.* En octageni quaterni denarii in
 libram. quod confirmatur Epistola Celsi ad Na-
 talem, in qua palam, ac nullis ambagibus scribitur
octoginta quatuor denarios in libram incurrere.
 Lampridius Elagabalo : *Idem numquam minus
 centum sestertiis cenauit; hoc est, argenti libris tri-
 ginta.* Sine ullo dubio legendum *libris trecentis.*
 Dictum est ὀκτοχρεῖς. Non enim trecentis libris
 commodis ad unguem respondent centum sester-
 tia, si diuidantur per LXXXIII. sed deerunt libræ
 duæ, denarii XXXII. Tamen hæc verba Lampridii
 de libra LXXXIII denariorum agunt, quantarum
 trecentæ

trecentæ pauxillo excedunt sestertia centum : hoc est denarium millia viginti quinque . quum trecentæ libræ Romanæ ducentis denariis maiores sint sestertiis centum. Neque vero nouum est *triginta* pro *trecentis* legi. Idem etiam error in Liuii codicibus hæsit lib. **xxxiii** : *Tulit in triumpho argenti denarios triginta, quatuor millia, & quingentos quinquaginta.* Quis tam exiguam summam in triumpho latam credat, & non videat legendū *argenti denarium trecenta quatuor millia*? Hoc, vt superius ostendimus, quum de Talento disputaremus, Græci vocant *βραχμ*, quum *τριάκοντα* summa concipitur, hoc est *δραχμῶν, καὶ ἐκαταεβῶν*. Plinius libro **xii**, cap. **xiiii**. de ture: *Etiamnum tamen inueniuntur gutta, quæ tertiam partem Minæ, hoc est **xxix** denarium pondus æquent.* Græcus auctor, vnde Plinius hæc exscribēbat, *Μνά* dixerat, quod Plinius retinuit, sed tamen ad pondus Romanæ libræ accommodauit; vt vna opera & libram Romanam octaginta quaternum denarium, & eiusdem ponderis fere cum Attica mina fuisse nos doceret. Nam tertia **lxxxiii** denarium, sunt **xxix** denarii; & eadem tertia pars centum drachmarum Atticarum, de quibus agebat scriptor, vnde Plinius ea hausit, sunt drachmæ triginta tres, scripulus vnus. Tantum igitur pendebant centum drachmæ Atticæ, quantum denarii Romani **lxxxiii**. Dixi, fere: quia discrimen est quatuor drachmarum inter Atticam minam, & Romanam libram, quæ pondere eadem est cum Italica, distributione autem diuersa, quatenus **xcvi** drachmæ in libram Italicam impenduntur, **lxxxiii** autem denarii in Romanam. In loco Plinii, quem

proxime adduximus, duorum veterum codicum alter **xxix** habebat, unde **xxix** fecimus, alter **xxviii**, qui confirmat emendationem nostram. In eo tamen multum æstuant duo summi viri Budæus, & Agricola: qui ut aliqua hinc se extricarent, ridicula commenti sunt, quæ nec adducam, neque confutabo. His animaduersionis non erit operosum rationem denarii ad drachmam deprehendere ex verbis Liuii lib. **xxxiiii**. *Signati octaginta quatuor millia fuere Atticorum. Tetradrachma vocant. Trium ferè denariorum in singulis argenti est pondus.* id **FERE** non ad denariorum trium, sed ad quatuor drachmarum excurrentem summam scrupulariam pertinent. Si enim ratio denarii ad drachmam esset, ut **xxxii** ad **xxiiii**, præcise Tetradrachmum æquale esset tribus denariis. Sed illud **FERE** ostendit rationem præcisam non fuisse, ut sane non est, inter **lxxiiii**, & **lxxv**. Itaque ratio denarii ad drachmam fuit, ut **xxv** ad **xxxii**. Nam quater **xxv**, sunt centum; ter **xxxii**, fiunt **xcvi**. ut paruum discrimen sit inter Tetradrachmum, & tres denarios. Cleopatras vult rationem fuisse ut **v** ad **iiii**. itaque ter **v** sunt **xv**, & quater **iiii** erunt **xvi**. quæ ratio est præcisior quam superior. Sed non respondet ei quæ est quatuor ad tria. Nam aliud est quinque ad quatuor, aliud quatuor ad tria. Ex his, quæ demonstrata sunt, primi denarii Romani pondus ad drachmam Atticam fuit ferè ut **82** granorum ad **64**. Nam Atticæ drachmæ pondus fuit *σικελον* **ξδ'**, quot hodie Iulius argenteus Pontificius, aut Regalis Castilianus, aut scutatus Solatus Francicus. Sed eiusmodi denarii tam graues, de quibus iam egimus, nulli

nulli extant hodie, qui scutatium Solatum, aut Iulium Romanum superent **xviii** granis, siue *σκαπίους*. Sed extant multi, qui 72 granis pendent, capite Urbis Romæ signati, & nota Denarii **x**. Quod si drachma penderet 63 tantum grana, octo tales erunt æquales septem denariis 72 granorum ponderis. Huiusmodi igitur fuerunt denarii primi. Proxime sequuntur ii, qui septeni in unciam imputantur, quæ fuit octo drachmarum; ita ut denarius ad drachmam fuerit, ut octo ad septem, hoc est, ut **xv** drachmæ ad **lxxxiii** denarios; & ut libra medica ad Romanam. Quod primus omnium nos docuit Celsus: cuius verba hæc sunt libro **v**, cap. **xvii**. *Sed & antea sciri volo, in uncia pondus denariorum septem esse: vnius deinde denarii pondus diuidi a me in sex partes, id est, sex uncias: ut idem in uncia denarii habeam, quod Græci habent in eo, quem ὀβολόν appellant. Id ad nostra pondera relatum paulo plus dimidio scrupulo facit.* Tam notum est, hunc locum deprauatum esse, quam scimus, quid velit Celsus. Itaque doctus Agricola censet legendum, *id est, sextantes*. Verum quidem est, denarium à Celso in sex partes diuidi. neque id ignorari potest. Sed sextam partem cuiusvis rei sextantem dici posse, nisi eius quam assem vocant Latini, & quæ in duodecim partes æquas diuiditur, non cōcedetur illi. quamquam Græci *ἑκτημόβειον* dicunt cuiusvis solidi sextam partem: Latine vero id sextantem non dixeris, nisi solidum duodecim partium fuerit. Vult igitur Celsus, Denarium in tot partes diuidi, quot obolos habet Drachma. Habet autem sex. ideoque vnus obolus est sexta pars drachmæ, non

sextans. Nam sextans sunt duæ duodecimæ vnius solidi. Imposuit librariis, aut typographis vetus nota, qua concepta fuit lectio Celli: *vnus deinde denarii pondus diuidi a me in sex partes, id est sex viclas: ut idem in vicia denarii habeam, quod Græci habent in eo quem ὀβολὸν appellant.* vicia, est sexcla; vt vⁱennium, est sexennium; viiennium, octennium; pro quo in Epistola Paschali Ambrosii ineptè excusum biennium, quia viennium putarunt esse imperiti librarii. Sexcla autem, & Sextula, idem. Beda: *Sescla, siue Sefcla, quatuor scriptuli.* Scripsit igitur Celsus Sextulas, vel Sexclas. & ita reponendum. Romani igitur duas duodecimæ sextantem vocant; vnā autem sextam, sextulam. Vt libram medicam, quæ erat, vt vidimus, drachmarum xcvi, Romanæ adæquaret, septem denarios vnciæ imputat; quod ipse non innouauit, vt ex eius verbis colligi potest: sed hoc eius inuentum est, denarium in sextulas diuidere; vt vna sextula denarii ἀνάλογον esset vni obolo Attico. ἀνάλογον dixi, non ἰσοδύναμον. Nam ipsemet docet, sextulam denarii esse paulo maiusculā semi-scrupulo. recte. xxiiii scrupuli in vii drachmis sunt. vt autem totidem sint in vii denariis, manifestum est, vnā sextulam denarii paulo maiusculam dimidio scriptuli esse. Ergo lxxxiiii denarii, quæ est Libra Romana, sunt æquales xcvi drachmis, quæ est Libra Italica, & medica. Et proinde libra Romana fuit ἰσοδύναμος τῇ Ἰταλικῇ, ἢ μὲν ἰσοστάσις, ἢ ἰσάριθμος. Græci dicunt Talentum ἰσοστάσις, ἢ ἰσάριθμος, quod pari nummorum numero constat, & cuius partes pro portione sunt alii Talento. Omne enim Talentum constabat sexaginta

Minis

Minis loci sui, Mina autem centum drachmis gentis eiusdem, & loci ubi eius usus esset. Denique, ut Pollux scribit, omne Talentum habebat τὰς ἑκατὸν μνᾶς, καὶ δραχμαῖς eodem numero. quod ἰσοστάσιον vocant Graeci, καὶ ἰσάθειμον. Hero: Τὸ Ἀθητικὸν Τάλαντον ἰσοστάσιον ἔστι τῶν Πτολεμαϊκῶν καὶ Ἀντιοχειακῶν, καὶ ἰσάθειμον ἐν παντί, διωάμει δὲ τὸ ἔν τῶν Πτολεμαϊκῶν καὶ τὸ ἰόνισμα τριπλάσιον, ὁπότερον δὲ Ἀντιοχειακῶν. Aliud ergo est ἰσοστάσιον, aliud ἰσοδιωάμιον. Nam, ut ipse interpretatur, ἰσοστάσιον est ἰσάθειμιον, quod in Talentis Attico, Ptolemaico, Antiochico ἴσον erat ἀειθμὸς Minarum, & in Mina ἴσον ἀειθμὸς drachmarum. Sed potestate longe differebant, quod drachma Ptolemaïca dum obolum Atticorum esset, ideo tripla erat drachma Attica ad Ptolemaïcam, & sesquitertia ad Antiochicam. Nisi legissem apud Heronem, ego putassem ἰσοστάσιον esse ἰσοστάθμιον. Sed Heroni est proportionale. Igitur Libra Romana erat ἰσοδιωάμιον τῇ Ἰταλικῇ, non autem ἰσάθειμιον καὶ ἰσοστάσιον. Ac proinde Denarius Romanus ad Drachmam Atticam fuit, ut octo ad septem. & consequenter si drachma fuit στατείων LXIIII, ut re vera fuit, Denarius fuerit tempore Augusti, & Tiberii στατηρίων LXXIII, & plusculo amplius. Sed mirum est, ne huius quidem ponderis talem reperiri. Nam quod Agricola & docti alii causantur, nummos vetustate rasos & detritos non posse priscum pondus conseruare; nos asserimus, multos, quos vidimus, tractauimus, & ad stateram examinauimus, vix quicquam de figura deperdidisse, imo tam integros fuisse, ut vere asperi, ut Suetonius & Persius loquuntur, dici potuerint. & tamen ad momentaneam libellam appensi, non

multo granula sexaginta, aut Regalem Castilianum, quod est verum pondus drachmæ, excedebant. Nam quæ tanta vis vetustatis efficere potest, ut de nummo pulcherrimo, cui nihil deesse videtur, & quem recenter ex moneta prodire censeas, nouera granula deesse concedamus? Addo, cur ferè omnes sunt eiusdem cum drachma ponderis? Hoc dubium peritis harum rerum discutiendum relinquimus. Certè omnes denarios ab Augusto ad Constantinum, & infra illud tempus, non multum pondere inter se differre videmus. Propterea apud Iurisconsultum legimus cap. xxvi Mandati: Ελαβον, & έχω εις λόγον ὡς δραχμαθήκης τὰ προγράμματα τὰ ἀργυρία δλωάεια μυρία, & πάντα ποιήσω, & συμφωνῶ, & ἀμολόγησα, ὡς προέγραπται. & Συνεθέμην χρηγῆσαι σοι τόκον ἐκάστης μνᾶς ἐκάστῃ μίλῳ δὲ ὀβολὺς τρίακτὰς μίχρη τ' ἀποδόσως πωλὶς ἀργυρίου. Obolus est sexta pars drachmæ Atticis, ut denarii in hac syngrapha. Ergo Denarius & Drachma idem tempore Iurisconsulti, sæculo Seueri, Caracallæ, Alexandri Mamææ &c. Sed quis capit illum locum Varionis ex tertio Annali, apud Charisium? *Nummum argenteum flatum primum a Seruio Tullio dicunt. Is quatuor scriptulis maior fuit, quam nunc.* Tam enim falsum primum nummum argenteum a Seruio Tullio Rege flatum, quam scriptulis quatuor maiorem fuisse denario posteriorum seculorum. Ita enim denarius Tullianus valuisset didrachmo & scrupulo vno. Quod profecto nunquam fuit. Sed ita Varronem sensisse putamus, ut denarius Tullianus scripulorum quatuor fuerit, & proinde maior quam hodie, quum hodiernus sit tantum scripulorum trium. Varronis enim dictio

dictio morosa est, & aliquando perplexa. Græci melius exposuissent: Τὸ πρὸς τὸ δινάριον μῆζον ὡς τὸ ἰῶ, τετάρων δὲ γεσμάτων. Sanè ea fuit Varronis mens. Vetus igitur denarius ad posteriorem eam rationem habuit, quam quatuor ad tria: & certe hoc ita esse, sædus Antiochicum apud Liuium ostendit. vnde confirmatur quod alibi diximus, vltimis temporibus Reip. & sæculo Augusti fere idem pondus denarii & drachmæ fuisse. Clarius igitur dixisset: *Is quatuor scriptulis quum esset, maior fuit quam nunc.* Cleopatras: Τὸ δινάριον ἔχει γεσμάτα δ': est vetus denarius. De ratione Talenti Attici ad libram Romanam, & drachmæ ad denarium, satis quidem in præsentia dictum a nobis: Sed tamen de Talento tacere non possum, quæ apud solum Heronem reperi; cuius verba nondum edita hæc sunt: Πᾶν Τάλαντον ἰδίαι ἔχει μνᾶς ξ'. ἢ ὃ Μιᾶ σατῆρας κί'. ὃ ὃ Στατήρ δραχμᾶς, αἱ εἰσιν ὀκταί, δ'. Ἐχει οὖν τὸ Τάλαντον μνᾶς ξ', σατῆρας ὃ αθ', δραχμᾶς ὃ ε'. ἢ ὃ Δραχμὴ ὀβολὺς ἔχει ε'. ὃ ὃ Ὀβολὸς χαλκὺς η'. ἔχει ἐν ἡ δραχμὴ χαλκὺς μν'. Hæc omnibus nota. Reliqua vulgo incognita. Τὸ Ἀθηκὸν Τάλαντον ἰσοστάσον μὲν τῷ Πτολεμαϊκῷ καὶ Ἀντιοχικῷ, καὶ ἰσodidmon ἐν πᾶσι: Tot nummi impenduntur, & impurantur Talentis Ptolemaïco, & Antiochico, quot Attico. Nimirum tot minæ & tot drachmæ loci. δινάριον ὃ τῷ μὲν Πτολεμαϊκῷ καὶ τὸ νόμισμα πετραπιάσον (πετραπιάσον omnino legendum) ὀκτῆριον ὃ τῷ Ἀντιοχικῷ, τῷ ὃ Τυρίῳ ἴσον: valore autem iuxta taxationem nummariam ad Ptolemaïcum triplum est, ad Antiochicum autem sesquitertium, Tyrio verò æquale. Ergo τὸ Ἀθηκὸν τῷ Τυρίῳ ἰσοστάσον, ἰσodidmon, ἰσοδωάμον fuit. hoc est drachmam Tyriam eandem

eandem p̄torſus cum Attica pondere, & valore
 fuiſſe: Ptolemaicam autem ad Atticam, vt duo ad
 ſex; Antiochicam, vt tria ad quatuor, fuiſſe, vt ex
 ſequentibus conſtat: Ἀγαλόμενος ὃ τῇ φεῖ τὸ τάλαντον
 οἰρημένη διαφορὰ καὶ τάλαντα φεραληθήσιν. Μία πρὸς
 μῶς, καὶ σατήρ σατήρ @, καὶ δεσχυμὴ πὶ δεσχυμῆς ταῦτα
 διοίσι, ὅσω αἰρεῖ ἐπὶ τῷτο, διαφορὰν. Differt Talen-
 tum a Talento, drachma a drachmā pro portione
 valoris. Sequitur: Οἶδα ὃ καὶ ξυλικὸν ἐν Ἀνποχείᾳ τάλ-
 λαντον ἔτιρον, ὃ μῶς μὲν ἰδίας ἔχει ξ'. ἱξαπλαστον ὃ χεδὸν
 τῷ τῆ νομίσματι @ ἀριθμῷ. τό, πῶς Ἀλεξανδρείᾳ ξυλι-
 κὸν τῷ πέμπτῳ διαφέρει πρὸς τὸ φεραλημένον ἐπὶ χῶσει
 φεραλῶν. Τὸ ὃ παρ' Οἰμῶ τάλαντον ἴσον ἰδύωτο τῷ
 μετὰ ταῦτα Δαρεικῷ. ἄγχι γὰρ τὸ χρυσοῦ τάλαντον
 Ἀθηναίᾳς δεσχυμῆς δύο, γεσχυματα ε', * τιτάρτας δηλαδὲ
 πρὸς ἄρας. *Talentum* ξυλικὸν *Antiochenſe*, *mina-*
tum propriarum LX, *sextuplum autem nummorum*
numero. Quia Atticum Talentum est sesquiter-
 tium ad Antiochenſe, ideo quantarum 6000 dra-
 chmarum est Atticum, tantarum 4500 erit An-
 tiochenſe. cuius sextuplum sunt drachmæ 27000.
 Tot drachmarum erat lignarium Talentum An-
 tiochenſe; ita dictum, vt apud eundem Heronem
 ξυλικαὶ μυθήσους. Bis autem apud Heronem hæc
 duo inter se opponuntur: τάλαντον ἐν νομίσματι, τάλ-
 λαντον ξυλικόν: *Talentum nummariarum*, & *Talen-*
tum lignarium. Sed hallucinatio est apud Heronem:
 Τὸ ὃ ξυλικὸν ἐν Ἀνποχείᾳ τάλαντον ἐπὶ λιπῶν τοι: *Ta-*
lentum lignarium Antiochenſe est librarum cccclxxv.
 Paulo ante dixerat libram esse drachmarum 96.
 quæ in cccclxxv libras ductæ dabunt drachma-
 rum triginta sex millia. Quod nihil aliud est
 quam sextuplum Attici Talenti. Atqui ξυλικὸν τάλ-
 λαντον

ταύτων ἐστὶν Ἀ' ὑποχρεῖς superius dixerat sextuplum Talenti Antiochenſis nummarii. Maniſteſta hallucinationio. Talentum autem Atticum ad Ptolemaïcum, ſiue Alexandrinum, triplam rationem habere omnino neceſſe eſt: quia, vt videbimus poſtea, Æginetica mina ad Ptolemaïcam eſt quintupla. Sed eadem Æginetica ad Atticam erat, vt x ad vi. Quantonum igitur obolorum ſex erat Attica, tantorum decem erat Æginetica. Sed quantonum x eſt Æginetica, tantorum duum eſt Ptolemaïca. Ergo Attica erat tripla Ptolemaïcæ. Quare ſupra περιλάσιον, non περιπλάσιον legendum eſt, vt monuimus. Quod clarius ex Plauto pater in Truculento, vbi viginti Minæ vocantur Talentum Philippicum argenti magnum. Ita enim ruſticus ſecum loquitur:

Minas viginti mihi dat. accipio lubens;

Condo in crumenam. —

Deinde in fine fabulæ:

*Hem tibi talentum argenti. Philippicum eſt.
tene tibi.*

Si viginti minæ ſunt Talentum Philippicum, & ſexaginta Atticum, Atticum Talentum Philippi- ci triplum fuit. Eſt ergo Philippicum idem cum Ptolemaïco. Et vere Macedonicum dici poteſt, quod commune regibus Macedonia, & Alexandri ſucceſſoribus. Porro Cleopatras ſcribit drachmam Ægyptiacam eſſe ſextam partem Atticæ, quod ſi Atticus nummus triplus eſt ad Ptolemaïcum, ſextuplus ad Ægyptiacum; ergo non idem ſunt Talentum Ptolemaïcum, & Talentum Ægyptiacum. Cleopatras: Δραχμήν ἢ καὶ ἄλλη ὁμωνύμως καλεῖται Αἰγυπτιακή, ἥ τις ἐκτον μέρους ἐστὶ τῆς Ἀ' ἡλικῆς δραχμῆς,

χρῆς, ἄγνοα δολόν α'. Rursus Alexandrinum ξυλικόν
 ad Alexandrinum ἐπιχώραιον habet rationem ses-
 quiquintam. Et quia τὸ ἐπιχώραιον est 4500 drach-
 marum Atticarum, ideo τὸ ξυλικόν erit 5400. De
 Talento Homeri cum nugari, superius declaratum
 est. Subjicit: Οὐ λανθάνει δέ με καὶ τῶν δραχμῶν τῶν
 πλείους διαφορὰς. Τὴν περὶ Λιβυαίαν, καὶ τὴν Ρ'οδίων μναῶν
 τῆς Πτολεμαϊκῆς τῆς πενταπλάσιον. Hoc iam expositum
 est. ἑξαπλασίαν δὲ τὴν ἰησωτικὴν ἔτω σεξάγρατον μναῶν.
 Insularis drachma est sextupla ad Ptolemaicam.
 Sed Ptolemaica est obolorum Atticorum duum.
 Ergo Insulana erat duodecim obolorum, quot
 scilicet Achaica, quæ & παχῆα dicebatur. Sequi-
 tur: Τῇ δὲ Ἀπικῇ (μναῶν) σεξά τὴν Ἰταλικὴν καὶ νόμισμα
 χρῆσθαι. ἰσοδύναμον γάρ ἐστι, καὶ ἰσοστάσιον τῇ Ἰταλι-
 κῇ μναῶν. σατήρων γάρ ἐστι καὶ ἡ Ἰταλικὴ λίτρα σατήρων
 καὶ αἱ λοιπαὶ μναὶ διαφοροί. Hactenus autem ἰσοδύ-
 ναμον καὶ ἰσοστάσιον τὴν Ἀπικὴν μναῶν τῇ Ἰταλικῇ λίτρᾳ
 dicit, nimirum neglectis quatuor illis drachmīs
 excurrentibus, quibus Attica Mina Italicam li-
 bram superat.

Superest Cistophorus num-
 mus Asiaticus, cuius Cicero meminit non semel
 in Epistolis ad Atticum, & alicubi petit, ut de per-
 mutatione cistophori ad denarium agatur. Cisto-
 phori autem ratio ad denarium quæ fuerit, solus
 Festus nos docuit, qui scribit Euboicum talentum
 septem millium & quingentorum Cistophoro-
 rum fuisse, denarium autem quater millium. Erat
 igitur ratio Denarii ad Cistophorum ut xv, ad viii.
 Quum igitur ratio ad Cistophorum conficienda
 erit, summam denariorum ductam in xv partire
 per viii. & contra summam Cistophorum du-
 ctam in viii in xv distribue, si ratio ad denarium
 conficienda

conficienda est. Talentum autem Aegineticum ad Atticum fuisse, ut x ad vi, antea monuimus ex drachmæ proportionem alterius ad alteram. unde *μείας δραχμῆς* Gellius. Talentum vocauit. Gellius: *Ad Laïdem Demosthenes clanculum adit, & ut sibi sui copiam faceret, petit. At Laïs μείας δραχμῆς ἢ τάλαντον* poroscit. Meminisse debemus hoc gestum fuisse Corinthi. Corinthiacus autem obolus idem erat cum Aeginetico, ut alibi ostendimus, quum de Siculo nummo & Talento verba faceremus. proinde & obolus & drachma, & Talentum Corinthiorum ad Atticum νόμισμα eandem rationem habuit, quam Aegineticus nummus. hoc est ut decem millia drachmarum ad sex millia, Talentum Atticum. Quod vero Festus scribit Talentum Euboicum fuisse quater millium denarium, non conuenit illi cum Herodoto. Herodotus enim ait Babylonium Talentum esse minarum Euboicarum xx . Atqui totidem Atticarum minarum erat Babylonium. Euboicæ lxx minæ, & Atticæ totidem, sunt æquales eidem talento Babylonio. Ergo sunt inuicem æquales. Nos vero scimus Festum alibi denarios pro drachmis usurpare. Quare verum non est $iiii$ m. denar. Talentum Euboicum fuisse: aut esse errorem Festi, aut mendum librarii. Verba Herodoti ex lib. iii. 126. τὸ δὲ βαβυλώνιον τάλαντον δυνάμει εὐβοϊδῶς ἐβδμήκοντα μνῆας. Pollux de Talento: τὸ δὲ Ἀθηναίων ἐβδμήκοντα δραχμῆς ἔχει: τὸ δὲ βαβυλώνιον ἐβδμήκοντα. Hoc modo drachma Attica ad Cistophorum fuerit, ut $lxxv$ ad lx , ut v ad $iiii$. quod verissimum putamus. Quod si mendum non fuerit in Festo, quatuor millia denarium exæquabuntur sex millibus drachma.

Legendum: Α' αργήιον ὃ δ' ἵπ' τοῦ ἀργυρίου. Haecenus de Denario argenteo. Aureus vero Denarius LXII annis post cudi cœptus, quam argenteus, ut ait Plinius, hoc est anno A. V. C. 15. XLVI, M. Livio Salinatore iterum; C. Claudio Nerone coss. Sed quis expediet nodos illius loci Pliniani a tot doctis viris toties tamque frustra vexati? Verba Plinii: *Aureus nummus post annum LXII percussus est, quam argenteus, ita ut scrupulum valeret sestertiis vicens: quod efficit in libras ratione sestertiorum, qui tunc erant, sestertios DCCCC. post hæc placuit XL M. signari ex auri libris; paulatimque Principes immi- nuere pondus. Minutissime vero ad XLV.* Non est locus inquinatior in toto Plinio: quem doctissimi viri dum sanare cōnantur, peius affecerunt, quam librarii ipsi. Primum frustra suspectam habent lectionem illam, *sestertiis vicens*. Non enim ad- uerterunt scrupulum, quod valeret sestertiis vice- nis, non esse scrupulum auri simpliciter, sed num- mi aurei; qui pondere quidem duplus est ad ar- genteum, valore autem vigecuplus. Nam dena- rius ab initio fuit scrupulorum quatuor, teste Var- rone. proinde sestertius erat vnius scrupuli, & quarta pars aurei, quæ est analoga vni scrupulo de- narii, aut sestertio, erat duum scrupulorum, quia aureus erat duplus pondere ad denarium, ut dixi- mus. Quare nihil mutandum. Si enim totum ad totum vigecuplum, & pars quoque ad partem erit vigecupla per xv, & xvi i quinti Elementi Eucli- dis. Illa vero quæ sequuntur, male a librariis affe- cta sunt: *quod efficit in libras ratione sestertiorum, qui tunc erant, sestertios 15 cccc.* Quod enim hoc portenti est, libram auri habere 15 cccc tantum se-
D stertios?

tercios? Distribuamus enim in xx sestertios. Fient
 xlv scrupula in libram. Atqui libra habet scrupu-
 la cclxxvi i i. Quid ergo hic dicemus? Si scripu-
 lum nummi aurei xx sestertiis valet, hoc est dena-
 riis quinque, ii denarii in cclxxvi i i ducti pro-
 ducent denarios argenteos M cccc xl, non autem
 sestertios 15 cccc, vt habent editi & scripti codices.
 Manifestum est igitur, neque *sestertios*, sed *dena-
 rios*, hic legendum; neque 15 cccc, sed c15 cccc, vno
 c amplius. Nam appendix summulae relicta est à
 Plinio, vt solet in numerosis summis, in quibus ex-
 currens summa supra centenarios omittitur: quod
 a nobis superius abunde declaratum, & exemplis
 illustratum est. Igitur anno A. V. C. 15 xlv i, li-
 bra argenti erat denariorum c x l i i i, ratione de-
 nariorum æui Pliniani. Et quia aurum decuplum
 est ad argentum, libra auri erat c15 cccc xl dena-
 riorum æui Pliniani. Sed priori sæculo Libra Ro-
 mana erat æqualis xcvi drachmis Atticis, vt supra
 ostendimus; quæ drachmæ erant æquales denariis
 æui Pliniani, quod ex ipsis nummis hodie constat.
 Ergo libra prioris sæculi ad libram sæculi Plinia-
 ni, erat vt c x l i i i, ad xcvi, hoc est, vt 111 ad 11. Ha-
 bebat igitur libra vetus ad libram Plinianam ra-
 tionem sesquialteram; & proinde denarius vetus ad
 denarium Plinianum eandem rationem habebat,
 per easdem xv, xvii Elementi v Euclidis. Scripsit
 igitur Plinius: *Aureus nummus post annum Lxii
 percussus est, quam argenteus, ita vt scrupulus va-
 leret sestertiis vicens: quod efficit in libras ratione
 sestertiorum, qui tunc erant sestertii - 2. c15 cccc.*
 id est denarios mille quadringentos. sed subintel-
 ligenda & supplenda summula excurrens, xl de-
 narii.

narii. Quæ vero sequuntur, quo plus obscuritatis habent, eo minus ab illis summis viris intellecta. Ipsi putant Plinium loqui de numero aureorum, qui in libram cudebantur. In quo fugit eos ratio. Nam quum ipsi non ignorent Plinium loqui de imminutione libræ, quæ paulatim facta est; quo modo congruent ea; quæ dicit Plinius, primum XL, deinde XLV signari solere? Nam si primum aurei, ut ipsi interpretantur, XL signati, deinde XLV, sane posterior libra aureorum XLV, maior fuit priore, aureorum XL. Nugæ sunt hæc. Non enim de aureis hic sermo est, neque de numero aureorum in libram cudendorum: sed de denariis, iisque non cudendis in libram, ut ipsi putant, sed deminutis de libra. Quo enim maior numerus deminuetur, eo minor erit libra, ut & puero paret. Idque ita semper interpretati sumus. Sed beavit nos Fredenandus Pincianus vir apprimè doctus, & diligens, qui veterem lectionem retulit, quæ interpretationi nostræ egregie fauet. Vbi enim in editis est; *Post hæc placuit XL. M. signari*, in scriptis codicibus erat; *Post hæc placuit .X. XL. M. signari*. quæ verissima est lectio. π̄ .x. est *denarius*, ut & pueri sciunt. π̄ M. est *Minus*. ut patet ex inscriptionibus: V. A. P. M. XXIII. *Vixit annos plus minus xxiiii*. Verba Plinii luce clariora sunt: *Post hæc placuit denarios XL minus signari ex auri libris. Paulatimque Principes imminuere pondus. Minutissima vero ad XLV minus*. Minutissimæ, id est libræ. *Denarios signari minus quadraginta*, Græci dicerent: Διὰ τεσσαράκοντα πλάγην. Eodem modo Manilius:

Tarquinioque minus Reges. —

ὅτι οἱ βασιλεῖς ὧν ἔτα Τερκυσίων. Quare est vetus locutio. Staius:

Æqua ferunt, terrore minus. —

id est, excepto terrore. Ex MCCC XL primum imminuti sunt denarii XL : & libra facta est denariorum CIO CCCC. Tempore Plinii à Vespasiano in libras signati sunt CIO CCCXCV. quod est quinque denariis argenteis minus, quam in priore specie. Hi ergo sunt denarii argentei Vespasiani, deducendi de prisca libra, non autem, ut docti interpretabantur, denarii aurei cudendi in libram: quo nomine oporteret priorem libram minorem esse posteriore; quum tamen contra sentiat, atque adeo doceat Plinius, de priore gradatim aliquid semper processu temporis detractum fuisse. Nemo non hunc locum vexauit, & nemo est eorum, qui tentarunt, qui se restituisse sibi & aliis non persuaserit. Aureus autem nummus priscis Romanis dictus fuit denarius auri, vel aureus; posterioribus Imperatoribus, Solidus: Macedonibus Philippicus, Atticis Στατήρ, Asianis Δαρεικός. Harpocratio: Λέγεται δὲ πρὸς δυνάμιν ἡ Δαρεικὸν ἀργυρῆς δεσχυμὰς ὀκτώ. Harpocratio scripserat κ'. *viginti*. Posteriores librarii deprauarunt in η', quod est ὀκτώ. ut millies contigisse animaduertimus. Sequentia cōfirmant: ὅς τις πέντε Δαρεικὸς δυνάμιν μίαν ἀργυρῆς. Omnes isti nummi Græce χρυσὶ dicuntur. Omnis aureus primum dicebatur Δαρεικός, tametsi percussus in Græcia. Postea Philippicus dictus, à Philippo patre Alexandri Magni, & eodem modo omnis quoque aureus Philippicus dictus. ut Philippicus Antonianus. & *Philippicos vultus nostri* dixit Alexander Mamææ. Sed Solidi appellatio propria est nummi

nummi aurei Constantinopolitani, quæ nuptia
ac nouitia, & vix tandem post tempora Diocletia-
ni recepta mihi videretur, nisi eius mentio extaret
in Epigrammatis Urbis: ET. OB. DEDIC. EIVSDEM.
STATVAE. PATRONIS. ET. Q. Q. P. P. SOLID. DI-
VISIT. Græcis νόμισμα, vt & Horatio Regale no-
misma. Digestis l. Quintus Mutius, de auro &
arg. leg. §. cui legatum est. Si autem aurum, vel
argentum signatum legatum est, id paterfamilias
videtur testamento legasse, quod eius aliqua forma
est expressum, veluti quæ Philippi sunt, itemque nu-
mismata, & similia. lege: veluti quæ Philippi sunt
nomismata. Recentiore appellatione χρῶσις.
Glossæ: χρῶσις, Solidus. Theodorus lib. i. cap.
xvi. circa finem: Ὁ βασιλεὺς ἀπέστειλε πρυτανιστὴς ἀλο-
κοτίνας αὐτῶν εἰς δαπάναις. Vetus lectio: χρῶσις. Nam
mirum verbum est ἀλοκοτίνας, Solidum, νόμισμα. Se-
stertios auri etiam vocat Gregorius Turonensis, de
Mirac. i. xix. Existimantes enim inimici, auri ibi-
dem sestertios aggregatos, effracta claue, com-
ne rimantur intente. Eodem modo locutus est
Marcellinus Comes Indiēt. xiiii, Iustiniano, &
Valerio Coss. Famosissimum hunc Consulatum Ius-
tinianus præ Consulibus, omnium Orientalium uti-
litatibus edidit. Nam cclxxxvi lib. solidorum he-
libera Consulum profecti diligentia in populum, in-
que spectacula, siue spectaculorum machinam distri-
buita sunt. In Iure Orientali 143. νομισμάτων τρεῖς
ἀγῆς: Solidorum libras tres. Nam pro solidis do-
ctissimus Lewnclavius sui oblitus aspros vertit. hi
sunt solidi ccxvi, vt patet, ex lege Vnica Cod.
Theod. de obl. vot. item l. xiiii, de suscept. præ-
pos. Rursus Solidus dicitur etiam Sextula, quod

sit sexta pars vnciæ, teste Isidoro: quo nomine
 Græci vocarunt ἑξάμιον. Zonaras: Μέγας γὰρ ἐκείναι
 πάντες νομίσματα ἑξάμιον σάβμιν ἔλκον. ἐκείναι τὸ π-
 τέρηρον ἐπρόνοσι. Græcis aliter compendii causâ
 scribitur σάμιον, quum tamen pronunciandum sit
 ἑξάμιον. Nam ὁπίσθιον εἰ est nota τὴν ἑξάβμιν. Errant
 igitur, qui pronunciant *Stagion*. In Edicto Tur-
 ci Aproniani Præfecti Urbis aliud est, *SYB. EXAGIO.*
PECORA. VENDERE. Ibi enim *Exagium* est σάβμιν-
 σι, pensatio ad libram. Glossæ: Εἰς ἑξάμιον, pensatio.
 Εἰς ἑξαμάζω, examino, perpendo. *Exagios*, ἄγρις ἐπὶ πᾶσι.
 Apponebatur enim pani nota ponderis, quia & pa-
 nis quoque pensum ab ædilibus exigitur. Pro hoc
 verbo, in veteribus pondusculis, quæ Romæ repe-
 riuntur, legitur O. O. EXADSA. ultimis illis tem-
 poribus Latinitate pura cum pronunciatione ex-
 olescente. Græci hodierni scriberent ἑξάτζα. Sed
 hoc nostrum ἑξάμιον prima aspera pronunciari-
 dum, quod sit, ut dixi, sexta pars Solidi. Quemad-
 modum Sextula non solum Vnciæ, sed Solidi est
 pars: ita ἑξάμιον non solum Solidi, sed & Vnciæ est
 sexta pars. Appendici Nicandri libra est vnciarum
 XVI, vncia drachmarum IX, quæ ibi *συνάειρα* vocan-
 tur. Nouem drachmarum sextam partem ἑξάμιον
 vocat: Sed non prius Aureus cœpit vocari *Sextu-
 la*, quam aurei percussi sunt quaternum scrupu-
 lorum, quantorum vncia est viginti quatuor, quod
 fuit pondus primi Denarii cusi sub Tullio Rege,
 teste Varrone. Itaque cum in vnciam antea qua-
 terni aurei percuterentur, postea seni percussi
 sunt, & vocati Sextulæ ob eam causam. Et *Δαρει-
 κός*, siue *Στατήρ* ad Solidum eandem rationem ha-
 buit, quàm tria ad duo. hoc est, *Δαρεικός* est ἡμιόβ-
 ρητος.

ΛΙΘ. ad Solidum. Huius Solidi diuifio *χρὶ ἀργυρί-
 μόν* hæc est. *Κεράριον, μιλιάρησιον, φόλλις, Tremillis, μί-
 λιον, χαυκίον, πηραγώνιον.* Hoc est, diuifio Solidi per
 species argenteas est primum per *Siliquas*, quæ *Κε-
 ράρια* dicuntur. *Cornus* vocat Isidorus, quia *Siliqua*
 dicitur theca siue vaginula, quibus fructus *κρωταίας*
 siue *Cornus* arboris continentur. Arabes vocant
Al Charub: Hispani ab Arabibus *Algaronias*. Est
 autem vigesima quarta pars Solidi, drachmæ ar-
 gentæ valore. Isidorus: *Siliqua, vigesima quarta
 pars solidi est, ab arboris semine vocabulum tenens.*
Δικέριον enim est æquale *Miliarenfi*. *Μιλιάρησιον*
 autem duodecima pars Solidi, *δίδραχμον*. Apud
 Suidam: *Μιλιάρησιον, τὸ τῷ νομίσματι δέκατον.* Ma-
 nifestum mendum. Reponendum *δωδέκατον*. *Mi-
 liarenfium* autem apud nullum veterem Latinum
 legere memini, præterquam in Notitia Imperii
 Romani, vbi in Comitua largitionum mentio fit
 SCRINII A MILIARENSIBVS. Cedrenus, quum *μι-
 λιάρησιον* exigi solitum scripsisset, postea *δικέριον*
 vocat. Ergo *Miliarenfis* nummus fuit duplus *Sili-
 quæ*, quæ est vigesima quarta pars Solidi. Proinde
Miliarenfis est duodecima. A *militia* hoc nomen
 deducit Epiphanius, ac post eum Cedrenus. Τὸ δ'
ἄργυρον τῷτο ἔστιν, ὁ Ρωμαῖται [id est, Constantinopoli-
 τανί] *Μιλιάρησιον* καλεῖσιν, ὃ ἐρμηνεύει *σεραπῶνικόν δόμα.*
 Hoc verum erat, siquidem *Militarenfis*, non *Mi-
 liarenfis* vocatus fuisset. Valde alludit ad hoc no-
 men appellatio nummi aurei Lusitanici, qui in
 Gallia dicitur *Millereis*. sed longe diuersa origi-
 natio. Nam corrupte dictum, quum verum nomen
 fuerit *Mulay rais*, ab Arabe Rege, quisquis is
 fuit, qui primus eiusdem ponderis & valoris no-

missima in illis partibus Hispaniæ percussit. Quum autem ἀργυρον vocet Epiphanius, ἀργυρον vero δίδραχμον constet fuisse, qualia fuerunt illa triginta, quæ Iudæ proditori data fuerunt, (vel potius tetradrachma: Nam Eusebius lib. 1111. ἀπὸ δειξ. σατήρας interpretatur bene, μετὰ iudicio:) non male iudicauimus Miliarensem esse δίδραχμον, duodecimam nimirum partem Solidi, qui drachmarum xxiiii erat. Huius duplum fuit FOLLIS, sexta pars Solidi, quam Sextulā vocare possumus. duobus enim ἀργύροις, id est, Tetradrachmo, valebat. Epiphanius: Φόλλεις, ὃ τὸ τετραδίον καλεῖται. διπλὴν δὲ ὅσιν, ὑπὸ δύο ἀργύροις συγκείμενον. οἱ γίνονται σὴ δηνάρεια. καὶ Φόλλεις δύο λεπτοὶ χεῖρ ἢ δηναισμός, ἀλλ' ἔστι χεῖρ ἢ ἀργυρισμός. Primo mendum est, τετράντιον pro βαλάντιον. Follis enim Latine, est quod Græcis βαλάντιον. Iuuenalis:

Si reddat veterem cum tota æruginē follem.

Idem: ——— & tenso folle reuerſi.

Sacculus Martiali & Catullo. Isidorus: Folles dicuntur à sacculo, quo conduntur: a continente, id quod continetur, appellatum. Deinde vitiose σή. quum Epiphanius scripserit σπή. Ita reponendum: ΦΟΛΛΙΣ, ὃ βαλάντιον καλεῖται. διπλὴν δὲ ἔστιν. τὰ ὑπὸ δύο ἀργύροις συγκείμενον, οἱ γίνονται σπή δηνάρεια καὶ ΦΟΛΛΙΣ δύο λεπτοὶ χεῖρ ἢ δηναισμός, ἀλλ' ἔστι χεῖρ ἢ ἀργυρισμός. Duplicem facit. Communis appellatio utrique τῷ βαλάντι, id est Follis. alterum duorum didrachmorum, alterum duorum minorum. De quibus postea. De hoc igitur Folle, siue didrachmo accipienda est vetus Inscriptio Buccini Lucaniæ: SI. QVIS. AVTEM. INFRINGERE. VEL. APERIRE. VOLET. INFERET. POENE. NOMINE. REIP. FOLLES. MILLE. Eiusmodi mille Folles intelligimus C. Th.

l. i. si quis pec. confl. item in Fastis Siculis: Vi-
uiano & Basilio coss. *Επὶ τέτων τῶν ὑπάρχοντων λεῖψις*
γένοιτο τῷ ἄρτι, ὥστε θεωθῆναι τὴν ἀργύρον φόλων πριῶν. Τε-
τρακέσπιν cum Zonara vocare possumus.

Tremissis est tertia pars Solidi, duplum Follis
argentei, semuncia argenti, tetradrachmon. Isidorus de Solido: *Hunc, ut diximus, vulgus aureum*
[Solidum] vocat, cuius tertiam partem ideo dixe-
runt Tremissem, eo quod Solidum faciat ter missus.
Meminit & Lampridius in Alexandro. Tremisses
pro sacro balsamo vñctionis solitos exigi prohi-
bet Synodus quarta Carthaginensis. Legum Ri-
puar. xxiii, Tremissis quatuor denarii, quia So-
lidus xii denariorum. *Μήλον, καυχίον, τετραγωνίον*
mentio tantum extat in Nouella Iustiniani cv. §ii.
Τῶτον (ἄργυρον) ἐφίεμεν αὐτὰς ῥίπην ἐντε τοῖς χαλυμμένοις
Μιλιαρησίοις, καὶ Μήλοις, καὶ Καυκίαις, καὶ Τετραγωνίοις, καὶ
πῖς ποῦτοις. ὅσον αὖν μικρότερον ἢ τὸ ῥίπιδιον, ποσὶ τῷ
πλείους οἱ λαμβάνοντες. Videmus hic quæ præcedunt,
pluris valere, quam sequentia: Miliarensem, quam
Μήλον: & illud, quam Καύχιον, &c. Sed quotæ par-
tes Solidi fuerint, non indicauit Imperator. Μήλον
autem putamus dictum ab incusa Mali figura. Καύ-
χιον absque dubio, quod cauum esset, instar aceta-
buli, aut eius poculi quod acetabulum referebat.
Suidas: *Καυχίον παρ' ἡμῖν, κύλιξ ἢ πᾶρὰ σοφοῖς.* In quar-
to Anthologiae, cap. *Εἰς λῆθος* legimus: *Οἶνομάν τις*
Ἔρωτα χαλυμμένον ἐς καυχίον. Deinde:

Ἐν κυάθῳ τὴν Ἔρωτα τίν' ἔχαιεν; —

Ergo καυχίον est cyathus, sed sessilis instar obbæ, aut
pateræ. In Annalibus Glycæ: *Rursum e cauco bibi-*
sti, rursum mentem amisisti. de Phoca sermo est.
Apud Hieronymum, & in Vitis Imperatorum Ca-

*num*perpera editū; vbi *Caucum* legendū. Eiusmodi nummulos argenteos cauos non paucos vidimus, nō sēculi illius Iustinianici, sed vetustissimos, ante lucē Christianismi. [Τετραγώνια proculdubio à figura, quod nō rotūda, vt reliqui nūmi, sed quadrata essent. cuiusmodi argenteos nummulos Turcicos videre est, quos Græci ἄλφους vocant, id est albos. Glossæ: *Asprum*, ἄλφον. Ἀσπρότης, candor. Turci *Aksei*, id est album. Τετραγώνιον στήριον mentio apud Suidam. Στήρις, inquit, τετράγωνον. Sed suspectum, vt apud Hesychium, vnde Suidas exscripsit. Στήρις, τετράγωνον. Nam ibi legendū τετράδεκα χιμοι.

Secunda diuissio Solidi χρὶ συναεισμὸν, in areolos, aut stipein, quæ χαλκία Græci vocant. Nam vltimis temporibus Denarii pro exigua stipe vsurpatisunt, vt hodie in Gallia. Imperator Aurelianus: *Philippeos minutulos quinquagenos, aris denarios centum.* Eos Vopiscus in Bonolo *sestertios aris* vocat. Macrobius de nummo ratito loquens, qui erat æreus: *Ita fuisse signatum hodieque intelligitur in alea lusu, quum pueri denarios in sublime iactantes CAPITA, aut NAVIA lusu teste vetustatis exclamant.* In Euangelio secundum Marcum, xix: Ἀπὸ δύο, ὃ ἐστὶ κοδράντης. Hilarius: *Duos denarios vidua inopis Deo acceptiores.* Lucæ x: Ἐβαλὼν δύο δραχμαί. Ambrosius: *duo ara.* Vetustissimus est igitur Denarii vsus ἀπὸ τῆς χαλκισμῆ, vel stipe. Neque exemplo caret. Nam & Arabes درهم pro drachma accipiunt, & pro areolo. & quum iisdem literis scribatur, quum pro argenteo accipiunt, vocant *Darham*; quum pro nummulo æreo, *Dirhem*. Quia vero arbitrarius fuit modus stipis, & denarii;

denarii; propterea & arbitrarius est modus τῷ δι-
 ναρισμῷ in Solido diuidendo. Nam apud Epipha-
 nium τὸ πρῶτον δρχμῶν siue Follis argenteus valet de-
 nariis cclxxxviii. Ergo drachma, siue καράσιον,
 pars vicesima quarta Solidi, erat denariorum
 lxxii, & Solidus m dcccxxviii. Cassiodorus lib. i.
 Epist. x. Sex millia denariorum Solidum esse vo-
 luerunt. Ergo καράσιον erat denariorum ccl, qui
 Epiphanio lxxii tantum erant. Apud Hesychium
 Solidus vocatur Τάλασιον, idque ab eo diuiditur in
 λεπτά, νύμμις, κοδράνται, αὐτάχεια. Sed non paucae
 ἀντιλογίαι sunt in eo; & non constat sibi. Κοδράνται,
 τὸ πᾶν, ἢ τὸ τέταρτον τῇ Φόλλει, ἢ λεπτὸν. Τὸ δὲ λεπτὸν ἕξα-
 κχιλιοςδὸν Ταλάντων, ὃ ἐστὶ νόμισμα ἐν, ἢ κόκκοι τρεῖς. Ait
 Quadrantem ab alijs pro toto Folle, (idem repetit
 Suidas,) alijs pro quarta parte Follis accipi: alias
 esse λεπτὸν, quod sit sexmillesima pars Ταλάντων, id
 est, Solidi. Ergο Κοδράνταις, Λεπτὸν, Νόμισμα, est de-
 narius Cassiodori. [Τὸ δὲ τάλαντον λίξαι ἑκατὸν ἑ-
 κοσι πέντε.] Hæc non pertinent ad hunc locum, vt
 & cæco paret: sed ex alio loco huc infarcta sunt.
 Hic enim περὶ ταλάντων νομισμάτων, non de ponderali
 Talento, sermo est. ὃ δὲ Κοδράνταις νομισματι πρία.
 Hæc νομίσματα alibi νυμμία vocat. Itaque Solidus
 diuiditur in Quadrantes sexies mille, νυμμία de-
 cies octies mille, ὃ δὲ ἕκατὸν κοδράνταις τὸ τέταρτον
 τῆς Φόλλει. Intelligit de Folle arario. Infra: Κο-
 δράνταις, τὸ πᾶν, ἢ λεπτὰ δύο. Decet, τῆς Φόλλει. τὸ πᾶν
 τῆς Φόλλει, vt supra. id est, sumitur pro tota stipe,
 quæ Follem constituit. Hic vero melius κοδράντων
 ait esse λεπτὰ δύο, ex Euangelista: quod alibi repe-
 tit. Ergo Τάλασιον, siue Solidus diuiditur εἰς κοδράν-
 ταις vī M. εἰς λεπτὰ ιβ̄ xii M. εἰς νυμμία ιγ. xvi M.

πὸ ἡ λεπτὸν ἑξακχιλιοςὸν ταλάντων. Lege: ἑξακχιλιο-
 σὸν ταλάντε. Contradicit sibi, imò δωδεκακχιλιοςὸν
 ταλάντε. Alibi: Ἀσάειον, καὶ λεπτὸν ἑν εἰσιν, ἥρωι ἑξακ-
 χιλῶν τριακοσίων ταλάντων. Et hic nemo non videt
 legendum esse, ἑξακχιλιοςὸν ταλάντε. quod est con-
 sentaneum iis quæ proxime dixit, λεπτὸν esse sex-
 millesimā partem Solidi. ὃ ἐστὶν ἐν ἡμῖσι λεπτῷ. Quo-
 modo λεπτὸν potest esse ἐν ἡμῖσι λεπτῷ? Hæc sunt
 nugatoria. Illa vero recta, & quibus standum est:
 Τὰ ἡ δύο λεπτὰ κοδράντης εἶς, ἥρωι νυμμία τρία. Hæc
 ultima statuunt Quadrantem, & Assarium sexmil-
 lesimam partem Solidi, vt Cassiodoro; Λεπτὰν duo-
 decies millesimam, νυμμίον, siue, vt alibi vocat, κοκ-
 κίον, decies octies millesimā. Follem autem æreum
 Hesychius videtur eundem facere cum Quadrante,
 quum ait esse λεπτῶν δύο. Atqui λεπτὰ δύο Epi-
 phanio est φόλλες καὶ συναγισμὸν. Hὸς πολλεράλεις
 Græcis; Latinis Teruncianos dictos scribit Mar-
 cellinus Comes Indict. vi, Iohanne Scythia, &
 Paulino eos: *Nummis quos Romani Teruncianos,*
Græci Follarales vocant, Anastasius Princeps suo
nomine figuratis, placabilem plebi commutationem
distraxit. Follarales composita voce dixit, quod
 disiuictim Lampridius Elagabalo: *Centum au-*
reos, & mille argenteos, & centum folles aris. Inde
 in Bereschith rabba legitur **תתקכ' פולר**, pro spe-
 cie monetæ. quod nihil aliud est, quam πολλεράλεις.
 Sed alia diuifio Solidi apud Suidam in voce δολός.
 Ὀβολοὶ δὲ εἰσιν αἱ καλεῖται φόλλες. ὃ ἡ Ἰουδαίος, καὶ
 ἀργυρομαζῶν ὑπὲρ ἐνὸς σατῆρ **Θ** χρυσῷ πεντήκοντὶς θυμ-
 βανικον εἰσὸς τῶν δέκα καὶ διακοσίαις δολαῖς, αὐτὸς ὅστις
 χρώμιν **Θ** κίρη δὲ οὐκ ἔστιν ὡς ἡ μόνος ὑπὲρ τῆς σατῆρ **Θ** δι-
 τάξατο

τάχατο δίδωσθ' ὀβολός. De hoc & simili κερματισμῶ, vel potius πηματισμῶ accipienda ea quæ in Nouella Theodosii, quam P. Pithæus noster publicauit, de Solido præcipiuntur: *Ne unquam intra septem millia nummorum Solidus distrahatur emptus e collectario millibus ducentis.* Nam nummi ibi sunt denarii ærei, & stips minutissima. Atque vt diuisio Solidi Romani arbitraria fuit, siue ἐσθγυετισμῶ, siue ἐσθναετισμῶ, ita & Solidi ipsius modus vagus fuit, & ambulatorius, præsertim apud barbaras eas nationes, quæ Imperium Romanum in tot lacinias discerpserunt. Eorum enim Solidus fuit verus Solatus aureus Francorum hodiernus, ponderis granorum **LXIIII**, qui est modus drachmæ Atticæ, Regalis Castiliani, Iulii Pontificii, & veteris Denarii Francorum. Tit. **xxviii** Ripuar. § **xxiii**: Solidus vetus est denariorum **xii**. Vnde ἀπαιτῶς Tit. **xxiii** Tremissis sunt quatuor denarii. eumque vocant Priscum Solidum. In Francorum legib. **iiii**, 106: *Ut omnis solutio atque compositio quæ in lege Salica continentur, inter Francos per **xii** denarios Solidus componatur, excepto, ubi contentio contra Saxones & Frisiones exorta fuerit. Ibi volumus, ut **xl** denariorum quantitatem Solidus habeat, quam vel Saxo, vel Frisio à parte Salici Franci cum eo litigantis soluere debet.* In appendice libri de limit. agrorum: *Iuxta Gallos vigesima pars vncia denarius est: & duodecim denarii Solidum reddunt: ideoque iuxta numerum denariorum tres vncia quinque Solidos complent. Sic & quinque Solidi in tres vncias redeunt. Nam duodecim vncia libram **xx** solidos continentem efficiunt. Sed veteres Solidum, qui nunc Aureus dicitur, nuncupabant.*

expabant. Locus est luculentus. Gregorius Magnus. Postea Solidus ad tres denarios redactus est: ita ut nouus Solidus prisca quadrans factus sit. Fris. Tit. xvi; de homicidio ad partem dominicam pro freda xxx solidi componuntur, qui Solidus tribus denariis constat. Inde Frislon. ix, ii. Denarii lx sunt Solidi xx. & eodem 17, quatuor Solidi sunt denarii xii. Et Frislon. xiiii, 7, lx Solidi sunt libræ iii. Imp. Karolus Magnus Franc. iii, 14. xxx solidi libra vna, & dimidia. Ergo viginti Solidi erat Libra vna Francica. Hodie nomen, non potestas νομισμα ἔμεινεν in Gallia. Nam Libra Francica sunt viginti solidi in συναεισμῷ. Sunt enim Solidi; quorum quinque valebant argenteo Castiliano ex edicto Henrici iii. & ab vltima antiquitate Franci constituunt suam libram Solidis vicensis. *Libra* etiam hodie, & *Francus* vocatur. Poterant huc addi & Aurei aliarum nationum, ut Seraphii Arabum. Sed alius operis est. Non omittendus tamen nummus ὑπερπυρρον vltimorum temporum Constantinopolitani Imperii. Is fuit aureus, & argenteus pondere drachmæ. Itaque in auro æqualis fuit Solato Francico, in argento drachmæ. De aureo ita legimus in legatione Armeniorum: Εἰς τὸν ὅτι ἐν ὑποθήσει, ἐν ταῦτα ὑπερπυρρα βία μᾶς ὄντα φύσιως, χρυσὸν ἀλλοτρίῳ. Georgius Codinus Curopalates libello de Constantinopoli, quæ prius vocauit ὑπερπύρων λίβρα, ea sequenti pagina dicit χρυσὸν λίβρα. Sed priore casu quinquaginta libris Hyperpyrorum, id est Scutatis Solatis 3600 domum suam venditam fuisse Antiochus ostiarius querebatur. Imperator misericors iussit auctiōnem earum fieri, & plus licitanti

cas addixit libris auri LXXXV, qui sunt scutati solati VI. M. CXX. *Ἰπὸ χειρὸς οἰκτ. Ἀπὸ χειρὸς δεξιᾶς καὶ ἀριστερᾶς, ὅς ἀπὸ τιμῆς εἰς ὑπερπύρας λίτρας ὅ. Postea: Εὐφρόνη εἰς χρυσίου λίτρας πῖ. Ergo ὑπερπύρας & χρυσίον idem. Gulielmus Tyrius lib. xvi. i. i. cap. xxiii. Soli domino Regi viginti duo millia Hyperpyrorum (Hyperpyrorum legendum) & tria millia Marcarum argenti examinativissimi dicebatur largitus. Eodem libro, capite xxi. i. Emanuel Constantinopol. Imp. fratris sui filia Balduino i. i. i. Regi Ierosolym. in matrimonium tradita, dedit dotis nomine centum millia Hyperpyrorum. Vbi idem error *Hyperpyrorum*. Apud eundem Georgium Codinum Cuiropalaten in Notitia officiorum Palatinorum: *Εἷναι δὲ καὶ πεταγμένον δίδωσθαι πρὸς τὴν μίαν ὀνυμκλήριον, καὶ κρυπτικῶν, χάρακα διὰ τῆς καὶ ὑπερπύρας ἑν. Quemadmodum autem Romæ denarius per .x. drachma autem in Græcia per .x. denotabatur, ita etiam duo ὡς τὰ ὑπερπύρας designabant. Scholiastes Harmenopuli lib. i. xv. § 311 p. hoc est ὑπερπύρας p. infra 11 σ. quæ postea exponit διακρίσις ὑπερπύρας. De argenteo puto Vincentium Beluacensem intellexisse, quum scribit quadringenta millia Hyperpyrorum quingentis septuaginta marcis argenti valuisse. Sed ibi error est. Nam totidem Hyperpyra argenti valent marcis argenti v m. dlv, & vncia. Centum autem libras auri signati *κερτηναίον* vocabant, id est, χρυσίνους, siue Solidos, vii m. cc. Procopius: *Τὴν δὲ εἰρήνην πέραν ἐκ ἔχουσιν δέκα καὶ ἑκατὸν κερτηναίων ὁμολόγηται πρὸς αὐτὴν δῆσις. Paulo post: Εἴλην δὲ λίτρας τὸ Κερτηναίον ἑκατὸν, ἄρ' ἔστι δὲ καὶ ὠνόμασαι. Centenarium igitur erant centum libræ auri signati: cuius creberrima mentio in historicis***

storis Græcis, qui post Procopium scripserunt.
 Isidorus: *Centenarium numeri nomen est, eo quod
 centum librarum ponderis sit.* Rectè numeri no-
 men vocat, vt distinguat à ponderali. quod Ara-
 bes corrupto nomine *Kintar* vocat. Hispani &
 Aquitani adhuc *Quintal* dicunt. Centenionales,
 maiorini, & decargyri nummi qui sint in C. Theo-
 dos. si quis pec. confl. adhuc quæro. item in Glos-
 sis: *Binio, Σίνυια. Biniones, Σινάπια.* videntur esse
 ærei non argentei. Porro adhuc tempore Con-
 stantini Magni septeni solidi scrupulorum quater-
 norum in vnciam adpendebantur. Constantinus
 Magnus C. Theodos. de pond. & aur. inlat. *Si quis
 solidos adpendere voluerit, auri cocti septem solidos
 quaternorum scrupulorum nostris vultibus figura-
 tos adpendat pro singulis vnciis.* Data est Iuliano
 & Paulino Coss. anno Christi cccxxv. Si vncia
 erat septenum solidorum, solidus scrupulorum
 quaternorum, Solidus ille ad solidos reliquos, qui
 tantum ternorum scrupulorum erant, eam ratio-
 nem habebat, quam xxviii ad xiiii; hoc est vt
 septem ad sex. Nam vncia fuerit xxviii scrupu-
 lorum, quum tantum deberet esse xiiii. & libra
 eiusmodi erit scrupulorum cccxxvi, quum tan-
 tum imputandi essent ccxxvi. qualem postero-
 res Imperatores feriri iusserunt. Itaque libra auri
 Constantini est solidorum lxxxiiii, quot dena-
 riorum argenti libra vetus Romana. Posteriorum
 autem Imperatorum Solidi lxxii in libram ad-
 pendebantur. Valentinianus & Valens Lüpicino,
 & Iouino Coss. anno Christi ccclxvii. l. xiii.
 C. Theod. de suscept. præp. & arc. *In septuagin-
 ta duos solidos libra feratur accepto.* Arcadius Oly-
 brio,

brio, & Probino coss. anno Christi cccxcv. C. Th.
 l. vn. de obl. vot. *Quando votis communibus felix
 annus aperitur, in una libra auri, solidi septuaginta
 duo obrysiaci Principibus offerendi, deuotionem ani-
 mo lubenti suscipimus.* Sane si solidi illi duplo
 pondere drachmarum erant, libra posterior est li-
 bra hodierna aurificum. Sin autem scrupulus au-
 ri tantum pendeat, quantum scrupulus argenti,
 libra illa fuerit marca nostra. quod vero propius
 est. Quia Imperatores ad legitimam & comodo-
 dam libram gentes reuocant, manifestum est om-
 nium prouinciarum, atque adeo omnium ciuita-
 tum, non eandem fuisse libram: quod passim
 vsurpamur videmus, quandoquidem quot ciuitates,
 tot pondera & mensuræ. In Actis Marcellini Pa-
 pæ septuaginta duo testes vocantur libra occidua:
 occiduam quidem libram intelligo Romanam.
 quæ distingueretur ab ea, qua vterentur Constan-
 tinopolitani, qui dicuntur orientales. Sed obstat,
 quod hæc acta sunt sub Diocletiano, antequam
 yllum Imperium Orientis esset. & præterea sub
 Diocletiano occidua libra illa erat LXXXIII dena-
 riorum, sub Valentiniano, & Arcadio orienta-
 lis libra LXXII denarium. Deinde quod subiicitur,
 partim intelligo, partim ignoro. *quoniam in se-
 ptuaginta duorum libra occidua in reparationem
 surgit annus.* Sane scimus quinquies LXXI esse
 duodecim menses Ægyptiacos. Sed cui bono?
 Quum autem diuersæ sint libræ, LXXXIII, & LXXII
 denariorum, videndum vtram intellexerit Palla-
 das lib. primo Antholog. *ἡς Γεγραμμένης*

Ἀβαν ἐπὶ ζήτας μετὰ γραμματικῆς βαρυνόμεν.

Tot enim annos se in nugis Grammaticorum

E

con-

consensuisse designat, quot sunt argentei in libra: non autem quot vnciæ, vt interpretatur doctissimus Brodæus. quod est ridiculum.

QVAMVIS consensus gentium in numeris conspirauerit, tamen quædam deprehenditur differentia in appellationibus ipsis, vt illa non solum re, sed etiam verbis fiat. Primum in vtraque lingua ab vnitæte, ad mille, non admodum dispar ratio: in sequentibus variat. Græci numquam δέκα χιλιάδας dicunt, non vtiq̃ue analogia, sed vsu repugnante, qui est magister & dictator loquendi. Itaque pro eo μυριάς dicunt. Quia est quiddam summum πῶλον, in numeris, mensuris, ponderibus, quod proprio nomine designatur, non partibus suis. Non enim dicimus lignum viginti quatuor vnciarum, sed bipedale, quia pes est πῶλον, quod Pedis nomen proprium habet, neque partibus suis nominatur. Diodorus tamen Siculus τέτρας παλαιάς dixit, qui est pes solidus, quum pedem cubiti partem faceret; non facturum, si pedibus tantum mensuram concepisset, quum ait Sesonchin regem μίξθαι τέτρασι παλαιάσι μίξθονα τῶν πηλάρων πήχων fuisse. excessisse staturam eius quatuor cubitos quatuor palmis. At quatuor palmi sunt pes. Poterat dicere: *proceritate fuit cubitum quatuor, & pedis*: & quidem disertius, *vi i pedum*. Itaque πῶλον & maximum in numeris apud Græcos est μυριάς. Latinis ea quidem fertilitas sermonis non est, vt μυριάς dicere possint, quemadmodum Hebræi, Æthiopes, Syri, Arabes. Sed quum pro eo *decem millia* dicunt, in eo a Græcis & Hebræis vincuntur; eos autem vincunt, quod *millenarium*

millenarium numerum eleganter reticere possunt, quod nullus sermo præstare possit. Neque enim dixerō *διακόσια δεαχμῶν*, quemadmodum Latine *ducenta festeritium*. Nec solum numerum millenarium subtrahunt, sed etiam speciem ipsam, quæ numero concipitur, quod Græci non possunt. Dicunt enim: *Da mihi mutua centum*. Græci: *χῆσόν μοι ἑκατὶν χιλιάδας σσερετίων*. In illis Lucilii numerus concipitur, nummi reticentur:

Quid vero & centum ac ducentum possideas se Millia?

hoc est, ducenta millia festeritium, Idem:

Maximu' si argenti sexcentum mille reliquit.

Vbi obiter duo notandum. primum ævo Luciliano *ducentum millia*, *sexcentum millia* dici æque solitum, ut *ducenta*, *sexcenta*, ut apud eundem Lucilium:

Millia ducentum frumenti tolle medimnum.

Nam construunt *ducentum* non cum millibus, sed cum nomismate aut pondere, quod est valde *ἰδιωτικόν*. de quo statim infra videbimus. Præterea notandum apud Lucilium primam produci in *ducentum*, quemadmodum apud Plautum & Terentium in *Triduo*, *Biduo*. Græcis & Latinis conuenit in millenario. Nam ut illis *χίλιοι ἄνθρωποι*, & *χιλιάς ἀνθρώπων*, sic Latinis *mille homines*, *mille hominum*: quorum plura exempla apud Gellium suppeditantur. Sed Græcis tam *δύο χιλιάδες ἀνθρώπων* in usu est. Latini poetæ tantum dixerint *bis mille homines*. Atque hæc quidem leuia, quamquam non negligenda. Illud vero mirum, veteres illos, quum dicerent *mille nummum*, putasse τὸ *nummum* esse casus quarti,

hoc est, accusatiui singularis. Nam, vt omittam Nonium, qui in illis exemplis, quæ non pauca adducit, accusatiuum pro genitiuo positum ait in *mille passum, mille nummum*; audiamus Varronem vti de Lingua Latina: *Numeri*, inquit, *qui æ non significant, usque à quatuor ad centum, triplices habent formas: quod dicuntur hi quatuor, hæ quatuor, hæc quatuor. Quum peruentum est ad mille, quartum adsumit singulare neutrum, quod dicitur hoc mille denarium: a quo multitudinis fit millia denarium. Item infra: Si esset denarii in recto casu, atque infinitam multitudinem significaret, tunc in patrio denariorum dici oportebat: & non solum in denariis, victoriatis, drachmis, nummis, sed etiam in viris idem seruari oportere, quum dicimus iudicium fuisse triumvirum, decemvirum; non triumvirorum, decem virorum. Quis tam futilem sententiam in doctissimo togatorum non miretur? Vult enim, vt ex eius verbis clare colligitur, *mille drachmum* ita dictum, vt *drachmum* sit quartus casus singularis. Adeo hæc stulta opinio mentibus illorum veterum inoleuerat, vt putarent *amphorarum, drachmarum* non posse dici coniunctim, *decem millia amphorarum*, sed *decem millia amphorum*, in qua sententia fuit C. Iulius Romanus vetustissimus & doctissimus magister, vt a Charisio vocatur. Quis hoc ferat in tanto Critico? quasi Lucilius non dixerit*

———— *scalprorum, forcipicumque*

Millia viginti. ———

& Plautus Trinummo:

———— *mille drachumarum Olympicum.*

& contra Remnius Fauinus libello de ponderibus dixit *drachmum*.

Sexaginta mina, seu vis, sex millia drachmum. non *drachmas*, vt editum est. Charisius: *Item in coniungendo propria quibusdam potestas, qua ratione excluditur; vt quum dicimus, quinquaginta millia nummum.*

His omnibus præmuniuimus nos, antequam ad nobile certamen summorum virorum veniamus, quorum alii *Sestertia* neutro genere nummum millenarium significare affirmant; alii *Sestertia* neutro genere à veteribus oratoribus vsurpata, a solis autem poetis architectata somniant: vnde etiam, si Diis placet, *Sestertia* poetica appellant. Quæstio e media quidem Grammatica est, sed quâ, in re nummariâ, nulla sit maioris momenti. Vtrique enim illi castigandi sunt; quod parum Grammatici hic fuerunt. Primum, hæc duo, *MILLE*, & *DECIES*, alterum purum putum substantiuum est, vt *χλίας* Græcis; alterum transiit in naturam substantiuui communicatione articuli. Dicitur enim *hoc Decies*, *hoc Centies*. Varro: *Nam quum dicatur Hoc DECIES, vt Hoc MILLE, huius mille, vt sit utrumque sine casibus vocis, dicemus, vt hoc mille, huius mille; sic Hoc DECIES, &c.* Martialis:

Sed adhuc supererat centies tibi laxum.

Denarius autem, & *Sestertius* sunt adiectiua; vt, *Denarius numerus*, *denarius nummus*; *denarium Philippeum* Plauto in *Rudente*:

—centum denaria *Philippea*.

Nam *Philippeum* est substantiuum neutrum. Varro: *In quo nobilius Philippeum, quod in bulgam*

abdimus. Sic *sestertius pes*, xii Tabulis, *sestertius nummus*, *sestertium bipalium* Columellæ: *sestertium miliare*. In feminino genere quid vetat dicere *sestertiam drachmam*? *πένον ημίδραχμον*, ut Græci loquuntur, & Theutonismus non solum hodiernus, sed etiam priscus Ripuariorum, in quorum legibus Titulo xxi iiii, *tertio dimidio solido*, ut Græci *πένον ημυχρόνον*, Latine *sestertio solido*. item Tit. xxvi, *octavo semisolido*. *ὀγδοὺν ημυχρόνον*. In Titulo xx, i, error est: *quinque dimidiis solidis*. Proculdubio legendum, *quinto dimidio solido*. *πένον ημυχρόνον*. Sic igitur *sestertiam drachmam* dicere, analogia non prohibet. Ergo *denarium*, & *sestertium* adiectiua sunt, non substantiua: & in re nummaria Millia sestertia, Millia denaria dicuntur, perinde ac si Græce esset, *χιλίων ονδριαί, χιλιάδης δηνάρια*. Dicimus ergo *tria millia sestertia*, & *tria sestertia* pro eadem summa, ea felicitate reticendi *non millia*, qua Græcos carere supra indicauimus. Propterea Iurisconsultus dixit *tria Denaria*, hoc est, *tria millia denaria*, l. Lucius. D. de Legatis ii. *Quisquis mihi heres erit, sciat debere me Demetrio patruo meo denaria tria, & deposita apud me a Seleuco patruo meo denaria tria, quæ etiam protinus reddi & solui cis iubeo*. Bis idem repetitur, ut oranem suspensionem mendi abesse necesse sit. Quin & vetustissimæ Inscriptionis auctoritate ea locutio confirmatur. DONVM, DEDIT -X- V. VT. EX. VSVRIS. CENTESIMIS. EIVS. QVANTITATIS. QVÆ. EFFICIT. ANNOS -X- DC. DIE. VIIII. KAL. OCTOBR. NATALI. DIVI. AVGVSTI. EROGENTVR. EX. ARX. Ibi -X- v. sunt denaria quinque millia, ut apud Iurisconsultum *tria denaria*

denaria. Nam ex quinque millibus *denarium* centesimæ vsuræ annuæ nomine gignuntur *denarii*. De, vt continetur in ipsa Inscriptione. Itaque in eadem habes v *denaria* in neutro, & de *denarios* masculino. Eodem modo concipiendum in inscriptione *Barcinonensis*: -x- vii. d. nempe, *denaria septem, quingenti*. Prius in neutro plurali adiectiuo. posterius in plurali masculino. Sed in inscriptione agri *Bergomatis* xxx. appositum est bis sine adiectione, id est *triginta denaria*. M. CARBASVS. PATIENS. DEDIT. xxx. & infra: FILIO. EIVS. RETERE. DEBEBVNT. xxx. *Sesteria* an *Denaria* dicendum sit, nemo posset assequi, nisi vsura dextantalibus apposita fuisset -x- iiii. *denaria tria*. In *Heluetia* in pago *Wettingen*: AD. CVIVS. TEMPLI. ORNAMENTA: ALPINA. ALPINVLA. CONIVNX. ET. PEREGRINA. FIL. -x- c. DEDERVNT. Interpretandum *denaria centum*. Item *Arelate*: LEGAVIT. EIS. TESTAMENTO. -x- cc. id est, *denaria ducenta*. In *Mandubiis* ex *Antonio Pisone*: FLAVIVS. CATVLLVS. TESTAMENTO. AD. MARMORANDVM. BALINEVM. LEGAVIT. R. P. -x- lxxv. id est, *denaria septuaginta quinque*. Eodem modo dicta sunt *denaria decem*, l. xx. §. i. de ann. leg. & fideicom. *Quisquis mihi heres erit, fidei eius committo, uti det ex redditu cenaculi mei, & horrei, post obitum, sacerdoti & hierophylaco, & libertis, qui in illo templo erunt, denaria decem, die nundinarum, quas ibi posui*. Neque vero poetice *denaria* hic dici obiciunt, nisi priuatos homines in testando poetari solere concedamus. Neque possunt effugere, quin tria *sestertia*, & tria *denaria* eodem modo dictum sit, quo plena oratione tria

millia sestertia, tria millia denaria. Quid audebunt hiscere aduersus illud Horatianum?

Accipit & bis dena super sestertia nummum.
 Nam, si ut ipsi volunt, *sestertium* est Nummus poëticus, quæ hæc erit locutio, *Sestertia nummum*, nisi nummos nummorum? Mirum vero, quum tot poëtica sestertia protulerint, non vidisse iugulari sese istis poëticis sestertiis nummum, id est nummis nummorum. Sed quid opus hæc pluribus rationibus munire, quum Charisius doctissimus & vetustissimus Grammaticus id digito ita indicarit, ut vel obstinatissimo cuique per illum tacere liceat: *Item in coniungendo propria quibusdam potestas, quæ ratione excluditur: ut quum dicimus, Quinquaginta millia nummum: nec statim centies nummum dicere possumus, sed centies sestertium: nec tamen quinquaginta sestertium, sed quinquaginta sestertia dicimus.* Ecquod telum efficacius eorum pertinaciæ conficiendæ adferri potuit? Quinquaginta sestertia, non quinquaginta sestertium dici debere diserte dicit. Quid? dicemus Charisium poëtari? Huius ineptæ sententiæ pater est maximus ille Georgius Agricola, cuius auctoritas & eximia doctrina alios doctos viros in eundem errorem præcipites dedit. Poteram huc congerere multa testimonia, non solum ea, quæ ipsi aduersus sese adducunt, sed & alia non pauca, quæ illorum manifestum errorem confutare possunt; præsertim inscriptiones veteres, in quibus MS. XII. N. *sestertia duodecim nummum* significant, ubi numerus XII non habet virgulam instratam, qua ipsi volunt millenarium numerum designari: quum tamen plures numeri in veteribus
 faxis

saxis extent, quibus illa virgula imposita non est, quam qui habent. Præterea quæro ex illis, quid in Catulli Hendecasyllabis extat, quod e medio vulgi sermone petatum non sit? Quid in Sermionibus Horatii, qui gloriatur suos versiculos, si carminis legem retexas, videri posse id, quod titulus libri promittit, sermones meros? Sed friget eorum commentum: neque omnia faciendo vitare possunt, quin quæ Horatius, & Catullus, ut alios poetas taceam, *sestertia* vocarunt, eadem Cicero, & alii sermonis Latini proceres, totidem syllabis, ac literis usurparint. Cicero Paradoxis: *Capit ille ex suis pradiis sexcenta sestertia*. Idem v. Verrina: *Ex eo fundo, cui sestertia dena merces esset*. Hic corrigunt *sestertium dena*, quod barbarum, & inauditum esse audacter pronunciamus. Sallustius: *Premium seruo libertatem, & sestertia centum*. Et hic *sestertium* substituunt: quod negamus Latinum esse. L. Seneca decimo Epistolarum ad Nouatum, citante Prisciano: *Viginti quatuor sestertia, id est, talentum Atticum*. M. Seneca in Controuersis: *Quum donaret illi Casar Talentum, in quo xxiiii sestertia sunt*. Q. Curtius libro viii. *Data singulis quinquaginta sestertia*. Quæ libro ix rectissime exponit aureos mille. Iuuenalis Sat. v.

Quadringenta tibi si quis Deus. —

veteres Glossæ, *Sestertia dederit, scilicet*. Apuleius Milesia x. *Eique protinus quinquaginta promittit sestertia*. S. Cyprianus de redempt. captiuorum: *Misimus sestertia centum millia nummum*. Tacitus Annali xi: *Daturum liberis eius ducena sestertia*. Eodem: *Capiundis pecuniis posuit modum us-*

E s

que

que ad dena sestertia, qua egressi repetundarum tenerentur. Quid de illo Gelliano dicent lib. XIX, cap. x? *Necessaria esse videri sestertia fere trecenta, & prater propter alia quingenta.* Sed disertius lib. V, c. XII. *Id est, nummi nostri sestertia duo, & septuaginta.* Suetonius Vespasiano: *Centum sibi sestertia darent, ac se vel in Tiberim proicerent.* In vita Virgilii: *Dena sestertia pro singulo versu Virgilio dari iussit.* Macrobius: *Quum Caesar aliis, qui secum pila iussit abire, centena sestertia, illi uni quinquaginta dari iussisset.* Tertullianus Apologetico: *Videq enim & centenarias canas a centenariis iam sestertiis dicendas.* Iste locus Tertulliani sestertiis poeticiis tragulam iniicit. Quis enim dixerit *centenarias canas* à centenariis nummum, ut ipsi volunt, dictas? Quam ridiculum! Non sunt ergo audientidodissimi viri, qui sestertia poetica hariolantur, & sexcentos veterum locos temerare audent, ut somnia sua muniant. An & Græcos quoque poetici dicent? Iis quidem Denarius, Διναρίον, & Sestertius Σησέρτιον neutro genere enunciatur. Tamen Σησέρτια numero multitudinis illis sunt idem, quod Sestertia Latinis. Græci etiam mille nummos vocant Σησέρτια. Plutarchus in Fabio: *Θίας 3 μυριας καὶ δυμυριας ἄξιον ἀπὸ σησέρτιων τριακοσίον τριακοντα πειῶν, καὶ διναρίων τριακοσίον τριακοντα πειῶν, ἑστὶ τετραμορίῳ περὶ ἑξήκοντα.* Deinde huius summæ rationem conficit ad drachmam Atticam: *Τὸ τοῦ κεφάλαιον ὅτιν ἐκτὼ μυριάδων δραχμῶν, καὶ δραχμῶν περὶ χίλιας περὶ τριακοσίαις ὀγδοήκοντα πειῶν, καὶ δύο ὀβολοί.* Hic igitur τριακόσια τριακοντα πρία σησέρτια haud dubie sunt, quæ Latine trecenta triginta tria sestertia. Ea sunt. LXXXIII millia, ccl. denarii, quibus si addas

addas trecentos triginta tres denarios , efficies summam propositam nummi Attici. nempe octaginta tria millia, quingentas octaginta tres drachmas. Sestertia poetica, & menda librariorum, quæ docti homines caussabantur , stentue hoc vñico loco Plutarchi eluduntur. Nam sestertia poetis ademit Plutarchus; Cicero autem, & alii, ac imprimis Varro & Charisius *sestertia millia* a mendi suspitione vindicant. Dicebant igitur plene, deceti sestertia millia; & præcise, decem sestertia. Alterum, quia millia est nomen substantiuum, sestertia adiectiuum; alterum, quod *sestertia* ex adiectiuo in naturam substantiuui transierunt; quæ hodiernum Grammaticorum vulgus barbære quidem, sed tamen signanter, nomina substantiuata vocant. Quæ obseruationes Grammaticæ multum lucis his difficultatibus adferunt. Dices igitur, decem sestertia, decem millia sestertia, decem sestertia nummum. quorum exempla infinita sunt apud auctores; & in veteribus saxis. Cicero Verrina quarta: *Facta est sponsio sestertium quinque*. Sestertia quinque vocat, quæ postea sestertia quinque millia. Paulo post: *Coëgit Scandilium quinque illa millia dare*. Plus dico. vt *millia sestertia*, ita *millia modia*, *millia medimna* dicebant; & simpliciter *medimna*. Cicero Verrina v. *Tritici septem medimna ex Nymphonis arationibus tollit*. Ibi dem: *Tritici medimna triginta quatuor*. vtrobi que inepte *medimnum* excusum. Nam *medimnum* ex substantiuo factum adiectiuum. idem mendum ineadem: *Anni tertii decima anno tertio venierunt tritici modium triginta sex*. quod barbære conceptum, scribe *modia*. Iterum in Verrem:

rem : *Medimna* dcc, *Medimna* septingenta, id est, septingenta millia *medimnum*. Ibid. *Medimna* xxxvi. intellige triginta sex millia *medimnum*. Priscianus lib. vii agnoscit *Medimnum*, non *medimna*. quare menda est vetustissima. Priscianus legit *septies medimnum*. quod est & ipsum adiectiuum. Sed summa longe maior. nam *septem medimna* sunt septem millia *medimnum*: *septies medimnum*, septies centena millia. Rursus Cicero in Epistolis: *Ea pars est ad xxx sestertia*. In Verrinis: *Numerantur illa sestertia ducenta quinquaginta Syracusis*. Superest nunc vt de amplis millenariis verba faciamus. Ampli millenarii sunt, quibus præposita est nota aduerbii amplificatiui, *decies*, *centies*, *millies*. Hæc aduerbia naturam nominum substantiuorum induunt accessione aut articuli, vt hoc *Decies*; aut *κατηπερίαινε*, vt *Decies plenum*, *decies laxum*, *decies amplum*, *decies sestertium*. Nam, vt ostendimus, *sestertium* est adiectiuum. Valerius libro ix: *Qui decem arbuscularum umbram tricies sestertii summa compensas*. Suetonius Cæsare: *Sexagies sestertio margaritum mercatus est*. Seneca: *Claudius Caesar centies sestertio canauit vno die*. Cornelius Nepos in Attico: *Vt neque in sestertio vicies, quod a patre acceperat, parum se splendide gesserit: neque in sestertio centies affluentius vixerit*. Seneca De beneficiis IIII, cap. xxxvi, *Sestertio centies obiurgandus sim*. Idem ad Heluiam: *Quorum Pantomima sestertio decies nubunt*. Ista autem quæ per amplificationem enunciantur, intelligenda sunt de sestertiis, nisi speciatim denarii nomen adiiciatur. Plutarchus in Antonio: *Τῶν φίλων πρὶ μυριάδας ἐκίλδοι πέν-*

τε καὶ ἑξήκοντα ὀθρηναί. τὰ τοῦ Ρωμαίου ΔΕΚΙΕΣ καὶ λυσι. vi-
 ginti quinque myriades quadruplicatae sunt de-
 cies centena millia sestertium. Quum tam clare
 id a Plutarcho scriptum sit, vir tamen doctissimus
 Othomanus negat DECIES de sestertiis intelligen-
 dum. Quod quia manifesto falsum est, non con-
 futabo. Idem doctus vir collegit magnam siluam
 amplissimæ huius summæ: vbi maior pars redi-
 genda ad variationes casuum; quas ipse quum in-
 telligeret, non posuit tamen; quum *sestertium* in
 genitiuo plurali, pro *sestertii* aut *sestertio* legit.
 Hæc lector studiosus corrigit. vt in illo Suetonii
 in Iulio, L. Sexagies HL. *margaritum mercatus est.*
 Othomanus legeret *sestertium*: nos vero *sestertio*.
 Sic Philippica secunda: *Syngrapha his centies per*
legatos viros bonos, sed timidos, & imperitos, sine
Sextii, sine reliquorum hospitum Regis sententia,
facta in gynæceo. Rursus idem doctus vir hîc lege-
 ret *sestertium*: nos *sestertii*. Apud Velleium de
 C. Curione: *An accepto centies his fecerit.* An hic
 dicet *accepto centies sestertium*, non *sestertio*? Nu-
 gæ. Quis ferat ita loquentem? Adducit postea lo-
 cum ex Capitolino, vbi mendum insigne odora-
 tus non est: *Omne autem conuiuium aestimatum di-*
citur sexagies centenis millibus sestertium. Quod
 quid sit, qui Latine sciunt, non intelligent. Legen-
 dum enim *sexagies centies millies sestertio*. Retro
 ratio concepta est, more Græcorum, & Hebræo-
 rum; quum prisci Romani ita dicturi fuissent,
millies centies sexagesies sestertio. Negari non po-
 test hanc lectionem ab erudito viro intellectam
 non fuisse. Locum ex IIII Historia Taciti addu-
 cit Othomanus, vbi mendum tollendum est:

Quum

Quum ex funere Reip. ruptis consularibus spoliis septuagies sestertio signatus, & sacerdotio fulgens. Vbi sine vlllo dubio legimus, septuagies sestertio saginatus. Doctissimus vir posuerat dignatus. Sed neque consultius in Suetonii Vespasiano xix, Vt audiit LLS centies, locum illū interpretatur sestertium centies, ita vt sestertium sit genitiuus pluralis. Quis enim Latine intelligens dixerit centies millia sestertium? Grammatica patitur centies mille, vsus non admisit. Quis dubitare possit, ibi legendum sestertiis centum? Idem error apud Ciceronem ad Atticum lib. ii. Epist. xx: Diodorus mortuus est. reliquit nobis HS fortasse centies. legendum enim centum. id est, sestertia centum. Minus assequitur illud Suetonii in Galba: Liuiæ mortua testamento pane ditatus est. HS nanq. quingentes, quum præcipuum inter legatarios habuisset, quia notata, non perscripta erat summa, herede Tiberio legatum ad quingenta renocante, ne hoc quidem accepit. Locus est luculentus, & ex iis, quæ supra adduximus, facilis explicatū. Liuiæ scripserat HS 100 PRÆCIPITO. Diuinandum est, vtrum hæ notæ quingentes sestertium, an quingenta sestertia designent. Hinc Tiberius ansam circumscribendi legatarii captauit, quod interpretatio in notis ambigua est, eodem modo, quo Epistola v lib. vi ad Att. Ego tua gratulatione commotus, quod ad me pridem scripseras; velle te bene euenire, quod de Crasso domum emissem. Emi eam ipsam domum xxxv. Paulus Manutius male eam summam interpretatur. Incertum vtrum tricies quingies sestertio, an triginta quinque sestertiis. Vel lecius lib. ii. Mandetur deinde memoria seueritas iudiciorum.

*indictorum: Quippe M. Cato Consularis, M. Cato-
 nis nepos, Africani sororis filius, repetundarum ex
 Macedonia damnatus est, quum lis eius in M. aesti-
 maretur. Nemo non videt ex voce eius faciendum
 ei HS. Sed quatuor millibus sestertiorum, an sester-
 tio quater millies legendum, dubitari possit. Apud
 Ciceronem in Verrinis XVIII M. non IIII M. le-
 gimus. quum de hac re bis loqueretur. At vir
 eruditus in Suetonii Galba ait a Littio in testa-
 mento scriptum fuisse HS. QVING. Quis unquam
 ita scripsit, ut quum notulis id possit. quingenta
 designare, id pluribus literis, truncata voce, quo-
 modo nemo unquam scripsit, mallet exponere?
 Manifestum est eum errare. ut in illo ex Verrina
 IIII. Sestertium undecies numerata esse. probat
 hanc lectionem; veterem, quæ numeratum reti-
 nebat, damnat. Nos contra. Idem non multo post
 utramque lectionem probat. nos negamus unde-
 cies sestertium nummum, item undecies numerata
 Latinum esse. Hoc indignum tam diserto viro.
 Concludimus igitur, Decies, centies, millies, &
 omnia eius formæ amplificatiua omnium casuum
 articulos, & omnium adiectiuorū casus recepisse.
 Hoc decies, huius decies. decies amplū, decies am-
 pli, decies amplo. Sic decies sestertio, decies sester-
 tii. &, toties sestertio, toties sestertii. Seneca Epist.
 xcv: Et toties tamen sestertio adiciales cana fortis-
 simis viris constiterunt. Ita habent scripti codices,
 & editi antequam Mureti editio prodiret; qui, nisi
 fallor, auctor est istius mutationis. Atqui Seneca
 toties sestertio dixit, id est, tam immani summa.
 Neque profecto causæ erat, cur aut Muretus le-
 ctionem mutaret, aut alii docti de ea dubitare &
 velitari*

velitari pondum desinant. Sed considerandum fuit, quod dixi, hæc aduerbia amplificatiua esse nomina substantiua, & propterea *centies sestertium* dici posse, quod *sestertium* sit adiectiuum. Charisius: *Nec statim centies nummum dicere possumus, sed centies sestertium*. Verissime quidem ille. sed causas non apponit, aut nesciuit. Nescit enim, aut non aduertit, *sestertium* esse adiectiuum. At ille putat esse genitiuum pluralem, vt *nummum*. Miratur igitur, quod quum dicatur centies sestertium, non dicatur tamen centies nummum. Non igitur dicimus *accepto decies nummum*, neque *acceptis decies sestertium*. Hæc enim barbara sunt. Est hæc regula: Numquam genitiuum cum amplificatiuis iungi. Non enim dicimus *centies nummum*, vt recte monet Charisius, & Varro. Præterea: Numquam amplificatiua pluraliter enunciari. Non enim dicimus *hec decies, hæc centies*. in Verrina 111. Hinc HL quaterdecies P. Tadio numerata. scribendum, *numeratum*. Gellius lib. xli. A P: Sulla, qui tum reus erat, mutua LLS vicies tacite accepit. Imo *mutuum*. Sed infinita extant passim apud auctores multitudinis numero scripta, quæ ad singularem numerum restituenda sunt. Satis est attentum lectorem monuisse. Liuius lib. xl. *Sestertium nummum quater & vicies ab iis est exactum*. Tollatur *et nummum*. Iam enim ex Charisio intellexisti, non dici *decies nummum*. Apud eundem xli. X pondo auri & argenti ad summam *sestertium decies in ararium retulit*. Legendum *sestertii*. Apud Senecam nondum locus animaduersus est Quæst. i. cap. xvi: *Hunc diuitum anarum sestertium millies seruum*. Legendum *sestertii*.

sestertii. Tacitus : *Bis & vicies mille* LLS donatio-
nibus Nero effuderat. Scribendum , *Bis & vicies*
millies sestertium. Martialis propter versum, licen-
tia poetica dixit decies centum millia. In soluta
oratione esset decies centena.

Si dederint superi decies mihi millia centum.

Solinus amplificatiuam summam amplum sestertium vocauit , cap. XL. Denique *basilisci reliquias*
amplo sestertio Pergameni compararunt. Amplum
sestertium putamus esse DECIES. quod Horatius
vocauit solidum.

Scilicet ut decies solidum exorberet. —

ea enim est ampla summa. Non enim est num-
mus, ut placet doctissimo Turnebo, sed numerus,
ἡ ἀπορία. Budæus non semel perstringit eos qui
censent *sestertium* esse rectum, aut quartum ca-
sum, quum, inquit, is sit genitiuus. Notandum
vero, quod supra monuimus, tam simplam, quam
amplam summam, iisdem notis concipi solitum
fuisse, ut quia error in ambiguo lectionis commit-
ti posset, magna attentione opus fuerit: quemad-
modum vidimus in testamento Liuiæ apud Suc-
tonium Galba. Legimus itaque apud Plinium:
A Gangæ amne, ostioque eius, quo se in eorum Ocea-
num effundit, per Indiam Parthienemque, ad My-
riandron urbem Syriae, in Issico sinu positam LII.
M. xv passuum, *decem & nouem*. Martianus Ca-
pella hæc, ut solet, ex Plinio exscribens non notis,
sed perscriptis verbis, ita extulit: *quingages bis*
centena quindecim millia. Tamen ex Plinio *centena*
non possunt erui, nisi per interpretationem.
Rursus apud eundem: *Latitudo autem terra à*
meridiano situ, ad Septentrionem dimidio fere mi-

nor colligitur LIIII M. LXII. possumus interpre-
 tari quinquaginta quatuor millia passum, sexa-
 ginta duos. Sed Martianus amplificatiue: *quin-*
quagies quater centena sexaginta duo millia. Pli-
 nius: *Longitudinem Europæ Athenodorus, atque*
Isidorus a Tanai, ad Gades, LXXXI I. XCIIII. Puta-
 rit aliquis esse octaginta duo millia nonaginta
 quatuor. Martianus: *Octogies bis centena nona-*
ginta quatuor. scilicet, millia passum. Itaque qui
 huic dubio occurrere volebant, simplicem, sum-
 mam addito N. scribebant HS. V. N. *sestertiis*
quinque nummum. HS. V. autem est *sestertio quin-*
quies. Quod autem attulimus de amplificatiuis
 aduerbiis per omnes casus vsurpatis, id fecimus;
 non quia nemo id aduerterit; aduerterunt enim
 Budæus, & Othomanus; alii; sed quia vterque, ac
 præsertim Othomanus; non raro in iis; quæ ad-
 ducunt, testimoniis peccarunt. quorum quædam
 superius correximus. Sic apud Lium lib. XLV,
 hodie editum est: *X pondo auri & argenti ad sum-*
mam sestertium decies in ararium retulit. Vbi
 idem doctus vir non vidit, legendum esse; *sester-*
tii. vt in illo Annalis I I apud Tacitum: *Inlectus a*
dino Augusto liberalitate decies HS. putat *sester-*
tium legendum. vbi eadem hallucinatio. Nam
sestertii scripserat Tacitus. Sed infinita sunt; quæ
 ille præpostere legit, vt mediocriter docto constare
 potest. Plinius de Citro lib. XI I I, cap. XV: *Ex-*
tat hodie M. Ciceronis in illa paupertate, & quod
magis mirum est; illo auro, empti HS X. *Memora-*
tur & C. Asinii sestertio undecies. Vbi mirum in
 modum Budæus hallucinatur, qui putauit esse se-
 stertiis decem, & sestertiis undecim. Mirum vero
 decies

decies sestertio mensam Ciceronis emptam dici a Plinio, a Tertulliano autem quingentis millibus: hoc est dimidio, quam Plinius dixit. contra Asinii Galli duplo, id est decies sestertio, non undecies sestertio, ut perhibet Plinius. Itaque Petrus Ciacconus Hispanus, vir acri iudicio, legebat HS. D. id est, ut ipse interpretabatur, sestertiis quingentis. Sed hoc esset quingenties sestertio. quæ summa est immanissima. Sic in Vita Persii a vetustissimo Grammatico conscripta: *Reliquit circa HS. xx matri, & sorori.* Haud dubie intelligendum, sestertium vices. At si scriptum fuisset HS. XX. N. essent sestertia viginti. ut, quod Ciacconus volebat, si scriptum esset HS. D. N. essent sestertia quingenta. In eadem Vita statim post: *ut daret Cornuto sestertia, ut quidam dicunt, centies.* Nemo non videt legendum esse *sestertium*. Sic eiusdem optimi Grammatici Glosæ à nobis olim excerptæ, in Sat. IIII, de Crispino oratore: *Possedit bis ∞ HS.* Intellige *bis millies sestertium*. Addita notula N, fuisset *bis millena sestertia*. Quæ quidem nota in veteribus faxis & libris extare videtur, ob eam causam, ne summa simpla pro ampla accipiatur. Aliquando non apponitur, si adiectivum, aut participium plurale antecedit: ut in illo monumento: **HVIC. MONUMENTO. EX. TESTAMENTO. LEGATA. SVNT. HS. VII. A. SEMPRONIO. SEVERO.** Est simpla summa. Hoc est sestertia septem: Quod si **LEGATVM** scriptum fuisset, ea esset ampla summa, nempe Sestertium septies. Romæ in S. Cæsarii ad Tiberim: **L. TARQVITIO. L. F. POMP. ETRVSCO. SVLPICIANO. SCRIBÆ. QVÆSTOR. EX. TESTAMENTO. D. HS. XX.** Ambiguum, utrum datum sester-

tium vices, an data sestertia viginti. Et multa alia præterea, quæ lectori obseruanda relinquimus. Romæ ante hortos Carpenſes: PROCVR. TRIVM. PROV. GALL. LVGV DVNENSIS. NARBONENS. ET. AQUITANIÆ. AD. SS. LX. PROC. ALEX. PELVSI. AD SS. C. id est: Procuratori trium Prouinciarum Galliæ, Lugudunenſis, Narbonenſis, & Aquitaniæ ad sestertium sexagies. Procuratori Alexandriæ Pelusi ad sestertium centies.

Nunc exiguum spicilegium faciemus quorundam locorum selectorum apud veteres auctores, qui animaduersione opus habent. Plinius libro xxxv. cap. iiii. *Namque quum in præda vendenda res distraxisset, & Rex Attalus sexdecim libris emisset Aristidis tabulam &c. pro sexdecim libris, legendum sexcentis millibus.* Lapsus facilis. id est 12500 scutatis Solaribus.

Valerius Maximus lib. iiii. cap. ii. *Fabricius a Samnitibus, quos vniuersos in clientela habebat, denos aris, & quinque pondo argenti, &c. Manifesto legendum dena aris, scilicet pondo. duplum pondus auri quam argenti. vbi Othomanus legit decies aris. quod supra ostendimus barbarum, non Latinum esse. Minus vitiose editio Pighiana, decem aris.*

Liuius lib. xxii de ludis votiuus Q. Fabii Maximi: *Eius rei causa ludi magni voti aris cccxxxiii millibus, triente.* Mutila oratio. Scripsit Liuius: *Eius rei causa ludi magni voti aris cccxxxiii millibus, trecentis triginta tribus, triente.* Plutarcho auctore, cuius verba: *Οὗτος ὁ μισθὸς τῶν θυμολιπῶν αἵματι*

ἄξιον ὑπὸ σισερτίων τριακοσίων τριάκοντα βιωῶν, καὶ δυνά-
ειον βιακοσίων βιάκοντα τριῶν, ἐπ' ἑκτημορίῳ περὶ δυνά-
του. Duo errores: alter librarii; alter Plutarchi. Plu-
tarchi quidem æteos nummos σισερτίους ἀντιδω-
ρίων interpretantis: Librarii, quum Plutarchus
scripserit: ὑπὸ σισερτίων τριακοσίων τριάκοντα τριῶν χί-
λιάδων, καὶ βιακοσίων βιάκοντα τριῶν, ἐπ' ἑκτημορίῳ περὶ
δυνάτου. Quam ridiculum enim, postquam fester-
tiorum meminisset, totidem denarios pro minore
summa subiicere? Budæus recte suspectum de
mendo locum Plutarchi habuit; sed Othomani
sententia longe discedit a vero, neque ullum ope-
ræpretium est confutare. Contrarius error est eius-
dem Plutarchi festerrios pro drachmis accipien-
tis. Cicero pro Sexto Roscio: *Bona patris huius-
ce Sexti Roscii, quæ sunt sexagies, quæ de viro for-
tissimo & clarissimo L. Sulla duobus millibus num-
mum sese dicit emisse L. Chrysogonus.* Plutarchus
hæc interpretans: αὐτὸς ἐωνήσατο διχιλίων δραχμῶν,
imo διχιλίων σισερτίων, hoc est πεντακοσίων δραχμῶν,
vel potius δραγρίων dicere debuit. Idem error Stra-
bonis libro v. in fine: ὥς ἐσθ' ἑκατὸν διακοσίων δρα-
χμῶν περὶ δυνάτου. Plinius lib. viii. cap. lvii.
*Venisse murem ducentis nummis Casilinum obsi-
dente Annibale.* hoc est, πεντήκοντα δραχμῶν.

Plutarchus in Camillo: ὧς φετιμὸν δίκην ἐρήμῳ
τίμημα μυρίων καὶ πεντακισχιλίων δραγρίων ἔχε, ὃ γίνετο
πρὸς ἀργυρίῳ λόγῳ χίλια δραχμαὶ καὶ πεντακισχίλια. ἀσ-
τάειον γὰρ ἦν τὸ ἀργύριον. καὶ τὸ δεκάχαλκον ὑπὸς ἐκαλεῖτο.
Plutarchus scripserat: ὃ γίνετο πρὸς ἀργυρίῳ λόγῳ χί-
λια δραχμαὶ καὶ πεντακόσται. Ἀπαρίων γὰρ ἦν τὸ ἀργύ-
ριον.

Apud Livium viii. *Vedligal* quoque eius Cam-

panius populus iussus pendere in singulos quotannis (fuere autem mille & sexcenti) denarios nummos quadringentos quinquagenos. Quis non videt τὸ denarios abundare? Neque enim Liuius *denarium nummum*, sed *denarium* tantum vocare solet: neque adhuc denarius Romæ signatus erat, ut docet Plinius, & nos in Eusebianis.

Apud eundem libro xxxiii. Tulit in triumpho argenti denarios triginta quatuor millia, & quingentos quinquaginta. Neque proba est locutio, neque summa digna triumpho florentissimis rebus Romanis. Legendum, *denarium trecenta quatuor millia*. quo modo locutus est lib. xli. Tulit in eo triumpho *denarium cccvi millia*, & *victoriatum lxxxv millia, dccii*.

Appianus Ciuium ii. Διένει τα ὑπερχίλια πάντα ὑπὲρ ἄλλων, σπασιότερ μὲν ἀνὰ πεντακισχίλιας δραχμαῖς Ἀ' ἡλιάς, λοχαγῶν δ' αὐτῶν τὸ διπλάσιον, καὶ πῆς δημοταῖς ἐκάστω μίαν Ἀ' ἡκίαν. Lege, *πεντακοσίας δραχμαῖς* ex Suetonio in Iulio, xxxviii. Sic contra alibi *πεντακοσίας* pro *πεντακισχίλιας*.

Dion in Claudio: Τοῖς δευροτόμοις πέντε καὶ εἴκοσι δραχμαῖς ἔδωκε; Iosephus de Claudio: Δωρεῖται τοῖς σωματοφύλακασι πεντακισχίλιας δραχμαῖς. Sane πέντε καὶ εἴκοσι non sunt *πεντακισχίλιας*. Sed antiquarius, qui Dionem exscripsit, πέντε καὶ εἴκοσι δραχμῶν posuerat. Nam α' est *χιλίας*. Itaque πέντε καὶ εἴκοσι δραχμῶν *χιλιάδας* scripsit Dion, non πέντε καὶ εἴκοσι *δραχμαῖς*. Idem dixit Spartianus in Didio: Sane quum uicenna quina militibus promississet, tricena dedit.

Cicero Attico lib. i. Epist. v. L. Cinnio lls xxcd constitui me curaturum. Lege lls xxci. minima mutatione. hoc est, *sestertia viginti millia*.

Dio

Dio lib. xli. de Cæsare Dictatore : Ἀπὸ γόρου
μυριάων πεντακισχίλων ἢ μυρίων δραχμῶν εἰς ἀργύ-
ρην, ἢ χρυσίον κικτῆσθαι. Lege : πεντακισχίλων μυριάδων.
Porro potest vox δραχμῶν sine detrimento senten-
tiæ abesse. quod putamus verum esse.

Apud eundem lib. lvi. Τῶν δὲ γραικῶν τισὶ καὶ
ἔσθ' ἐπὶ τὸν Οὐοκῶνιον νόμον, καθ' ὃν ἕδεμία αὐτῆς ἕδετος
ἔσθ' δύο ἡμισυ μυριάδας ἑσίας κληρονομεῖν ἐξέτω, σωεχά-
ρισσι τῷτο ποιεῖν. Mendum manifestum. Reponen-
dum: ἕδετος ἔσθ' δύο ἡμισυ μυριάδας τιτιμημῆς ἑσίας
κληρονομεῖν.

Cicero in Verrem : Sestertium quadringenties
acceperisse. i.e. arguo contra leges. Plut. in Cicero-
νε: Οὕτω ὃ τῷ Βέρρε καταδικαθέντι ἐς δομήκοντα πέντε μυ-
ριάδων τιμησάμην· τὴν δὲ δίκην ὁ Κικέρων διαβολῶν ἐχρῆ-
σθαι ἐπ' ἀργυρίῳ τὸ τίμημα καθυφείμην. Docti frustra
de mendo suspicantur. Cicero Verrem quadrin-
genties quidem accepisse dixit, quum tamen tri-
cles sestertio litem ei æstimarit pecunia corruptus.
quod Græce dicitur καθυφείσθαι: hoc est causam pro-
dere: quo nomine καθυφείσθαι δίκην Athenis prodi-
ta. Glossæ: Πραναricor reo: Καθυφείμην τὸ ἐκδι-
δύναι.

Tacitus Historia secunda, de Vitellio: Ipse ab-
underatus, si presentibus funeraretur, nec longius
consultans, novies lls paucissimis mensibus inter-
necuisse creditur. Deest nota m, novies m. lls. hoc
est novies millies sestertium. Zonaras de eadem
re: Πρὸς πάντων ὁμολόγησθαι, δύο μυριάδας μυριάδων καὶ
χιλίας πεντακοσίας εἰς τὰς ἀρχὰς αὐτῆς χρόνους τὰ δει-
νὰ αὐτὸν δεδραπηνέναι. Locus est luculentus, sed
insigniter mutilus. Nam Zonaras ita scriptum re-
liquerat: ὁμολόγησθαι εἰκοσι δύο μυριάδας μυριάδων, καὶ χί-
λιας.

λιάδας πεντακοσίας. Nouies millies sesteritium sunt denarii, vel, vt ipse loquitur, drachmæ 22 500000. quæ sane sunt ἑκοσι δύο μυριάδες μυριάδων, ἢ χιλιάδες πεντακόσαι μυριάδων. Hoc est, vt vulgo logistæ loquuntur, Regalium Castiliensium, aut Iuliorum Pontificiorum milliones ducenti vigintiquinque; Scutatorum monetæ in Italia, milliones viginti duo, & præterea scutatorum quingenta millia; aut milliones viginti duo semis scutatorum monetæ. Francici nûmi 187 50000 scutatorum Solorum. Tantum potuit absumere gurges ille.

Plutarchus in Cæsare: Οὐ Κάτων ἔπεισε τὴν σύγ-
κλητον ἀπονεῖμαι σιτηρέσιον ἔμμενον· ἐξ ἧ δαπάνης μὲ πεν-
τακόσαι πεντήκοντα μυριάδες ἐνιαύσιοι περιεργίζοντο τοῖς
ἄλλοις ἀναλώμασι. Legendum sine dubio: ἑξακόσαι
πεντήκοντα μυριάδες. Nam idem in Catone, de ea-
dem re loquens, hanc summam mille ducentis
quinguenta talentis æquat, Verba eius sunt: Οὐ
Κάτων φοβηθεὶς ἔπεισε τὴν βουλὴν ἀναλαβεῖν τὸ ἄπειρον, ἢ
ἀνέμμετον ὄχλον εἰς τὸ σιτηρέσιον, ἀναλώματι μὲ ὄντι
ἐν αὐτῇ χιλίων ἢ διακοσίων, ἢ πεντήκοντα ταλάντων.
Sanè ἑξακόσαι πεντήκοντα μυριάδες δραχμῶν, hoc
est 7500000 drachmæ, sunt 1250 Talenta.

Budæus, & cum secutus Georgius Agricola,
ambo eruditissimi viri, τὸ κοινὸν ἔφεκτον ex oratione
ὡς Φορμύωνα interpretantur scænus sesquisextum,
id est, præter drachmam, sextam partem drach-
mæ, nimirum obolum; vt præter centesimam vsu-
ram, quæ est drachma menstrua, obolus quoque
accedat, & annua vsura sit drachmarum ΧΙΙΙΙ.
Putauit Budæus ἔφεκτον τόκον, ita dictum, quemad-
modum ἔφεκτον λόγον apud Logistas. Ἐφέκτος λόγος
dicitur, as, & sexta pars assis, vt sunt vii ad vi.

At

At longe aliter res habet. Nam ἔφεκτο apud Logistas dicitur τὸ ἕκτον ὅτι πρὸ ὄλφ. vt ὁπίτηιτο, τὸ πρὸν ὅτι πρὸ ὄλφ. At ἔφεκτος apud Danistas dicitur, non quod præpositio ὅτι significet adiectionem, vt apud Logistas, sed quod dicitur δανείζειν ὅτι δραχμῇ, ὅτι δύο ὀβολοῖν, ὅτι ἕκτω δραχμῇ, ὅτι τρίτῳ. Longe itaque differunt τὸ ἔφεκτον δανειστικόν, καὶ τὸ ἔφεκτον γεωμετρικόν. Igitur ἔφεκτο τόκο est fœnus in sextam partem drachmæ; Latinis sextantalibus vsura. Exemplum esto τόκο ἐπόγδοο. de quo infra. hoc est, ὅτι ὀγδοον μέρθς πηξαδράχμῃ, πειώβολον. ὅτι ὀγδοον μέρθς δραχμῇ, ἐξ χαλκοῖ. Apud Cedrenum: Τὸς ἐν Κωνσταντίνῃ πόλει ἐπιστήμης ναυκλήριος συναγωγὴν δίδωκεν ὅτι τόκῳ πηξακιστάλῃ νόμισμα ἀνὰ χευστίαι τετρας δώδεκα. Manifestus ἔφεκτο τόκο. Nam xxi i i i κιστάλια sunt in Solido; quorum πηξακιστάτων est τὸ ἕκτον ipsorum.

Centesima vsura scribebatur per D inuersum. Martius Volusianus: Centesimaque commodia, vt vsurarum nomine ad sortem applicaretur sicilico, id est C auerso eo notari. Mire deprauatus locus, & tamen expedita restitutio: Centesima, quæ commodi, aut vsurarum nomine ad sortem applicaretur, sicilico, id est, C auerso, eo notatur, quod quum C centum significaret, conuerterebatur ad eam summam cuius centesima futura erat. Et siue vna conuenerat, vnus Sicilicus, siue plures, tot Sicilici ponebantur. Centesima vsura a Græcis dicitur τόκο ἐπὶ δραχμῇ. quod Drachma sit centesima pars Minæ. τόκο ἐκαπταῖο in iure Constantinopolitano. cuius exemplum in veteri inscriptione: DONVM. PEDIT. -X-V. VT. EX. VSVRIS. CENTESIMIS. EIVS. QVANTITATIS. QVÆ EFFICIT. ANNVS -X- DC.

DIE. VIIII. KAL. OCTOBR. NATALI. DIVI.
 AVGVSTI. EROGENTVR. EX. ARK. Quæ alibi ci-
 tauimus. Perspicuum autem est denarios DC esse
 centesimam vsuram quinque milliū denariorum.
 Quod autem Volusius Martianus addit, siue vna
 conuenerat, vnum D siue sicilicum; siue plures,
 tot Sicilicos poni solere, intelligitur de centesima
 centesimæ, qui est $\tau\acute{o}\kappa\omicron\text{C}$ $\tau\acute{o}\kappa\omicron\nu$, χ ἀνατοκισμός, cuius
 exemplum extat in veteri inscriptione Neapolita-
 na: HEREDES. VERO. PATVL. DIOCL. MVLCTEN-
 TVR. SORTE. VNA. CVM. ANATOCISMO, BINAÆ.
 CENTESIMAE. VSVRAE. PROPTER. NEGLECTAM.
 RELIGIONEM. SEPVLCHRORVM. Videtur vero hæc
 vsura propria Græcorum fuisse; & ita accipien-
 dum esse locum Pomponii Atellanarii in Pasto-
 ribus:

—*quæ tuleram mecum decem millia
 Victoriatum, Græca mercede, illico
 Curavi ut occuparem.*—

Nam merces est fœnus. Horatius:

Hic quinas capiti mercedes execat.

Nam x millia Victoriatum sunt quinque millia
 denarium. quorum vnciarium fœnus annuum, de-
 narii DC. & rursus ipsorum DC vnciarium fœnus
 Romæ LXII denarii. Ita Græca mercede, hoc est
 ἀνατοκισμῷ binæ centesimæ vsuræ, fœnus annuum
 quinque milliū denarium erit DCLXXII denarii.
 Græcam mercedem igitur intelligimus ἀνατοκι-
 σμῶν DCLXXII pro v. m. Nam Romani non ha-
 bent quo exprimant ἀνατοκισμῶν. Ergo proprium
 Græcorum, non Romanorum.

Vsuræ semisses. $\tau\acute{o}\kappa\omicron\varsigma$ ὅτι πρὸς τὸν ὀβολοῖς. in iure
 Constantinopolit. $\tau\acute{o}\kappa\omicron\text{C}$ ἡμισυποσῆταις, cuius te-
 stimo.

testimonium extat in luculentissimo saxo Barcinonensi: DO. LEGO. DARIOVE. VOLO -X- VII. D. EX. QVORVM. VSVRIS. SEMISSIBVS. EDI. VOLO. QVODANNIS. SPECTAC. PVGILVM. DIE. IIII. IDVVM. IVNI. VSQVE. AT. X. CCL. ET. EADEM. DIE. EX. -X- CC. OLEVMI. IN. THERMIS. PVBLIC. POPVLO. PRAEBERI. ET. TECTA. PRAESTARI. EA. CONDICIONE. VOLO. VT. LIBERTI. MEI. ITEM. LIBERTORVM. MEORVM. LIBERTARVMQVE. LIBERTI. QVOS. HONOR. SEVIRATVS. CONTIGERIT. AB. OMNIBVS. MVNERIBVS. SEVIRATVS. EXCVSATI. SINT. QVOT. SIQVIS. EORVM. AT. MVNERA. VOCITVS. FVERIT. IVM. EA. -X- VII. D. AT. REMP. TARRAC. TRANSFERRI. IVBEO. SVB. EADEM. FORMA. SPECTACVLORVM. QVOT. SS. EST. EDENDORVM. TARRACONE. Legatum denaria septem, quingenti; vt tunc loquebantur: id est, denarium septem millia, quingenti. Semissis vsura in duo membra scissa; in ccl. & cc. denarios. qui fiunt vna ccccl. denarii, quod verum est. Sed vir & probitate & doctrina insignis Antonius Augustinus Archiepiscopus Tarraconensis, quum totum hoc saxum interpretaretur, non satis sententiam affecutus videtur. Nam illa, quæ mediocriter Latine peritus intelligit, quam præpostere accipit ET. TECTA. PRAESTARI. VOLO. Mens testatoris hæc est, vt hæc facta tecta & bona fide præstentur sub conditione proposita, nempe excusatione seuiratus. qua conditione deficiente, legatum ad Remp. Tarraconensem transferri vult. At doctissimus vir intellexit, quasi testator voluerit liberæ ædes sine mercede iis præstari, qui ad panegyrim illam se conferrent. quæ certe magna

gna est hallucinatio. Minus affecutus est sententiam eorum: QVOS. HONOR. SEVIRATVS. CONTIGERIT. Ea inquam ne minimum quidem affecutus est. Horum enim sententia est: Ad quos ex ordine contigerit, vt Seuii Augustales fiant, quia per orbem fiebant. Quos igitur contingebat ex ordine Seuiros Augustales fieri, illi hoc munus detrectare non poterant. Testator autem vult, vt, etiamsi ordo & successio eos vocet ad munus seuiratus, tamen eius muneris excusationem consequantur. Nam honorem quidem seuiratus eos recusare non vult, quoties ex successione ad illud vocabuntur, sed ab oneribus excusari. Sumptus enim magnos eos, qui seuiratu Augustaliratis fungerentur, sustinere testatur Kaput ex testamento M. Megonii, in quo testator Reipublicæ Petilinorum vineam suam legat, vt ex semissibus vsuris eius Augustales facilius onera functionis suæ sufferre possint. QVOD. IPSVM. AD. VTILITATEM. REIP. N. PERTINERE. EXISTIMAVI. FACILIVS. SVBITVRIS. ONVS. AVGVSTALITATIS. DVM. HOC. COMMODVM. ANTE. OCYLOS. HABENT. Alsii: P. DECIMIVS. P. L. EROS. MERVLA. MEDICVS. CLINICVS. CHIRVRGVS. OCVLARIVS. VI. VIR. HIC. PRO. SEVIRATV. IN. REMP. DEDIT. HS. ∞ ∞. Videmus hic pro seuiratu collata HS M M. Illud vero leuissimum videbitur, quod dicam, mihi vero prætereundum non videtur ob id, quod quum leuissimum sit, tanto viro ansam errandi dederit. In inscriptionis initio est ATLECTVS. AB. ANTE. quod est idem quod simpliciter *ante*. vt INANTE apud Propertium nihil aliud est, quam *ante*. Rauennæ saxum:

NEQVE. AB. ANTE. ALIAM. PONAT. Id est *οὐτε*.
 Aliter in inscriptione Romana : FVNDI. HVIVS.
 DOMINVS. INFANS. HIC. IACET. SIMILIS. DEO.
 HVNC. ABANTE. OCVLIS. PARENTIS. RAPVE-
 RVNT. NYMPHÆ. Nam ibi est, quod Bibliis Græ-
 cis, & Nouo Testamento *ἐπὶ ἐνάτοις. ἐπὶ οὐρεσὶν*.
 Sunt & alia ab illo maximo viro aliud agente ex-
 posita, quæ libens omitto. Plinius autem lib. xiiii
 de vini generibus loquens vsuram semissem ciui-
 lem, ac modicam vocat. Sed vetustissima videtur
 apud Atticos *ἑξα%*, siue sextantalıs, quum obo-
 lus menstruus in minam datur. Nam ideo veteres
 Attici *δολοράτω* fœneratorem vocauerunt, quia
 prima vsura fuit *δολος ἑμμεν%* *εἰς μίαν*. Aliud ex-
 emplum semissis vsuræ in saxo Ferentino: HIC. EX.
 S. C. FVNDOS. CEPONIAN. ET. ROIANVM. ET.
 MAMIAN. ET. PRATVM. EX. OSCO. AB. R. P.
 REDEM. LLS. LXX. M. N. *CTINAVIT*. R. P. RED-
 DID. EX. QVORVM. REDDITV. DE. LLS. IV. M.
 CC. QVOD. ANNIS. VI. ID. MAI. DIE. NATAL.
 SVO. PERPET. DARETVR. PRAESENT. MVNICIP.
 ET. INCOL. ET. MVLIERIB. CRVSTVL. P. I. & C.
 Nam 1111. M. CC. LLS sunt manifesto semissis
 vsura LXX millium sestertium. In luculentissimo
 monumento, quod extat Bergomi in æde S. Bene-
 dicti. Ex vsuris legari HS C. N. Testator vult ero-
 gari -x- ccc inter præsentes: deinde inter propin-
 quos -x- dccl & tempore parentaliorum -x- cc.
 & in coronas -x- l. Summa denarii M ccc. Ad se-
 missas vsuras defunt cc denarii. Nam HS C M.
 vel, quod idem est, -x- xxv. M. dant semissium vsu-
 rarum nomine -x- M D. Illud vero quis intelligit
 in eodem marmore? SCHOLAE. VEXILLARIOR.

LARGI-

LARGITVS. EST. LLS. XXXX. N. EX. CVIVS.
 SYMMAE. REDITV. QVODANNIS. DIE. SS NA-
 TALIS. EIVS. ANTE. STATVAM. LECTIST, EX. -X-
 CCL. PONANT. SPORT. -X- CCL INTER. PRAE-
 SENT. SIBI. DIVID. Reditus, siue commodum,
 aut vsura HS. XL. MILL. id est Denariorum M ait
 esse CCL. & CCL -X- id est quingentos denarios.
 Atqui quingenti denarii est dimidium totius for-
 tis. Quæ hæc est vsura? vt c dent L?

Τόκ⊙ ἐπὶ γδο⊙ apud Demosthenem exponitur
 ab Harpocrate & Suida, quum tres oboli pro
 tetradrachmo fœneratori dantur. In Mina sunt
 tetradrachma xxv. proinde in minam redeunt fœ-
 neratori oboli Lxxv, quod est ἐπὶ γδοον τῆς μιᾶς,
 octaua pars Minæ, quemadmodum triobolum est
 octaua pars tetradrachmi. Quod si vsura est men-
 strua, anno vertente fœnus æquatur drachmis CL.
 Est autem nauticum fœnus. Quare vna mina, quæ
 in sortem data erat, sesqui minam commodi lu-
 crabitur. Ita pro vna mina, duæ cum semissæ fœ-
 neratori restituentur, quum navis ex negotiatione
 redierit. Sed non ita est. Nauticum fœnus erat
 diarium, non menstruum; item τὸ ἐπὶ γδοον in mi-
 nam dabatur, non in τετράδραχμον. Itaque in sin-
 gulas minas annui debebantur oboli M Lxxx, quæ
 erant drachmæ CLxxx. Xenophon περὶ οὐσόδων
 538, 43. ὅ μὲν γὰρ αἱ δέκα μιναὶ εἰσφορὰ γλῆνῃ. ὡς αὖτε ναυ-
 τικὸν. ἡ δὲ ἐπὶ πεμπλὸν αὐτῇ γίνεῃ τετρίωλον ὃ ἡμέρας
 λαμβάνοντι. ὅ δὲ γὰρ αἱ πέντε μιναὶ, πλεον, ἢ ἐπὶ τεττον.
 Ex decem minis capientem triobolum diurnum
 ait lucrifacere quintam partem sortis. Et sane
 CLxxx drachmæ sunt quinta pars decem mina-
 rum, & præterea $\frac{2}{3}$. Sed verum non est, quod ait,
 eandem

easdem CLXXX drachmas esse plusquam tertiam partem quinque minarum. Hoc verum erat, si CLXXX esset plusquam tertia pars H D .

Tókos ἐπί τε ἰσθ. Trientale fœnus, duo oboli menstrui. $\text{Ἰσθ. καὶ Καλλιπῶν ἰσθ.}$ ἑξακοσίαις δραχμαῖς ἐπιτέτταις: sexcentis drachmis trientali fœnore occupatis: quæ fiunt annuæ XXI III drachmæ. Τρίτον ἑκατοσῆς in Iure Constantinopolitano.

Vsuræ besalis, qui δύμοις τὸκ. in Iure Orientali dicitur, exemplū habes l. XXVI. D. Mandati. $\text{τόκον ἑκάστης μῶς ἑκάστῃ μὲν δὲ ὀβολὸς τέσσαρας.}$ quaterni oboli menstrui in minam. octeni denarii annui in minam.

Vsuræ dextantalis, qui potest dici $\text{τὸκ. ἐπὶ δέκα ἰσθ.}$ exemplum extat in lapide agri Bergomatis. M. CARBASVS. PATIENS. DEDIT. XXX. ET. PROFVNDI. DE. VSVRIS -X- III. QVOT. SI. IVVENTATES. EIVS. NEGLEXERINT. FILIO. EIVS. RETERE. DEBEVNT. XXX. AVT. SI QVIS. HERES. FVERIT. Intelligere debemus triginta denaria, hoc est triginta millia denarium, quæ pariunt tria denaria, id est tria millia denarium. quod manifestum est fœnus dextantale. Nam quæ ratio est centum ad decem, eadem est triginta millium ad tria millia.

Vsuræ sesquialteræ, hoc est XVIII in c. Canon XVII. Nicenus vocat ἡμιολίας ἀπαιτήν. Item Canon IIII Laod.

In Collectaneis Gruterianis MXC. 21. QVI. HS. XII. REIPUBLICAE. IVLIENSIVM. QVOD. AD. HS. XXXX. VSSVRIS. PERDV CERETVR. TESTAMENTO. RELIQUIT. Vult testator tandiu penes Remp. legatum consistere, quo ad ex vsuris, fors, quæ erat

xii sesteritia, perueniat ad xl sesteritia. Ponamus xii sesteritia vnciario sc̄nori locata, xii millia sesteritium sunt i i i millia denarium: & xl millia sesteritium sunt decem millia denariū. Ita Respublica hoc casu lucrabitur vii millia denariū. Vsurā vero annua centesima duodecim millium sesteritium sunt denarii ccclx, qui in vii millia denarium distributi dabunt annos xix, dies Iulianos clxii. s. Tot annos & tot dies legatum manebit penes Rempublicam: & postea ad heredes redibit, aut ad quos testator id pertinere voluerit. Et hoc quidem in vnciario sc̄nore. Aliter dicendum, si alia vsurā fuerint: quod & puero patet.

Apud Senecam de ira iii cap. xxxv. mentio millesimæ vsuræ, quæ est decima pars centesimæ. hoc est χαλκοῖ δ' In decem mensibus drachma.

In testamento Græco tabulæ marmoreæ, quæ extat Neapoli: ΧΕΙΛΙΑ. ΚΑΙ. ΔΙΑΚΟΣΙΑ. ΔΕΙΝΑΡΙΑ. mcc Denarii legantur, aut constituuntur in tutelam sacrorum quorundam. Eorum mcc denariorum sc̄nus est ΔΕΙΝΑΡΙΑ. ΔΙΑΚΟΣΙΑ. ΠΕΝΤΗΚΟΝΤΑ. ccl Denarii. quod immane sc̄nus est. Sunt enim χαλκοῖ annui deni in drachmam, siue denarium. Nam ccl denarii sunt χαλκοῖ xii m. At fors sunt denarii mcc. Ergo deni æreoli, siue χαλκοῖ, pariunt denarium vnum. Propterea & χαλκῶν & χαλκολόγων, qui χαλκῆς a debitoribus nomine vsuræ colligebant, mentio fit in eadem eleganti tabula: Τὸς ὃ χαλκῆς οἱ δὲ δανισμένοι καταφέρτω τῇ ἐξόμῃ τὰ Παιθεῶν ὅ μιν δὲ ἰσχυρὸς εἰς ἀγὰρην πληθύνει.

Velleius scribit sesteritium septies millies depositum

situm à C. Cæsare ad ædem Opis occupatum ab Antonio. Idem Cicero non semel obiicit Antonio in Philippicis. Plutarchus ridicule eam summam interpretatur *παραχιλία τέλαντα* in Antonio: *ἢ πὶ γυνὴ Καλπυρνία πριάουσα χρημάτων τὰ πλείστα κατέδιδτο ὡς αὐτὴν ἐν τῇ οἰκίᾳ, εἰς λόγον τὰ σύμπαντα παραχιλίῳν τελάντων*. In Cicerone dixit *δραχμῶν πεντακοσίων μυριάδας*. Prior summa sunt 24000000 drachmæ, posterior 25000000. Vtræque immane quantum sestertium septies millies excedit, quæ sunt tantum 17500000 drachmæ. hoc est: *δραχμῶν ἐννεακόσια ἐκκαίδεκα τέλαντα, μιᾷ ἑξήκοντι*: nempe Scutorum Franciæ Solatorum milliones duo, millia quadringenta quinquaginta octo, trecenti triginta tres, cum triente.

Suetonius Caligula xxxvi 1, in fine: *Totumque illud Tiberii Cæsaris vicies ac septies millies LLS non toto vertente anno absumpsit*. Sunt sestertii 2700000000: denarii 675000000. hoc est *ἑξήκοντα ἑπταχιλίαι πεντακόσαι μυριάδες*. Milliones quinque, sexcenta viginti quinque millia Scutorum Franciæ Solatorum. vel *πέντε μυριάδες μυριάδων, ἑπταχιλίαι, πεντακόσαι*. Apud Dionem lvi 11: *Πέντε γυνὴ μυριάδας μυριάδων, καὶ πεντακοσίας καὶ πενταχιλίαις, ὡς ὃ ἔπρω, ὀκτώτε, καὶ δραχμῶν, καὶ πεντακοσίας πενηστωρισμῶνας δίδων ἑδὲ ἐς τὸ τρίτον ἔτους μέρους ἂν αὐτῇ τι δέσωσιν*. Prior summa concordaret cum Suetonio, si pro *πενταχιλίαις* legeretur *ἑπταχιλίαις*. Idem error a nobis animaduersus in Plutarchi Cæsare. ubi *πεντακόσαι πέντεκόντα* perperam pro *ἑπτακόσαι ἑπτήκοντα* excusum est.

Martialis: *Amphora vigessi, modius datur ære quaterno*. id est, Amphora quinque sestertiis, mo-

dius singulo datur. Duo hic miramur. prius, quod quum posset dicere *asse quaterno*, maluit dicere *are quaterno*, quum æs nunquam nummū vnum significet, sed stipem & collectionem; neque possit dici *are quaterno*, vt neque dicimus *pecunia quaterna*. Deinde, quod tanta vilitas annonæ fuerit, vt modius quaternis assibus, id est nummo sestertio, daretur.

In Panegyrico Eugenii, de Mænianis Scholarum Augustodun. *Salarium me liberalissimi Principes ex huius Reip. viribus in SEXCENTIS millibus nummum accipere iusserunt: non quod non amplius tribuere commodis meis vellent, in quem multo maiora tam prius, quam postea, pramia contulerunt: Sed vt TARCENA illa sestertia, qua sacra memoria magister acceperam, in honore priuati huius magisterii addita pari sorte geminarent. Sexcenta sestertia sunt centum quinquaginta denarium millia. qui sunt Solati solidi duodecim millia quingenti. An credemus stipendium magistri fuisse?*

Herodotus libro I^{II}, 126, 127, numerans tributa, quæ a gentibus Dario pendebantur, totum regnum Persarum *εἰς τοὺς κ'* diuidit, in præfecturas xx. ex nouem & decem illis præfecturis, secundum dinumerationem eius, consurgunt VII M. DC. quæ ipse dicit esse IX M. D. XL. Rursus ex CCCLX talentis scobis seu ramenti auri terdecies multiplicatis consurgere Talenta argenti IIII M. DC. LXXX. quod verum est, quæ cum IX M DCXL composita fiunt XIII I M. CC XX Talenta argenti. Atqui ille dicit esse XI III I M. D. LX. Ita nihil prorsus certi ex eius rationibus elici potest. Nam fuerunt tantum talenta XII M. CC. LXXX (aurorum Solatorum 7368000.)

7368000.) In multis aliis deprehendimus illum hallucinari.

Domus Crassi viri Consularis empta est a Cicerone tricies quinquies sestertio. hoc est scutis Solatis Francicis 72916 $\frac{2}{3}$. Quæ profecto immanis summa est, Paulus Manutius Epistola vi. Cic. lib. v. exponit eam summam centum quinque scutorum millibus. Quid habebat in animo Manutius, quum ea scriberet?

Ex vetusto Codice Bibliothecæ Budensis producit vir doctiss. Ioachimus Camerarius Matthæi xxi. Η' λίτρα ἔχει ὑγρίας ιβ'. Ἐξ ἑαῖοι δὲ τὴν ὑγρίαν μερίζοντες ἄλλοις ὀνόμασιν αὐτὴν κακλήσασιν. Τὸ δ' ἡμισυ τ' ὑγρίας σατήρα ἐκάλεσεν, διὰ τὸ ἐξαμφοτέρως τῷ ζυγῷ τὰς πλάστηρας ἰσορροπεῖν, τῷ ἡμίσῳ τῆς ὑγρίας ἐν ἑκατέρῃς τοῖς μέρεσιν ὅσ τι τιθεμένη. ὅθεν τῇ ἰσορροπίᾳ τ' κατὰ τὸν χιτῶν τῷ ζυγῷ ἰσότητα, Στατήρ ἐτεκλήθη. ἔχει δ' ὁ σατήρ ἡμισυ τ' ὑγρίας, σίκλος δὺο. Πάλιν δ' τὸ σίκλον, ὃ ὅτιν ἡμισυ τῷ σατήρ, τέταρτον τῆς ὑγρίας, ἔχει λεπτὰ κ'. τὸ δ' λεπτόν * ὀκτὴς μιᾶς ὅτι δέκατον, ὄγδοον τῆς ὑγρίας. ὧσα πτεῖ δ' καὶ ὀβολὸς καλεῖται. ἐδίδε δέ τις δύο ὀβολούς, καὶ ἐλάβη αὐτον, ἢ ἑπτόν τι πρὸς διασβολῷ. Διδὲν. Ἱεροσολύμοις ἐν τῷ ναῷ, οἱ κερματισαὶ ἐκαθίζοντο, οἱ καλέμενοι κολλυβισαί, ὧν κατέσπευσεν ὁ Κύριος τὰς πρᾶξεις, οἵτινες τὸ κληθῆναι νόμισμα ὧσα τοῖς βασιλευσιν (ἀργύρεον δ' καλέμενον) διὰ τὸ ἔξ ἀργυρίου τότε πετύχθαι εἰκόνα ἔχων βασιλικῶν, μέγα μὲν εἶναι τῷ χαρῶματι καὶ τῇ ὀκλή, ὃ ἐκλήθη ἀργυρεὺς, ὥστε ἔχειν αὐτὸν διναρία ς', ἔχασον δ' δινάριον ἔχειν ἑσάδρια ζ' [ξ'] τ' δ' ὑποδερόμενον ἀργύρεον, καὶ μὴ δινάριον ἀγοράζειν ἄρτον ἢ λάχον, ἢ τι τῶν βραχυτίμων, διδοῖται τῷ κολλυβιστῇ τὸ μέγα ἀργύριον, καὶ ἀναλύειν αὐτὸ εἰς βραχύτητα [βραχυτάτα] πρῶτον διναρία καὶ ἑσάδρια, κερματίζειν αὐτὸ, τὰς ἐν κολλυβίζειν. ὅθεν

καὶ κερματίζαι καὶ κολλυβίζαι κέκλυται οἱ πρᾶξις.

Exagium. Inde *saggio* pro minuta moneta, cuius Polus Venetus & alii Itinerarii libri meminerunt.

Glossæ: Ὀρρατικοὶ τόκοι. ὑπὸ ἑκατοστῆς τρίτης. Vsuræ pupillares. puto obolos *viii* menstruos. Compositus est enim hic τόκος ἐκ τόκου ἐπιτίτου, καὶ τόκου ἑκατοστῆς.

Velleius de C. Curione: *Hic primo pro Pompeii partibus, id est, ut tunc habebatur, pro Republica, mox simulatione contra Pompeium & Casarem, sed animo pro Casare stetit. Id gratis, an accepto centies HS fecerit, ut accepimus, in medio relinquimus. At Valerius Maximus lib. ix, cap. i, sectione vi sexcenties sestertium, non centies. Quin etiam turbat Servius vi. Æneid. VENDIDIT HIC AVRO PATRIAM. Etiam, inquit, hæc licet generaliter dicantur, habent tamen specialitatem. Nam Læsthenes Olynthum Philippo vendidit: Curio Casari viginti septem millibus sestertiis Romam. Locus perplexus, unde extricare me non possum.*

Heautontimorumeno Act. iiii. Scena iiii. *Huic drachmarum hæc argenti mille dederat munus. Infra: Post daturum mille nummum.*

Denarius vetus Romanus fuit fere *lxxx* speltarum, quot vetus Drachma Attica, quam Solon quadrante imminuit. Comparacum Tetradrachmis T. Liuii.

Paracharaximum apud Cassianum legitur, adiectivum, (ut *Parach araximum numisma.*) pro quo Ciacconius legit *paracharachnum*, collat. i. cap. xx. xxi. xxii. *paracharaximum numisma.* At Ciacconius *paracharagmon*; & *paracharagmis*. male. *Παραχαραγμὸς* est adulteratio monetae, nō autem

tem moneta falsa. Legitur apud Origenem Homil. III. in Leuit. & Homil. III. in Psalm. xxxvi, *Pecunia extra monetam formata*. hoc est, ἔξω τῆς ἀργυροκοπίας κεχαραγμένη. At Ciacconius putat in Græco fuisse *παρὰ χάργμα*. Non intellexit, quid sit *Moneta*. Præterea nummus potest cudi extra monetam bonus, & non *ἄρα κεχαραγμένος*. Moneta tria significat: τὸ ἀργυροκοπεῖον, ut hic. Τὸ χάργμα Iuuenali. Hieronym. ad Miner. & Alexandrum: *Ut si quis nummus adulter est, & figuram Caesaris non habet, nec signatus est moneta publica, reprobetur*. exemplar Plinio lib. 33. cap. 9: *Falsig³ denarii spectatur exemplar*. Tertio est nummus ipse.

F I N I S.

RERVM ET VERBORVM MEMORABILIVM INDEX.

A.

A B A N T E, ἀπ' αὐτοῦ	93
Achaica moneta	46
Ἀχαικὴν, pecuniam non habere	12
Ἀδὴν & ἱσθδόν, quod plus est, abundans	26
Adulteratio nummorum	100
Aginetica moneta eadem cum Corinthiaca	47
Agneticus obolus	3
Atcoli, stips, χαλκία. § 8. idem qui χαλκοί. 96. deni pariunt denarium vnum, fœnore immani	96
Æs graue	31
Æs numquam aut rarò, nummum vnum significat	98
Æs Romanis, omnis pecunia	11
Athenum Scythicum	25
Ἀχέι, vox Turcica, quæ Græcis Ἀσπρὸ	58
Alexandrinum talentum	4
Ampli millenarii, qui	76
Amplificatiua nunquam pluraliter enunciantur	80
Ἀναπισμός	90
Ἀπαρτολογία	20
Ἀπρτομένη ψῆφος	20
Ἀπρτομένης ἀριθμός	20
Ἀφροισμα ἀργεῖν, collectio certa, non species nummorum	2
Ἀργεῖσμός, numeratio, quæ fit per nummos argenteos	56
Ἀργυρὸν δίδραχμον	56
Æs Romanis est solidum quid, non solum in 16 nummaria, sed in magnitudine quolibet.	9.
Asper nummus, recens cusus	41
Ἀσπρὸ moneta Turcica	58

Ἀσάριον Græcis semper neutro genere	11
Asarium. vide Quadrans.	
Asarius, adiectiuum. 11. intelligitur, nummus	11
Asses decem in argenteo nummo, seu denario. 85. postea sedecim	85
Asses duo cum dimidio, sesterius: postea quatuor	85
Asses graues & leues nulli, ita propriè dicti	30
Æs, pro asse. 11. & omnis ratio nummaria Æris nomine appellata. 11. Sed Æs numquam pro asse dictum	11
Æs quaternum, Martiali	11
Aurea, Plauto, est nummus aureus, seu decem drachmæ argenti	16
Aureus, denarius erat duplus pondere ad denarium argenteum. 40. ex vncia vna, tales olim tantum quaterni eudebantur. 54. idem aureus nummus dictus. 52. valore vigecuplus	52
Auri potestas in re nummaria (& ponderaria) decupla erat ad argentum	11

B.

B A A A N T I O N, Follis	56
Bes, δίσμιον	7
Besaltera ratio, solidum cum besse, vt decem ad sex	8
Bessalis vsura, octo ex centum.	95.
Biduò, primà productâ	67
Bilustre tempus	23
Biniones, nummi	64

Bexx.

Βερχύ, minus iusto

27

D.

C.

Cinuerum, sic est nota centesimæ vsuræ 89

Capica, aut Nauia, seu Nauis 58

Caucum, calix 57

Causam prodere 87

Celsi Cornelii inuentum novum, vnam sextulam denarii analogam facientis vni obolo Attico 40

Centenarium, centum librarum auri signati 63

Centenionales, nummi 64

Centesima centesimæ, τόκος τῶν κῶν, & ἀνατολισμός 90

Centies laxum 69

Centies numinum, numquam dicitur 80

Centussis, maximum ἀθροισμα apud Romanos. 9. centum asses ibid.

Χάλαζα ταλανταία 3

Χαλκία, æreoli, stipis 58

Χαλκίον Athenis omnis pecunia. 11.

Χαλκοῦντι qui 96

Χρῦπτος, solidus 53

Χρυσὸς ἱξ Philemoni; qui aliis χρυσὸς τρεῖς 19

Χρυσὸς πέλαγον dicendum, non χρυσουῶν, pro nomismate 20

Cistophorus, qualis nummus. 46. eius ratio ad denarium, ut vii i ad xv. 46. tales 48

Commodum, id quod modum non excedit 24

Copulæ sescuncie 10

Coqui merces quotidiana 14

Corinthiaca moneta eadem quæ Aginetica 47

Corinthiacus obolus 8

Cernus, vicesima pars Solidi 55

Crassi domus quanti à Cicerone emptæ 99

Curtus, idem quod Βερχύς 27

DARHAM, vox Arabica, ex Græco Δραχμή 58

Δρακμὸς, postea χρυσός, omnis aureus nummus, quamvis in Græcia percussus 52

Darius ad Solidum est ἡμιόλιος, & habebat se ut iii ad ii. 54.

55. idem cum stare aureo. postea Philippicus dictus. 52.

tales quinque, idem quod Mina argenti. 13. viginti drachmis argenteis valebat 13

De, particula priuatiua 8

Διέκλιτον, æreoli cxxx i i & triens. 9. minus ἀθροισμα argenti apud Siculos ibid.

Decargyri, nummi 64

Δεκατάλαντον, & ὀκτὶ τετράντης χρυσόν, pro eodem 13

Decies, centies, millies, amplificationis voces, articulos omnium casuum; & casus omnium adiectiuorum receperunt. 79. sed ipsa sunt indeclinabilia ibid.

Decies centies millies, substantiuè sumpta 76

Decies, de sestertiis intelligendum 76

Decies, hoc decies 76

Decies laxum 76

Decies plenum 76

Decies, transit in naturam substantiu 69

Decies, sunt decies centena millia sestertium, seu viginti quatuor myriades quadruplicata 77

Decuma pars Herculeana dicta. 14.

Decussis, decem asses. 9. modicum ἀθροισμα apud Romanos 9

Δημαρίπτον νόμισμα Siculis, idem quod Drachma auri, dimidium Darii 13

Δημαρίπτος idem quod Δημαρίπτον, nummus aureus 8

Demetri.

- Denarius, qui mentem non habet 8
- Denaria decem; id est decem millia denariorum 71
- Denarii ccl sunt aetoli seu *αἰετοὶ* XII M. 96
- Denarii & antiquae drachmae pondo fuit granorum LXXXII, ut hodie Iulii Pontificii 38
- Denarii nomen semper exprimendum; non subintelligendum, ut sestertii 76
- Denarii nota, x. 70. 94
- Denarii LXXXIV, quae est libra Romana, sunt aequales xcv i drachmis; quae est libra Italica, seu medica 40
- Denarii quatuor, stater 99
- Denarii ratio ad Cistophorum, ut xv ad viii. 46. ad drachmam erat sesquialtera vetustissimis temporibus: ita ut quatuor millia denarium exaequarent sex millia drachmarum. 48. postea ad drachmam ratio fuit ut xxv ad xxxii, vel vi v ad iv 38
- Denarii xxiiix sunt tertia pars centum drachmarum Atticarum 37
- Denarii recentiores granis LXXII pendunt 39
- Denarii vox, pro drachmis festo usurpata 47
- Denarii vox, seu *δυναρισμός* ultimis temporibus pro exigua stipe usurpata 58
- Δυναρίων* Graecis semper neutro genere 11. 74
- Δυναρισμός*, numeratio per numeros aetios 56
- Denarium decem millia, sunt xl millia sestertium 96
- Denarius à Cello in tot partes diuiditur, quot obolos habet drachma 39
- Denarius ad drachmam est ut octo ad septem. 39. 41. idem cum drachma, tempore Severi. 42.
- Denarius, adiectivum. nam intelligitur nummus 11. 69
- Denarius est pecuniae argenteae nummus apud antiquos. 1. postea illud nomen pro aerea moneta sumptum, ut nunc Gallis 58
- Denarius granorum fuit LXXIII & paulo plurimum: drachma LXIV granorum 41
- Denarius nummus, non est visitata Liuii locutio, sed Denarius tantum 86
- Denarius vetus ad denarium xui Pliniani habebat rationem sesquialteram, ut tria ad duo, 50. habebat pondus quatuor scrupulorum. 43. speltarum erat ferè LXXX, quot vetus drachma Attica 100
- Denarius, vigesima pars vnciae, iuxta Callos 61
- Denarius vulgo sedecim assium erat posterioribus temporibus: sed militibus tantum decem, in stipendio 33
- Dequadrans, postea Dodrans, cui quadrans deest ad duodecim. 7.
- Desextans, qui sextantem non habet, ad complendum duodenarium 8
- Deunx 8
- Dextans, pro Desextans. 8. Siculum nomen 4
- Διὰ μισθόν*, cui aliquid deest 26
- Dibussis, deunx 8
- Διδραχμισὶ ὀπλίῳ*, seu *διδραχμισὶ*, qui duplex stipendium merebant 15
- Digitus & vncia Aquitanis hodie pro eadem mensura 10
- Δίκαλον*, iustum, commodum 25
- Δικίον*, idem quod Miliarense 55
- Δίμιστος τὸς*, usura bessalis 95
- Diobolum, seu triens Denarii, stipendium diurnum militis Romani 16
- Διάβολον* non sunt tres asses, sed triens denarii 15
- Dirhem*, vox Arabica 58

Διδοῦς, Aufonio	8	Δραχμὴ χρυσία, propriè erat decem drachmarum argenti	12
Dodralis, nouenarius	8	Δραχμὴ χρυσία, Δημοσίον Syracusanorum, & ἡμιχρυσός, & Nummus Plautinus, eadem.	
Dodralis potus, Aufonio	8		
Dodrans, tres quadrantes	7.8		
Dodrus, nouenarius	8		
Drachina Achaïca	29		
Drachma Achiua	26	Δραχμίδιον, drachmam merens.	6.
Drachmia Aeginetica. 8. 26. erat obolorum Atticorum decem.	8.	Drusianus pes	9
Drachma Attica ad Cistophorum se habebat vt v ad iv, & Lxxv ad Lx. 47. erat obolorum sex. 8. tripla erat ad Prolemaïcam	41	Ducentum millia	67
Drachma auri, decima pars Minæ. 14. est decem drachmarum argenti valor	13	Ducentum, primâ productâ	67
Drachma & Denarius idem tempore Seueri	42	Duellum, quod postea Bellum	7
Drachma granorum Lxiv fuit.	41.	Dues prius, quod postea Bes	7
Drachma insularis est duodecim obolorum, seu sex scriptulorum Atticorum. 46. talis & Achaïca	ibid.	Duodenarii commoditas, prælatra centenario	35
Drachma Prolemaïca est duum obolorum Atticorum, seu scriptulus Atticus vnus	41. 46	Duonum, quod postea Bonum	7
Drachma Tyria, æqualis Atticæ.	44.	Dupondius, adiectiuum; dupondium, substantiuum	11
Drachma, seu δραχμήν, denariorum æreorum Lxxii.	59.	Dupondius Columellæ, duo pedes; aut bipedalis mensura	10
Cassiodoro ccl.	ibid.	E.	
Drachma, stipendium diurnum militum Atticorum	15	H seu η Græcorum e longum sæpe pro κ sumptum magnas turbas in numeris excitauit	13
Drachma vetus Attica. 43. 100.		Ε' φικτος, τὸ ἔκτεν ἐπὶ τῷ ὄλῳ	89
à Solone quadrante imminuta	43. 100	Ε' φικτος λόγος, vt vii ad vi.	88
Drachma verus fuit granorum Lxxxii. 38. recentior Lxiii aut Lxiv.	39	Ε' φικτος τόκος	88
Drachmæ auri duplices Lxxii, sunt Libra aurisoum hodierna	65	Ε' πέντε τοκος	95
Drachmæ auri simplices Lxxii, est Marca nostra	65	Ε' σάβδος τόκος	89. 94
Drachmæ 7500000 sunt talenta 1250.	88	Εὐπείρος, ἀρτίως	25
Drachmarum pondere utebantur Græci in medicamentis	36	Εὐπείρος, idem quod Commodium Latinis	25
		Exadfa. ἐξάττα, nota ponderis.	54.
		Exagium. 100. diuersum ab Hexagio. 54. idem quod σάθμις, pensatio ad libram.	54.
		Excurrens summa supra centenarios, in magnis numeris omititur	50
		F.	
		F A L A E, turres	16. & 15
		Fœnus menstruum, drachma vna in Minam; annuum xii drachmarum in Minam.	17.
		hoc erat vnciarium Fœnus	17
		G 5	Fœnus

Fornus nauticum, erat diarium.

94.

Φορτίον

60

Folles æris

60

Folles ærarius, quatuor quadrantes

59

Folles, βαλάντιον

56

Folles diuisio, apud Suidam.

60.

duplex: alter duorum didrachmorum; alter duorum minutorum. 56. duplum Miliarenfis, sexta pars Solidi, seu tetradrachmum

56

Folles æreus: Helychio idem cum quadrante

60

Φάλλος & Διναρισμός

60

Folles, sacculus nummorum

56

G.

GENITIVI pluralis contractionem Varro & alii veteres non animaduertunt. 68.

Genitiuus numquam iungitur cum vocibus amplificatiuis.

80.

Γράμμα Græcis, quod Latinis scriptulus

43

Graue αἰ, opponitur non signa-

to

31

H.

H & K magna similitudo in libris manuscriptis Græcis

13

Hæc centies, non dicitur

80

Hæc decies, non dicitur

80

Ἑκτάς Libræ Siculæ partes duodecimæ duæ

4

Ἑκτημίριον Græcis cuiusvis solidi sexta pars

39

Ἡμιστάριον

23

Ἡμιχρυσός, idem quod drachma auri

13

Ἡμίλιον, dimidium seu sex duodecimæ partes Libræ Siculæ

4

Ἑπτάκιον, vel ἑπτάκιον, septem duodecimæ partes Libræ Siculæ

4

Herculaneapars, decuma

14

Ἑπερρίτις, Gallis Trebuchant.

27.

Ἑπερτοίχων

28

Ἑξάκιον, Græcis idem quod Sextula. 54. sexta pars Solidi ibid.

Ἑξάλιτρα, pro sexta parte Libræ, mira locutio

4.5

Ἑξάσιον, 7. idem quod ἑμίλιον. 7. ἑξάσιον idem

7

Ἑξάτρεξ, Exadfa, nota pöderis

54

Ἑξτάς, duo χαλκῶν, seu πτερόλι

5

Ὀλίγα ἄργυρια

2

HS nota festertii

22

Τ'πίριμιον, cui aliquid superest.

26.

Τ'φωδύρα Sedulii

51

Τ'πίριπτερον & χρυσίον, idem: quia erat nummus aureus plerumque. 62. 63. nummus Constantinopolitanus erat, drachmæ pondere, vt Solatus Fran-

62

cicus

62

Τ'πίριπτερον argenteum

63

I.

ΙΑΒΥΣΣΙΣ, deunx

8

Insularis moneta

46

Ἰσδωμάχος differt ab ab ἰσταν-

σίῳ & ἰσάριθμος

41

Ἰσδασπος & ἰσάριθμος eadem.

41.

Italica Mina, diuersa ab Attica.

35.

Iudas proditor an didrachma, an

tetradrachma acceperit

56

K.

K & H magna similitudo in libris Græcis manuscri-

ptis

13

Καθορίστος δίκην, prauaricatio-

nis crimen

87

Καθορίστος, causam prodere

87

Καύκιον, nummus cauus

57

Κεντριάριον, centum libræ auri

signati

63

Κισσῶν, Siliqua

55

Κίρματῶν

100

Κνίαν

Κινταρ Arabum, *Quintal* Aquitanis & Hispanis 64

Χοδράντης, *λεπτόν*, νόμισμα, idem quod Denarius Cassiodori 59

Κοκκίον. vide *Νυμμίον*.

Κεχάπιαλος, *τίτρα* ἀργύριον 26

L.

L A E V S S I S, deunx 8

Λεπτόν, sex-millesima pars Talentī; aliis duodecies millesima 60

Libra annorum, pro annis LXXII aut LXXXIV sumitur 65

Libra auri, Constantini ævo erat solidorum LXXXIV; quot denariorum argenti libra vetus Romana 64

Libra auri posteriorum Imperatorum, post Constantinum, erat LXXII solidorum 64

Libra & Pondo, synonyma 32

Libra Græcorum, drachmarum nonaginta sex. 34. *Λίτρα* di-
στα 4

Libra in denarios diuiditur apud Romanos 34

Libra Italica dicendum propriè; non, Mina Italica 35

Libra Medica, est Mina Graia, seu Italica. 34. vocabatur hæc in Italiâ Graia; in Græciâ Ἰταλική, utpote peregrina, & tamē communis vrisque 36

Libra occidua, id est, LXXII testes, ad differentiam orientalis Libræ. 65. sub Diocletiano erat illa occidua libra LXXXIV denariorum 65

Libra omnium prouinciarum non eadem 65

Libra Orientalis sub Arcadio & Valentiniano erat LXXII denariorum 95

Libra prioris sæculi erat ad libram temporis Pliniani, vt III ad II. nam denarius posterioris æui erat trium scrupulorum; antiquioris, quatuor 50

Libra Romana diuersa ab Itali-

ca 34

Libra Romana, & Mina Attica, ferè ejusdem ponderis. 37.

erat ἰσοδύναμος Italica, non autem ἰσάριθμος καὶ ἰσοςάσις.

41. octagenos quaternos denarios habebat. 36. quatenus ab Attica differat, nempe quatuor drachmis duntaxat. 33.

37. Libra Romanis, quæ Græcis Minna 32

Libra senescentis Imperii fuit LXXII drachmarum 22

Libra triplici notione fungitur 2

Libræ nomen à Siculo Λίτρα detortum 4

Librales lapides 2

Libripens 3

Lignarium Talentum. 44. sextuplo maius monetario. 44. tale Antiochicum & Alexandrinum 44

Λίτροι *παραπαιῖς* 3

Λίτρα apud Siculos, non erat nummus, sed ἀθροισμα seu collectio nummorum. 4. nomen Siculum. 4. solidum quid est Siculis; vt Romanis As. 9. valet obolo Aginzo. 5. 8.

Λίτρα ἰσθῦ. 66

Λιδοκαλίτρον, xreoli mcccii & triens. 9. hoc erat maius ἀθροισμα argenti apud Siculos 9

LLS. nota Sestertii 87

Lustrum quid Latinis. 23. quadriennium Iulianum, seu vetus Romanorum quinquennium 23

M.

M nota, Minus significat 53
Maiorini, nummi 64

Marca nostra, LXXII drachmar. 65.

Medimna septingenta; pro septingenta millia medimnū. 76.

Μάλον, nummus, incusam Mali figuram

figuram habens 57
Μαγνός, βαχχός, curtus 27
Μιλιαρενσε, Μιλιαρήσιον, 55 Mi-
 liarenſis, pro eodem; aliter δι-
 κίεσσιν dictus. 55. quasi du-
 plus Siliquæ; duodecima pars
 Solidi 55
Μιλιαρήσιον 55
 Mille denarium, millia dena-
 rium, eadem forma dicuntur.
 68.
 Mille nummum 67
 Mille, purum est substantivum.
 69.
Μυλῆριον, quasi *Muleyrai*, mone-
 ra Lusitanica 55
 Millenarii ampli qui 76
 Millenarius numerus apud Lati-
 nos eleganter reticetur 66. 67
 Millesima vsura, est in decem
 mensibus drachma 96
 Millia medimna, recte dicimus.
 75.
 Millia modia, recte dictum 75
 Millia sestertia, recte dictum 75
 Mina Æginetica. 45. ad Atticam
 vi x ad vi se habet 45
 Mina Attica. 45. ad Ægineticam
 se habet vt vi ad x. 45. di-
 uersa ab Italica. 35. est vigin-
 ti quinq. Staterum vel τετρα-
 δραχμων, seu centum drach-
 marum. 35. 33. tripla Ptole-
 maicæ. 45. vetus Attica Mi-
 na, ante Solonem erat Lxxv
 drachmarum 33
 Mina erat decem drachmarum
 auri; staterum aureorum quin-
 que. 13. est collectio pecu-
 niæ, non species nummi, aut
 numisma 2. 20
 Mina Graia & Italica in drach-
 mas diuiditur 34
 Mina Græcis, quæ Romani Li-
 bra 32
 Mina Italica xcvi drachmarum,
 seu xxiv Staterum 35
 Minæ non specie, sed pondere
 aut numero representatur. 2.
 20.
 Mina ubique constat centum

drachmis loci sui 41
 Minus aliquid, quàm Mina aut
 Talentum, eius appellationem
 non immutat 21
 Minus, postpositio, vt tenus. 51.
 vsurpatur pro, excepto 51
 Min duplex 18
 Min & στατήρ in re ponderaria
 sunt eadem; in nummaria dis-
 crepant 18
 Modicum, μέτρον, eommodum,
 iustum, eadem 25
 Moneta quid sit. 101. triplex
 eius significatio ibid.
 Monetalis pes 10
 Μονεῖα vsurpatur Græcis, non δι-
 κῆ χαλκίδες 66

N.

Nota, in veteribus saxis ad-
 dita, ne summa simpla
 pro amplâ accipiat. 83.
 nummum significat; seu se-
 stertium simplicem, non am-
 plum 82
 Natali die serui herilibus filiis
 auream drachmam ferre soli-
 ti. 16
 Nauia, aut Capita, lusus aut sor-
 tis puerilis genus 58
 Nauticum scenus 94
 Νομισμα quid? 1. 24. 33. 59.
 101.
 Νομισματα Hefychio quæ? 59
 Notatus numerus opponitur per-
 scripto 78
 Νομισμα Hefychio eadem quæ
 νομισματα 59
 Νομισιον, seu κενχιον, decies octies
 millesima pars Solidi 60
 Νομμος apud Siculos, erat duo-
 decima pars Talenti. 3. prius
 vigesima quarta. 3. sesquio-
 bolus propiè erat, seu tri-
 ημισιόβολος, aut duodecim χαλ-
 κῶν 3
 Νομμος Tarentinorum, erat ar-
 genteus 3
 Nouies millies sestertium, sunt
 22500000 denarii 88
 Numerus amplius & simplicius eis-
 dem

dem notiscribebantur	81	non sextans drachmæ	40
Numerus rotundus, vſitatiffi-		Obryſiaci ſolidi	65
mus antiquis ſcriptoribus	20	Oſtantes Vitruuio, octogoni de-	
Nummi non ſunt propriè pecu-		ſignationes	6
nia	1	Oſtas, oſtuſſis	10
Nummi quinque, drachmæ		Ο λοτόπικος	13
quinquaginta	14.15	Ο ροθυμικοί τόκος	100
Nummi ſexcenti, Idem quod		Οὐγκία, duodecima pars Διττης	
ſexaginta minæ Plauto.	14.	apud Siculos	4
ſexcentæ drachmæ auri, ſeu ta-			
lentum Atticum	14		
Nummorum appellaciones dif-		P.	
ferentes	66	ΠΑΧΕΙΑ δραχμή	26
Nummum, in, centies num-		Παχὺ, idem quod ἀδρὴν	26
um, eſt genitiuus	80	Παλαιστα, palmus	66
Nummum, in mille nummum,		Palmus, quarta pars pedis, ſexta	
putabant veteres eſſe accuſati-		cubiti. 66. idem quod παλαι-	
ui caſus	67.68	στά	66
Nummus, abſolutè poſitus, apud		Pani olim nota ponderis appo-	
Plautum, eſt drachmæ decem;		nebatur	54
argenti mentione adiecta, eſt		Παραχαραχμοί	100
drachma duntaxat. 16. idem		Paracharaximus	100
quod drachma vna auri. 13.		Pecunia quid?	1
non eſt σαρπ	17	Pecunia ſignata	1
Nummus quid propriè	1	Πέμπη Siculis, quod aliis πέντε	6
Nummus ratiſus	58	Πεμπόχμιον, vel Πεμπόχμιον.	4.
Nummus ſeſtertius, quatuor as-		6. idem quod quinque duo-	
ſes; cum antea duo & ſemis		decimæ partes Libræ Siculæ	4
fulſſent. 98.99. propriè		Πεπτακοσάρχιος	23
quarta pars denarii	85	Περλάχιον, περιλάχιον, & Περ-	
		παχίον, pro eodem	7
		Περλεσάτης, idem quod πε-	
		λάτης	18
		Περπηκοίαν, nummus aureus	
		Siculus	8
		Pes diuiditur in duodecim pol-	
		lices. 9. in ſedecim digitos	9
		Pes Druſianus. 9. 10. xxii digi-	
		totum	10
		Pes Gallicanus & Belgicus, idem	
		cum Druſiano. 10. maior	
		Romano	10
		Pes monetælis. 10 qui in vacias	
		ſeu pollices diuiditur.	10
		Pes Romanus ſextdecim digito-	
		rum	10
		Pesſum dare, vox vſitata in re	
		ponderaria	27
		Philippeum, ſubſtantiuum neu-	
		trum	69
		Philippicus, idem qui antea Da-	
		ricus.	

O.

O 3021 quaterni menſtrui
 ia minam, ſeu octoni de-
 narii anau in minam, eſt
 vſurâ beſſalis: ſeu octo in cen-
 tum 95
 Oboli tres, pro Tetradrachmo 94
 Ο βολος ἀνής, ſcenerator 93
 Obolus Aginæus, ſeu Agineti-
 cus, qui & Corinthiacus. 8.
 æquiualeat libræ Siculæ 5
 Obolus Atticus. 8. æreolorum,
 ſeu χαλκῶν Siculorum octo.
 3.8.
 Obolus Corinthiacus. 8. idem
 cum Aginetico. 5.8. æreolo-
 rum Atticorum tredecim,
 cum triente 8
 Obolus eſt ſexta pars drachmæ:

ricus. § 2. § 3. id nomen aureis	
omnibus commune § 2. § 3	
Plus aliquid, non mutat appellationem	21
Pollex & Vncia in Pede, eadem	9
Pondo & As, pro Pede	10
Pondo & Libra, synonyma	32
Pizuaricationis crimen	87
Ptolemaica Mina	36

Q VADRANS & Assarium, eadem. 60. nomen Siculum	4
Quadrans, <i>Κοδράντης</i> Græcis; seu <i>λεπτά δύν.</i> § 9. tota stips, quæ Follem constituit	59
Quincunx	7
Quinquaginta sestertia, aurei mille. 73. ita dicendum: non, quinquaginta sestertium	72
Quinque denaria, pro quinque millibus	71
Quintal, idem quod <i>Kintar</i>	64

R ATITVS nummus	58
Regale nomisma	53
Regulæ aliquot, de re nummaria.	80
Rheginum talentum	4
Romani à Siculis multa acceperunt in re nummaria	7

S ACCVLVS, follis	56
<i>Saggio</i> , minuta moneta	100
Scriptulus, scripulus, & scrupulus pro eodem. 43. <i>ῥέμμα</i> Græcis	43
Scriptulus Atticus pōdus drachmæ Ptolemaicæ habet	41
Scriptulus auri erat duplex pondere ad scrupulum argenti; valore vigecuplus	49
Scytharum ahenum	25
Secuncius, idem quod Sescuncius	10
Septunx	7
Sescuncix copulæ	10
Sescuncius, seu secuncius, sesquipollicari crassitudine	10
Sesquas, sescussis, as cum dimidio	10

MEMORABIL.	
Sesquis, <i>ἡμιόλιος</i>	10
Sestertia drachma	70
Sestertia millia. 75. neutro genere	69
Sestertia poetica, explosa	69. 74
<i>Σεστέρτια</i> Græcis numero multitud. neutrogen; vt Latini	75
Sestertii aurei	53
Sestertii nomen subiungitur; at Denarii exprimendum	76
Sestertiis quinq. nummum, non est numerus millenarius	82
<i>Σεστέριον</i> Græcis semper dicitur, neutro genere	11. 74
Sestertium amplum	81
Sestertium centies, septies, vicies, sexagies, est casus nominatiuus, non genitiuus. 76. 78. 81. 97.	
Sestertius, adiectiuum. 69. nam intelligitur subst. nummus	11
Sestertius æris	58
Sestertius, quarta pars denarii. 49. vocabatur & nummus	85
Sexagies absolutè, vel sexagies sestertium, quid?	76
Sexcentum millia	67
Sexcla, Sextula	40
Sexdecim, sedecim; sexdecimus, sedecimus	10
Sextans, vox Sicula	4. 39. 40
Sextula denarii	35. 40. 54
Siclus Hebræorum, nummus, & pondus	18
Sicula moneta	7
Siliqua, <i>κεράτιον</i> , nummus	55
Solida summa	25
Solidus, aureus nummus. § 3. § 2. granorum LXIV, vt Solatus Francicus. 61. Hefychio <i>πάλαιον</i> . § 9. modus eius vagus. 61. § 3. 62. <i>νόμισμα</i> erat. § 3. obrysiacus, quis. 65. scrupulorum modò trium, modò quatuor. 62. 64. varia & arbitraria eius diuisio: in quadrantes, <i>λεπτά, νόμισμα, ἀνά τετρα,</i> denarios æneos, &c. § 9. vigesima pars Libræ Francicæ. 62. vltimorum temporum	54
SS superscriptura	91. 94

5 notat 12	54
στάριον, 12 ἀγίων propriè	35.54
Stater, στατήρ	2
Stater argenteus, tetradrach- mum	2.17
Stater Athenis antiquitus erat nummus aureus.	12.17.
pondere duarum drachmarum argenti, valore viginti. 12.17.	
tandem pro tetradrachmo sumptus. 12. vocatus Græcis	
ὀκτὴ δισδράχμων δίκαια	12
Στατήρ & Μνᾶ in re ponderatiᾶ	
non discrepant	18
Στατήρ & τάλαντον notionem ρῶσθαι habent, non numisma- tis	18
Στατήρ τῷ ἐτέρῳ τοῖχῳ	27
Στατηρδίν, & στατηρίς, quid	6
Stathmuchus, σταθμῶχος	3
Στατήδιος, quid	18
Stipendium militis Romani menstruum, drachmæ decem; Attici triginta	16
Stips, πρεολί, & ἀλλῶς	58
Στατήριον ἀδριανεύς	26
Σύμμαχον, quid?	25.26
Syracusanum talentum	4

T.

ΤΑΛΑΝΤΙΑΙΟΙ λίθοι 3	
Τάλαντον ἀργυρεῖν, ἢ χρυσεῖν.	
19. νομισματός. 59. στατήρων.	
3.59.	
Τάλαντον αὐχῶν	29
Talentum 1. Aegineticum x mill. drachm. 47. Alexandrinum xii denariorum. 4. argenti, sexaginta minæ. 19. Atticum, constabat sexaginta novis mi- nis, octoginta veteribus, id est præcisè sex millibus drachma- rum. 33. 47. auri, sexaginta drachmarum argenti, seu triū Daricorum; Menandro idem quod decem talenta argenti. 13. 19. Babylonicum vii mill. drachmarum. 20. 47. Euboicum, vii millium quin- gentarum drachmarum. 30. 46. lignarium, sextuplo maius monetario. 44. Macedoni-	

cum, tertia pars Attici.	45
magnum, apud Plautum, & alios xii millium drachma- rum; interdum solummodò vi millium; interdum capitur pro integro, solido, ordinario. 20. 28. 29. 30. 31. 32. mi- nus, secundum Priscianum. 29. Neapolitanum, sex dena- riorum. 4. omne, est collectio pecuniæ, dinumeratione, non corpore aut specie constans; vbique ἐξ ἀκρίβειαν, id est, con- stans sexaginta minis loci sui; quod non semper eodem nu- mero, aut pondere præstaba- tur. 1. 2. 20. 33. paruum, num fuerit? 30. Philippicum, tertia pars Attici; seu viginti minarum. 45. Ptolemæicum idem quod Philippicum. 45. Rheginum, victoriæ valore erat. 4. Siculum, analogum Libræ Romanæ. 3. Syracusa- num, idem quod Siculum, trium drachmarum. 4. Ty- rium, æquale Attico	43
Τίλειον, quid?	25.26
Terunciani	60
Tetrachmum, τετραχμῶν, idem quod τετραδράχμων	2
Tetradrachmum, argenteus num- mus. 121. Attica moneta erat, æqualis quinque cistophoris. 48. Græcis peculiaris num- mus, ferè trium denariorum pondò æquans	38
Τετραδράχμοι στατήρες	58
Τετρακίον, sexta pars solidi.	
89. idem est quod Follis	56
Tetrantes Vitruvius qui?	6
Τετράς Libræ Siculæ partes duo- decimæ tres	4
Tetras propriè tres duodecimæ, non quatuor	6
Τετραστάτηρος, idem quod τε- τραχμῶν	20
Τοιχίζεν, quid?	28
Τόκος ἰφικτός	38
Τόκος τῶν	90
Τούνα auri	2

Tories

Toties sestertio 79
 Tremissis, tertia pars Solidi, octo denarii. 57. sed quatuor denarii solum, quando Solidus duodecim denariorum: & tunc est duplum Follis argentei, seu semuncia argenti, tetradrachmon 57
 Tredecim, tredecim 10
 Tria denaria, pro tria millia denaria 70
 Tria sestertia, idem quod tria millia sestertia 70. 71
 Τριῶν ἄδραχμόνων, milites, qui? 15. 16
 Τριῶν τρις meretrix 5
 Trias, quatuor duodecimæ 5. 6
 Tribus Israëlitarum quot proptiè 23
 Tricessis, triginta asses 9
 Triduo, primâ productâ 67
 Triens denarii, stipendium diurnum militis Romani 16
 Triens, nomen Siculum 4
 Τρίμηνος, tres menses 5
 Trinunmus Plauti vnde dicta. 15.
 Triobolum, octava pars tetradrachmi 94
 Τετράς, Libræ Siculæ partes duodecimæ quatuor 4
 Τετράμηνος, tertia pars mensis 5
 Tyrium talentum, æquale Attico 43
 V.

VETUSTAS an nummos leuiore reddat 41
 VI pro sex, in libris manuscriptis nota, causa variorum errorum fuit 54
 Viceffis, viginti asses 9
 Victoriatus, dimidia pars dena-

rii 50
 VI annium, sexennium, pro quo ineptè excusum, biennium 40
 Vigessis, viginti asses 11
 Virgula instrata numeris, non designat millenarium 72
 Viginti quatuor sestertia, est Talentum Atticum 73
 Vncia Diodoro Siculo, paulo maiuscula æreolo: 9. duodecima pars Libræ apud Romanos. 3. 9. est & duodecima pars Hereditatis & Pedis. 9. in Pede idem est quod Pollex. 9. nomen Siculum. 4. pondus denariorum septem habet. 3. 9. sepe est xxviii scrupulorum. 64. valor eius apud Atticos vnus æreoli 5
 Vnciæ tres, quinque Solidos complent 61
 Vnciales literæ; id est, pollicares. 10.
 Vnciarium fœnus (xii in c.) 96
 Vrsu bestialis 95
 Vrsu centesima, drachma menstrua. 88. eius nota est O, vel c inuersum. 88. quando ea sorti æquetur. 21. 22. 23. id fit octennio & quatuor mensibus 23
 Vrsu millesima quæ 96
 Vrsu semissis, ciuilib, ac modica. 93.
 Vrsu sesquialtera, (xviii in c.) 95
 Vrsu sextantal. 89. vnciaria 96
 X.

X. nota denarii 70. 94

WILEBORDI SNELLII

DE

RE NUMMARIA

LIBER VNICVS.

NUMISMATVM priscorum rationem summam & breuiter hic referre constitui: vnde veteris monetæ valorẽ cum cuiusq. seculi & loci æstimationẽ contendendi ratio semper esset in prõ-

ptu; atque ita scriptoribus priscis aliquam faciem allucere. Neque verò id eã finẽ, vt aliis suum honorem eam præreptum: sed potius vt illis, si quid ab ipsis veritati congruenter dictum sit, suam existimationem factam tectam præstarem: si quid à nobis accuratius inuestigatum, id publicæ utilitati ne inuiderem. E numismatum igitur generibus Romana maximè & Græca explicare constitui. Pecunia è triplici metallo triplex ferè in vsu fuit, cuius primus autor ignoratur, vetustissima mentio in sacris Gen. cap. 33. commate 15 proposita videtur, vbi Abrahamus agrum ab Ephrone ad sepulturam vxoris emit: ita tamen vt dubium sit argentumne illud signatum etiam, an tantum ad pondus expensum fuerit. certè Abrahamus non numerasse, sed Ephroni appendisse dicitur quadringentos siclos. Et filii Iacobi patriarchæ Genesios capite 43 commate 21. aiunt Iosepho se referre pecuniam secundum pondus suum. Sed ad Romanam rempublicam me confero. Seruius Rex

a primus

primus signauit æs, antea rudi vlos Romæ Re-
meus tradit. Signatum est notâ pecudum, vnde
& pecunia appellata; vel certè quoniam id solum
veteres possederunt, & vnum hoc diuitiarum ge-
nus ab iis vsurpatum sit, siquidem omnis pecuniæ
pecus fundamentum, vt Varro & Columella te-
stantur.

*Nummi fuere dupondius, assis, sembella, triens,
quadrans, sextans, uncia, sextula, omnes aerei.*

Nummus Græca dictio est, vel potius Sicula.
Varro, nummi, id à Siculis. Cui sententiæ Pollux
lib. 9. cap. 6. subscribit, & autorem laudat Ari-
stotelem. Nummus, inquit, Latinum nomen vi-
detur, sed Græcum reuerâ est, *νῦμ* ἐν Ἰταλίᾳ καὶ Σικι-
λίᾳ Δωριέων Dorienſium Italiam & Siciliam incol-
lentium. Vox Epicharmo poëtæ in chytris comœ-
dia vsurpata. Aristoteles scriptum reliquit in Ta-
rentinorum republicâ numisma quoddam *νῦμ* vocari, in quo Tarenti Neptuni filii delphino in-
uecti esset imago expressa. huiusmodi nummum
æreum pondere granorum 124. habui, cui parte
vnâ impressa effigies virinudi delphino insidentis,
sub delphini corpore quasi pila aut sphærule: in
ora literis Græcis ΤΑΡΑΝΤΙΙ. notis fugacibus, sed
tamen qui ab attrito facile legerentur: parte alterâ
itidem vir nudus sedens, manu, vt videbatur super
aram extensâ, ita obscurè vt reliqua conieclare
non potuerim. cuius descriptionem hîc propterea
exhibui, vt Pollucis locus ille clarius intelligatur.
Sunt itaque *νόμισμα* & *νῦμ* à *νόμος* lege & con-
suetudine dicta. Quare ineptè Suidas ex Suetonio
citât nummum à Numa nomen traxisse, quod is
primus æs & ferrum Romanis pro pecuniâ signa-
uerit,

uerit, quam sententiam Isidorus libri 16. cap. 17. quoque sequitur.

Assis, vel potius *as* ab *ære*, quasi *æs*. Varro, *as* & eius partes *ærei* erant. & Dyonysius Halicarnas-
seus libro 9 *ἢ δὲ ἀπὸ τῆς ἀριστερῆς, χίλιον νόμισμα, βί-
βλινος*. Item Plinius, Libralis, vnde etiam
nunc libella dicitur & dupondius appendebatur
assis. nam libram pondo *as* dicebant. Hinc *æra*
militum, tribuni *ætarii*, *ætarium*, & obæratī ab
ære dicti. Indidem graue *æs*, & *æris* grauis pœna
dicta. Liuius decadis primæ libro quinto de A.
Virginii & Q. Pomponii tribb. plebis pessimo
exemplo, innoxii, inquit, decem millibus grauis
æris damnati sunt. graue *æs* inquam, quia tum
assis librali pondere, millia autem *æris*; semper
assium intelligenda. Exemplum non ignobile,
extat apud eundem libro 4, cum anno urbis 349,
hoc est ante natiuitatem domini annis 402, sena-
tus primum decreuisset, vt miles stipendium de
publico acciperet, tributo plebi indicto, idque in-
uitis & reluctantis tribb. pleb. Patres, inquit,
bene cœptam rem perseueranter tuent: conferre
ipsi primi, & quia nondum argentū signatum erat,
æs graue plaustris quidā ad *ætarium* conuehentes,
speciosam etiam collationem faciebant. *Æs* quo-
que stipem dicebant: nam quod asses libræ pondo
erant, qui acceperant maiorem numerum, non in
arcâ ponebant, sed in aliquâ cellâ stipabant, id est
componebant, quo minus loci occuparet, à sti-
pando stipem dicere cœperunt. Tale illud Sucto-
nii in Augusto cap. 91. Ex nocturno visu stipem
quotannis die cërto emendicabat à populo, cauam
manum asses porrigentibus præbens. hinc stipen-
dium

dium à stipe appensâ, quin & militum stipendio-
rum, hoc est, stipis ponderandæ pensatores, libri-
pendes dicuntur, & expensâ in rationibus, item
impendia & dependere. Romani enim ita ære
gravi initio vsi sunt, quemadmodum Lacedæmo-
nii ex Lycurgi instituto numismate ferreo, grauis
ponderis, verum exigui valoris, *καρυσάθμω & συ-
παρκομίς, & ἀπὸ πολλῶν τινὸς πλῆθους & ὄγκου, ἐκέραι τινὰ
ἐξίαν δυνάμειν*, inquit in Lylandri vita Plutarchus,
quod aceto candens restinguebant, vt ita mollius,
& ad opera foret inhabile. Byzantinos etiam
nummo ferreo vsos Pollux ait. Libræ autê pondus
assium æris imminutum bello Punico primo, cum
impensis Respub. non sufficeret, constitutumque
vt asses sextantario pondere ferirentur. ita quin-
que partes factæ lucri, dissolutumque æs alienum.
Postea Annibale urgente Q. Fabio Maximo Verru-
coso dictatore (anno urbis 545, ante natiuitatem
salutiferam annis 206) asses vnciales, mox lege
Papyrianâ semunciales facti, adi Pliniũ, & Festum.
Nota æris fuit initio ex alterâ parte Ianus gemi-
nus, ex alterâ rostrum naus. quæ tamen cum pon-
dere postmodum pro signantis arbitrio, & quo-
rum ea cura, fuit variata. Assium namque pondus
exinde quoque imminutum non tam libris, quam
nummis autoribus cõprobare in promptu fuerit.
Certè assen, qui lege Papyriana semuncialis fuit,
postmodum vnciæ quadrante expensum, confir-
mat experientia. Itaque tum dupondiarii nummi,
qui duorum assium pondus habuere, semunciales
signati sunt. principio quidem accuratè, vt ad
amissim dicto ponderi responderent: postmodum
verò non ita strictim ad legis præscriptum: nam &
ab il-

ab illo pondere aliquid paulatim detractū. Enim-
 uerò cum vncia Romana, vnciæ nostrati in aurifi-
 cum officinis vulgò vſitata pondere par fuerit, iſta
 autem habeat anglicos viginti, (ita vocant vnciæ
 partem viceſimam;) anglicique ſinguli grana duo
 & triginta: efficitur granorum ſumma in vnciâ
 640; *aſen* noſtro idiomate vulgò vocamus. Huius
 vnciæ ſemiſſis 320 grana, aſſium ſingulorum pon-
 dus à Papyrio conſtitutum. Poſtmodum verò
 iſtius ponderis dimidium 160 aſſi attributum: quo
 autore, aut quando cœptum, omnino non liquet.
 quod ſi tamen aliquis coniecturæ locus relinqua-
 tur: non alienum fuerit credere dupondiorum
 aſſiumque pondus ad vnciæ ſemiſſes quadrantes-
 que tum demum contractum, cùm ſeſtertii ex ære
 primulū ſignari cœpere, ne neceſſe eſſet hos dua-
 rum vnciarum pondere inſtitui, quia tum valebant
 aſſes quatuor. Huiuſmodi aſſes cōplures ſub Impe-
 ratoribus ſignatos vidimus, ſed ita maligne percuſ-
 ſos, vt dictum 160 granorum pondus neſcitquam
 explerent, tales enim habuimus 126, 122, 110
 granorum: à Domitiano quoque granorum 102,
 exeſum, cum inſcriptione græca Δομιτιανὸς καὶ-
 σαρ: parte alterâ μητρόπολις. reliqua legere nequĩ-
 bam. Neque verò hanc granorum λεπτολογίαν ad
 minutum vſque ideò conſector, quod magni im-
 pementi ad pretii indicaturam ea exiſtitem: nam à
 Veſpaſiano vidi 107 granorum cum inſcriptione
 hâc ab vnâ parte *Imp. Cæſ. Veſpaſianus Aug. Cof.*
 111. parte alterâ, iuſtitia manu dextra balance in te-
 nens, infra S. C. in orâ *aquitas Auguſti*: ſed ideò
 tam accuratè iſta penſito, vt ſaltem rudi modo eius
 pondus quodammodo circumſcribam: erit enim

huius vsus nobis infra, cū de sestertio disputabimus, quibus verò argumentis adductus nullā veterum autoritate subnixus assem pondere quadrantis vnciæ definiam, infra in dupondio planius edisseram. Cæterum & hoc notandum, asse ex ære deteriore multo signari solitos, quam dupondios sestertosque, id enim Plinius libri 34 capite 2. nominatim annotauit. Aurichalcum (inquit) ob præcipuam bonitatem admirationem diu obtinuit. Nec reperitur longo iam tempore effœta tellure. Proximum bonitate fuit Sallustianum in Ceutronum alpino tractu, non longi & ipsum æui. Successit & Liuium in Gallia. Vtrumque à metallorum dominis appellatum, illud ab amico diui Augusti, hoc à coniuge, velocis defectus. Liuium quoque admodum exiguum inuenitur, summā gloriā nunc in Marianum conuersā, quod & Cordubense dicitur. Hoc à Liuiano cadmiā maxime sorbet, & aurichalci bonitatem imitatur in sestertiis dupondiaris que, Cyprio assibus suis contento. Hactenus ille, in Cypro enim primā æris inuentio, reperto autem deinde in aliis terris præstantiore, maximè aurichalco, illud vilius fuit. Vnum hoc addo. Cadmiā lapidem ærosum esse, quod ab ære in fornacibus conflato (rubrum hodie vocitamus) tam auidè sorbetur, vt massa æris duo & septuaginta librarū, huius lapidis mixturā centenaria euadat. Verum enimverò quia ab hoc asse æreo Romani omne integrum (quod quidem in duodecim partes tributum intelligi vellent) as appellauere, vt libram, hereditatem, aut aliud etiam quiduis; operæ pretium mihi facturus videor, si huius partes, & partium particulas, ex

Varrone,

Varrone, Plinio, Herone, Columellâ, Volusio Metiano vnico conspectu hîc ob oculos ponam.

as	$\frac{12}{12}$		12	semis	$\frac{1}{2}$		6
deunx	$\frac{11}{12}$		11	quincûx	$\frac{1}{12}$		5
dextans	$\frac{10}{12}$	sunt	10	triens	$\frac{1}{3}$	sunt	4
dodrans	$\frac{9}{12}$	vnciâ	9	quadrâs	$\frac{1}{4}$	vnciâ	3
bes	$\frac{8}{12}$		8	sextans	$\frac{1}{6}$		2
seprunx	$\frac{7}{12}$		7	vncia	$\frac{1}{12}$		1

semuncia		$\frac{1}{24}$			$\frac{1}{24}$
duella		$\frac{3}{24}$			$\frac{3}{24}$
ficilicus	est pars	$\frac{1}{4}$	& pars	$\frac{1}{4}$	$\frac{1}{4}$
sextula	vnciâ	$\frac{1}{6}$	assis	$\frac{1}{6}$	$\frac{1}{6}$
scrupulum		$\frac{1}{48}$			$\frac{1}{48}$
dimidium		$\frac{24}{48}$			$\frac{24}{48}$
scrupulum		$\frac{1}{48}$			$\frac{1}{48}$

Volusio simplium

Sembella, quod sit libellæ dimidium, quod semis assis; eadem semissis, quasi semi æs, inquit Varro. Itaque ex Papyrianâ analogiâ debuit æquauisse pondus quadrantis vnciâ, quæ sunt grana 160. posteaquam verò asses dimidio leuiôres signati sunt, & hic nummus, quoque dimidio pondere percussus est, granorum duntaxat 80. Talem à Tiberio vidi pendentem grana 64. sed situ iam leuiorem. alterum ab Othone satis integrum pro ætate, granorum 66, cum inscriptione hâc *Imp. Otho Caesar Aug. tr. p.* circum Othonis caput. parte aduersâ copia cornu, in ora *Pont. Max.* his tantum decesserat vt vtrumque ab initio pondere non longè infra 80 grana institutum dignosceres. Nota semissis Volusio Metiano est. S. vidi *sembellam* antiquissimam pendentem paulo amplius *semuncia*;

munciâ, itaque ante legem à Papyrio latam percussâ, cum asses adhuc essent vnciales, habentem parte vnâ caput virile barbâ horridum, à vertice notam S. parte auersâ rostrum navis, supra iterum S. infra *Roma*. nummus planè legitimus, ad legem Q. Fabii Maximi signatus. hoc propterea nominatiuè monere visum est, quia rarissimè huiusmodi nummi videndi potestas datur.

Triens, tertia pars assis, & sexta vnciæ. ideoq. si Papyrii legem sequimur, 107 granorum, vt proximè, postmodum verò pro rata parte vt cæteri omnes nummi mutilatû nullus dubito. vidi enim ab Hadriano percussû cum inscriptione istiusmodi *Hadrianus aug. cos. iiii. p. p.* parte alterâ *Providentia*, pendentem grana 47, cum debuisset 53.

Quadrans, antea triuncis vocatus à tribus vnciis, inquit Plinius, & Varro, teruncius valet sembellæ dimidiû. notam quo initio signaretur expressit Plinius: nota æris, inquit, ex alterâ parte Ianus Geminus, ex alterâ rostrum navis, in triente & quadrante ratis. Inde quadrans à ratis signo impresso ratis dictus fuit, quemadmodum Festus Tarquitio & Oppio Aurelio autoribus docet. Marci duodecimo de viduæ liberalitate ἡ χίεξ ἢ πτωχὴ ἕβας λεπτά δύο, ὃ ὅτι καὶ ἐάντης. pondus autem ex Papyrianâ assium semuncialium analogiâ fuit granorum 80. postmodum 40. talem vidi posterioris seculi granorum 32, habentem parte vnâ caput galeatum, cum inscriptione nullâ, parte alterâ duos puellios lupam sugentes, in ora *Roma*.

Sextans, sexta pars assis, vnciæ $\frac{1}{12}$. sextantis pecuniæ mentionem facit Plinius lib. 35 cap. 10. Nam quod Populus Romanus Agrippæ Menenio sextan-

res æris in funus contulit, honoris id necessitatis-
que propter paupertatem Agrippæ, non largitionis
esse dixerim. Liuius lib. 29. anno vrbis 550 de M.
Liuiο censore, qui inde Salinator appellatus. vecti-
galetiam nouū ex salariā annona statuerūt, sextan-
te sal & Romæ & per totam Italiam erat. Romæ
pretio eodem, plutis in foris & conciliabulis, &
alio alibi pretio præbendum locauerunt. fuit ita-
que lege Papyrianâ granorum 53. postmodum ve-
ro 26 tantum.

Vncia, vox Sicula est. Pollux lib. 9. cap. 6. ἀνὰ
μὲν πρὸς ἀπὸ τῆς ἀν' ἐν τῇ ἡμεραίᾳ πολιτείᾳ, καὶ ἄλλα
ἔυξοι Σικελῶν ὀνόματα, ὅσων, οὐγγίαν, ὅπερ δυνάται χαλ-
κὴν εἶναι. cæterum apud eundem (Aristotelem)
in Himereorum Republica, alia quoque inuenias
nomina Siculis vsitata; vt vnciam, quæ valet obo-
lum æratum vnum, is Græcis chalcus dicitur. Est
autem vncia pars assis duodecima, itaq. granorum
26 vt proximè. vidi posterioris seculi, isdem notis
cum superiore illo quadrante, pondere 16 grano-
rum. Vnciariæ stipis Plinius meminit lib. 34. cap. 5.
Extra portam trigeminam vnciariâ stipe collatâ.

Sextula. Varro: denique æris minima pars sextu-
la, quod sexta pars vnciæ. videlicet illo seculo cum
asses essent librales.

Dupondius, à duobus ponderibus, quod vnum
pondus as, vel assipondium vocabatur. nam as li-
bræ pondere erat ab initio. Itaque duo asses dua-
rum librarum pondere: vnde & dupondius dictus.
sed cum postmodum asses semunciales facti sint le-
ge Papyrianâ, dupondii quoque vnciales fuere;
quamdiu autem, mihi quidem non liquet. Postmo-
dum certè dupondios quoq. semunciales perc us-

fos, nummos autores dabo. Vidi vnum à Nerone integerrimum ex quo vix quidquam decessisse arbitrari possis, & qui antiquitatem spiraret, non signorum impressorum sculpturâ solum & formâ; verum ipsa quoque materiâ aurichalci æmulâ. inscriptio circum caput imperatoris, vallari (vt videtur) coronâ redimitum, ita erat. *Nero Claud. Caesar aug. Germ. tr. p. imp. p.* Parte aduersa victoriæ effigies, vtrîmque à latere S. C. literis maiusculis, significans nummum hunc senatus consulto percussum. hos enim duos characteres fere in omnibus nummis æreis videre est. in ora autem *victoria Augusti*, infra victoriæ pedes numeralis hæc nota 11. quam dupondii veterem notam significare nemini dubium esse potest, qui sestertium, qui ab initio quoque valebat duos asses cum semisse, tum ita propterea notatum 11. s. ex Volusio, cæterisq. didicerit. Hic prædictus Neronis dupondius pendebat duntaxat grana 252, itaque vnciæ semissi longè cedebat. Vidi alium à Iulia percussum, qui planè semuncialis esset, granorum 320, omninò tanquam ad id præscriptum factus. A Tiberio quoque cum istâc inscriptione *Ti. Claudius Caesar Aug. P. m. tr. p. imp. p.* cum effigie muliebri, parte auersa caput muliebri eximia venustate, matronalem modestiam præ se ferens, infra *pietas*. trahebat pondus granorum 254. Ab Augusto item vnum, cum hac inscriptione, *Divus Augustus*, vtrîmque à capite S. C. parte auersa *consensu senatus & eq. ordin. p. q. r.* is pendebat grana 318. Sunt alii præterea complures, sed hos ad institutum sufficere arbitramur. Hæc autem non propterea ita pensiculatim examino, tanquam in
granis

granis æris 10, 20, aut 30 hic rem nummariam vacillare arbitrer: sed ut planum sit dupondios, qui lege Papyrianâ vnciales primum fuerant, ipsis nummis in rem præsentem adductis, postmodum ad vnciæ semissem redactos. Nam etsi rari semunciali pondere ita accuratè tanquam ad minutum signati extent: nobis tamen satis fuerit, demonstrauisse hos nummos, saltem sub Imperatoribus, quorum nobis tantum facta est copia, ita præter propter signari solitos. His enim vestigiis sesteriorum æreorum valorem & pondus infra suo loco in lucem eruam. Constat præterea, nos ex hac analogiâ assium pondus vnciæ quadrante, semissium parte octauâ, atque ita porro reliquas assis partes vero & legitimo pondere definiuisse. sed dupondiorum aliquot conspectum & pondus hic subiiciam.

parte vnâ	parte alterâ	grana
Julia. <i>C. reliqua non poteram legere.</i>	<i>tres fœmina sacrificantes</i>	310
Diuus Augustus	Consensu senat. & eq.	318
<i>utrimque. S. C.</i>	ordin. P. q. R. <i>sedens in sella perrectâ manu ramum tenens</i>	
Imp. Ti. Claudius	<i>Caput muliebre demisso</i>	254
cæsar aug. P. m. im p.	<i>secundum tempora & genas sipario. infra Pietas</i>	
Ti. cæsar Diui Augusti f. augustus imp. viii.	Pontif. maxim. tribun.	233
	<i>potest. xxi. in medio maximis literis S. C. situ aliquantum immixtus.</i>	
Imp. Nero Claud. cæsar aug. ger. p. m. tr. p.	<i>Victoria alata; circum Augusti victoria: infra pedes</i>	252
	<i>11. nota dupondii.</i>	
Imp. cæf. Vespasianus	<i>Iustitia bilancem manu tenens, in orâ æquitas Augusti infra S. C.</i>	170
cos. 111		
Vespasianus aug. cos. 111 <i>reliqua legere nō potui.</i>	<i>Nota fugientes</i>	260
	Imp.	

Imp. cæs. Vespasianus aug. Cof.

Victoria Coronam manu exserta tenens: in ora Roma, 197 infra S. C.

Imp. cæs. Traiano optimo aug. Ger. dac. P. m. Tr. p.

Columna cui statua imposita. Circum Senatus populusque Romanus. infra S. C.

Diua Faustina. in honore Faustina iam defun. Et ab Antonino percussus.

Æternitas. SC 251

Inscriptionem integrè ita leges, vt in nummo quinto, Imperator Nero Claudius Cæsar Augustus, Germanicus, pontifex maximus, tribunitiæ potestatis. atque in cæteris consimiliter. quod hic semel monuisse sufficiat.

Atque hæc quidem de dupondio, deque aëreo & eius partibus dicta sunt. Sequitur numisma argenteum. Populus Romanus ne argento quidem signato ante Pyrrhum regem deuictum vsus est. Q. Fabio Pictore consule, quinque annos ante primum bellum Punicum, hoc est, vt ex Liuiο constat, anno vr̄bis 484, ante quam Deus hominem induit annis 267.

Denarius, quinarius, qui & victoriatas, sestertius fuere ex argento: sed & sestertius quoque postmodum ex ære.

Denarius. Varro: in argento nummi denarii, quod denos æris valebant: quinarii, quod quinos: sestertius, quod semistertius. Et, nummi denarii, decuma libella, quod libram pondo as valebat, & erat ex argento parua. Itaque denarius olim decuma libella à valore appellatus: postea etiam libella argenti. Plautus Pseudolo, siquidem hercule etiam supremi promptas thesauros Iouis, Tibi libellam argenti nunquam credam, & rursus in eadem

comæ-

comœdia absolute posuit libellam. Sed tu bone vir flagitare sapè clamore in foro, cum libella nusquam est. Cicero Verrina 4: Et quis Volcatio, si sua sponte venisset, vnam libellam dedisset? Et pro Q. Roscio Comœdo, ait ad libellam sibi debere, tanquam ne vnus quidem denarius à postulata summâ abesse possit. quod pro Quintio per denarium extulit. inquit enim: decidis. statuisque tu, quid iis ad denarium solueretur. Omnium verò scriptorum consensu denarium pro decem assibus datum liquido constat. Festus, deni asses, singuli pondo libras efficiebant denarium, ab hoc ipso dictum. Plinius, argentum signatum est anno urbis 585 (lege ex Liuius 484) & placuit denarius pro decem libris æris, quinarius pro quinque, sesterius pro dupondio & semisse. Plutarchus in vita Camilli, ἀσάριον ὃδ' ἦν τὸ ἀργύριον, καὶ ἀκράχαλκον οὕτως ἐκαλεῖτο δηνάριον, assis enim erat pecunia, & decussis vocabatur denarius. Nota denarii initio quidem bigæ & quadrigæ cum caractere x, & inde bigati quadrigatiq. dicti, inquit Plinius, quorum mentio apud Liuiū frequentissima. Tacitus de moribus veterum Germanorū sub initium quoq. ferratos huc annumerat, qualem fuisse puto denarium. infra in catalogo tertium, vel saltem septimū. Postmodum tamen denarii nota pro signantis arbitrio variata, vt Romulus & Remus lupam sugentes, vel Sabinarum raptus, Ianus biceps, Virgo Vestalis, aliæque: quandoque etiam triumviri, prætoris, consulis, & postea plerumque imperatoris effigies. Vnde illud Christi, cum Pharisei quærerēt, an ipsis Cæsari tributum esset pendendum; Exhibete mihi, inquit, numisma census: quibus denarium afferentibus,

tibus, quæsiuit, cuius imagine & titulo signatus esset: ipsis rursus Cæsaris imagine & titulo notatum dicentibus: respondit, date igitur Cæsari, quæ sunt Cæsaris, & Deo; quæ Dei. Cæterum pondus omnium æquale fuisse Plinius autor est lib. 6 c. 12, vbi de Annii Plocami, qui maris rubri vectigal à fisco redemerat, liberto loquitur. Is aquilonibus in Taprobanem vsque abreptus, ad regem deductus est, qui mirum in modum Romanorum iustitiam suspexit, quod pares pondere denarii essent in captiuâ pecuniâ, cum diuersæ imagines indicarent à pluribus factos. quod vt verum fuerit de nummis illius & superioris ætatis, sub posterioribus certè Imperatoribus multum prisco ponderi decessit. Verùm quî res hæc clarius liqueat, rem ipsam paulo altius repetam, & nummos auctores dabo. Denarius fuit libræ Romanæ quarta & octogesima pars, tot enim ex eâ signabatur, quemadmodum Plinius libro 33 capite 9 scripsit. Miscuit, inquit, denario triumuir Antonius ferrum, miscuit æri. Alii è pondere subtrahunt, cum sit iustum LXXXIIII è libris signari. hanc eandem sententiâ disertis verbis, Cornelius Celsus libri 5. cap. 17 confirmauit. Sed & antea (inquit) sciri volo, in vnciâ pondus denariorum septem esse. idemque à Scribonio Largo, qui Tiberii ætate vixit comprobatur. Sic illi. à quibus Isidorus libri 16 capite 14 longe abit diuersus: cui drachma octaua pars vnciæ est, & denarii pondus argenti. Hæc tam pugnancia ætas & consuetudo facile conciliabunt. Sed vt clarius denarii argentei ratio omnibus liqueat, & quasi ante oculos versetur, quemadmodum singulorum pondera expenderim plane explicabo,

plicabo, ut cuique arbitrato suo iudicandi potestatem faciam. Romanos sane libras singulas in duodenas uncias partiti solitos iam diximus: uncia autem singula ab aurificibus nostris in vicens partes dispescuntur, quos illi anglicos vocant; anglici porro singuli in tricenas binas partes alias subdividuntur, quæ grana (à frumenti granorum pondere) dicunt. ut uncia singula grana 640 pendant: & libra Romana unciarum duodecim grana 7680. Quamobrem si uncia Romana habuerit denarios octo, libra habebit denarios 96, denariiq. singuli appensi æquabuntur granis 80. Atqui verò si cum Celso, Scribonio, Plinioque uncia tribus denarios septem, singulorum pondus fuerit 91 granorum, ut proxime. Id verum sit, an secus, liber experiri, proposito tanquam in tabellâ, pondere aliquot denariorum integerrimorum iuxta & vetustissimorum, ex argento purissimo, quorum ubertem copiam instructissimæ Cnotterorum, & aliorum amicorum arculæ mihi suppeditauerunt. atque illos quidem, quantum omnibus signis conicere poteram, legitimos. Signatura igitur, & pondus, in quo argenti bonitas quoque in rationem venit, huiusmodi erant.

parte vnâ.

parte aduersâ.

Caput incompeum, barba impexa & horrida. à vertice Sabini. nummus certè perquam antiquus.

Alius eodem argumento, & ante os Sabini, nota iam fugitiua.

L. Tituri duarum Sa. 86. binarum raptus.

Sed, quod facile nosceres 75. non eodẽ tempore percussus.

pondus
granorum.

Caput

Caput muliebre caprina pelle tectum cornibus retrorsum auersis, cum his literis S. C. in ora crebris crenis, tanquam serra, incisus.

Mulier alata, qua victoria est, quadrigis inuecta, supra equorum capita hic numerus, CXVIII. infra pedes equorum nota fugientes. nummus integerrimus.

Bigae, supra equos stellae tres, infra pedes Tanaquil. & sub hoc lineolâ interiectâ Roma.

Ianus bifrons cum literarum notis, quas colligere non poteram.

Quadrige, sed literarum charactere refugo, ut sub equorum pedibus istas literas duntaxat noscitate potuerim N. C. F.

Caput virginis, circum Q. Cacar. Vest.

Caput virile Q. Sici-
nius III vir

Caput Mercurii cum petaso & pinnulis, oculis clausis, à vertice Roma. nummus cui vix quidquam decessisse diceret.

Boues iunctos agit bubulus, infra imp. caesar.

Caput humanum, à vertice Pausa. erat & aliter paripondere & signaturâ.

Capricorni signum cum statua humana utrimque infra caesares in ora august. f. reliqua non capiebâ.

L. Proculi filia. mulier 84
bigis inuecta.

Caput humanum, cui à vertice tridens, credo Neptunum esse, sine inscriptione.

Effigies faxina, capite coronato. sub mento eius x. antiqua denarii nota.

Nescio quid. nummus integer & bonus.

Caput humanum, nescio quo serrato circulo supra verticem inflexo pone verticem Roma. infra mentum x. denarii nota.

Nescio quid.

C. Codonius pr. S. C.

Quadrige, supra caput equorum corolla, victoria alata palmarum dextra tenens curru inuehitur. infra M. Tull. Ciceronis est.

Signum absque inscriptione.

Quadrige, subius C. Vi-
bius C. nescio an eadem bonitate argenti cum ceteris.

Aug. f. Augustus p. p.

Augustus.

Pontif. maxim. Iuppiter 77
*sedens cum fulmine & scipione.*M. Durmius III vir
honor.Augustus Caesar. 80
*phanti duo currum trahentes.*Ti. Caesar diui aug. f.
august.Pontif. maxim. Iuppi- 70
*ter sedens cum fulmine & scipione.*Equus è carceribus emissus
infra August.

Augusti diui F. 78

Imperator Cæs. Vespasianus aug.

Iudæa. Indæa mulier plo- 75
*rans.*Imp. Traiano. aug.
ger. dac. p. m. tr. p. Col.
vi. p. p.S. P. Q. R. optimo prin- 63
*cipi. vir quasi sedens ad umbilicum nudato pectore, rotam sinistra, ramum dextrâ tenens, infra via Traiana.*Eadem signatura fugien-
te literâ.S. P. Q. R. optimo 60
*principi. columna imposita statua.*Vir uetus tenens lucer-
nam.S. P. Q. R. optimo prin- 62
*cipi. multo are mixtum.*Imp. Antoninus Pius
aug. effusus anno 1600 pro-
pe Basileam.... Col. III. p. p. cuius 48
non parum decesserat.

Alius quoque.

Diuius Marciianus P.
aug.Victoria Augusti infra 41
Con. ob. id est. Constanti- nepoli ob signatum.

Istos duntaxat è maximo cumulo delegisse suffi-
ciat. Ex quibus liquido constat denarii pondus 86
grana (modo duos, Sabinarum raptum, & L. Pro-
culi filiam, qui sunt primus & tertius, excipias) non
excedere. Hi autem si veri sunt, certe legitimis
fuisse mihi persuasissimum est, cumque argenti bo-
nitate nulli nummo cederent, & illum Sabinarum
raptu notatum quatuor aut quinque grans deri-
b
tum

rum res ipsa loqueretur, equidem eos ita ab initio, isto pondere institutos censendum, ut pondus $91\frac{1}{2}$ granorum explerent. E reliquis porro nullus ad id pondus assurgit: ita enim omnes à Cicerone, Augusto, cæterisque signatos intra septuaginta & octoginta grana coerceri videmus; neque istos solum, quorum titulos & pondera annotauimus: verum alios quoque quamplurimos, quorum descriptionem hic consulto omisimus: ut ex eorū analogiā planum sit à 91 , aut 92 ad 80 grana paulatim, quasi per gradus iustum denarii pondus esse contractum. Atque ideo cum ex libra initio quatuor & octoginta denarii $91\frac{1}{2}$ granorum signarentur: postmodum sex & nonaginta pondere granorum 80 signari coeperunt. Vtrum verò libra Romana centenaria quoque euaserit, ut centum denarii senastus consulto ex eo signati sint, nullo autore confirmari potest. quamuis enim denarii pōdus etiam sub consulibus ad 77 grana & infra accisum sit, ut inde expeditum sit colligere centum denarios tales ex libra signari potuisse: malim tamen expressis Plinii verbis, quam obscuris & incertis coniecturis fidem habere, ut potius iniuriam reipublicæ factā, tantumque à iusto pondere subactum existimem. Verum ne hic quidem auaritia tibi modum fecit: cum vix ad Traiani tempora ea ratio sexta tecta permanferit. Tres enim nummi illi ipso imperante signati, hoc est 16 granis facile à iusto 80 granorum pondere deficiunt. Et rursus Imperii sede Constantinopolim translata quinta altera denarii ponderi detracta, ut vix 3 denarii Romani antiqui, quales Sulla, Ciceronis & Cæsaris ærate signabantur, æquiparet. Posterioribus enim seculis,

culis, venaliam imperio, ob militum rapinas, & Principum donationes, argenti æstimatio, & haud dubiè quoque auri multum excreuit, vt tum denarii argenti 144. pondere granorum 53. & singulis libris signatos sit verisimile; quo tempore primum aurei solidi 72 Principum constitutionibus libram impleuerunt: ita enim ferè aureus nummus argentei fuit pondere duplus, quod illo tuo experientia comprobatur. Et hæc quidem de pondere sufficiant. Superest vt denarium cum paribus suis paulo accuratius contendamus. Quemadmodum enim denarius asses decem, ita quinaris quinque, sestertius duos asses cum semisse initio valuit: dupondius enim & sembella antiquis sestertius est, inquit Varro. Rectè antiquis, non sua ætate. id enim obtinuit duntaxat ab anno vrbis 484, quo primum argentum signari cœpit, ad annum vrbis 545: postea namque denarius, quinaris, & sestertius pluribus assibus commutabantur. quod ex Vitruuio, Plinio, & Volusio Meriano constat. Q. Fabio Maximo dictatore asses unciales facti, placuitque denarium xvi assibus permutari, quinarium octonis, sestertium quaternis, inquit Plinius lib. 33. cap. 3. Et Vitruuius lib. 3 cap. 1. Nostri autem primo decem fecerunt antiquum nummum, & in denario denos æreos asses constituerunt, & eâ re compositio nummi ad hodiernum diem denarii nomen retinet, etiamque quartam eius partem, quod efficiebatur ex duobus assibus & tertio semisse, sestertium vocitauerunt. & paulò post ita efficitur vt habeat pes sedecim digitos, & totidem asses æreos denarius. Denique Merianus, denarius primo decem asses valebat, vnde &

nomen traxit. & paulò post: Nunc denarius sedecim, victoriatu & quinarium octo, sestertius quatuor asses valet. Omnes igitur isti vno ore denarium sedecim assibus commutant. sub Augusto, Vitruvius: sub Vespasiano, Plinius: sub Antonino Pio, Metianus. Ut planè frustra sint, qui nobis denarium sub exitum Augusti duodecim assibus commutare conantur; idque vnico aliquo Taciti loco è primo Annalium permoti: sed qui ad hanc rem nihil faciat. Nam quod ita rationem putant, cum illuc miles seditionem moliens queratur decem in diem assibus animam & corpus aestimari, proque eo denarios singulos postulet: menstruum porro militis fuisse aureum Romanum, quinque & viginti denarium: hosque per 30 dies diuisos facere $\frac{25}{30}$, hoc est, reductis terminis $\frac{1}{12}$ vnus denarii, stipendium militis diurnum, qui sint, vt ipsi queruntur, asses decem: atque inde effici denarium tum 12 assibus permutatum, ratione omnino caret. Neque enim vnuquam probabunt aureum Romanum, illa tempestate, militis menstruum fuisse. Quin còtra statuo milites limitaneos minus aureo cepisse: sed quasi denarios viginti, aut prater propter. Eius rei è Polybio, Suetonio & Tacito symbolas colligam. E Polybio, menstruum militis suà ætate fuisse denarii partem tertiam: id nos libro sexto docet his verbis, ὁ ψώνιον δ' οἱ μὲν πρὸς αἰ λαμβάνουσι τῆς ἡμέρας δύο ὀβολοὺς, οἱ δ' ἐπὶ τὰ ἱπποκροὶ διπλοῦν, οἱ δ' ἐπὶ τὰ ἵππους δραχμὴν. Pedites stipendium in diem accipiunt obolos duos, ductores ordinum duplum, equites drachmam. E Suetonio, stipendium militibus duplicatum: hoc de Iulio Cæsare prodidit capite 26, Legionibus stipendium in perpetuum dupli-

duplicauit, idque iam ante bellorum ciuiliu-
 tumultus; credibile interim per bella ciuilia, vel ipso,
 vel Octauio imperante militum stipendiis non nihil
 commodi accessisse: sed Octavius illis periculis
 iam defunctus, quicquid vbique militum esset,
 ad certam stipendiorum, præmiorumque formu-
 lam adstrinxit: inquit idem cap. 49. hoc est, vt ego
 interpretor, legem Iuliam de duplicato militum
 stipendio reuocauit: excepta cohorte prætoriâ,
 quibus binos denarios in diem assignauit. Hoc è
 Tacito, militumque quærelis clarum est. Vt itaque
 prima nouissimis conferamus: Polybio militis
 diurnum est pars denarii tertia, hoc est, si dena-
 rium intelligas decussissexim, (vt Vitruuius lo-
 quitur) asses quinque cum triente: duplicauit sti-
 pendium deinde Iulius: fuere ergo asses decem
 cum gemino triente, qui sunt $\frac{2}{3}$ denarii; atque ita
 euidens est $\frac{2}{3}$ denarii tricies sumptas, hoc est, de-
 narios viginti militis menstruum fuisse. nam bini
 in diem denarii prætorianorum diurnum, faciunt
 60 denarios in mensem, triplum peditis limitanei:
 quâ in re eorum stipendium equitum stipendiis
 exæquatum constat. Itaque 20 denarii, eius numeri
 pars tertia est militis diurnum, quodd. verò 10 asses
 solidos tantum numerent, gemino triente negle-
 cto, id vel *παρκαυστικὸν* ad inuidiam augendam di-
 ctum arbitror; vel verè quidem, sed vt duo trien-
 tes è militis diurno ita deducti sint, vt pro eo fru-
 mentum acciperet; quod maximo illorum com-
 modo factum constat. Denique verò etiam vt de-
 narium decussissexim comprobem dupondiariorum
 festerriosque nummos huc aduoco: Quos ab
 omnibus Imperatoribus ita signatos experientia

docet, ut scilicet ad dupondium eiusdem temporis sit quasi duplus. Quare dubium amplius esse non potest, quin à Iulio usque denarius decussis, hoc est, assis fuerit leuius denarius. De ætate superiore saltem dubios nos Polybius facit: qui secundo historiarum de Gallia togata scribens, tantam rerum omnium vilitatem prædicat, ut pro cœna reliquisque necessariis, tantum dimidiis assis expendatur, quem ait valere oboli partem quartam. verba ista sunt, ἡμισιασέων, τοῦτο δὲ ὅτι τέταρτον μέρος ὀβολῶν. quare assis vnus fuerit oboli dimidium (nam oboli Attici sex denarium efficiunt) & asses duodecim denarium implebunt. Autor diligentissimus, Romanæ consuetudinis haud ignarus, & Africanilunioris qui Carthaginem funditus deleuit præceptor. cur ei, de sua ætate potissimum scribendi tam disertis verbis, non credam, causæ nihil habeo: optatim tamen hoc idem aliorum exemplis comprobatum, vel certè illustratum. neque enim constat quando, aut quo primùm autore id factum sit, nisi diuinare libeat id tum institutum, quando Populus Romanus tributum pendere desit, Antiocho deuicto: ut tum æris pretium, ob argenti uberem copiam, paulum excreuerit. Ego quidem adhuc ἐπέχω, donec certiora ex aliis scriptoribus, aut nummis autoribus proferantur.

Quinarius, etiam *Victoriat*us; Volusius Metianus: Est autem *Victoriat*us semis denarii, & nunc tantundem valet, quantum olim *quinarius*. Varro libro nono de lingua Latinâ, quam rationem, inquit, duo, ad vnum habent, eandem habent 20 ad 10: In numeris, in similibus, sic est ad vnum *Victoriat*um denarius, sicut ad alterum *Victoriat*um

tum

tum alter denarius. Nominis originationem docet Plinius libri 33. capite 3. verba adscripti. Qui nunc Victoriatas appellatur lege Clodia percussus est. Antea enim hic nummus ex Illyrico aduectus, merciũ loco habebatur. Est autem signatus Victoriã, & inde nomen, itaq. Victoriatus à Victoriã suo dictus. Huius nummi Cicero meminit pro Fonteio. Triturium, inquit, Tolosæ quaternos denarios in singulas vini amphoras portorii nomine exigisse, Crodini Porcium & Numium ternos victoriatos. Liuius quoque libro 41 de C. Claudii triumpho rebus in Histria Liguribusque prosperè gestis. Tulit in eo triumpho denarium 30700. & Victoriatum 85702. Ex argento purissimo vnum vidi, eumque integerrimum, quem ad me misit vir nobilis Nicolaus Rockox, antiquitatis studiosissimus, & nummorum veterum aestimator solertissimus, pendentem grana quatuor & quadraginta, pondere legitimo: id enim ad dimidium iusti denarii pondus quamproximè accedit. Inscriptio & nota vtriusque talis erat. parte vna caput Mercurii cum petaso & pinnulis, pone verticem V, nota quinarii seu Victoriati, autore Metrano. Parte alterâ duo equites hastati citatis equis inuecti, infra pedes *Roma*. Alios plures videre licet in illâ nummorum diuite arcâ, vnde hunc ipsum deprompsimus.

Sestertius, quasi semissis tertius, vt in lege duodecim tabularum pes sestertius, sunt pedes duo & semis: quâ analogiã veteres Latini trientem tertium dixere. id enim significare ait Cincius mystagogicũ libro secundo, duas libras pondo & trientem. neq. aliter Græci: Pollux libri

9 capite 6. ἀρχαία ἢ χρῆσις ἢ τῷ πέμπτῳ ἡμιτάλαντον, ἑβδόμῳ ἡμιτάλαντον, & addit τὸ πρὸ αὐτοῦ ἀειθμέν, ἐλάττωρον τῷ δαί, oportet numerum antecedentem integrum sumas. ita tum erunt quinque talenta cum semisse, quando πέμπτῳ ἡμιτάλαντον dicunt, non quinq. talentorū semisses. est itaq. sestertius dictus, quasi semissis tertius: dupondius enim & semaila antiquis sestertius est, inquit Varro. Postea quaternis sestertiis commutatum Vitruvius, Plinio, Volusioq. autoribus dictum est. Ex argento fuisse Varro, Pliniusque docent: qualem se aliquando vidisse vir nobilis Nicolaus Rockoxius mihi testatus est. eius pondus itaque quasi granorum 22. Postmodum tamen ex ære, sed optimo signatum, Plinius conceptis verbis libri 34 capite 4 testatum reliquit. Summa, inquit, æris gloria nunc in Marcianum conuersa, quod & Cordubense dicitur: Hoc à Liuiano cadmiā maximè sorbet, & aurichalei bonitatem imitatur in sestertiis dupondiarisq., Cyprio assibus suis contento. Huiusmodi hodieque quam plurimi circumferuntur: sunt enim ærei illi maximi, vnciali fere pondere aut paulò infra. Subiiciam inscriptiones aliquot, cum pondere.

parte vnâ	parte alterâ	grana
C. Cæsar dict. perpetuo.	Signa aliquot & nota, 389 ut videntur, hieroglyphica.	
Ti. Claudius Cæsar p.m. tr. p. imp. p.p.	Antonia Augusta.	385
Ti. Claudius Cæsar aug. p.m. tr. p. imp. p.p.	Caballus supra fornicem positus. à latere vsrimquo S. C. in ora Nero Clau- dius Drusus German. imp.	569

Ti. Cæ-

Ti. Cæsar Augusti F.
imperator.

Dua victoriola super eo- 614
lumnas posita, laureas ma-
nibus tenentes, & mutuo se
aspectantes: infra Rom.
& Aug.

C. Cæsar aug. Ger-
manicus tr. pot.

Tres sorores eius, gestam 460
tes cornu copia. Agrippina
Drusilla Iulia infra S.C.
adi Sueton. in Caligula
cap. 24.

Nero Claud. Cæsar
Aug. Germ. p. m. tr. p.
imp. p. p.

Virguncula. victoriolam 510
dextra manu gestas vtrim-
que S.C. infra Roma.

Nero Claud. Cæsar
aug. Ger. p. m. tr. p.
imp. p. p.

Annona Augusti Ce- 440
res, infra S.C.

Imp. Otho Cæsar
Aug. tri. pot.

Signiferi tres imperatori 515
sacramentum dicunt. in ora
Securitas P.R. infra S.C.

Imp. Cæf. aug. p. m. tr.
p. p. p. col. VIII.

Iudaus stans, Iudæa se- 424
dens sub palmâ & patria
vastitatem deplorantes in
ora Iudæa capta.

Imp. Cæf. Vespas. aug.
p. m. tr. p. p. p. col. III.

Miles armatus, vtrim- 476
que S.C.

Imp. Cæf. Vespas. aug.
p. m. tr. p. p. p. col. III.

Mulier manu tenens 496
nescio quid. S.C.

Hadrianus aug. col.
III. p. p.

Pons quinque fornicibus, 614
substructus, cum statuis

Diua Faustina. ab Au-
relia. Ant. in honorẽ defun-
ctæ coniugis percussus: post
apotheosin enim æmum
Diui appellatio.

quatuor S.C.

Iunoni effigies, à latere 596
S.C. ante pedes pauo, infra
Iuno.

Sufficiat è tantâ copiâ pauculos hosce propo-
suisse, quorum exemplo commonstrem æreos se-
stertios vnciales fuisse. Nam ut ut pondere, vel ab
eodem principe, vario signati sint: illud interim
planum sit, semper ad vnciarium pondus quo-
dammodo

dammodo aspirasse, vt Tiberii tres 385, 569, 614 granorum. Neronis item duo 440, 510. Vespasiani tres 424, 476, 496. Hadriani duo 596, 614. vt quasi per interualla ad iustum pondus recursum sit. Sestertius igitur ita institutus est, vt pondere & valore dupondii esset duplus. Comparato namque dupondium Neronis 252 granorum, cum eiusdem sestertiis 440, 510. Itemque Tiberii dupondium 254, cum sestertiis eiusdem 385, 569, 614. Et Vespasiani dupondios 176, 260, cum sestertiis 424, 476, 496. Ceterosque itidem inter se, illud planè liquebit sestertios dupondiorum duplos vt proximè, nunquam autem sesquialteros, quod satis argumenti arbitror sestertium duobus dupondiis, hoc est quaternis assibus, saltem sub Imperatoribus commutatum. Neque enim necesse est hic, quemadmodum in auro, pondera ad minimas quasque particulas congruere. Quamobrem, sestertii vnciales, dupondii semunciales, & asses quadrantales sunt: illud enim pondus grauissimi quique circa hæc tempora percussi implent: si quo minus pendant, id ex iusto pondere subtractum, tot nummorum argumento facillè intelligitur. Dupondium namque & altem eo, quem supra definiuimus pondere percussos expressim in elegantissimo illo Cleopatrar fragmēto, apud Galenum de ponderibus & mensuris legitur. ὁ σατὴρ ἄγει δραχμὰς δ', καλεῖται δ' αὐτὸν τετράδραχμον, καὶ τὸ διπλόων ὃ οὐσίως ἄγει δραχμὰς δ', statim pendet drachmas quatuor, quem tetradrachmon vocant: & dupondius itidem quoque drachmas quatuor. Et rursum, ἀσάριον ἔχει δραχμὰς β', assis habet drachmas duas. Atque initio:

καλεῖται

καλὴν ὁ ἀρχαῖα πηγάριον ἰταλικόν, vocantur autem vacia quatuor asses Italici. Nihil potuit dici illustrius, ita signatè utriusque pondus nobis expressit, quia enim senatusconsulto tum ita signarentur, eorum quoque pondus ad medicum usum transiit, ut denariorum & drachmarum. Nota sestertii apud Merianum & Priscianum hæc est H. S. Nam cum initio sestertius valeret libras duas & semis, eius numeri notam ex usu notarum recepto expresserunt hoc modo i i. s. quæ tandem consuetudine scribentium in illam formulam degeneravit. Caterum ubicunque apud veteres de monetâ Romanâ nummum absque vllâ aliâ adiectione leges, semper de sestertio nummo intelligas.

Sestertium autem genere neutro non monetam, sed pecunia summam significat, quæ mille sestertios, vel ducentos & quinquaginta denarios valuerit: hoc est libram auri Romanam & semis. Id è Verrinâ tertia planum fiet, ubi orator ait exportationibus Verris, socios publicanorû sestertia sexaginta perdidisse, ex vicecimâ portorii Syracusis: unde concludit pauculis mensibus furta prætoris, quæ essent sestertium duodecies ex vno oppido exportata esse. Publicanorum enim societas ex portorio capiebat partem vicesimam, quâ Verres illos fraudabat, quod has merces immunes tanquam prætorias exportaret. Valuit igitur mercium ipsarum æstimatio & pretium, eius summæ vigecuplum; hoc est sestertia 1200, quam eandem summam Cicero taxat sestertiû duodecies, Latina & veteri locutione, id est, enuntiatione plenâ, sestertiis nummis duodecies centenis millibus. Quamobrem cum 1200 sestertia valeant 120000 sestertios, singula
sestertia

sestertia mille sestertiis nummis æquiparantur. Argumentum alterum ex comparatione locorum Taciti & Plinii Secundi in medium afferam. Quod enim Plinius Secundus epistolâ vltimâ libri quinti ait, Nepotem Prætorem aduocationes venire & emi edictocauisse. Peractis tamē negotiis permisisse pecuniam decem millium dare: videlicet decem millia sestertium; id Tacitus vndecimo Annalium dena sestertia dixit: inquit enim de Caio Principe: Capiendis pecuniis posuit modum, vsque ad dena sestertia. Eandem summam patrono tribuit Vlpianus digest. lib. 50 titulo 13 paragrapho. 12, de variis & extraordinariis cognitionibus. Licita autem quantitas, inquit, intelligitur pro singulis causis vsque ad centum aureos. sed centum aurei sunt bis mille & quingenti denarii vel 10000 sestertii, quemadmodum in aureo Romano statim ostendimus. Quare singula sestertia, valent mille nummum sestertiū. quod hic demonstrare constitueram.

E Romano numismate aureum adhuc superest. Nummus Aureus post 62 annum percussus est quam argenteus, anno vrbis 546.

Aureus Romanus fuit 25 denariūm.

Huius veritas mihi non diu quærenda fuit, Vlpiani illam legem cum superiorum Principum edictis comparanti: liquidò enim inde constat 100 aureos 10000 nummum æquari: itaque 100 sestertios, hoc est 25 denarios cum singulis aureis paria facere. Verum & aliunde quoque huius sententiæ stabiliendæ argumenta conquiram. In largitione Othonis paratum est nobis exemplum. Nam quod Suetonius in Othone cap. 4. dixit,
Otho-

Othonem aureos excubanti cohorti viritim diu-
fisse, & Plutarchus χρυσῶν ἱκὰς ὑπάρχοντων, illud Ta-
citus libro 17 annalium per sestertios hoc modo
expressit, ut quotiens Galba apud Othonem epu-
laretur, cohorti excubias agenti viritim centenos
nummos diuideret. quamobrem aureus vnus
nummos sestertios 100 valuit. Ecce & aliud ex eo-
dem: Suetonius Domitiano, Addidit, inquit, &
quartum stipendium militi; aureis ternis: id est,
aureis illis ternis, quos ante sub Imperatoribus
capiebant menstruum stipendium, Domitianus
quartum adiecit. Zonaras eandem liberalitatem
per drachmas extulit. Militibus (inquit) stipen-
dium auxit, fortasse ob victoriam. cum enim sin-
gulis septuagenæ quinæ drachmæ soluerentur,
centenas dari iussit. Ergo drachmæ, hoc est, ut pau-
lò post patebit, denarii septuaginta quinque fa-
ciunt aureos tres, & viginti quinque singulos.
Romani autem aurei pondus quale ab initio insti-
tutum, & quemadmodum deinceps imminutum,
solus penè veterum nobis definiuit Plinius, si re-
ctè legatur, libri 33 capite 3. Aureus nummus post
annum **LXII** percussus est quàm argenteus, ita ut
scrupulum valeret sestertiis vicens, quod efficit in
libras ratione sestertiorum qui tunc erant, sester-
tios **DECCO**. Post hæc placuit **XLII** signari ex auri
libris: paulatimque principes imminuere pondus,
minutissimus verò ad **XLVI**. Non dubium est
quin locus hic corruptissimè legatur, quemque
alii aliter restituant. Ego verò eum hoc modo
legendum satis evidentibus argumentis ostendam.
Aureus nummus post annum **LXII** percussus est
quàm argenteus, ita ut scrupulum valeret sestertiis
vicens,

vicenis, quod efficit in libras ratione sestertiorum, qui tunc erant sestertium VM. DCCCLX. post hæc placuit XLII signari ex auri libris: paulatimque principes imminuere pondus, minutissimus verò ad XLV. Rationem nostræ lectionis sigillatim explicabo. Cum enim ita signatè auri taxationem vicenùm sestertium in singula scrupula proponat, scrupulum verò viciæ pars sit vicesima quarta, vel libræ 288, nihil causæ video, cur non audacter pro 900, reponam sestertium VM. DCCCLX. significat enim auri æstimationem Romæ illo seculo ad argentum fuisse septendecuplam, quæ sua ætate iam minor esset. siquidem quatuor sestertii denarium, quatuor & octoginta denarii libram efficiant: diuisis itaque 1760 sestertiis per 336, quotus erit 17½. valuitque tunc aureus vnus amplius denariis quatuor & triginta, qui postmodum denariis quinque & viginti commutatus est. Secundo pro XLV, reponendum censeo XLII. lapsus enim librarii facilis fuit, pro II scribentis M. Cur autem XLII legendum arbitrer, Plinius ipse causam nobis dicit. Nam cum è librâ octoginta quatuor denarios signari iustum esset, vt supra docuimus, aureumque duorum denariorum pondere signatum satis constet: certè dubium nulli esse potest, quin XLII hoc loco sit reponendum. Erroris huius similitudo tertium quoque traxit. Cum enim c XLII fecissent XLV, non potuit aliter fieri, quam vt pro XLV reponerent XLVM. Neminè arbitror ita pertinacè, qui in hanc sententiã non sponte suã concedat, adeò enim clara sunt omnia, & veritati consentanea, vt dubitare & ambigere amplius non liceat. Quamobrem aurei Romani iustum

pondus

pondus facile his vestigiis eruemus. diuisis enim integræ libræ granis 7680, per 42 aureorum numerum, dabitur singulorum legitimum pondus quasi granorum 182. cum primum tot è libra signati sint. sed quemadmodum argenti iustum pondus paulatim accisum; ita quoque auri legitimo pondere per fraudem imminuto, tandem senatusconsulto ita constitutum, vt quinque & quadraginta è singulis libris signarentur. itaque tum pondus aurei iustum fuit granorum 170. Huius subobscura quædam vestigia in nummis antiquis supersunt. Nam cum vix reperiās nummum aureum aliquem nullo alieno metallo adulteratum, vnde auaritia signantium non 2 aut etiam 3 grana succiderit: præterea tam diuturni temporis vsus totidem aut plura etiam detriuerit: inuenias tamen nihilominus nummos legitimos ab Augusto signatos, qui 163 granorum pondus impleant: à Tiberio 161. His si sex illa grana, quæ partim auaritia, partim vsu decessere, adicias, vides vt proxime dictum illud pondus expleri. Sed aureorum aliquot pondera, & quo autore signati sint, hic deinceps subicere constitui. Si illud prius testatus fuero, omnes hos nummos quorum pondera, absque titulis propono, ex arculis & lectissima veterum nummorum gaza Nobilissimi viri Nicolai Rockoxii de promptos, qui pro suo erga rem literariam affectu, nostrâ gratiâ singulorum pondera ita expendit.

grana

grana

August.	163	Claudii	160
Tiberii	161	Neronis	158
Drusi Germanici	160	Domitiani	158

Ex

Ex his planum est Principum auaritiā, vel temporis iniquitate paulatim nummariam rem accisam. quamuis negare non aulam aureos eiusdem principis non semper eodem pondere signatos. Vidi aureum Augusti vix mille passibus à Lugduno Batavorū è terrā erutum, anno 1599, loco Roomburch nomen hodieque est, tanquam Romæopurgum dicas. fuit illic olim Romanorum armamentarium quoddam & simul Batanicæ iuuentutis *ἀσπληγίστον*, credo ne omnino militaris disciplinæ rudēs ad Romana signa venirent. Cumque solum illud supra subiectos agros extaret, vt agri pascui circumiacentes hāc terrā meliores fierent, complanatus est; prout quisque partem eius aliquam sibi à fisco redemerat. inde nummus hic, quem dico, erutus est, ita purus & asper, tanquam recens signatus ex officina prodisset: parte vnā habebat Augusti effigiem expressam, hāc circum oram inscriptione *ſar Augustus*, ita vt cetera marginem non cœpisse, facile nosceres: quemadmodum in Hispaniæ regum nummis quibusdam hodieque vsu venire videmus. Parte alterā Iouis effigiem in sella cum fulmine & scipione sedentis, apposito circum oram titulo *Iuppiter*. is, vt videbatur integerrimus, pendebat exacte tantum grana 153 vt vsu & malignitate signantium non parum ei detractum agnoscas. Hoc ipso pondere, aut non multo minore aliquot nummi anno 1607 etiam aliorum principum in Flandria inuenti sunt, prope Alēstū in pago Mospelar; hic dum cultores agri altius moliuntur terram, olla ænea mille veteribus aureis nummis referta, inuenta est, ex eo numero isti sunt.

	grana		grana
<i>Mutidia</i>	153	<i>Faustina</i>	151
<i>Sabina, quæ uxor Neronis</i>	150	<i>Faustina</i>	152
<i>Hadriani</i>	151	<i>L. Veri</i>	150
<i>L. Ælii</i>	149	<i>Lucilla</i>	152
<i>Antonini Pii</i>	150	<i>Commodi</i>	150
<i>Marci Aurelii</i>	150		

Omnes ita integri, ut è nummaria officina tum primùm prodiiſſe videri poſſint, quemadmodum & ille Auguſti: credo aurum ætate, etiam ſub terram abditum, ſe in nitorem dare: nam nec rubigo, nec ærugo, neque ſalis aut aceti ſuccus auri bonitatem conſumit, aut pondus imminuit. Quamvis verò horum pondus Principum edicto imminutum, res ipſa haud leuem ſuſpicionem nobis præbere poſſit, atque ex librâ iam octo & quadraginta ſignatos pondere granorum 160: hætenus tamen obſtat Plinius, qui iam ſuo tempore duntaxat quinque & quadraginta ex libris ſingulis ſignari teſtatum reliquerit. Cùm interim illius ætatis nummi, ut ille Auguſti Neronis, Sabinæ longe infra legitimum pondus ſubſiſtant.

Exinde verò iniquiore multò pondere percuſſos conſtat. Ab Heliogabalo extant granorum 132; ab Alexandro Seuero 130. ut quaſi quinque & quinquaginta in libras ſingulas conſtitui poſſint granorû 140. A Seuero quoque aureorum ſemiſſes & trientes primùm ſignatos Ælius Lampridius ſcriptum reliquit. locum integrum, quia huic loco oportunus, totum adſcribam. Veſtigalia (inquit) publica in id contraxit, ut qui decem aureos ſub Heliogabalo præſtiterant, tertiam partem aurei

præstarent, hoc est tricesimam partem. Tuncque primum semisses aureorum formati sunt: tunc etiam, quum ad tertiam partem aurei vestigal decidisset, tremesses, dicente Alexandro, etiam quartarios futuros, quod minus non posset. Hactenus Lampridius. Constat itaq. autem integrum, cuius partes erant, semissis, & tremissis seu triens, ratione partium minorum Solidum esse dictum. Rectè Isidorus libri 16 capite 24 Solidus apud Latinos alio nomine sextula dicitur, quod de iis sex uncia compleatur. Hunc, ut diximus, vulgus aureum solidum vocat: cuius tertiam partem idè dixerunt tremissem. Sex inquam aurei postmodum in uncia, & septuageni bini in libra, quorum mentio crebra in libris Iuris. ut Codicis libro 10, titulo 70, in rescripto Valentiniani & Valentis Imperatorum. Quotiescunque certa summa solidorum pro tituli qualitate debetur, aut auri massa transmittitur, in septuaginta duos solidos libra feratur accepta. datum vi. id. Ianuar. Romæ Lupicino & Iouino consulibus. qui fuit annus partæ salutis 370. Quamobrem iam tum, & multò ante aurei solidi 72 libram implebant. fueritque singulorum pondus granorum 106. nisi signantium auaritia aliquot grana rursus succidisset. Huius generis nummorum aliquot pondus hîc subiiciam.

	grana		grana
Gallieni	99	Valentis	90
Maximiniani	104	Gratiani	90
Constantii patris	104	Valent. Iunioris	90
Magnentii	92	Theod.	90
Constantii Iunioris	92	Arcadii & Honorii	90
Valentiniani	90	Iulianiani	90
		Vix	

Vix duo ex omni numero ad præscriptum pondus factos vides. omnes quotquot unquam videri mihi datum est eodem collineant. Ecce tibi duos tresve cum inscriptione sua

parte vnâ	parte alterâ	grana
D. N. Valentinianus P. aug.	Reipublicæ stituta <i>dextrâ scipionē si-</i> <i>nistrâ victoriolam gestans.</i>	91
D. N. Honorius P. P. aug.	Victoria augg.	53
	N D.	
	CON. Q B.	
D. N. Anastasius P. P. aug.	Victoria augg. <i>pedes CON OB</i>	<i>infra</i> 91

Ceterum posteriores nummi auri bonitate prioris seculi nummis non nihil cedunt: vetustissimi enim auro purissimo constant. Certè Augustus ille nullo nummo ne Edoardo quidem (nummus is aureus est ab Edoardo Angliæ rege olim signatus) qui reliquis hodie purior censetur, bonitate erat secundus, ut ferè aurum obryzum diceres. Quod ut planius intelligatur, ratio indicaturæ auri paulò altius erit mihi et petenda. Omni auro inest argentum vario pondere, alibi dena, alibi nona, alibi octaua parte. In vno tantum Galliæ metallo, quod vocant Albicratense, est sexta tricesima portio: idè cæteris præest, inquit Plinius de auro nondum aurificum caminis perpurcato: nam quo sapiùs arsit, proficit ad bonitatem. Itaque aurifices nostri quatuor & viginti bonitatis, seu puritatis auri gradus constituunt, quas carattas vel ceratia ipsi vocitant: quorum quartus & vicesimus sic summus bonitatis gradus, quod & obryzum dicunt, nullum tamen aurum ad hunc puritatis gradum pertingere. id si de monetario so-

lūm intelligas, verum fuerit: inuenta enim est ars aurum purum putum præstandi, aquæ chemicis operibus medicatæ beneficio. hanc aquam regiā, alii fortem vocant, quod omnia metalla, argentū, æs, ferrū, solo auro excepto, in liquorem resoluat. scōrias verò auri omnes solus ignis nunquam expurgabit: Itaque aurum etiam excoctissimum aiunt expurgari duntaxat ad $2\frac{3}{4}$ ceratium, siue puritatis gradū, hoc est, vt aliis verbis idem planius dicam, in auri malsā quācunque vt minimum nonagesimam sextam partem esse alieni metalli: In argento autem (vt hoc quoque addam) quadragessimam octauam. Itaque cū dicunt aurum esse 18 carattorum, quartam alieni metalli partem admixtam esse significant. atq. ita in cæteris. Exempla aliquot, prout nummi aurei Belgii *au ro v o l u s* Ordinum constitutione superiore anno salutis 1611 taxati sunt, proponam.

	caratti	grana
Aurum rosati nobilis	$23\frac{3}{4}$	nummus ipse pēdet 160
Edoardici		
Ducati Hollandici, &	$23\frac{3}{4}$	73
Hungarici		
Coronati Gallici	$21\frac{1}{2}$	71
Pistollerti Hispanici	$21\frac{17}{19}$	71
Aurei Rhenani	$18\frac{3}{4}$	68

Quamobrem vt iam Edoardæi auri indicaturam cum alterius nummi auro instituas, sumendi tantū erunt tibi singulorum caratti, iidemque inter se comparandi. vt si Edoardæum aurum, ad aurum coronati Gallici ratio quærat, bonitas illius est $23\frac{3}{4}$ ca-

$23\frac{3}{4}$ carattorū, huius autem $22\frac{1}{2}$, aio igitur illius
 auri massam aliquam ad huius auri massam paris
 ponderis, eam habere rationem quam $23\frac{3}{4}$ ad $22\frac{1}{2}$,
 hoc est in minimis terminis, quemadmodum 19
 ad 18, ita se habere aurum Edoardum ad Galli-
 cum. Sed ponderis ratio hinc planè est inuersa:
 Nam quia ratio melioris auri ad vilius est, quæ 19
 ad 18, contrà ratio ponderis erit vt 18 ad 19. vt si
 Edoardum sit vnciarum 18, Gallicum, vt illi pre-
 tio par sit sumendum erit vnciarum 19. ista enim
 reciprocatio hinc locum habet. Vnde facilè per
 proportionē concludere licebit. vncia auri Edoar-
 dei, siue Romani quot Gallici auri gravis æquipa-
 randa sit. hoc modo, vt 18 ad 19; ita vncia, hoc est
 640 grana ad quem? concludes $675\frac{5}{9}$. id est 676
 grana ferè. Et cum aureus Gallicus habeat pon-
 dus 71 granorum, aurei $9\frac{17}{37}$. id est vt proximè
 $9\frac{1}{2}$ aurei Gallici æquabuntur vnciæ auri Edoardici,
 qui sunt rofati nobiles quatuor. & singuli Edoardici
 æquantur $2\frac{3}{8}$ Gallicis. Quare aureus Romanus pō-
 dere 170 granorū accuratiore æstimatione par erit
 aureis Gallicis $2\frac{1}{2}$ Et propterea 10 denarii vnicoro-
 nato æquales erunt. Eodem modo in aliis quoq. ex-
 perieris. Vt si libeat scire quot Rhenani vnciæ auri
 Edoardici vel Romani valeant. aurum Edoardum
 est $23\frac{3}{4}$ carattorum, Rhenanum $18\frac{3}{4}$ carattorum,
 itaq. illius ad hoc eodem pondere ratio erit vt $23\frac{3}{4}$
 ad $18\frac{3}{4}$ siue in minimis terminis, vt 19 ad 15. At
 contrà pondus Edoardici 15 granorum (dicis gra-
 tia) æquabitur pretio auri Rhenani pondere gra-
 norum 19. vnde proportio. vt 15 ad 19, ita 640 gra-
 na ad 810 grana auri Rhenani: cumque aureus
 Rhenanus pondus habeat 68 granorum, constat

$11\frac{3}{4}$ aureos Rhenanos, vnciae auri Edoardi seu
 Romani pretio æquari, & singulos Edoardos pre-
 tio æquari $2\frac{1}{3}\frac{3}{6}$ Rhenanis. atq. ita de cæteris; &
 denarii $8\frac{3}{8}$ hoc est vt proximè $8\frac{2}{3}$ vno Rhenano
 continebuntur. Auri verò ad argentum valorem
 etiam aliquando auctū imminutūve, pro vtrius-
 que metalli abundantia & penuria, quotidiana nos
 experientia docet. Itaque Menædro poetæ auri va-
 lor fuit tantum decuplus argenti, Herodoto *πεντα-
 δραχμόν* tredecuplus; Romanis cum primū ar-
 gentum signatum fuit septendecuplus; Plinio lib.
 19. c. 1. duodecuplus; Straboni rursum decuplus,
 vt & Liuiο anno vrbis 565. vbi de Ætolorum pace
 ita loquitur: Pro argento si aurum dare mallerent,
 darent conuenit, dum pro argenteis decem aureus
 vnus valeret. At sub Honorio & Arcadio vt 72 ad 5.
 Codicis lib. 10 titulo 75. Vt pro singulis argenti li-
 bris, quinos solidos inferat. Ab hinc annis centum
 vt 12 ad 1, nobis in Hollandia hoc ipso labente
 anno 1612, vt 40 ad 3. atque ita aliàs, alià. Similis
 quoque ratio in cæteris metallis obtinet, quorum
 pretia pro penuriâ & copiâ intendi & remitti so-
 lent. Honorio & Arcadio imp. tit. 29 codicis
 lib. 10 solidus vnus viginti libris æris rependitur.
 itaque ratio auri ad æs vt 1440 ad 1. argenti autem
 ad æs vt 200 ad 1. Quæ nunc multo minor est.
 æris enim pretiū superioribus annis multum excre-
 uit. Interim illud notandum, in hac comparatione
 puritatis gradus obseruandos, vt aurum purissimū
 cum optimo defecatissimoque argento contendas;
 aliàs enim hæc ratio te multum faller. Et hæc-
 nus quidem monetæ Romanæ cum æstimatione, cum
 pondus re ipsa, & scribentium autoritate demon-
 strata

strata sunt. Externum numisma deinceps succedat: Et primò quidem Græcorum: quibus vſitata fuere,

Talentum, & mina pro aliquâ pecuniâ summâ, nonnunquam & pro pondere: stater, obolus, chalcus etiam pro numismate.

Talentum, τάλαντον, vox Græcis variâ notione vſurpata: propriè pro librâ zygoſtaticâ & bilance. Inde per tropum à continente ad rem contentam tranſiit, & ponderis appenſi ſignificationem induit: peculiariter verò definitè aliquot librarum pondo, in quâ ſignificatione, tanquam propriâ, tandem hæſit. Hoc modò Plinius libri 33 capite 3 Varronis auctoritatem appellat: Talentum autem, inquit, Ægyptium pondo octoginta patere Varro tradit. Ita & Liuius libro 38 de fœdere Antiochi: Argenti probi Attica talenta duodecim millia dato intra duodecim annos, penſionibus æquiſ. talentum ne minus pondo octoginta Romanis ponderibus pendat. Vitruuius etiam aliud 120 librarum conſtituit libri 10 capite 21, Agetoris Byzantii teſtudinem deſcribens. Gubernabant eam homines centum, habentem pondus talentum quatuor millium, quod ſit 480000 pondo. quare diuiſis 480000 per 4000 talenta, ſingulis cedit pondus 120 librarum. Hero Antiochicum quoddam talentum ξυλινδον appellatum ſcribit continere minas Atticas 360, libras autem (Romanas intellige) 375. Talentum quo Moſes argenti, æris, auriq; pondera in tabernaculi fabricâ expendit, fuit minarum Atticarum 120. quem calculum accuratè ſatis expreſſit Exodi capite 38, commate 25 & 26. Verba ipſa liber adſcribere: Item argentum numeratorum è cœtu

centum talenta, cum mille septingentis septuaginta quinque siclis, prout est sicles sacer. semissis in singula capita, dimidium, inquam, sicles prout est sicles sacer, in quemque transeuntem ad numeros à nato viginti annos & deinceps, in sexcentos ter mille quingentos quinquaginta. Hic itaque si de 603550 deducas duplū 1775, hoc est 3550 dimidios sicles, reliqui 600000 dimidii sicles facient talenta centum, & 6000 dimidii sicles singula; atqui siculum tetradrachmo Attico æquari Iosephus lib. 3 Antiquitatum Iudaicarum capite 9 docet: quare dimidius sicles drachmis duabus, & 6000 dimidii sicles drachmis 12000: itaque 120 minæ Atticæ vni talento Mosæico æquabuntur: quia 100 drachmæ, minam faciunt, vt infra dicitur. eodemque pondere paulò post æs appendit. Ita Diodorus Siculus libro 9 libras Romanas 125, talentum vocat. Idemque Epiphanius tradidit. Verùm ista nobis commodiùs dicentur in mina, ne hic cogamur multa anteuertere. Cæterùm ab hac ponderis significatione Talentum appellatio ad numisma transiit: nam cum è certis argenti libris certa pecuniæ summa signaretur, aliquot huiusmodi librarum congeriem Talentum dixerunt, etiam si in auro numeraretur, propter tot librarum argenti *ισδωαμίαν*.

Talentum omne, siue pro pondere quolibet, siue pro pecunia summâ tantum ponatur, habet sui generis minas 60, stateras 1500, drachmas 6000, obolos 48000.

Id signatè Hero: Πᾶν τάλαντον ἰδίαι ἔχει μᾶς ἑξήκοντα ἥδη μᾶς σατῆρας καὶ ὀδὴ σατῆρ δρεχμαὶς δ' ἥδη δρεχμὴν ὀβολὸς 5': Omne talentum habet proprias minas 60: mi-

60: mina stateras 25: stater drachmas 4: drachma obolos 6. Idem è Pollucis capite 6 libri 9 colligere est. Et Suidas quoq. locum Diodori (cui ob pertinax studium, & indefessum laborem cognomen inditum χαλκέντωρ) è libro de ponderibus eodem sensu citat. Quamobrem, inquam, mina sui talenti est pars sexagesima. Sed quemadmodum talentorum quantitas diuersa, ita & minarum valor multum dispar: eandemq. inter se analogiam sequuntur stateres, drachmæ, oboli, pro ratione talentorum; quorum valorem vndique conquirere operæ pretium existimaui. Locus super hâc re apud Pollucem illustris extat. Talentum, inquit, Atticum valebat sex mille drachmas Atticas: Babylonium septem mille: Æginæum decem mille: Syrium autem mille quingentas, ad Atticæ drachmæ calculum: quemadmodum & Atticum talentum minas Atticas valet 60: Babylonium 70: Æginæum 100. Herodotus in Thalia Babylonium talentum septuaginta Euboïcis minis ait æquari: vnde efficitur Euboïcum talentum cum Attico paria facere. Neque me mouet Ælianus libri 1 capite 22 vbi ait: Διὸς ὃ τὸ τελευτὸν τὸ βαβυλωνίον δύο καὶ ἑξομῆκοντα μῖνας Ἀττικὰς. Valet autem talentum Babylonium septuaginta duas minas Atticas. Mihi locus ille suspectus planè, & illa δύο aliunde iterata ex superiore versu, vbi οὐδὲν δύο scriptum, omnino persuasum habeo, & attento lectori ita visum iri nullus dubito. alioquin malim multò Herodoti disertis verbis fidem adhibere, qui has regiones ipsemet obiuit ac lustrauit, quàm alieni operis descriptori Æliano. Et si quo minus Herodoti verba cum suo epilogismo congruant, ego non

tam discrepantiam rei, quàm humanum errorem in causâ ponam. Porro autem è reliquis Atticum talentum, 80 minarum, Ptolemaicum, & Antiochicum, si ad rerû pondera referantur, paria fuisse, Hero mihi auctor est; atqui verò cum ad pecuniæ summam, multum differunt. Est enim Ptolemaïci quadruplum, Antiochici autem sesquiquartum, Tyrio æquale. verba hæc sunt: τὸ δ' Ἀττικὸν τάλαντον ἰσοδύναμον ἢ τῷ Πτολεμαϊκῷ ἢ Ἀντιοχικῷ, καὶ ἰσάριθμον ἐν πᾶσι δυνάμει δὲ τῷ Πτολεμαϊκῷ κατὰ τὸ νομισμα πενταπλάσιον, ἐπίπτεσι δὲ τῷ Ἀντιοχικῷ, τῷ δὲ Τυρίῳ ἴσον. Intelligi autem hoc loco talentum Atticum 80 minarum seu maius, paulò post ipse indicat, cum inquit: Τὴν Αἰγυπτίαν καὶ τὴν Ῥοδίαν μνᾶν τῆς Πτολεμαϊκῆς εἶναι πενταπλάσιον, ἐξ ἀπασίαν δὲ τὴν νησιωτικὴν ἕτοιμα εἰσπραχθεῖσαν. Æginæam, & Rhodiam minam Ptolemaicæ quintuplam, insulanam verò, quæ ita vocitatur, esse eius sextuplam, atqui Æginæum talentum habebat Atticæ minas 100: quare Ptolemaicum habuit 20, & Atticum, cuius supra mentionem fecit, 80: Vnde hoc amplius discis, Rhodium Talentum Æginæo æquari: τὸ νησιωτικὸν 120 minis Attici rependi. Apud Athenienses autem talentum duplex, maius & minus, in vfu fuisse, Comicorum testimoniis manifestum est. Plautus Mossellaria: Si hercle nunc ferat sex talenta magna argenti pro istis præsentaria, Nunquam accipiam. Et rursum alibi: Aliàs pro illâ me poscit triginta minas, aliàs talentum magnū. Huius tamen differens æstimatio non perinde omnibus in promptu est: aliis aliâ taxatione eam definientibus. Minus talentum 60 minarum fuisse, nulli est dubium: maius verò alii centum, alii octoginta Atticis minoris

noris talenti minis circumscribunt. Ego sanè postèriori non inuitus subscribā: & causam huius sententiæ hanc habeo, quòd Liuius Decadis quartæ libro octauo in fœdere Antiochi ita loquatur: Attica talenta duodecim millia dato intra duodecim annos, pensionibus æquis. talentum ne minus pondo octoginta Romanis ponderibus pendat. Quare Atticum talentum minarum fuit octoginta: minā enim & libram Romanam vt proximè æquales, in frā probabitur. Atqui talentum Atticum 60 minarum quoque fuisse, veteres, & noui omnes pariter inculcant. Ideoque illud 80 minarum, respectu huius maius dictum, nemini dubium esse potest, & huic Ptolemaicum ab Herone æquiparatur. Atque ita demum verum est quod Plinius inquit: Talentum Ægyptium pondo octoginta paterè, Varro tradit. Quamobrem talenti magni æstimatio ita nobis firmissimis argumentis definita esto. Est verò & aliū generis talentum, quod non nudè talentum, sed cum adiectione talentum auri vocatur. Id enim Pollux libri quarti capite vicesimo quarto monuit: Aureus autem stater pendet duas drachmas Atticas; talentum autem, tres aureos. At Eustatius in Odyssææ librum Θ: *φασὶ δὲ οἱ παλαιοί, ὅτι διχῶς τὸ τάλαντον. ζυγίστη γὰρ ὁ στατήρ καλεῖται, καὶ στατήρ χρυσὸς σύμμετρος*. Pollux magis distinctè libri 9 capite 6. Valebat autem auri talentum tres aureos Atticos; argenti verò sexaginta minas Atticas. Verba ipsa accuratè nobis notanda sunt: nam hīc auri talentum & talentum argenti valore longissimè inter se disparantur, atque ita Homerilocus ille Iliados ψ de præmiis certaminum in Patrocli funeratione nobis intelligendus:

vbi poeta secundo loco statuit equum sexennem
mulo foetam, tertio lebetem, quarto denique δύο
χρυσῶ τάλαντα. Ergo duo auri talenta essent Pol-
luci tres aurei Attici: Eustatio tantum quatuor, cui
Hiero meus adstipulatur. inquit enim: πῶς παρ' Ομή-
ρου τάλαντος ἴσων ἰδύατο τῷ μὲν ταῦτα Δαρικῶν. Talen-
tum Homericum tantidem est, quanti aureus
Daricus, qui post eius aetatem demum signatus est.
sed Daricum Iosephus libro 3 Antiquitatum capi-
te 9 auri siclo, hoc est, duobus Atticis aureis taxauit.
quamobrem auri Talentum Eustatio & Heroni
aureis Atticis duobus, Polluci autem tribus repen-
ditur. Verum argenti talentum ab eo diuersum
fuisse, ne Latinis quidem Comicis fuit ignotum.
Plautus Truculento: Hem tibi talentum argenti;
Philippicum est, tene tibi. Hic talentum quidem
numerat in aureis Philippeis, non tamen auri ta-
lentum, sed talentum argenti, talentum minus,
quae erant sexaginta Atticae minae. Quamobrem
ista omnis est talentorum diuersitas; quorum qui-
dem valorem certò & constanter definitum affir-
mare possimus. Vt autem res ipsa per se clarior
sit, breuicula synopsis omnem summam, in tabellâ
proponam.

Talentum pro pondere tantum		
<i>Aegyptium</i>	} <i>est minarum Atticarum</i>	{ 80
<i>Antiochicum</i>		{ 80
<i>Cleopatra Ptolemaicum</i>		{ 86 $\frac{2}{3}$
<i>Alexandria</i> ξυλικόν		{ 96
<i>Mosaicum</i>		{ 120
<i>Insulanum</i>		{ 120
<i>Antiochia</i> ξυλικόν		{ 360
		Ta-

Talentum pro pecuniæ summa-

Talentum auri	} <i>est minarum Atticarum</i>	$\frac{1}{2}$ vcl $\frac{2}{3}$.
Syrum		15
Prolemaicum		20
Antiochicum		60
Eubæum		60
Atticum minus		60
Babylonium		70
Atticum maius		80
Tyrium		80
Æginæum		100
Rhodium		100

Hæc de talentorum inter se comparatione, & ad partes suas ratione dixisse sufficiat. sequitur mina eius partium maxima.

Mina habet stateras sui generis quinque & viginti, drachmas centum, obolos sexcentos.

Mina, Græcis Μνᾶ: eius originationem quidā ex Hebræo מנא numerare, deduxerunt. vox ipsa Ezechieli capite 45 cōmate 12 vsurpata. Minam quidā initio non vbiq̃ gentium centenariā fuisse, haud dubiis autoribus probare possumus. Athenis ante Solonis σισαχθία mina fuit drachmarum trium & septuaginta, quemadmodum Plutarchus in eius vita tradidit: Ἐκὰς γὰρ ἐποίησε δραχμῶν τὴν μνᾶν, πρότερον ἑξοδικήοντα καὶ πεντήν ἑσαν· ὥστ' αἰθμῶ μὲν ἴσεν, δωδάμει δ' ἔλατον ἀποδιδοίων, ὀφελείας τὰς ἐκτίοντας μεγάλα, μηδὲν ἢ βλαπτέας τοὺς κομισομένους: Minam enim constituit drachmarum centum, quæ prius erat tantum trium & septuaginta. Ut cū totidem numero drachmas darent, valore & pondere illis mino-

minores, debitores quidem emolumentum haud leue perciperent, sed absque creditorum damno. Signabantur enim 27 amplius è singulis argenti libris, quas tamen creditores cgebantur pro graui drachina ex lege Solonis accipere. Centenaria autem vbique gentium exinde recepta est. Ita Attica, Ægina, Babylonia, Antiochena, Ægyptia sui generis centenariae sunt. Pollux loco citato. Et Hero, Πᾶν τάλαντον ἰδίᾳς ἔχει μνᾶς ξ', ἥδε μνᾶ σατήρας κέ, ὅδ' ἑ σατήρ δεσχυμὲς δ'. Omne talentum habet suas minas sexaginta, mina stateras quinque & viginti, stater drachmas quatuor. Denique Plinius libri 21 capite 34. Mna, quam nostri Minam vocant, pendet drachmas Atticas centum, alique præterea complures. Idem quoque variorum scriptorum comparatione inter se colliges. Exemplum vnicum è Plutarcho. Liniòque huc aduocabo. Linius libro 22, de bello Punico, In permutandis captiuis conuenērat inter duces Romanum Pænumque, vt quæ pars plus reciperet, quàm daret, argenti pondus binā & selibras in militem præstaret: de eodem Plutarchus in Fabio dixit, vt pro quolibet drachmas ducentas quinquaginta solueret. Quare drachmas centum pro librā argenti posuit Plutarchus: idque potius ex consuetudine loquendi vsu vulgò receptā, quàm quòd ita se penitus haberet, si ponderum momina pensculatiùs examinaret. Omniò enim verum non est, libram Romanam centum Atticis drachmis æquatam. Sed cùm Romani denarii pondus initio quidem ita esset legibus definitum, vt septem ex vnciā signarentur, quemadmodum Scribonio Largo, Plinio, Celsoque autoribus euicimus: rarissimos tamen inuenias,

(etiam

etiam longè ante quàm Respublica in vnus potestatem concessisset) ita signatos, qui vel 80 granorum pondus trahant, quod supra denariis aliquot in rem præsentem abductis demonstratum fuit. Hoc tamen pondere plerosque fuisse vix dubitamus, vt octo denarii tales vnciam implerent: drachmam autem Atticam octauam vnciæ partem fuisse notius est, quàm vt probatione indigeat, vel medicis autoribus, qui id disertè satis testantur, octo drachmas Atticas vnciam facere: Ferè enim Attica obseruatione medici vtuntur, inquit Plinius. Ideòque apud Galenum legas non semel: *Η ὀγδία ἔχει δραχμὰς η̄*. Vnde Isidorus, drachma octaua pars vnciæ est. Sed vnciæ duodecim libram faciunt: ideoque sex & nonaginta drachmas libræ Romanæ æquari clarum est. Mina autem Attica drachmas habet centum: quare dimidia vncia in minâ Attica necessariò redundabit. Quamobrem in elegantissimo illo Cleopatraræ fragmento verissimè legitur: *Η Α' τρικὴ μνᾶ ἔχει ὀγδίας ββζ, δραχμὰς ς'*. & paulo post: *Η λ' ἡρα ἔχει οὐγγίας ββ, δραχμὰς σς'*. Attica mina habet vncias $12\frac{1}{2}$, drachmas 100, libra habet vncias 12, drachmas 96. Vt ratio Attica mina ad libram Romanam sit quemadmodum 25 ad 24, vt minæ 24 libris 25 æquales sint. Et tamen vulgò ita creditum est, minam Atticam Romanæ libræ æquari: quod vt minus videatur effecerunt ii, quorum diligentia sæpè circa minutissima ponderum nomina occupari solet. Sic enim planè legas apud Galenum de ponderibus & mensuris, è fragmento nesciò quò: *ἡ μνᾶ ἡ Α' τρικὴ ἔχει οὐγγίας ββ*: Mina Attica habet vncias 12, quod profectò esse verū numquam probabunt.

bunt. Ab eodem fonte illud quoque fluxit, quod in eodem libello legatur de Attica mina maioris talenti: *Ἡ μὲν Ἀττικὴ καὶ ἡ Αἰγυπτία ἔχει οὐχίας 16'* nam non 16, sed $16\frac{2}{3}$ ex accuratiore calculo elicies. Veruntamen cum scriptores Latini pariter & Græci drachmā & denario promiscuè vtantur, & alterum pro altero reponant, idque disertis verbis libri 21 capite ultimo Plinius expresserit (drachma Attica, inquit, denarii argentei habet pondus) cumque nummi ipsi inter se pariaerent, non fuerit tantoperè admirandum, vulgò creditum libram & minam quoque inter se paria facere. contra autem rem aliter se habere nominatim etiam monet Herodotus: *Ἡ μὲν Ἀττικὴ μινᾶ σατρωῶν ὅστις κέ, ἡ δὲ Ἰταλικὴ λίτρα σατρωῶν 24'*. Mina Attica habet stateras 25, libra autem Italica stateras 24. Atque hinc demum explicatu facile est, quid sibi velit Epiphanius eumque secuti Suidas & Hesychius: *Τὸ τάλαντον κατὰ τὴν Ἰταλίαν ὡς ἀρχαῖον*. Talentum secundum aliquos est librarum 125. Ita inquam, librarum Romanarum 125, vel minarum Atticarum 120: quod facile ex proportione supra positâ concludes. Quomodo intelligendus ille apud Diodorum Siculum libro nono, de Menenio, locus: Non tamen, inquit, capitalis multa fuit, sed pecuniaria; & si ad nostri seculi vitam & fortunas conferatur, ridicula; sed illius temporis hominibus, suis manibus necessarium duntaxat victum quærentibus, præsertim huic cui paupertas pro patrimonio relicta fuerat, grauis; duo assium millia. Erat autem as æreum numisma, librali pondere: ita vt tota multa sedecim talenta æris conficeret. Græca verba ita habent: *Διχιλίωι ἀριθμὸς ἀσσιαίων. ἢ δὲ ἀσσιαίων*

χάλκεον νόμισμα βάρ^ϑ λιτραῖον. ὥς τι τὸ σύμπαν ὄφλη-
μα, ταλάντων ἑκατὶδεκα εἰς ὅλην χάλκῃ χρίει. Hoc
Luius libro secundo: Duo millia æris damna-
to indixerunt. Age igitur, si 2000 æris per 16 ta-
lenta diuidamus, reperiemus singulis cedere li-
bras Romanas 125: vnde, non aliter ac supra, ex-
peditè concludes talentum 120 minarum Attica-
rum. tot enim minæ Romanis 125 libris æquan-
tur. Itaque non omnino præter scopum Priscia-
num hîc labi in procliui fuerit ostendere, modò
benignè interpreteris, cùm inquit, Talentum
Atheniense paruum minæ sexaginta: Magnum
minæ octoginta tres, & vnciæ quatuor. Vbi ita
scribendum fuisset, Magnum minæ octoginta, id
est, libræ Romanæ octoginta tres & vnciæ qua-
tuor. Id enim proportio ipsa coarguit. Vt 24;
ad 25, ita 80 ad $83\frac{1}{3}$. Sed talentorum inæqualita-
tem minarum analogia quoque sequitur. Atque
idedò, si ad Atticam minam aliarum valorem re-
uoces, tum 25, $116\frac{2}{3}$, $133\frac{1}{3}$, $166\frac{2}{3}$ Atticæ drachmæ
implebunt minam Syrà, Babyloniam, Ægyptiam,
Æginæam. Minarum porrò apud medicos vsus
varius. Dioscoridi mina Alexandrina est vnciæ-
rum 20, seu drachmarum 160, quam Hero me-
chanicus non absolutè Alexandrinam, sed cum
adicteione ξυλικήν vocat. Singulæ autem minæ
quot Atticis drachmis pondere æquiparentur,
hîc ordine subiiciam.

d

Mina

Mina pro pondere tantum.

<i>Egyptiaca</i>	} <i>habet Atticas</i> <i>drachmas</i>	{	133 ¹ / ₃
<i>Antiochica</i>			133 ¹ / ₃
<i>Cleopatra Ptolemaica</i>			144
<i>Alexandrina Dioscoridis,</i>			160
<i>vel Heronis Alexan-</i>			
<i>drina</i> $\xi\upsilon\lambda\iota\kappa\acute{\alpha}$			

Mina pro pecuniæ summa.

<i>Syra</i>	} <i>est drachmarum</i> <i>Atticarum</i>	{	25
<i>Ptolemaica</i>			33 ¹ / ₃
<i>Antiochica</i>			60
<i>Eubæa</i>			60
<i>Attica minor</i>			60
<i>Babylonia</i>			116 ² / ₃
<i>Attica maior</i>			133 ¹ / ₃
<i>Tyria</i>			133 ¹ / ₃
<i>Ægina</i>			166 ¹ / ₂
<i>Rhodia</i>			166 ¹ / ₂

Sed ut à librâ Romanâ minarum in vncias partitio traducta est : ita libræ in drachmas diuisio ab iisdem in medicum vsum est introducta: ut vnciam quidem à Latinis, reliquas minores partes ab Atticâ consuetudine mutuarentur. Huic igitur partes, & partium particulæ quemadmodum notentur, & quid valeant, hîc annotare oportinum videtur. Libra, ut integrum omne, habet vncias duodecim, semuncias quatuor & viginti: deinde drachmas sex & nonaginta: scrupula, vel scrupulos, quæ $\chi\acute{\alpha}\mu\alpha\tau\alpha$ Græci vocant 188: obolos 576. Ut drachma pars vnciæ sit octaua; scrupulum drach-

drachmæ tertia: obolus scrupuli pars dimidia,
& drachmæ sexta. quorum characteres & pondera;
quemadmodum à medicis hodie vsurpantur, in
minimis granorum mominibus huiusmodi sunt.

Characteres		pondera
θς.	<i>Obolus</i>	gr. x.
θ ι.	<i>Scrupulus</i>	gr. xx.
ζ ι.	<i>Drachma</i>	gr. lx.
ζς.	<i>Semuncia</i>	ζ. iiii.
ζ ι.	<i>Uncia</i>	ζ. viii.
ζ ις.	<i>Sescuncia</i>	ζ. xii.
	<i>Quartarius vel quadrans</i>	ζ. iiii.
ιβς.	<i>Selibra</i>	ζ. vi.
ιβ ι.	<i>Libra</i>	ζ. xii.
ιβ ις.	<i>Sesquilibra</i>	ζ. xviii.

Formulæ characterum, & ponderum ratio apud
medicos vsu recepta talis est: quæ tamen à legitti-
mo pondere multum degenerauit; siquidem ista ad
Attici ponderis rationem exigenda sint. Et minus
vero dixit Fernelius Methodi lib. 4 c. 6. numma-
rium pondus (quod tanquam legitimū ipse quoq;
vsurpauit) superare medicum vulgate quinta par-
te, vnde drachmiam constituit granorum moneta-
lium 72, cum eam 80 granis *ἀπὸ τῆς οὐν* ex uncix
granis 640 per 8 diuisis promptum sit colligere.
Verū enim uerò neque illud omnino nobis erit
negligendum, in granorum momentis aliam esse
rationem apud Hispanos in vsu, ex constitutione
Ferdinandi & Elisabethæ Regum anni 1488: san-
cuerunt enim vt grana ex aurichalco vel ære fie-
rent, atque libra integra in grana 6912 tribuere-
tur,

tur, cuius pars duodecima 576 singulis vnciis cedat. De hac partitione verè dictum à Fernelio 72 granis libram impleri, quod ipsum notauisse non abs re fuisse crediderim. Quamobrem ista de Talento, minâ, librâ & partium ponderibus dicta sufficiant. Ad singulorum numismatum valorem deinceps me conferam.

A drachmâ didrachmum, tridrachmum, tetradrachmum, qui & à pondere stater, pentadrachmum, nummi argentei in usu fuere.

Drachma originationem Plutarchus in Lysandro explicauit: Videtur, inquit, olim omninò ita obtinuisse, vt $\delta\epsilon\lambda\omicron\iota\varsigma$ veruculis vterentur numismate ferreo, alibi etiam æreo, vnde & $\delta\epsilon\omicron\lambda\epsilon\varsigma$ vocitamus: $\delta\epsilon\alpha\chi\mu\acute{\omicron}\nu\ \eta\ \tau\omicron\upsilon\varsigma\ \xi\ \delta\epsilon\omicron\lambda\epsilon\varsigma\ \chi\alpha\lambda\epsilon\acute{\iota}\delta\varsigma\ \tau\omicron\sigma\epsilon\tau\omicron\nu\ \rho\theta\eta\chi\iota\varsigma\ \pi\alpha\rho\epsilon\delta\epsilon\acute{\iota}\tau\epsilon\tau\omicron$, drachmam autem (hoc est, pugillum, quantum quis cauâ manu prehendere possit) sex obolos dictos, quia tot manus caperet. Idem & Pollux, & Eustathius in Iliad. & docent.

Attica drachma pro Romano denario vulgò promiscua significatione usurpatur.

Ita, inquam, omnes auctores pecuniæ aliquam summam descripturi eâ notione alterum pro altero reputant. Quin & Galenus Pliniusque etiam pro eodem pondere usurpant: cum tamen, si ad accuratiorem veritatis trutinam ista examines, magnò discrimine inter se distideant. Est enim denarius antiquus vnciæ pars septima, drachma verò octaua. Scriptores tamen veteres differentiam hanc nihil pensi habentes, utroque promiscuè vtuntur. Liuius libro 34 de captiuis Romanis ab Annibale venundatis, & in Græcia seruitutem seruientibus: Multitudinis (ait) eorum argumentum

gumentum est, quòd Polybius scribit, centum talentis eam rem Achæis sterisse, cum quingenos denarios pretium in capita, quod redderetur dominis, statuissent. Mille enim & ducentos eâ ratione Achæia habuit. Quare si 1200 per 500 denarios multiplices, efficitur summa 600000, hæc per 100 talenta diuisa dabunt singulis denarios 6000, quot Atticas drachmas talento Attico minore contineri supra docuimus. Fuit itaque denarius drachmalis. Nam Plinius libri 21 capite 34 disertis verbis id loquitur. Drachma Attica, inquit, denarii argentei habet pondus. Plutarchus quoque de exilio Camilli ait eum damnatum 15000 assibus, quæ sint drachmæ 1500: nam, inquit, as, siue æs pecunia, & decem asses denarius erant. Ita drachma & denarius ab omnibus nullo discrimine vsurpantur. Drachmæ diuersæ talentorum rationem sequuntur. Igitur drachma Æginæa ad Atticam habet rationem quam 100 ad 60; & decem oboli Attici drachmam Æginæam valebunt. Idem de reliquis iudicium est. Æginæam verò drachmam, quia Atticæ præponderaret, ipsi παχέας spissam inuidiâ ducti vocitabant, loci nomine suppresso.

Didrachmum, drachmarum duarum. Tale fuit numisma census, quod Iudæi in singula capita Romanis Imperatoribus pendere cogebantur. Matthæi 17 Προσῆλθον αὐτῷ οἱ τὰ δίδραχμα λαμβάνοντες. Tributū idem à Vespasiano annuatim indictū Iosephus de captiuitate Iudaicâ libri 7 c. 26 ait: Stipendium verò vbicunque degerent Iudæis indixit: binasq. drachmas singulis annis deferre in Capitoliū iussit, ita vt ante hâc Hierosolymitano templo pendebant. Idem hoc numisma inde antiquitus à

Draconis ætate vsitatum *Bos* vocabatur, ὅτι βοῦν εἶχε ἐντετυμένον, quia bouem haberet insculptum, inquit Pollux. Vnde & prouerbio locus, apud Theognidem Gnomis, βούς μοι ἐπὶ γλάσῃ, bos in linguâ, quo significatur argento taciturnitatem redemptam. Habui tria didrachma, quæ cum & integerrima & antiquissima essent, & planè, quantum quidem à peritissimis iudicari potuit, non adulterina aut simulata, formâ tamen erant inter se diuersissimâ; nummus vnus crassior, & minore orbe; alter non ita spissus, sed circulo maiore diffusus: tertius ne circularis quidem, sed è tribus circulorum segmentis compositus, tanquam si super trianguli æquilateri latera tres semicirculos decircinasses; nihilominus omnes, quod mirere, eodem pondere 168 granorum, & signaturâ simillimâ, tanquam ad idem exemplar facti, obseruatâ magnitudinis singulorum symmetriâ. Parte vnâ Mercurii caput erat cum caduceo, in duobus etiam infra posita litera A; parte aduersâ Pegasus alatus. Quâ signaturâ apud Corinthios nummum existisse Pollux his verbis nos docet: Καὶ πῶλῳ ἢ τὸ νόμισμα τὸ κορινθιον, ὅτι πηγάσσι εἶχε ἐντετυμένον: Et pullus numisma est Corinthium ita dictum quia Pegasi effigiem habet impressam. Cum itaque 160 grana didrachmi Antici pondus à nobis sit constitutum, in his autem octo redundent, credibile est Corinthios alio minarum pondere vsos, quàm Athenienses. Id quamuis non obscuris indiciis odoratus mihi videar, nolim tamen de re ad eò incertâ quidquam temere pronuntiare, priusquam nobis ista planius liqueant.

Tridrachmum, drachmarum trium, qui sunt denarii

denarii tres, sestertii duodecim. Liuius libro 34 Signati argenti octoginta quatuor millia fuere Atticorum, tridrachmam vocant (ita enim legendum censeo) trium ferè denariorum in singulis argenti est pondus:

Tetradrachmum & tetradrachma, drachmarum quatuor, qui & à pondere stater dicitur. Ita Matthæi 17 humani generis redemptor pro se & Petro duo didrachma soluturus, mandat Petro ut hamum in aquam iaciat, & staterem, quem in ore primi piscis esset inuenturus, pro utroque, publicano daret.

Pentadrachmum, drachmarum quinque. Cyrenensium nummus fuit.

Partes drachmæ sunt obolus, diobolum, triobolum seu ἡμιδραχμῶν, tetrobolum.

Partes Oboli chalcus, dichalcum, semiobolus, & λεπτόν.

Obolum quasi ὀβολόν dictum ex Plutarchi Lyfandro supra docui. at Aristoteles παρὰ τὸ ὀφείλειν, quasi ὀφείλο deriuauit, si quid Polluci credimus, Eustathius tamen in Iliad. & Plutarcho astipulatur, ὀβολὸν σιδῆρεϊ τι ἔλατμα ἔλεγον, obolum ferream quandam laminam vocabant, ut veru quodammodo efformatum, adeò ponderosum, ut sex oboli manum implerent, qui numerus etiam inde drachma dictus. hactenus Eustathius. Obolum ex ære fuisse, Vitruuius libri 3 capite 1 autor est. Ex eo etiam, inquit, videntur ciuitates Græcorum fecisse, uti quemadmodum cubitus est sex palmarum, ita in drachmâ quoque eo numero vterentur: illæ enim æreos signatos, ex æquo sex, quos obolos appellant, constituerunt. Obolus itaque

suæ drachmæ pars sexta, & ex ære fuit. Obolum autem comparatio inter se drachmarum rationem sequitur: nam quauis sex oboli Æginæ drachmam Æginæam, & sex Attici Atticam constituent: tamen 10 Attici oboli tantum vni drachmæ Æginææ æquiparantur. Atque ita de cæteris. Oboli nota χελών testudo (saltem in Peloponneso) & inde παρæmia τὰν ἀρετῶν, καὶ τὰν σοφίαν νικᾶντι χελῶναι, Virtutem & Sapientiam testudines vincunt. Non est nobis hic Polybii locus ille silentio prætereundus, vbi ait semissem esse partem oboli quartam. vt necesse fuerit denarium eo tempore, duodecim assibus commutatum, & sestertium quaternis, & asses binos obolis singulis æquatos: Nisi fortè dicas obolum maiorem ab eo intelligi, ratione Talenti Attici maioris minarum 80: qui cõputus ad amissum cum denario decussis congruit. nam sedecim bis sumpta tantundem valent atq. octies quaterna. quâ de re etiam atq. etiam deliberandum censeo. Ab obolo vsura instituta ἐρεκτὸς γόκος, tanquam scœnus sesquiseptem dicas, quia fors cum lucro ad sortem erat, vt 7 ad 6; accrescebat enim sorti obolus vnus: contra Latinis vsura centesima, quia centesimo mense sortem æquaret. eadem quæ apud Græcos drachmalis, sunt enim 100 drachmæ in minâ.

Diobolum duos valens obolos. hinc Plauto anus diobolaris: Atticum numisma fuit, ἔχον γλαυκὰν ἐπιπρωμένην, noctuæ effigie signatum. & hinc prouerbiū natum, Noctuas Athenas, tanquam si guttam mari adiceres: illa enim vrbs hoc nummo quàm maximè abundabat. Ex argento fuisse, Plutarchus in Lyfandro satis apertè indicare videtur:

tur:

tur: idque de triobolo & tetrobolo quoque verum crediderim.

Triobolum, quod & *τρίοβλον*, semidrachma, quia sex oboli drachmam facerent. Plautus Rudente: Non potest hinc abesse triobolum, & Pœnulo: Homo trioboli. Habebat utrimque insculptam effigiem Iouis.

Tetrobolum, oboli quatuor, drachmæ bes. Alterâ parte Iouis effigie, alterâ duabus noctuis signatum.

Chalcus oboli pars octaua. Obolus chalcos habet octo, inquit Hero, Pollux, & Suidas. Atque idem octo & quadraginta chalci drachmam, & duodecim chalci sestertium Romanum constituent. Chalcum Plautus Pœnulo, actus 1 scena 2 obolum æratum mihi dixisse videtur, ut verbum de verbo exprimeret. Vbi cum Anterastilis pro sedas seruiculas appellasset per conuiuium, seruulorum sordidulorum scorta diobolaria: utpote quæ diobolo sui copiam facerent, indignabundus Milphio seruus, quæ eius fastum retunderet, contempnim ei reponit, Quoius ego obolo ærato septem noctes non emam. Ergo obolum æratum, non Atticum obolum, sextam drachmæ partem, (quævis & hunc ex ære fuisse docuerim) sed chalcum, hoc est, octauam oboli partem, planissime his verbis significari intelligo.

Dichalcum, duo chalci, quarta oboli pars, quæ & propterea *τετραγμήμιον* dicta.

Semiobolum, chalci quatuor, utpote oboli semissis.

Λεπτόν, chalci pars septima, oboli sexta & quinquagesima, drachmæ 336. Suidas ex Diodoro,

Ὁβολὸς δ' ἑπτά Ἀθηναίσις ὀκτὼ εἰς χαλκῶν ὁδὲ χαλκὸς
 λεπτῶν ἑπτὰ. Obolus Atticus habet chalcos octo:
 chalcus λεπτά septem. idem iterat in voce μᾶ.
 Marcus Evangelista similis nummuli meminit, de
 vidua loquens, quæ in gazophylacium proiciebat
 λεπτὰ δύο. Notandum tamen hoc κέρμα illius At-
 tici fuisse triplum; eo verò nihilominus vsum
 Evangelistam, quodd nullum vocabulum inueni-
 ret aptius. Hoc enim λεπτὸν (si denarium statuas
 decussis sexim) fuit denarii $\frac{1}{128}$: illud autem Suidæ
 Atticum erat, drachmæ pars 336.

Aureum numisma est stater.

*Stateres aurei in usu fuere varii, Atticus, Cyzi-
 cenus, Philippicus, Alexandrinus, Daricus, Cræ-
 sius.*

Stater aureus Atticus fuit pondere didrach-
 mi, quod Pollux libri 4 capite 24 his verbis do-
 cuit: Ὁ δὲ χρυσὸς στήρ δύο εἶχε δραχμὰς Ἀττικὰς.
 Atqui drachmam octoginta granorum pondere
 fuisse, ex vncia planum fit, cuius ipsa pars sit octa-
 ua. Et propterea drachmæ duæ granorum 160
 aureo Attico stateri pondere æquabuntur: quo
 hoc seculo, Anglici Rosati nobiles, & Edoardei
 instituti sunt. Attici stateris valorem quinque
 & viginti Atticis drachmis definitio ex Pollucis
 libri 9 capite 6: Ὁ δὲ χρυσὸς στήρ μᾶν ἑδωάτο. καὶ
 ἑν πέντε ἰσαμέροις τ' μᾶν τῆς ῥοπῆς στήρ οὐνομάζουσι:
 Aureus stater minam valebat: nam & in appensis
 minam pondo staterem vocant. Id enim dicit, mi-
 næ pondus staterem etiam dici, quia aureus stater
 argenti minâ, vel centum drachmis rependatur.
 Sed aureum hunc staterem iam non vnicum ali-
 quem nummum intelligas oportet, verum qua-
 tuor.

tuor. Nam vt quatuor argenteæ drachmæ stater dicuntur: ita hic quatuor aurei didrachmi pro statere vsurpantur: hoc est pondus auri drachmarum Atticarum octo, siue vnciale, taxatur drachmis argenti 100. Ideoque duarum drachmarum pondus, quo singuli Attici aurei signabantur, drachmis quinque & viginti. Nihil hic me hallucinatum, neque verba Pollucis perperam interpretatum, eundem tibi autorem dabo. Ibidem enim, vbi de Cyrenensibus verba facit, non aliâ mente dixit, Ἦν δ' ἡ δραχμή νόμισμα μόνον, ἀλλὰ καὶ πεντακοντάδραχμον, καὶ πεντάδραχμον: Drachina verò non solum numismatis nomen erat, sed & quinquaginta drachmæ & quinque drachmæ apud Cyrenenses. Et paulò post, Ἦν μὲν, ὡς λειστοτέλης φάσιν, ἐν Κυρήνῃ, καὶ τετραστατήρ, καὶ τετραστατηρία, ἡμισατήρων χρυσῶν νομίσματα: Erant equidem, vt Aristoteles ait, quadrastater seu tetrastater & tetrastateria, in Cyrene dimidiorum staterum aurea numismata. Planè hæc, nisi nostram interpretationem admittas, falsa erunt, & pugnantia loqueretur Pollux: quæ tamen, modò animum aduertas, verissima comperies. Hòc enim sibi vult, à Cyrenensibus aureum quendam nummum signatum, qui tetrastater dictus sit, ob eam causam, quod drachmis quatuor æquiponderet: videtur autem aureus vnius drachmæ pondere apud eosdem aliquando in vsu fuisse; & cum omnes aureos promiscuè stateres vocitarent, hos maiores ad distinctionem eleganter tetrastateras indiguisse: quippe qui illorum essent quadrupli. quem ex valore in eadem republicâ dixit suprâ vocari πεντακοντάδραχμον quinquagintadrachmalem. Caue credas vllum nummum argenteum tali

talipondere signatum; certè ipsissimus hic ille aureus fuit. Atqui subiicit, *ἡμισατήριον χρυσῶ νομισματι*, quomodo tetrastater stateris erit dimidium; nisi illud ad numisma, hoc verò ad pondus referas, & staterem hunc uncialem constituas. Nam cum staterem aureum Atticis drachmis 100 rependi dixerit, & hoc in loco tetrastaterem drachmis quinquaginta à Cyrenensibus commutari: consequens est hunc tetrastaterem signatum pondere illius stateris dimidio, quem uncialem fuisse diximus. Quamobrem, inquam, aureus Atticus stater pondere didrachmi quinque & viginti drachmis argenti valuit. Fuitque ratio auri ad argentum, ut 25 ad 2: quam analogiam Romani quoque secuti videntur, cum aureum unum duorum denariorum pondere quinque & viginti argenteis denariis commutauerunt.

Stater Cyzicenus. Huius valorem Demosthenes in Phormionem nominatim expressit: *φορμίων δὲ φησὶ ἀποδύνασι Λαμπίδας ἐν Βοσπόρῳ ἑκατὸν καὶ ἑξήκοντα στήρας Κυζικηνὰς ὅς τε Κυζικηνὰς ἐδωκὼτο ἑκαὶ ἑξήκοντα δὲ δραχμὰς Ἀττικὰς*. Phormio ait se Lampadum Bosphoro reddidisse centum viginti stateras Cyzicenos; at stater Cyzicenus illic duo de triginta drachmas Atticas valet. Eius quidem pondus nemo expressit: si tamen è valore huius coniecturam capere libeat, in promptu est colligere: cum 25 drachmæ Atticæ rependantur aureo 160 granorum, tum 28 drachmas valere auri grana 179½. quo pondere Macedoniae regum aurei Philippi & Alexandri hodieque adhuc extant. Nummum hunc in Ponto, Bithynia & regionibus Euxino mari adiacentibus frequentatum Xenophon indicium

cium facit, quiq. in libris de expeditione Cyricius non vno in loco mentionem fecit. lib. 6 vbi milites ab Heracleensibus Ponticis *μυέας Κυζικηνός* mēstruum exercitus stipendium exigunt, decem millia Cyzicenorum faciunt 1280000 drachmas Atticas. Et libro 7 Seuthes militi menstruum se daturum pollicetur Cyzicenum vnum, turmæ ductori duplum, præfectis exercitus quadruplum: hoc est, drachmas Atticas 28, 56, 112.

Stater Philippicus, quem numisma regale Horatius in Arte vocauit, auri bonitate nulli secundus, & à scriptoribus passim pro optimo purissimoque vsurpatus. Plautus Bacchidibus: Nam istis auro fortassis opus est: (respondet alter) Et Philippeo quidem. Fuit autem nummus iste Philippi effigie, qui pater Alexandri fuerat, expressus. Namque illi ex aurifodinis Crenidis (quæ Philippi postea ab eius nomine dicta) supra Strymonem eruta mille annua talenta, Diodorus Siculus libro 16 autor est. Philippi nummum vnicum, & Alexandri Macedonum, solertissimus veterum nummorum æstimator Nicolaus Rockoxius possidet, vtrumque eodem pondere granorum 179. Is haud dubio ab initio paulò grauior fuit, vt pote granorum 180 aut 183. Vnde planum arbitror nummum hunc non minoris fuisse Cyziceno: ideoque etiam 28 drachmis, aut non multò pluris commutatum.

Stater Alexandrinus. etiam vt pondere Philipeo, ita valore Cyziceno parem, iam satis arbitror liquere.

Stater Daricus, quem auro itidem purissimo & obryzo percussum, præter Herodotum Pollux quoque libri 2 capite 3 testatus est: *Καὶ Δαρειχὸς ἐστὶ Δαρειχ*,

Δαρίς, ὡς ἔπ' ἐκείνους ἀνεβλήντες ἐς καθάρσιν τῷ χρυσίῳ:
 Darici, à Dario, utpote qui summâ cum cura & di-
 ligentiâ ab ipso, sint facti: Videlicet à Dario primo
 Hystaspis filio; eosque viginti Atticis drachmis
 commutatos, quosdam tradidisse Suidas ait; aliis
 contra eundem Attico stateri aureo æquiparanti-
 bus. Daricum staterem auri siclo rependit Iose-
 phus Antiquitatis Iudaicæ libri 3 capite 9. quod
 enim Moses dixerat Numerorū capite 7 commate
 86. Acerræ aureæ duodecim plenæ suffitu denūm
 (siclorum) vnaquæque, prout est siclus sacer: hoc
 ille per Daricos effert, ἕκαστος θύιστον κομίζει Δαρει-
 κὸς δέκα δωαμένον: Singuli (è duodecim tribubus
 Israël) thuribulum afferunt decem Daricorum.
 Siclus auté, vt eodem capite idem annotauit, pon-
 dus habet Atticarum drachmarū quatuor. Quare
 Daricus fuit semuncialis, si Iosepho credimus, &
 drachmis Atticis quinquaginta taxandus, atque
 valore ἡμιμᾶτος, vt stater Cyrenaicus πανταχοῦ τῆ-
 δόραξι. Neque Hero meus abludit, qui talentum
 auri Darico taxet, vt suprâ annotauimus. Nota
 Darici, saltem alterâ parte, sagittarius: Plutarchus
 Artaxerxe: τὸ δὲ Περσικὸν νόμισμα τοξότην ὀπίσθιον εἶχεν.
 Vnde urbanum Agelilai dicterium, cum ex Asia in
 Græciâ felicissimo rerū successu vsus reuocaretur,
 Græcia bellis ciuilibus flāgrante, & ob δῶροδολίαν
 in viscera sua grassante, optimatibus diribitore
 Hermocrate Rhodio à Persa auro circumuentis, vt
 in Lacedæmonios mouerent, amicis, iam itineri in-
 tentus, inquit, Asiâ se triginta millibus sagitta-
 riorum expelli: tanti enim eâ res Artaxerxi con-
 stiterat, vt Græcorum primates in bella ciuilia con-
 citaret, quæ summa esset nobilium Anglicorum,
 seu

ſeu ſroſatorum Edoardicorum millia ſexaginta:
drachmarum Atticarum 3800000: florenorum
Hollandicorū, prouthodie res nummaria obtinet,
1056000. Tribus item Daricorum millibus Pary-
ſatim matrem Artarxerxis cum ipſo in punctum
aleā luſiſſe, autor eſt Plutarchus.

Stater Cræſius. Et hunc quoque auro obryzo
ſignatum diſertis verbis libro 4 pronuntiat Pol-
lux, *ἰσδοκιμὸς ὃ ὁ Τυγάδας χρυσός, καὶ ὁ Κροίσκος σάτη-
ρες*, aurum quoque Gygis probatiſſimum, nec non
Cræſii ſtateres. Hos Daricis æquales ex Ariſto-
phanis Commentatore liquere videtur.

Numiſma Hebræum ad extremū adhuc ſuper eſt.

*Siclus, dimidiuſ ſicluſ, ſicli pars tertia Hebræo-
rum nummi ſunt argentei.*

Sicli ponduſ Joſephuſ libro 3. cap. 9 Antiqui-
tatum Iudaicarum autor eſt Attici tetradrachmi
ponderi par fuiſſe. *ὃ ὃ σίκλον νόμισμα Ἑβραίων ὧν ἀττι-
κὰς δέχεται δραχμὰς τέσσαρας*, Sicluſ numiſma he-
bræum valet Atticæſ drachmas quatuor. Idem ex
Philone Iudæo de iis quæ legiſ inſtar præcipiun-
tur, in decalogi præceptum tertium, quartum,
quintum, de voti ſatiſfactione: verba Moſiſ Leui-
tici 27 ita habent, Erit autem æſtimatio tua maris, à
nato viginti annos uſque ad ſexagenarium, erit
inquam, æſtimatio tua quinquaginta ſicli argen-
tei, prout eſt ſicluſ ſacer: & reliqua quæ ſequuntur.
id verò ita reddidit Philo: *Κελεύει γὰρ ἀπὸ ἐικοſοετίας
ἄχρῃς ἑξακοταετίας ἀνδρὸς ἑῷ τιμὴν δραχμὰς διακοſίας
νομίσματα ὀλαργυρία*. Iubet à vicenario ad ſexage-
narium, viri multā eſſe drachmas ducentas è ſolido
argento. Ergò ducentæ drachmæ valent ſiclos
quinquaginta, & quatuor Atticæ drachmæ ſingu-
los.

los. Verumenimvero siculum Hebræum etiam dimidiæ argenti vnciæ æquari Solómon Iarhæus & Moses Gerundensis Iudæi ante annos amplius quadringentos scriptum reliquerunt. Sicli typus parte vnâ vasculi illius effigies, quod Moses iussu Domini plenum mannâ in sanctum sanctorum ad omnia seculorum monumenta reposuit, cum hac inscriptione *secel Israël*: parte alterâ ramus amygdalinus Aatonis florens, cum inscriptione *Ieruschalaim kedossah*, Ierusalem sancta: idq. literarum caractere vetustissimo, qui Samaritanus dicitur, cuiusmodi formulâ ante decem tribuum defectionem Israëlitarum quoque vtebantur: nam postmodum Iudæi, ut à schismaticis tribubus se segregarent, ex eo tempore demum quadratis, cuiusmodi hodie adhuc vsurpant, uti cœperunt. Huiusmodi siculum post tot seculorum naufragia ad manus suas deuenisse Arias Montanus in Antiquitatibus suis Iudaicis testatur, cuius figuram, crassitiem, & literarum antiquam inscriptionem ibidem expressit. cuius pondus dimidio dalero Hispanico, aut quatuor Iuliis Romanis, vel duobus Venetis Mocenigis pene par ait: sed argenti bonitate omnium nummo nostri seculi potiore. hic sicles sanctus & sanctuarii sicles in S. Scriptura vocatur. quia secundum hunc omnis sacra æstimatio fiebat Leu. 27 vers. 25, & Exodi 30 v. 13. Fuitque sicli huius pondus, quemadmodum ibidem à Mose, & Ezechielis 45. vers. 2 definitur viginti Gera, tanquam ceratiorum aut siliquarum viginti. *Atque ita Gera, sicli est pars vigesima.*

Dimidius sicles, pondere decem Gera; Exodi 30. v. 13. quem eodem typo notatum, & à se visum

sum Moses Gerundenſis ſcribit, ſed pro ſecel inſcriptum *haazi ſecel*, hoc eſt, dimidiuſ ſicluſ.

Fuit & tertia ſicli pars. Nehemiæ 10. v. 32. inſtituimus nobis præcepta, imponentes nobis trientem ſicli quotannis, ad cultum domus Dei noſtri. pendebat itaque $6\frac{2}{3}$ Gera. Denique & hoc notandum, quod, cum in ſacris de pretio rei exſoluendo agitur, ubi ſicli mentio fit, ratio ad argentei ſicli valorem ſit referenda: at cum de pondere agitur, ſicli pondus, hoc eſt, tetradrachimum vel ſemunciam intelligendam. Iſta erant, quæ de veteris pecuniæ ratione ſummatim & perſpicue annotare conſtitueram: cuius ſummam vniuerſam, tanquam in breuiario hîc ob oculos pono, æſtimatione ad noſtri ſeculi monetam reuocatâ.

Aureus Romanuſ 25 denariuſ, quamdiu è librâ 45 ſignati ſunt, valet Roſatum Edoardicuſ $1\frac{3}{40}$. Ducatuſ Vngaricuſ $2\frac{7}{20}$ Coronatuſ Gallicuſ $2\frac{20}{37}$. Et, prout hoc anno 1612 reſ nummaria Ordinum ediçto conſtituta eſt, Daleriſ Imperialibuſ $3\frac{1}{12}$: Hiſpanicis autem Daleriſ, quos Regaleſ vocant (& ponduſ habent granorum 569) ad momentum ſi expendas, duntaxat quatuor. Nam cum auri ad argentum analogia hodie ſit eadem, quæ 626 ad 47 hoc eſt $13\frac{3}{4}$ ut proximè; id per proportionem concludes, hoc modo. Cum auri ponduſ 47 granorum argenti 626 granis contra carum ſit; itaque ponduſ aurei Romani 171 valore æquabitur argenti granis 2277. cuiuſ pars quarta 569 planiſſimè Regaliſ Hiſpanici ponduſ reddit: & vigefima quinta quatuor dalerorum pars grana 91 antiqui denarii verum ponduſ.

Poſtquam autem è librâ duo & ſeptuaginta ſolidi ſignari cœpere, tum valore & pōdere quam pro-

ximè aquauere nummum aurum Anglicum Geniatum, Anglotum vulgò ab Angelo seu Genio alato indigitant: qui hodie valet Daleros Imperiales $2\frac{7}{16}$. Florenos Hollandicos quinque cum stuferis septendecim. Eadè ratio in denariis posterioris seculi fere obtinet. Sunt enim argento multò leniore signati, ut alii $\frac{4}{5}$ alii $\frac{3}{5}$ priorum habeant. Quod propterea monco, ne omnes denarios eiusdem valoris & ponderis fuisse existimes. Temporis enim ratio hìc apprimis obseruanda, quam suprà in denarii descriptione tetigimus.

Denarius itaque quamdiu fuit granorum 91 erit $\frac{1}{2\frac{1}{2}}$ quatuor dalerorum Regalium. Et propterea stuferorum Hollandicorum $7\frac{1}{2\frac{1}{3}}$, seu $7\frac{1}{2}$.

Ubi vero imminutum ad grana 80, quo pondere hodie penè omnes sunt, paucis exceptis, taxabis stuferis $7\frac{1}{2\frac{1}{3}}$, aut abiecta particula exactè tantum stuferis 7. At ex hodiernà auri ad argentum analogià $6\frac{3}{8}$.

Quinaris seu Victoriatus $\frac{1}{2\frac{1}{3}}$ duorum dalerorum Imperialium.

Sestertius eius pars quarta stuferus $1\frac{3}{4}$.

Dupondius (quamdiu assis fuit denarii pars decima) daleri Hispanici $\frac{4}{12\frac{1}{2}}$ seu Holl stuferus $1\frac{1}{2}$.

Assis tum fuerat stuferi $\frac{3}{4}$, seu daleri Hispanici $\frac{1}{2\frac{1}{2}}$. Ubi verò sedecim assibus denarius commutatus est, Dupondius fuit daleri Hispanici $\frac{1}{10}$. Assis $\frac{1}{100}$, Sembella $\frac{1}{200}$. Triens $\frac{1}{300}$. Quadrans $\frac{1}{400}$. Sextans $\frac{1}{600}$ Uncia $\frac{1}{1200}$.

Ita post argentum signatum. Verum & illud mihi notandum arbitror, longè alià taxatione Dupondium, Assemq, reliquasq, minores partes aestimanda, ubi primum argentum à Romanis signari cœpit. Enimvero tñ primum asses sextatales instituti sunt:

Et

Et haud dubiò argenti arisq; pretia legitima æstimatione inter se contenderunt. Atqui tum asses decē sextantali pondere denariū faciebant: quare sextantes sex, quæ est integra aris libra $\frac{3}{4}$ denarii repensā fuit: Et denarii tres libris aris, seu antiquis assibus quinq. Quamobrem ex istâ analogiâ, gravis aris æstimatio quoq. debuit institui. Ut non decimam, vel ut postea sedecimā denarii partem, sed $\frac{3}{4}$ denarii gravis æstelligamus. Quid ipsū notasse nō arbitror abs re fore.

Sestertium valet 1000 sestertios, denarios 250, Coronatos Gallicos 25.

Talentum Atticum & Euboicum Edoardeos Nob. 240, Babylonium 280, Æginaum, & Rhodium 400, Syrum vel Alexandrinum 60, Atticum maius 320, Ptolemaicum 80.

Eadem analogia in minis & ceteris particularum particulis quoque obtinebit.

Nam mina Attica valet 4 Edoardeos Nobiles, Babylonia $4\frac{2}{3}$ Ægina & Rhodia $6\frac{2}{3}$, Syra & Alexandrina 1, Attica maior $5\frac{1}{3}$, Ptolemaica $1\frac{1}{3}$.

Atticus aureus stater Anglico Edoardo pondere æqualis, fuit drachmarum 25, seu cor. Gall. $2\frac{1}{3}\frac{4}{7}$.

Stater Cyzicenus Lampidi in Bosporo 28 drachmarum, $2\frac{1}{2}$ coronati Gallici.

Stater Philippicus, Daricus, Cræsius, Alexandricus drachmarum 50, coronatorum Gallicorum $2\frac{1}{2}$.

Drachma Attica $\frac{1}{10}$ cor. Gallici, didrachmum $\frac{1}{5}$, tridrachmum $\frac{3}{10}$, tetradrachmum seu stater argenteus $\frac{2}{5}$, penta-drachmum $\frac{1}{2}$, ut proximè.

Obolus $\frac{1}{60}$ coronati Gallici, diobolus $\frac{1}{30}$, triobolus $\frac{1}{20}$, tetrobolus $\frac{1}{15}$.

Chalcus $\frac{1}{480}$ coronati Gallici, dichalcus $\frac{1}{240}$ semibolus $\frac{1}{240}$.

Siclus argenteus aequatur tetradrachmo Attico, $\frac{2}{3}$ coronati Gallici: dimidius siclus, didrachmo, $\frac{1}{3}$ cor. Gall. tertia pars sicli $\frac{2}{15}$. Gera, seu obolus Hebraeus $\frac{1}{50}$ coronati Gallici.

EXEMPLA quædam ex veterum scriptis selecta, in quibus horum usum commonstreimus, deum hîc subiecimus. Illud præmonitum volo, me Aurei Romani & Attici stateris, itémque drachmæ & denarii significationem promiscuam habiturum. Et 10 drachmas coronato Gallico æstimaturum; ac 25 drachmas seu denarios, qui sunt aureus Romanus, & stater Atticus, coronatis $2\frac{1}{2}$. tantillum enim dabimus calculi facilitati, ut tyroni tantò sit expeditior.

Genescos 23 v. 15. Abram ab Ephrone Hethæo agrum sepulchri causâ emit quadringentis siclis argenti, hoc est, coronatis Gallicis 160, vel daleris Imperialibus $234\frac{2}{3}$.

Exodi 21. v. 32. Argenti triginta siclis præscripta mulcta est domino, cuius bos seruum alterius occiderit. sunt coronati Gallici 12.

Iosue 7 v. 21. ducentos argenti siclos sacrilegio à se subreptos Gacham confessus est. sunt coronati Gallici 80.

2 Regum 7. Manahem populo Israëlitico quinquagenos siclos viritim imperauit, muneris Assyrio regi dandi causâ. sunt coronati Gallici 20.

Numerorum 31. v 32. Cùm Madianitis ad inter necionem deletis nullus miles ex Israëlitarum castris desideraretur, aurû omne, quod ex præda conflauerant, Deo consecrârunt. erat autem totum illud aurum oblationis, quod obtulerunt Iehouæ, sede-

fedecies mille septingentorū quinquaginta siclorum. id inquam ita de auri pondere intelligendum, vt 167 50 auri semuncia, vel vncia 8375 fuerint: at vnciam auri $23\frac{3}{4}$ carattorum 4 Edoardæis Nob. taxauimus. ergo summa huius auri votui fuit coronatorum 33500.

Samuelis 2 cap. 24. Emit Dauid aream illam & illos boues siclis quinquaginta. Intelligendum de area ad altare extruendum sufficiente. Et sunt coronati Gallici 20.

Paralipomenon 1 cap. 21. Appendit Dauid Ornam pro loco illo siclos aureos pondere iusto sexcentos. Hæc de toto monte Moria, in quo Solomon templum domino ædificauit, intelligenda sunt. & sunt auri vncia trecentæ, seu Nobiles Edoardæi 1200.

1 Samuelis 17 v. 7 ferrum hastæ Goliath 600 siclorum ponderis, hoc est vnciarum 300, vel librarum 25, cum singulis tribus vncias 12. hinc reliqua hastæ magnitudo & crassities instar licii textorii æstimari haud difficilis erit.

Marci 6. Dominus noster Iesus Christus 5000 viros 5 panibus & 2 pisciculis satiauit. quibus discipuli clamitabant opus esse 200 denariis ad emēdos panes, hoc est coronatis Gallicis 20.

Liuius l. 1. Seruius Tullius censum instituit, & Populum Romanum in classes quinque distribuit. Prima classis est instituta ex iis qui centum milliū æris, aut maiorem censum haberent, hoc est 2400 Edoardæorum Nobilium. Secunda intra centum vsque ad septuaginta quinque millium censum; hoc est ad 1800 Edoard. Tertia ad quinquaginta milliū censum, hoc est 1200 Edoard. Quartæ clas-

sis census 15 millium, hoc est, 360 Edoard. Quintæ classis undecim millibus æris definitus est. Hoc loco non asses, tantum sed graue æs intelligendum, cuius valorem supra definiuimus. Postmodum equester ordo quadringentis millibus nummum definitus est. Plin. lib. 33. c. 2. Constitutum ne cuius eius esset (*aurei annuli*) nisi cui ingenuo ipsi, patri, auoque paterno sestertia 400 census fuisset; hoc est, coronatorum Gallicorum 10000. Huc spectauit Horatius:

*Si quadringentis sex septem millia desint,
Plebs eris. ———*

Suetonius in Augusto: Senatorum censum ampliuit, ac pro octingentorum millium summâ duodecies sestertium taxauit, suppleuitque non habentibus. Ergo pro censu senatorio 20000 coronatorum, instituit 30000.

Cicero Verrinis ait Verrem sestertium quadringentis, contra legem abstulisse, hoc est 40000000 sestertium, quæ summa valet 1000000 coronatos Gallicos. Tantidem M. Lollii ex Oriente rapinas Plinius æstimat lib. 9 cap. 34.

Ibidem margaritam, quam Cleopatra in aceto maceratâ vnico hauitu absumpsit, sestertiis centies taxauit; hoc est 10000000 sestertium, qui sunt coronati 250000.

Suetonius Caligulâ: Vicies septies millies sestertium non toto vertente anno absumpsit. quæ infinata pecuniæ vis est. nam 2700000000 sestertium faciunt coronatos Gallicos 67500000.

Gellius c. 2. lib. 5. Noctium Atticarum: Equus Alexandri regis & nomine & re Bucephalus fuit. Emptum Chares scripsit talentis tredecim, & regi Philip-

Philippo donatum. aris nostri summa est sestertia trecenta & duodecim. Plutarchus quoq. 13 talentis emptum tradit. Quare 13 talenta & 312 sestertia tantundem valent. itaque multiplicatis 13 talentis per 600 coronatos, vel 312 sestertiis (genere neutro) per 25 coronatos, eadem summa conflatur 7800 coronatorum, pretium Bucephali.

Cicero pro domo: Superficiem ædium consules de consilii sententia æstimârunt sestertiûm vicies. sed 2000000 sestertiûm sunt 50000 cor. Gall. Et rursus Tusculanam villam 500000 sestertiûm; hoc est 12500 coron. Gall.

Cicero 2 Philippicâ de se: Ego amplius sestertiûm ducenties acceptum hæreditatibus rettuli. sestertiûm 2000000 sunt 50000 cor. Gall.

Appianus lib. 4. Bellorum Civilium, Ciceronis caput ab Antonio repensum 25 myriadibus Atticarum drachmarum. sed 25000 drachmarum sunt 10000 Edoardæi Nobiles.

Apud Herodotum lib. 7. Pythius quidam Bithynius proficitur Xerxi opes suas, easque regi donat. quippe possidere se argenti talenta bis mille; auri myriadas quadringentas, demptis septem millibus aureorum Daricorum. Talenta argenti 2000 si sint Babylonica (vt credi par est) sunt 56000 Edoardæi Nobiles. Et 4000000 Daricorum sunt 8000000 Edoardæi Nobiles. inde si demas 7000 Daricos, seu Edoardæos, 14000 summa omnium est 8546000 Edoardæi.

Plutarchus in vita Pompeii sub initium, ait Demetrium Pompeii libertum reliquisse rem quadringentorum talentorum, hoc est 96000 Edoardæorum.

Matthæi 19 in parabola de seruo debitore, cui nostra peccata comparantur, ait Christus remissum ei debitum 10000 talentorū hoc est (vt Attica intelligamus, veluti in didrachmo census) 240000 Edoardæorum; qui tamen à conseruo 100 denarios, hoc est Edoardæos 4 tam acerbè exegerit.

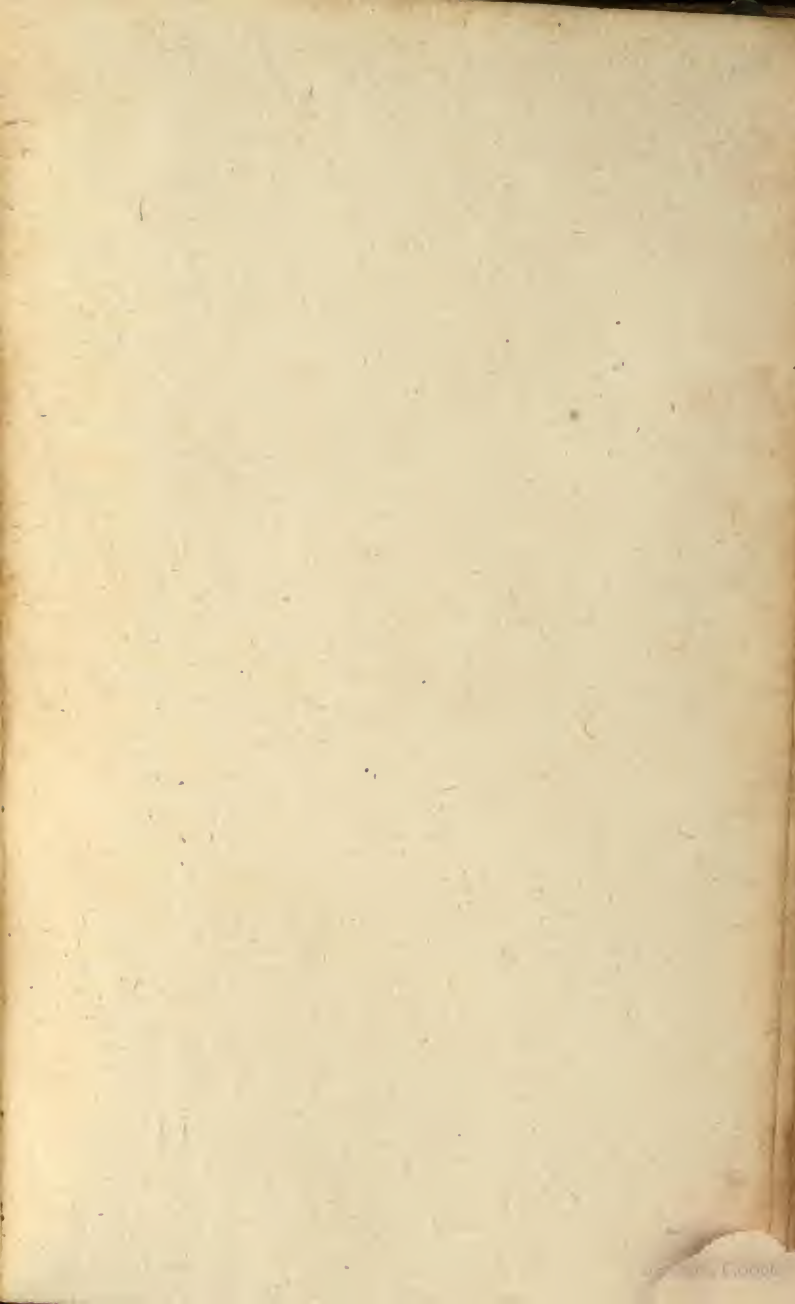
Plin. lib. 33. cap. 3. Iam Cyrus deuictâ Asiâ auripondo 33000 inuenerat, præter vasa aurea, aurumque factum, & in eâ folia ac platanum vitæque: Quâ victoriâ argenti quingenta millia talentorum reportauit, & craterem Semiramidis, cuius pondus 15 talenta colligebat. Talentum autem Ægyptium pondo 80 patere Varro tradit. Age igitur huius summæ rationem ineamus. auri purioris $23\frac{3}{4}$ carattorum vncia 4 Edoardæis nobis suprâ æstimata est. itaq. 33000 pondo sunt Edoardæi 1584000 argenti talenta 500000 sunt Edoardæi 960000000. Summa vtraque Edoardæorum 961584000.

Exemplorum præterea affatim apud Budæum passim reperies. In quorum calculo tete exerceas.

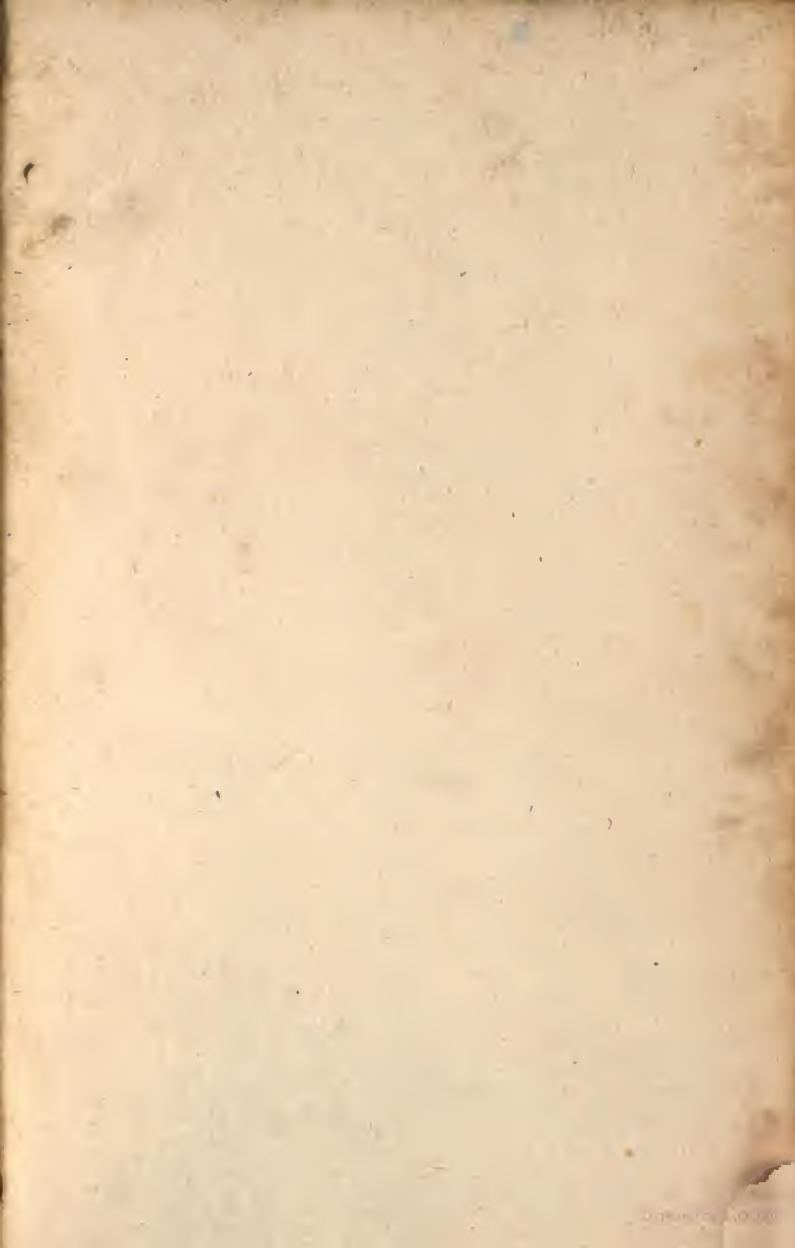
FINIS.

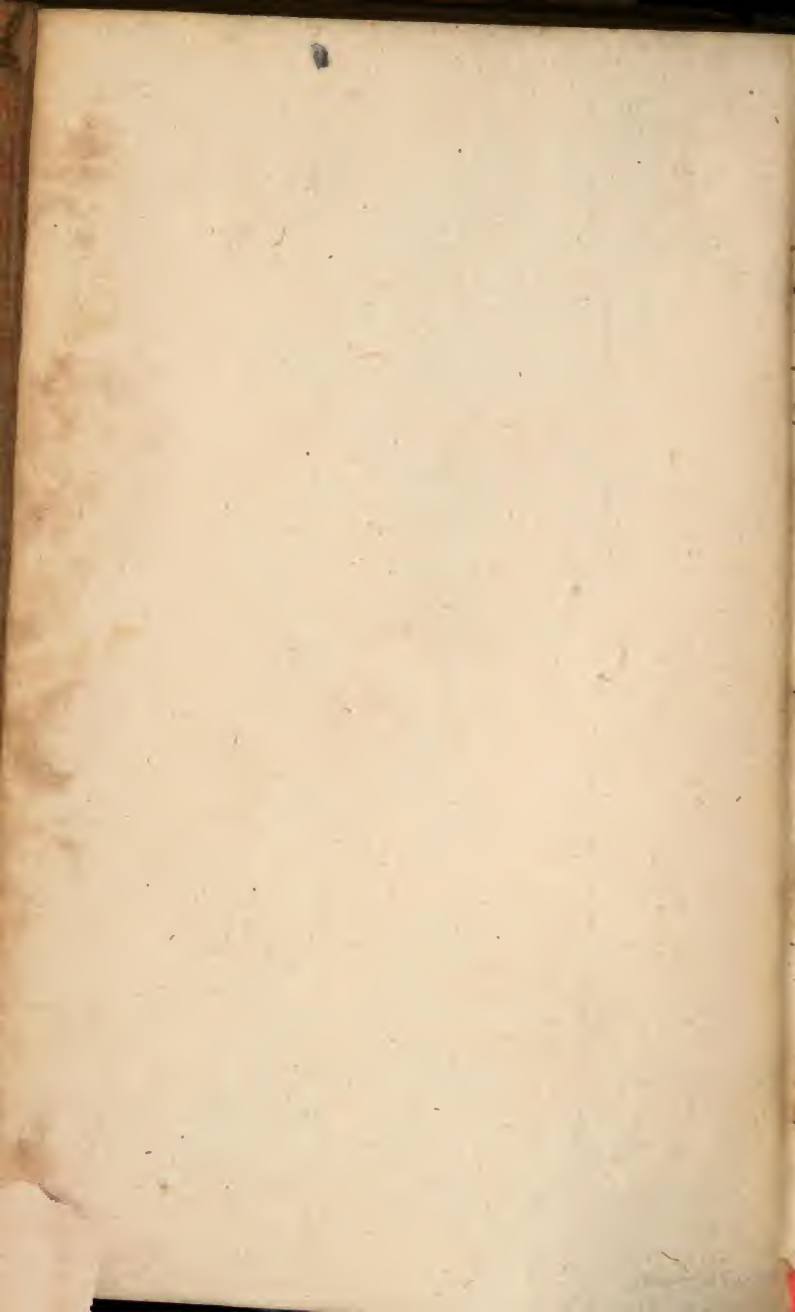
Errata.

P. 12. v. 17. *scribendi*, l. *scribenti*. p. 27. v. 18 *auri*, l. *argenti*. p. 36. v. 30 *Edoardaum aurum*, l. *Edoardei auri*. p. 38, v. 25 *vt 100*, l. *vt 100*. p. 45 v. 2, $\frac{1}{2}$ vel $\frac{2}{7}$ l. $\frac{1}{2}$ vel $\frac{3}{4}$. p. 48. v. 15. *vas*, l. *isi*. v. 18 *γάρ τῷ* l. *κατά τῷ*. p. 52. v. 3. *libram*, l. *unciam*.

3853

3rd

